هەرێمی کوردستان - عێراق
پەرلەمانی
کوردستان - عێراق

پڕۆتۆکۆڵەکان

٩٤

ساڵی/ ٢٠١٤ – بەرگی نەوەت و چوار

چاپی یەکەم/ ساڵی ٢٠١٤

پێڕیست

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی دەسپێك خولی سێیەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە ٢٠١٣/١١/١٦ ل ٥

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی دەسپێك خولی چوارەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە ٢٠١٤/٤/٢٩ ل ٢٩

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (١) خولی چوارەمی هەڵبژاردن – یەك شەممە ٢٠١٤/٥/٤ ل ٤٥

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (٢) خولی چوارەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە ٢٠١٤/٥/٧ ل ١٠٩

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (٣) خولی چوارەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە ٢٠١٤/٥/١٣ ل ١٨٣

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (٤) خولی چوارەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە ٢٠١٤/٥/١٤ ل ٢٦١

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (٥) خولی چوارەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە ٢٠١٤/٥/٢٠ ل ٣٤٣

٨- حسن صالح.

٩- بەهار محمود.

١٠- برزۆ مجید.

١١- عمر مصطفى.

١٢- ئێڤار ابراهیم.

١٣- مەردان خدر.

١٤- وحیده یاقو.

١٥- حەیات مجید.

١٦- مدینه ایوب.

١٧- دڵشاد شعبان.

١٨- محمود عمر.

داوا لەبەڕێزتان دەکەم کە ئەم پڕۆژە یاسایە بە زووترین کات بنێردرێ بۆ لیژنەی پەیوەندیدار، .....

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئەم پڕۆژە یاسایە دەنێردرێ بۆ لیژنەی یاسایی، بۆ تێڕوانینی بەپەلە، فەرموو.

بەڕێزد. ڤالا فرید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پڕۆژە یاسای دووەم، تایبەتە بەپڕۆژە یاسای سەندوقی داهاتەکانی نەوت و گاز، ئەم پڕۆژە یاسایە لە(١٣) ماددە پێکهاتووە، بەڵام پێداویستی دەرچوونی یاسایەکەی لەگەڵ نییە، لەلایەن (١٣) ئەندامی پەرلەمانی کوردستانیش پێشکەش کراوە، لەلایەن هەر (١٣)شیان واژۆ کراوە، ناوەکانیش بەم شێوەیەن.

١- ڕێواز فائق.

٢- زانا عبدالرحمن.

٣- سالار محمود.

٤- ئاواز جەنگی.

٥- صالح فقێ محمد امین.

٦- مریم صمد.

٧- سعید محمد.

٨- دلێر مصطفى.

٩- قادر ئۆتمان.

١٠- تەلار لطیف.

١١- عزت صابر.

١٢- دەرباز عبدالله.

١٣- گەشە دارا.

داوا لەبەڕێزتان دەکەین کە ئەو پڕۆژە یاسایەش بەزووترین کات بنێردرێ بۆ لیژنەی پەیوەندیدار،.....

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

د. ڤالا، ئەو پڕۆژە یاسایە دەنرێدرێت بۆ لیژنەی یاسایی، لیژنەی پیشەسازی و وزە و سەرچاوە سروشتییەکان و لیژنەی دارایی و کاروباری ئابووری، فەرموو.

بەڕێزد. ڤالا فرید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پڕۆژە یاسای سێیەم پڕۆژەی یاسای ڕێزلێنانی پێشمەرگەیە، ئەو پڕۆژەیە یاسایە لە (٢٠) ماددە پێکهاتووە، لەلایەن (١٤) ئەندام پەرلەمانی کوردستان- عێراق، واژوو کراوە، بەم شێوەیەی خوارەوە:

١- دلێر مصطفی.

٢- گەشە دارا.

٣- بێگەرد ڈلشاد.

٤- فەرهاد سەنگاوی.

٥- سعید مەسیفی.

٦- مریم صمد.

٧- قادر ئۆتمان.

٨- صاح فقێ محمد امین.

٩- زانا عبدالرحمن.

١٠- تەلار لطیف.

١١- ئاواز جەنگی.

١٢- سالار محمود.

١٣- عزت صابر.

١٤- دەرباز عبدالله.

داوا لەبەڕێزتان دەکەین ئەم پڕۆژە یاسایەش بۆ لیژنەی پەیوەندیدار بنێردرێ بەزووترین کات.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، ئەو پڕۆژە یاسایە دەنێردرێت بۆ لیژنەی یاسایی، لیژنەی دارایی و کاروباری ئابووری، لیژنەی کاروباری پێشمەرگە و شەهیدان و قوربانیانی جینۆساید، فەرموو.

هەرێمی کوردستان - عێراق
پەرلەمانی
کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆلەکان

١٠٣

ساڵی/ ٢٠١٥ — بەرگی سەدو سێ

چاپی یەکەم/ ساڵی ٢٠١٨

پێڕیست

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (١)ی نائاسایی خولی چوارەمی هەڵبژاردن - پێنج شەممە ٢٠١٥/٧/٣ ل٥

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی دەسپێك خولی چوارەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە ٢٠١٥/٣/٣ ل ١١

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (٢) خولی چوارەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە ٢٠١٥/٣/٩` ل٥٩

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی (٣) خولی چوارەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە ٢٠١٥/٣/١٠ ل ١٤١

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (٤) خولی چوارەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە ٢٠١٥/٣/٢٥ ل ١٩٥

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (٥) خولی چوارەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە ٢٠١٥/٣/٣١ ل ٢٠٣

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (٦) خولی چوارەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە ٢٠١٥/٤/١ ل ٢٥١

وەڵاهی ئەو پرسەی باسکرا ئێمە وەك لیژنەی یاسایی لەوانەیە بەشێکی زۆری موعاناتەکە لای ئێمە بێ، ئەگەر فورسەت بێ حەزم لێیە وەك لیژنە دوو قسە بکەین، لە خولی پێشوو و ،لەم خولەش ئەم موشکیلەیە هەبووە، بەڵام بە فیعلی گرنگە ئەندامانی پەرلەمان هەموومان بە بێ تەعمیم کردن پرۆژە یاسا دەنووسین تۆزێك وردبین ئەمە یەك، دووا گرنگە دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان، ئێمە بە سوپاسەوە باسی ئەوە بکەین، لەگەڵ لیژنەی یاسایی پرۆژەکانی بۆ ئێمە نارد، سەرەتا کە ئێمە ئایا ئەم پرۆژە خوێندنی یەکەمی بۆ بکرێ یان نا؟، بەڵام ئێمە وەکو لیژنە قەرارماندا کە ئێمە دەسەڵاتی رەتکردنەوەو خوێندنی یەکەممان نییە، بەڵام دەکرێ پێتان بڵێین کە ئەم پرۆژەیە بنەمای پرۆژە یاسای تیایە یاخود نە، بەڵام دوا بڕیار بۆ دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمانەوە، ئێمە لەسەر ئەم هاوکاریە سورین، بەڵام دوا بڕیار بۆ دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمانە، لە خولّی پێشوو دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان هەندێك لەم پرۆژە یاسایانەی کە پەرلەمانتاران پێشکەشیان دەکرد تێبینیەکی ئەگەر لەسەر هەبوایە بانگی ئەندامە بەڕێزەکانی دەکرد، مولاحەزەکەی پێدەگوت ، ئەندامەکان بە سینگ فراوانیەوە وەریان دەگرت وە چاکیان دەکرد، ئەگەر ئەمە بکرێ کارێکی باشترە، چونکە ئێمە موشکیلەمان لە چییە ئەم ژمارە زۆرەی پرۆژە یاسایە کە خوێندنەوەی یەکەمی بۆ دەکرێ لە نەتیجە مولکە لەسەر پەرلەمانی کوردستان، ئەم پرۆژە یاسایەی هەمواری مووچە حەفتەی رابردوو لە بەرنامەی تەلەفزیۆنی قسەی لەسەر دەکرا، من گوێم لە هێڤا خان بوو وا بزانم بڕیاردەری لیژنەی مالی دەگوترا موناقەشە دەکرێ، بەس هێڤا خان دەیگوت من شتی وام هەر نەبیستووە لەبەر ئەوەی هەموو پرۆژە یاسایەك دەخرێتە بەرنامەی کار، بە فیعلی ئێمە ئەندامانی پەرلەمان پەیوەندیمان پێوە دەکرێ خەونی لەسەر بنیاتدەنرێ، شتێکی دیکە کە تێبینی کرایە کە هەندێك پرۆژە یاسا خوێندنەوەی بۆ دەکرێ پرۆژە یاسایەکی بێ کەم و کوڕیە پرۆژە یاسایەکی زۆر باشە، بەڵام لە نەتیجە دوو بەیانی فراکسیۆنێکی دیکە یاخود هەندێك ژمارە لە ئەندام پەرلەمانەکان هاوشێوەی ئەم پرۆژەیە پرۆژەیەکی دیکەی بۆ پێشکەش دەکەن، ئەوەی گرنگە ئێمەی ئەندامانی پەرلەمان لەم خولە بزانین بە تەوافوق و بە هاوکاری هەموو فراکسیۆنەك نەبێ هیچ فراکسیۆنەك نابێتە خاوەن دەستکەوتی پەسەند کردنی هیچ پرۆژە یاسایەك، بۆیە گرنگە ئێمە هاوکاری یەك بین، نەوەك بە جۆرێك بە هەر مەبەستێك بێ نامەوێ ناوی بێنم پرۆژە یاسا کە یەکێك پێشکەشی کرد یەکێکی کەش لەسەری کەڵەکە بێ، دەکرێ هەموومان واژووی بکەین ئەسڵەن لە نەتیجە کەسمان زائید پەنجا نینە تەوافق و هاوکاری پرۆژە یاساکان دەستکەوتی هەموو ئەندامان و پەرلەمانی کوردستانە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا پێشنیارەك هەبوو کە دوو لەو پرۆژە یاسایانە سیفەی ئیستعجالیان پێ بدەین پرۆژە یاسای هەموار کردنی ژمارە چواری ساڵی (٢٠٠٦) یاسای وەبەرهێنان لە کوردستان – عێراق پرۆژە یاسای رێگری لە زیادەڕەوی کێ لەگەڵ ئەوەیە کە پرۆژە یاسای هەموار کردنی یاسای ژمارە (٤)ی ساڵی (٢٠٠٦)ی دەستەی وەبەرهێنان لە کوردستان سیفەی ئیستعجالی پێ بدرێ؟ کێ لەگەڵیەتی؟ (٥٧) کەس لەگەڵیەتی، کێ

دژیەتی؟ (٢) کەس دژیەتی، کەواتە پەسەند کرا، پرۆژە یاسای دووەم پرۆژە یاسای رێگری لە زیادەرەوی کێ لەگەڵ ئەوەیە کە ئەو پرۆژە یاسایە سیفەی ئیستعجالی پێ بدرێ؟ (٦٥) کەس لەگەڵیەتی، کێ دژیەتی؟ (١) کەس دژیەتی، کەواتە پەسەند کرا، باشە سوپاس بۆ لیژنەی یاسایی ، ئێستا ئەچینە سەر. کاك د. ابراهیم فەرموو.

بەڕێز د. ابراهیم احمد سمۆ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ل جۆرەی وان ئاخفتنێت بەڕێز کاك سالار بەحس کری ئو جەنابێتە ژی تەعقیبەکی سەر ئاخفتنێت وی داین کاك سالار گۆتی (١٥) رۆژ جەنابێتە گۆتی (١٠) رۆژ، ئەز د بێژم (١٠) رۆژ بخۆ سیفەتە ئیستعجالیە، ئەگەر تەنفیز کەن، ئەگەر سیفەتا تەعجیلی نەدا (١٠) رۆژ (١٥) رۆژ بیت کیشك ڤان لیژنا دێ شێت ڤان دوو رۆژادا ڤێ سیفەتا تەعجیلی دەتێ، ئەز ژبەر هندێ دبێژم مادەم (١٠) رۆژن بخۆ سیفەتا تەعجیلیە، ئەگەر (١٥) رۆژ بن بخۆ سیفەتا تەعجیلیە.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

تازە دەنگی لەسەر درا بەڕێزم بەڵام ئەبێ ئاماژە بەوە بدەین کە ئێستا مادام سیفەی ئیستعجالی پێدرا لیژنەکانی پەرلەمان مولزەم کراون کە لە ماوەی پێنج رۆژا ڕاپۆرت لەسەر ئەو پرۆژە یاسایانە ئامادە بکەن، هیوادارم وا بکەن، هیوادارم وەکو پرۆژە یاساکانی تری لێنەیێ کە تا ئێستا ڕاپۆرتی لەسەر حازر نەکراوە، لە ماوەیەکی کورتا بتوانرێ راپۆرت لەسەر ئەم دوو پرۆژە یاسایە ئامادە بکرێ کە پێم وابێت ئەوەی وەبەرهێنان راپۆرتەکەی حازرە بەس ئەتوانرێ ئەمە ئیزافە بکرێ ئەوەی رێگری لە زیادەڕەویش لیژنەی کشتوکاڵیشی بۆ زیاد دەکەین، هیوادارم لە نزیکترین کاتدا سەرۆکایەتی هەر سێ لیژنە بتوانن راپۆرتی لەسەر حازربکەن و بیهێننە هۆلی پەرلەمان، ئەچینە سەر بڕگەی دووەم لە بەرنامەی کاری ئەمرۆمان کە بریتیە لە گفتووگۆ کردنی پرۆژە یاسای سەندووقی داهاتی نەوت و گاز لە هەرێمی کوردستان – عێراق بە پێی ماددەکانی (٧٢-٧٤-٧٥) لە پەیرەوی ناوخۆی پەرلەمان ژمارەکی ساڵی (١٩٩٢)ی هەموار کراو داوا لە لیژنەی دارایی و لیژنەی سامانە سروشتییەکان و سەرچاوە سروستییەکانیش دەکەین بێنە سەر مینەسە بۆ دەست کردن بە گفتوگۆ کردن لەسەر ئەو پرۆژە یاسایە، با دەست پێبکەین .کاك ئاری فەرموو.

بەڕێز ئاری محمد هەرسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان .

ئەوەنەی ئێمە ئاگادار بین بەشێك لە ئەندامە بەڕێزەکانی لیژنەی پەیوەندیدار کە ئێستا لێرە نین ئەوەنەی بزانین کە کۆبوونەوەیان هەیە لەگەڵ وەزیران، ئایا بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان بە باشی نازانێ کە بە حزوری ئەوان ئەم موناقەشەیە بەردەوام بێ، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

دەست پێدەکەین پێم وابێت ماددەی یەکەم و دووەم هیچ کێشەو گرفتی لەسەر نییە، هەوڵیش ئەدەین کە دواتر دەرفەتێك وەربگرین بۆ ئەوەی بزانین نەتیجەی ئەو دانیشتنە لە نێوان ئەندامانی پەرلەمان لیژنە پەیوەندیدارەکانی پەرلەمان لەگەڵ وەزیرانی پەیوەندیدار بەم پرۆژە یاسایە بە کوێ گەیشتووە؟.

خاتوو د. ڤالا فەرموو.

بەڕێز د. ڤالا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دوو پرۆژە یاسا پێشکەش کراوە بۆ ئەو بابەتە کە تایبەتە بە سەندووقی داهاتەکانی نەوت و گاز لە هەرێمی کوردستان، پرۆژە یاسایەکیان لە لایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە پێشکەش بە پەرلەمانی کوردستان کراوە، پرۆژە یاسای دووەمیشیان لە لایەن ژمارە یاسایی ئەندامانی پەرلەمان پێشکەش کراوە، راپۆرتێکی هاوبەش نووسراوە لەلایەن لیژنەی یاسایی و لیژنەی دارایی و کاروباری ئابووری وەبەرهێنان، لیژنەی پیشەسازی ووزە و سەرچاوە سروشتییەکان، داوا لە بەڕێزتان دەکەین کە لە ڕێگای ئێوەوە بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان دەنگ بۆ ئەوە بدەن تا راپۆرتەکە ببێتە ئەساس بۆ بابەتی دەنگدان لەسەردانی .

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

باشە ئەیخەینە دەنگەوە کێ لەگەڵ ئەوەیە کە ڕاپۆرتی هاوبەشی هەرسێ لیژنەی کاروباری یاسایی، لیژنەی کاروباری دارایی وەبەرهێنان، لیژنەی سەرچاوە سروشتییەکان، کە راپۆرتێکی هاوبەشیان لەسەر یاساکە حازر کردوە، ئەوە ببێتە بنەمای گفتوگۆ کردن، کێ لەگەڵیەتی؟ (٦٨) کەس لەگەڵیەتی، کێ دژیەتی؟ کەس نییە دژی بێ، کەواتە پەسەند کرا، بەخێر هاتنی بەڕێزان وەزیری سامانە سروشتییەکان، وەزیری دارایی، وەزیری هەرێم بۆ کاروباری پەرلەمان ئەکەین بۆ ناو هۆڵی پەرلەمان، هەروەها بەخێر هاتنی د. ئامانج سکرتێری ئەنجومەنی وەزیران ئەکەین، فەرموو بەڕێز د. ڤالا تکایە دەست بکەن بە خوێندنەوەی راپۆرتی هاوبەش.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموون، بەڕێز دکتۆرە ڤالاّ تکایە دەست بکەن بە خوێندنەوەی راپۆرتی هاوبەش.

بەڕێز د.ڤالاّ فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بۆ/ سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان - عێراق

بابەت/ ڕاپۆرتی هاوبەش سەبارەت بە پرۆژە یاسای (سندووقی داهاتەکانی نەوت و گاز لە هەرێمی کوردستان - عێراق)

لێژنەی (کاروباری یاسایی) و (دارایی و کاروباری ئابووری و وەبەرهێنان) و (پیشەسازی و ووزەو سەرچاوە سروشتییەکان) رۆژی (دوو شەممە ٢٢ی بەفرانبار)ی کوردی بەرامبەر بە (٢٠١٥/١/١٣)ی زایینی

کۆبوونەوەی هاوبەشیان ئەنجامدا بۆ تاوتوێ کردنی هەردوو پڕۆژە یاسای (سندووقی داهاتەکانی نەوت و گاز لە هەرێمی کوردستان)، کە لەلایەن:

یەکەم/ ژمارەیی یاسایی ئەندامانی پەرلەمانەوە پێشکەش کراوەو خوێندنەوەی یەکەمی لە دانیشتنی ژمارە (٢) لە ڕۆژی چوار شەممە بەرواری ٢٠١٤/٥/٧ بۆ کراوە

دووەم/ لەلایەن سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیرانەوە پێشکەش کراوە ، دوای خوێندنەوەی یەکەمی لە دانیشتنی ژمارە (١٢) لە ڕۆژی سێ شەممە بەرواری ٢٠١٤/١١/٢٥ ڕەوانەی لێژنەکانمان کراون. دوای گفتوگۆکردن و تاوتوێ کردن، لێژنەکان گەیشتنە ئەم ئەنجامانەی خوارەوە:

یاسای سندووقی داهاتەکانی نەوت و گاز لە هەرێمی کوردستان - عێراق

بەشی یەکەم

پێناسەکان

ماددەی یەکەم:

مەبەستی ئەم یاسایە لەم دەستەواژەو زاراوانەی خوارەوە، ماناکانی بەرامبەریانە:

یەکەم: هەرێم/ هەرێمی کوردستان – عێراق.

دووەم: پەرلەمان/ پەرلەمانی کوردستان – عێراق.

سێیەم: ئەنجومەنی وەزیران/ ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێم.

چوارەم: وەزارەت/ وەزارەتی سامانە سروشتییەکانی هەرێم.

پێنجەم: یاسای نەوت و گاز/ یاسای نەوت و گازی هەرێمی کوردستان.

شەشەم: ئەنجومەن/ ئەنجومەنی هەرێمیی کاروباری نەوت و گاز لە هەرێمی کوردستان - عێراق، کە بەپێی ماددەی چوارەمی یاسای نەوت و گاز پێکهێنراوە.

حەوتەم: دەستە/ دەستەی بەڕێوەبردنی سندووقی داهاتەکانی نەوت و گاز لە هەرێمدا.

هەشتەم: سندووق/ سندووقی داهاتەکانی نەوت و گاز لە هەرێمدا کە بەپێی حوکمەکانی ئەم یاسایە دامەزراوە.

بەشی دووەم

چوارچێوەی پیادەکردنی یاسا

ماددەی دووەم: حوکمەکانی ئەم یاسایە پیادە دەکرێن لەسەر:

یەکەم: داهاتی دارایی دەستکەوتوو بەگوێرەی حوکمەکانی یاسای نەوت و گاز، یاسای دیاریکردن و وەرگرتنی شایستە دارایییەکانی هەرێمی کوردستان - عێراق لە داهاتە ئیتیحادییەکان ژمارە (٥)ی ساڵی (٢٠١٣)ی پەیوەست بە نەوت و گازو بەروبوومەکانی و بەپێی ئەوەی لە ماددەی حەوتەمی ئەم یاسایەدا هاتووە.

دووەم: داهاتی دارایی هاتوو لە حکومەتی ئیتیحادی کە راستەوخۆ پەیوەستە بە نەوت و گازو بەروبوومەکانی جگە لە پشکی هەرێم لە بودجەی گشتی ئیتیحادیدا.

بەشی سێیەم

پێکهێنانی سندووقی داهاتەکانی نەوت و گاز لە هەرێمداو دەستەی بەڕێوەبردنی

ماددەی سێیەم:

دوو ڕا هەیە:

یەکەم: زۆرینەی ئەندامان (دە کەس لە کۆی هەژدە کەس لەگەڵ ئەم ڕایەن):

پاڵپشت بە حوکمی ماددەی (١٥) لە یاسای نەوت و گازی ژمارە (٢٢)ی ساڵی (٢٠٠٧)، سندووقێك بەناوی (سندووقی داهاتەکانی نەوت و گاز لە هەرێم)دا دادەمەزرێت، و کەسایەتی مەعنەوی و سەربەخۆیی دارایی و کارگێڕیی هەیەو، لە ڕووی ڕێکخستنەوە سەر بە ئەنجومەنی هەرێمیی نەوت و گاز دەبێت.

دووەم: بەشێك لە ئەندامان (حەوت کەس لە کۆی هەژدە کەس لەگەڵ ئەم ڕایەن):

پاڵپشت بە حوکمی ماددەی (١٥) لە یاسای نەوت و گازی ژمارە (٢٢)ی ساڵی (٢٠٠٧)، سندووقێك بەناوی (سندووقی داهاتەکانی نەوت و گاز لە هەرێم)دا دادەمەزرێت و، کەسایەتی مەعنەوی و سەربەخۆیی دارایی و کارگێڕیی هەیەو، لە ڕووی ڕێکخستنەوە سەر بە ئەنجومەنی وەزیران دەبێت.

ماددەی چوارەم:

یەکەم: دەستەیەك بەناوی (دەستەی بەڕێوەبردنی سندووقی داهاتەکانی نەوت و گازی هەرێم) بەڕێوەبردنی سندووق لە ئەستۆ دەگرێت و مافی هەیە سەرجەم ڕەفتارکارییە یاساییەکان بۆ مەبەستەکانی ئەم یاسایە ئەنجام بدات و، سەرۆکەکەی نوێنەرایەتی سندووق دەکات لەبەردەم پەرلەمان و دادگاو سەرجەم لایەنەکانی دیکە.

دووەم: دەستە پێکدێت لە:

١- سەرۆکی دەستە: بە پلەی وەزیر.

٢- جێگری سەرۆکی دەستە: بە پلەی بریکاری وەزارەت.

٣- بەڕێوەبەری گشتی سندووق.

٤- نوێنەری وەزارەتی سامانە سروشتییەکان: پلەی وەزیفی لە بەڕێوەبەری گشتی کەمتر نەبێت (ئەندام).

٥- نوێنەری وەزارەتی دارایی و ئابووری: پلەی وەزیفی لە بەڕێوەبەری گشتی کەمتر نەبێت (ئەندام).

٦- شارەزایەکی دارایی (ئەندام).

٧- شارەزایەکی ئابووری (ئەندام).

٨- شارەزایەکی یاسایی (ئەندام).

ماددەی پێنجەم:

یەکەم: پێویستە لەسەر ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێم، لە ماوەی (٩٠) نەوەت رۆژ لە رێکەوتی بەرکاربوونی ئەم یاسایەدا هەماهەنگی بکات لەگەڵ ئەنجومەنی هەرێمیی بۆ پێشکەشکردنی کاندیدێکی لێهاتوو بۆ هەر یەك لەو سێ پۆستەی کە لە بڕگەی دووەمی ماددەی چوارەمی ئەم یاسایەدا هاتوون پێشکەش بکات.

دووەم: دوو ڕای لەسەرە:

ڕای یەکەم:

١- هەر یەك لە سەرۆك و جێگرەکەی و بەڕێوەبەری گشتی سندووق و ئەندامانی دەستە بێجگە نوێنەرانی وەزارەتی دارایی و سامانە سروشتییەکان لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە بە پەسند کردنی زۆرینەی ڕەهای ئەندامانی پەرلەمان بۆ ماوەیەك زیاتر نەبێت لە (٤) چوار ساڵی شیاو بۆ یەکجار نوێکردنەوەو بەهەمان ڕێکارە باسکراوەکان دادەمەزرێن و، ئەوانەی ئەم وەزیفانەیان پڕکردۆتەوە، پاش تەواو بوونی ماوەی دیاریکراو ئەگەر بەپێی یاسا نوێ نەکرێتەوە، ئەوا دەگەڕێندرێنەوە سەر کارەکانی پێشوویان بەر لە ئەستۆگرتنی ئەم وەزیفانە.

٢- سەرۆکی دەستە لەبەردەم پەرلەماندا ئەم سوێندە دەخوات:

(بەخودای مەزن سوێند دەخۆم کە بە دڵسۆزییەوە پارێزگاری لە یەکێتی گەل و خاکی کوردستانی عێراق بکەم و ڕێز لە یاسا ڕەچاوکراوەکان بگرم).

ڕای دووەم:

١- سەرۆکی دەستە لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە بە پەسند کردنی زۆرینەی ڕەهای ئەندامانی پەرلەمان بۆ ماوەیەك زیاتر نەبێت لە چوار ساڵی شیاو بۆ یەکجار نوێکردنەوە و بەهەمان ڕێکارە باسکراوەکان دادەمەزرێت.

٢- سەرۆکی دەستە لەبەردەم پەرلەماندا ئەم سوێندە دەخوات:

(بەخودای مەزن سوێند دەخۆم کە بە دڵسۆزییەوە پارێزگاری لە یەکێتی گەل و خاکی کوردستانی عێراق بکەم و ڕێز لە یاسا ڕەچاوکراوەکان بگرم).

سێیەم: مەرجە لە دامەزراندنی هەر یەك لە سەرۆك و جێگرەکەی و بەڕێوەبەری سندووق و ئەندامانی دەستە، سەرباری بوونی مەرجە گشتییەکانی دامەزراندن لە وەزیفەی گشتییدا، بەلای کەم هەڵگری بڕوانامەی زانکۆیی بەرایی بێت لە بواری پسپۆڕی دەستەو خاوەنی شارەزایی بێت لە بواری پسپۆڕی دەستە بۆ ماوەیەك کەمتر نەبێت لە (١٥) پازدە ساڵ بەنیسبەت سەرۆك و (١٠) دە ساڵ بەنیسبەت جێگری سەرۆك و بەڕێوەبەری سندووق و ئەندامەکان.

چوارەم: ئەنجومەنی وەزیران بۆی هەیە کەسانی بیانی لەوانەی خاوەن شارەزایی و پسپۆڕیین لەسەر پێشنیاری ئەنجومەنی هەرێمیی بەسیفەتی ڕاوێژکاریی دابمەزرێنێت و ماف و پابەندییەکانیان بەپێی گرێبەست و بەگوێرەی پێڕەوی ناوخۆی دەستە کە ئەنجومەنی وەزیران پەسندی دەکات، دیاری دەکرێن.

ماددەی شەشەم:

دەستە ناوبەناو بەلای کەم مانگی یەکجار، یان هەر جارێك پێویست بکات کۆدەبێتەوەو داوای بەستنی ئەم کۆبوونەوانەش لەلایەن سەرۆکی دەستەوە ئاراستە دەکرێت و بڕیارەکان بە زۆرینەی دوو لە سەر سێی ئەندامەکانی دەردەکرێن.

ماددەی حەوتەم:

دەستە ئەمانەی خوارەوە لە ئەستۆ دەگرێت:

یەکەم: تۆمارکردن و دۆکیومێنتکردنی سەرجەمی داهاتەکانی نەوت و گازی هەرێم، کە بەگوێرەی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەستدەکەون لە سندووقدا، هەروەها بەڕێوەبردن و مسۆگەرکردنی رێژیی ئالۆگۆڕیان بۆ ژمێرەی وەزارەتی دارایی، پاش ئەوەی بەپێی ماددەی (١١) یازدەمی ئەم یاسایە لەسەر پێشنیاری دەستەو بڕیاری ئەنجومەنی وەزیران و پەسند کردنی پەرلەمان تەرخان دەکرێن.

دووەم: وردبینیکردنی جوولەی گشت داهاتەکانی نەوت و گازی هەرێم لە سندووقدا بەپێی چاودێریی نێوخۆیی، لەگەڵ دەرکردنی راپۆرتی مانگانە دەربارەیانەوە.

سێیەم: سالانە ئاشکرا کردنی گشت ئەو داتایانەی تایبەتن بە ژمێرەو چالاکییەکانی سندووق دەربارەی سپاردن و راکێشان و وردبینی کردنیان بە بەکارهێنانی کۆمپانیای ژمێریاریی جیهانیی لێهاتوو متمانە پێکراو، دواتر بەرزکردنەوەی راپۆرتی ناوبەناو بۆ ئەنجومەنی وەزیران کەوا چالاکی و راپۆرتی کۆمپانیاکانی ژمێریاریی جیهانی پووخت دەکاتەوە لەگەڵ دەرخستنی راووبۆچوونی خۆی لەسەر ئەم راپۆرتانە.

چوارەم: مسۆگەر کردنی شەفافیەت و درکاندن لە پرۆسە داراییەکان لەکاتی ئەنجامدانی رێکارو پرۆسەکانی ژمێرکاری بەگوێرەی ستاندەری ژمێریاریی پەیڕەو کراوی جیهانی و ئاستی پیادە کردنیان لەسەر گشت ژمێرەکانی سندووق کە لەم یاسایەدا باسکراون.

پێنجەم: پێویستە لەسەر دەستە راپۆرتەکانی مانگانەو سالانەی خۆی بداتە پەرلەمان.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو، دکتۆر عیزەت سەرۆکی لیژنەی دارایی و ئابووری.

بەڕێز د.عزت صابر اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی چوارەم

بەڕێوەبردنی داهاتەکانی نەوت و گاز

ماددەی هەشتەم:

دەستە وەرگرتنی ئەمانەی خوارەوە لە ئەستۆ دەگرێت:

یەکەم: پوختەی داهاتە شایستەکانی هەرێمی هاتوو لە هەناردە کردن و فرۆشتنی نەوت و گاز بەگوێرەی گرێبەستەکانی نەوت و گازی بەستراو لەگەڵ کۆمپانیاکاندا، چ لەلایەن وەزارەتەوە، یان کۆمپانیای

کوردستان بۆ دۆزینەوەو بەرهەمهێنانی نەوت و گازەوە بێت بەگوێرەی یاسا، ئەویش پاش داشکاندنی شایستەکانی ئەو کۆمپانیایانەی لە هەرێمدا کاردەکەن و بەرهەمهێنەرن، چ نەختینە بێت یان عەینی و، تێچوونەکانی گواستنەوەو عەمبارکردن و هەناردە کردن و فرۆشتن لەلایەن وەزارەتەوە.

دووەم: سەرجەم پێبەخشین و پاداشتەکانی هاتوو لە گرێبەستەکانی نەوت و گاز لە کاتی شایستە بوونیاندا، لەنێوانیشیاندا پاداشتەکانی واژووکردن و بەرهەمهێنانی گرێبەستە نەوتییەکانی بەستراو لەگەڵ کۆمپانیا بیانی و خۆماڵییەکان و، پاداشتەکانی ژێرخانی ئابووری و، بڕەکانی تەرخانکراو بۆ پاراستنی ژینگەو داهاتی دیکە بەگوێرەی ئەوەی لە یاسای نەوت و گازو یاساکانی دیکەی پەیوەندیردا هاتووە.

سێیەم: پوختەی داهاتەکانی بەروبوومە نەوتی و گازییەکان پاش داشکاندنی تێچوونەکان، لەنێوانیشیاندا پالاوتەکردن و گواستنەوەو عەمبارکردن و ئەوەی پەیوەستە پێیانەوە لە لایەن وەزارەتەوە.

چوارەم: داهاتی دارایی هاتوو لە حکومەتی ئیتیحادیی کەوا راستەوخۆ پەیوەستە بە نەوت و گازو بەروبوومەکانیان جگە لە پشکی هەرێم لە بودجەی گشتی ئیتیحادیدا.

پێنجەم: ئەو بڕانەی وەك شایستە بۆ هەرێم هاتوون لەوەی تایبەتە بە نەوت و گازەوە ئەویش بەگوێرەی حوکمەکانی یاسای دیاری کردن و وەرگرتنی شایستە داراییەکانی هەرێمی کوردستان - عێراق لە داهاتە ئیتیحادییەکان ژمارە (٥)ی ساڵی (٢٠١٣) لەگەڵ ڕەچاو کردنی بڕگەی چوارەمی سەرەوەی ئەم ماددەیە.

شەشەم: ئەو بڕانەی لە وەبەرهێنانی داهاتەکانی نەوت و گازدا وەدەستهاتوون کە لەم ماددەیەدا ئاماژەیان بۆ کراوە.

ماددەی نۆیەم:

یەکەم: ژمێرەی ئەم سندووقە ژمێرەیەکی داخراو دەبێت تەنها بە مەبەستی کۆکردنەوەی داهات.

دووەم: چەند ژمێرەیەکی جۆراوجۆر بۆ سندووق دەکرێتەوە، چ بە دیناری عێراقی بێت یان هەر دراوێکی بیانی لە لقی بانکی ناوەندیی عێراقی لە هەرێمدا، یان هەر بانکێکی دیکەی حکومی کە ئەنجومەنی وەزیران پاش پەسند کردنی لقی بانکی ناوەندیی لە هەرێمدا هەڵیدەبژێرێت، بە مەبەستی سپاردنی گشت داهاتەکانی نەوت و گاز کە لەم یاسایەدا دەقیان لەسەر کراوە.

سێیەم: پێویستە لەسەر دەستە ڕێنمایی پێویست بۆ جوولاندن و سپاردنی بڕەکان لە نێوان ژمێرەکانی سەر بەسندووق پاش پەسند کردنی لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە، دەربکات.

چوارەم: سندووق لەسەر پێشنیاری دەستەو ڕەزامەندی ئەنجومەنی وەزیرانەوە دەسەلاتی هەیە ژمێرەیەکی تایبەت لە بانکە ئەهلیەکان تەنها بۆ مەبەستی وەبەرهێنان بکاتەوە.

ماددەی دەیەم:

سندووقێك بە ناوی (سندووقی نەوەکانی داهاتووی هەرێم) دادەمەزرێت، کە بەڕێوەبردن و دراو پێدانی بە یاسایەك ڕێك دەخرێت کە لە ماوەی (١٨) هەژدە مانگ لە ڕێکەوتی بەرکار بوونی ئەم یاسایەدا

دەردەکرێت، تیایدا رێژەیەکی دیاریکراو لە داهاتە نەوتییەکانی وەرگیراو بەپێی یاسا بۆ نەوەکانی داهاتوو دەسپێردرێت و لە بودجەی سالانەدا جێگیر دەکرێت.

بەشی پێنجەم

دابەشکردنی داهاتەکانی نەوت و گازی سندووق

ماددەی یازدەم:

یەکەم: داهاتەکانی نەوت و گاز کە لە سندووقدا دەسپێردرێن و بەپێی حوکمەکانی ئەم یاسایە وەرگیراون، لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە بەپێی مەرج و ستاندەری هاتوو لە یاسای نەوت گازدا، پاش تەرخان کردنی ئەم بڕانە لە بودجەی سالانەو پەسند کردنی لە لایەن پەرلەمانەوە، بەم شێوەیەی خوارەوە دابەش دەکرێن:

١- دراو پێدانی بودجەی گشتی بەگوێرەی یاسای بودجەی گشتی سالانەی هەرێم.

٢- دراو پێدانی پرۆژەکانی وەبەرهێنان لە پێبەخشین و پاداشتەکان بەگوێرەی گرێبەستە نەوتی و گازییەکانی بەستراو لەگەڵ کۆمپانیا بیانی و خۆماڵیەکان کە لەلایەن ئەم کۆمپانیایانەوە تەرخان دەکرێت بەو مەرجەی بەگوێرەی ستاندەرو مەرجەکانی هاتوو لە یاسای نەوت گازدا بێت لە نێوانیشیاندا چڕی دانیشتوان و بەو شێوەیەی دادپەروەری لە نێوان پێکهاتە ئاینی و نەتەوەییەکان دێنێتە کایەوە بە لەبەرچاو گرتنی گەشەپێدانی ئەو ناوچانەی پرۆسە نەوتییەکانی تێدا ئەنجام دەدرێت و پاڵپشتی کردنی ئەنجومەنە خۆجێتیی و شارەوانیەکانیان.

٣- ژمێرەی (سندووقی نەوەکانی داهاتوو) بەگوێرەی حوکمەکانی ماددەی دەیەمی ئەم یاسایە.

٤- دراو پێدانی وزارەت بۆ پاڵپشتی کردنی ژیرخانی ئابووری کەرتی نەوت و گاز لە هەرێمدا لە کاتی پێویستیداو قەرەبوو کردنەوەی خاوەنی ئەو زەویيانەی بۆ پرۆسەکانی نەوت و گاز تەرخان دەکرێن و، قەرەبوو کردنەوەی ئەو کەس و لایەن و مولکانەی لە ئەنجامی پرۆسە نەوتیی و گازییەکاندا زیانیان پێگەیشتووە.

٥- پاڵپشتیکردنی سندووقی ژینگەی دامەزراو بەپێی یاسای نەوت و گاز.

دووەم: نابێت تەرخان کراوەکانی خەرجی پرۆژەکانی وەبەرهێنان کە گرێبەستی لەسەر نەکراوە بجوولێندرێنەوە.

سێیەم: لە سەرەتای نیوەی دووەمی هەر ساڵێکی رۆژمێریی، وەك یەکیی داهاتەکانی نەوت و گازو تەرخانکراوە فیعلیەکانی ژمێرەکانی سندووق ئەنجام دەدرێت و، ژمێرەکانی سندووق لەسەر ئەم بنەمایەو بەپێی یاساو پێڕەوەکانی بنەماکانی ژمێریاری متمانە پێکراو لە هەرێمدا، ئەنجام دەدرێن.

چوارەم: دەستە بەرپرسیاریەتی خۆی بەپێی ئەو پرنسیپ و ستاندەرانەی تایبەتن بە دەسپێشخەری شەفافیەت لە پیشەسازییە دەرهێنەرەکانی هاتوو لە سەرچاوەی (Extractive Industries

Transparency)ی ناسراو بـه (EITI)، پیـاده دەکـات و پێویسـته شـیاوو هاوتـەریب بـن لەگـەڵ شـێوازە هەرە باشەکانی پیشەسازییە نەوتییەکان.

پێنجەم: کارەکانی دەستەو ژمێرەکانی سندووق ملکەچ دەبن بـۆ چـاودێری پەرلـەمانی کوردسـتان و دیـوانی چاودێریی دارایی هەرێم.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو دکتۆر شێرکۆ سەرۆکی لیژنەی پیشەسازی و وزەو سامانە سروشتییەکان.

بەڕێز د.شێرکۆ جودت مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی شەشەم

حوکمی کۆتایی

ماددەی دوازدەم:

ئەنجومەنی وەزیران بۆی هەیە پێڕەوێك بۆ ئاسان جێبەجێکردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەربکات.

ماددەی سێزدەم:

هەیکەڵی کارگێڕی سندووق بەپێڕەوێك دیاری دەکرێت، کەوا ئەنجومەنی وەزیـران بـە هەماهـەنگی و راوێـژ لەگەڵ ئەنجومەندا دەریدەکات، ئەویش لە ماوەیەك کەوا نابێت لـە (٣) سـێ مـانگ لـە رێکـەوتی پێکهێنـانی دەستە تێپەڕ بکات.

ماددەی چواردەم:

دەستە بۆی هەیە رێنمایی پێویست بۆ ئاسان جێبەجێکردنی حوکمەکانی ئـەم یاسـایە پـاش پەسـند کردنـی لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە دەربکات.

ماددەی پازدەم:

کار بە هیچ یاسایەك، یان دەقێك، یان بڕیارێکی ناکۆك لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایەدا ناکرێت.

ماددەی شازدەم:

ئەم یاسایە لە رێکەوتی بلاوکردنەوەی لە رۆژنامەی فەرمی (وەقایعی کوردستان) دا جێبەجێ دەکرێت.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ئێستا دەست دەکەین بەخوێندنەوەی ماددە بە ماددەی پرۆژەکە، ئەوەی لە راپۆرتی هاوبەشـدا هاتووە، بۆ ئەوەی بیخەینە گفتوگۆوە، لە ناوەکەوە دەست پێ دەکەین، (یاسای سندووقی داهاتـەکانی نـەوت و گاز لە هەرێمی کوردستان)، ئەندامانی بەڕێزی پەرلەمان ئەم پرۆژە یاسایە لە (١٦) مـادده پێکهـاتووە، کـە بەداخەوە هۆیەکانی دەرچوونی لەگەڵدا نییە، ئەوەش دیسانەوە پێویست دەکات بنووسرێت، بۆیـە پێویسـت دەکات زۆر بـە دەقیقـی و بـە وردی سـەرنج و تێبینیـەکانی خۆتـان بخەنـە روو بـەبێ زیـادو کـەم و، قسـەی

ئەندامانی پێش خۆشتان دووبارە مەکەنەوە، بۆ ئەوەی بتوانین سوود لە کات وەربگرین لە ماوەیەکی کەمدا موناقەشەی ئەم پرۆژە یاسایە بکەین لە پەرلەمانی کوردستان، لە ناوەکەیەوە دەست پێ دەکەین، کێ قسەی هەیە لەسەر ناوەکەی؟ بەڕێز دکتۆرە ڤالاّ ناوەکە بخوێنەوە.

بەڕێز د.ڤالاّ فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

(یاسای سندووقی داهاتەکانی نەوت و گاز لە هەرێمی کوردستان – عێراق).

بەڕێز فخرالدین قادر عارف/ سکرتێری پەرلەمان:

ئەم بەڕێزانە ناویان تۆمار کراوە بۆ گفتوگۆ کردن، ﴿فەرهاد سەنگاوی، د. ڕێواز، صالح فەقێ ، ڤەمان فیصل، عباس غزالی، امنە زکری، هەورامان گەچێنەیی، عادل عزیز، نجیبە لگیف، حسن صالح﴾.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو د. ڕێواز،

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێشنیار دەکەم ناوی یاساکە بەم شێوەبە بێت، سندوقی کوردستان بۆ داهاتە نەوتییەکان، لەبەر ئەم موبەرەراتانەی خوارەوە، یەکەم، لە یاسای نەوت و غازی ﴿٢٢﴾ ساڵی ﴿٢٠٠٧﴾ نووسراوە، سندوقی کوردستان بۆ داهاتە نەوتییەکان، دووەم، ماددەی ﴿٢﴾ بڕگەی ﴿٤٣﴾ یاسای دارایی ژمارە ﴿٩٥﴾ ساڵی ﴿٢٠٠٤﴾ کە یاسای کار پێکراوە لە هەرێمی کوردستان بە گشتگیری پێناسەی داهاتە نەوتیەکانی کردووە، سێیەم، ئەم ناونیشانە ڕەهەندێکی نیشتمانی و نەتەوەیی هەیە، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك ڤەمان فەرموو

بەڕێز ڤەمان فیصل سلیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەش بە حاڵی خۆم پشتگیری لە قسەکانی ﴿د. ڕێواز﴾ دەکەم، ئێمە دەبێت لە حاڵەتێکدا هەم تەتابوق لە نێوان یاساکاندا دروست بکەین کە ئەو پرۆژەیە ئێستا گفتوگۆی لەسەر دەکەین، دەبێت تەتابوقی هەبێت لەگەڵ یاسای ژمارە ﴿٢٢﴾ ساڵی ﴿٢٠٠٧﴾ کە لەوێدا باس کراوە، سندوقی کوردستان بۆ داهاتە نەوتییەکان و لە لایەکی تر، کوردستان ناوێکی پیرۆزە بۆ ئەو موئەسەساتانەی تازە دورست دەکرێن، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك هەورامان فەرموو.

بەڕێز د. هەورامان حەمە شریف﴿هەورامان گەچێنەیی﴾:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش هەمان تێبینیم هەیە و پێشنیار دەکەم بەو جۆرە بێت.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك عادل فەرموو.

بەڕێز عادل عزیز شکر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئیشکال لەگەڵ ناوەکە هەیە، وشەی یاسا سندوق خۆی یاساکە تەحسیل حاسلە، پرۆژەکە یاسایە، و پشتگیری لەقسەکانی ﴿د. رێواز و کاك ڤەمان﴾ دەکەم کە ناوی کوردستان هەبێت، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك عباس فەرموو،

بەڕێز عباس غزالی میرخان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەخێرهاتنی وەزیرە بەڕێزەکان دەکەم، هەرێمی کوردستان هەر سێ پارێزگا دەگرێتەوە لەگەڵ هاوکارانمدام کە تەنیا کوردستانی عێراق بێت.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك فەرهاد فەرموو.

بەڕێز فەرهاد حەمە صالح ﴿فەرهاد سەنگاوی﴾:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە راستیدا پێم وایە پەرلەمانی کوردستان دەبێت زمانی کوردی زۆر بە هەند وەربگرێت، چونکە پەرلەمان بەرپرسە لە زمانیش، وشەی سندوق نە بە سادەکەی و نەبە قافەکەی کوردی نییە، وشەیەکی زۆر جوانمان هەیە کە ﴿کاسەیە﴾ و ئەوانەی زمانی ئەوروپی باش دەزانن لە ناو هەموو ئەوروپاکان وشەی ﴿کاسە﴾ لەجیاتی سندوق بەکار دێت و ئێمەش رۆژانە بەکاری دێنین، بۆیە داوا دەکەم بە یەکجاری وشەی ﴿سندوق﴾ لە زمانی کوردی بکرێتە دەرەوە.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

امنە خان فەرموو،

بەڕێز امنە زکری سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیرییا رەئیا هەڤالێت خۆ دکەم، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، خاتوو نەجیبە فەرموو،

بەڕێز نجیبە لطیف احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری لە رای هەوالآن دەکەم.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك حسن فەرموو،

بەڕێز حسن صالح احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتیوانی لە رای ﴿ڕێواز خان و کاك فەرهاد﴾ دەکەم، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك صالح فەرموو،

بەڕێز صالح فەقێ محمد امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش هەمان رام هەبوو ئەو ناوچانەی دەرەوەی هەرێمی کوردستان، پیشنیار دەکەم هەموو ئەو پرۆژە یاسانەی پێشکەشی دەکەین لە بری هەرێمی کوردستان ناوی کوردستان بێنین، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، رای لیژنە پەیوەندارەکان چییە لەسەر رای ئەندامانی پەرلەمان کە پێشکەش کرا؟

بەڕێز گۆران ئازاد محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ڕووی قانوونییەوە ئێمە هیچ تێبینییەکمان نییە، چ بەو شێوەی ئێستا بمێنێت و چ ئەگەر ئەندامانی پەرلەمان بیانەوێت ببێتە کوردستان و موبەرەرەاتی قانونی خۆی هەیە و لە ڕووی نەتەوەیشەوە مەنتقییەتی خۆی هەیە، بۆیە پشتیوانی لێدەکەین.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك عزت فەرموو،

بەڕێز د. عزت صابر اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتیوانی دەکەین بەم شێوەیە بێت، سندوقی کوردستان بۆ داهاتی نەوت و گاز، گاز با تێدا بێت گازی سروشتی با ئەو ئیشکالە دروست نەبێت، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس د. شێرکۆ فەرموو،

بەڕێز د. شێرکۆ جودت مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمەش هەر لەبەر ئەوەی کە بە ﴿کۆتۆ﴾ کە کورتکراوەی کوردستانە داوا دەکەین کە سندوقی کوردستان بۆ داهاتە نەوتیەکان بێت.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

رای تریش هەبوو سندوقی کوردستان بۆ داهاتی نەوت و گاز و رای تریش هەبوو کە سندوق لابېرێت ببێتە کاسە کە ئەمەش پێویستە قسەی لەسەر بکرێت، رای بەڕێزان وەزیرانی پەیوەندیدار لەم بارەیەوە هیچ قسەیەکتان هەیە؟ باشە سوپاس، بەڕێز د. رێواز فەرموو،

بەڕێز د. رێواز فائق حسين:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من مەبەستم هەیە کە دەڵێم داهاتە نەوتییەکان، چونکە دەمەوێت داهاتی گومرکی و ناگومرکی بگرێتەوە، ئێمە هەندێك داهاتمان هەیە داهاتی گومرکی لە نەوتدا و هەندێك هەیە گومرکین، ئەم شەرحە بە گوێرەی ئەم یاسایە کراوە کە یاسای ئیدارەی مالی ساڵی ﴿٢٠٠٤﴾ە، دەڵێت ئیراداتی نەوتی هەندێکی زەریبی و هەندێکی غەیری زەریبین و هەدەف ئەمەیە کە ماددە ﴿٤٠﴾ ئەگەر لە پاشەرۆژ جێ بە جێ بوو ئەو داهاتە زەریبیەی نەوتیش بچێتە ناو سندوقەکە.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

باشە ئەو کاتە دەتوانین بڵێین داهاتەکانی نەوت و گاز،

بەڕێز د. فاڵا فرید ابراهيم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

شمولی تر، بەڵام ئەوەی تر ئەندامانی پەرلەمان بۆ خۆیان ئازادن.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

كاك دڵشاد فەرموو،

بەڕێز دڵشاد شعبان عبدالغفار:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر تەوزیحێك لە لایەن وەزیری دارایی بکرێت، چونکە تانکەری نەوت هەیە باجی لەسەرە کە ئەم باجە راستەوخۆ بۆ وەزارەتی دارایی یان بۆ وەزارەتی سامانە سروشتییەکان دەڕوات؟

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز وەزیری دارایی هیچ تەوزیحێکت هەیە؟

بەڕێز رێباز محمد حملان/ وەزیری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی کە زەریبەی لەسەر بێت ئەوا لە لایەن وەزارەتی سامانە سروشتییەکان وەردەگیرێت، ئێمە وەریناگرین.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئەمە بە فارسی پێدەڵێن فەرافکەنی، هەڵیدایە ساحەی د. ئاشتی، د. ئاشتی هیچ سەرنجێکت هەیە؟

بەڕێز د. ئاشتی هەورامی/ وەزیری سامانە سروشتییەکان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەرچی داهاتی ئێمە هەیە کۆ دەبێتەوە بۆ مەعاشات.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەوەی کە پەیوەندیدارە بە ﴿کاك فەرهاد﴾ کە ﴿کاسە﴾ یان ﴿سندوق﴾ بێت لە رووی زمان و رێزمانەوە دوایی موعالەجەی دەکەین و ئەگەر بەو مانایە بوو لە کۆتایی دا چاکی دەکەین بە تایبەتی مەسەلەی داڕشتنی کۆتایی ئەو شتانە موعالەجە دەکرێت، د. ڤاڵا بیخوێنەرەوە بۆ ئەوەی بیخەینە دەنگەوە،

بەڕێز د. ڤاڵا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ناوی یاساکە دەبێت بە یاسای سندوقی کوردستان بۆ داهاتەکانی نەوت و گاز،

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

کێ لەگەڵیدایە؟ پێم وابێت هێشتا ئەندامانی پەرلەمان بە تەواوی تێنەگەیشتوون لە بابەتەکە، تکایە جارێکی تر بیخوێنەوە،

بەڕێز د. ڤاڵا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سندوقی کوردستان بۆ داهاتەکانی نەوت و گاز

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

باشە داهاتە نەوتی و گازییەکان بێت چییە؟ خاتوو امنە فەرموو،

بەڕێز امنە زکری سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوا ئەز تێگەشتی پێشنیارا ئەندام پەرلەمانا بوو کۆ هەماهەنگی دگەڵ یاسایا نەوت و گازێ یا ژمارە ﴿٢٢﴾ی ساڵا ﴿٢٠٠٧﴾ێ بهێتە کرن و کو ل وێرێ دا سندوقی کوردستان بۆ داهاتی نەوتییەکانە، و پێشنیارا پەرلەمانتارا ئەوە بوو،

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

پێشنیاری تریش هەبوو، رای لیژنەکان کە گازی سروشتیش لە یاساکەدا جێ بکرێتەوە.

کاك د. ئاشتی فەرموو.

بەڕێز د. ئاشتی هەورامی/ وەزیری سامانە سروشتییەکان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێمان باشە کە داهاتە نەوتییەکان بێت، چونکە لە یاسای نەوت و گاز خۆی موعەرەفە و شمولی گازیش دەکات و پێویست ناکات دووبارەی بکەینەوە،

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز د. ڕێواز ئەوەی کە بۆ منت نارد بیخوێنەرەوە،

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بڕگەی ﴿٤٣﴾ لە یاسای ئیداری مالّی دەڵێت ﴿ عوائد النفط و هی عوائد تصدیر النفط و عوائد غیر چریبیه ان ناتجه من بیع النفط الی المشترین المحلین و عوائد سد الچریبه علی النفط﴾ لە ناو کەوانەدا ﴿عوائد تصدیر النفط﴾ لە فەقەرەی ﴿٤٤﴾ دەڵێت ﴿عوائد تصدیر النفط، عوائد غیر چریبیه ناتجه من بیع النفگ الی المشتیرن الاجانب﴾

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

گازی سروشتی لێرە تێدا نییە، فەرموو کاك گوران،

بەڕێز گۆران ئازاد محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر وەزیری سامانە سروشتییەکان ئەوەمان بۆ شەرح بکات، ئێمە کە قسە لەسەر داهاتی نەوتی دەکەین ئایا گازی شل دەگرێتەوە؟ چونکە ئیشکالییەتەکە زیاتر ئەمەیە.

بەڕێز د. ئاشتی هەورامی/ وەزیری سامانە سروشتییەکان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە یاسای ژمارە ﴿٢٢﴾ی سالّی ﴿٢٠٠٧﴾لە تەعاریدا دەڵێت ژمارە ﴿٣٠﴾، ﴿العائدات حکومه الاقلیم المستحصله من العملیات نفطیة و من ضمن مبیعات النفط و الغاز و الری و المکافئات التوقیع و الانتاج من عقد النفطیة للشریکات الاجنبیه و المحلیه﴾، هەمووی دەگرێتەوە کە بڵێین داهاتە نەوتییەکان ئەوەی کە پێشنیار کرا موناسبە.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عمر فەرموو.

بەڕێز عمر عینایەت حەمە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێم وایە ئەگەر پێناسەی نەوت و گاز بکرێت کێشەکە چارەسەر دەکرێت، نەوت چییە، نەوت گیرۆسینە و بەنزینە و قیرە، و گازیش پێناسە بکرێت، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عادل فەرموو،

بەڕێز عادل عزیز شکر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەر هەمان بۆچوونم هەیە ئەگەر لە ماددەی یەکەم پێناسەی نەفت بکرێت لێرە کێشەکمان بۆ دروست نابێت و سندوقی کوردستان بۆ داهاتەکانی نەفت، بەڵام لە ماددەی یەکەم نەفت پێناسە بکەی کە چییە و گازیش دەگرێتەوە.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك علی فەرموو،

بەڕێز علی حەمە صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ناوەڕۆکی یاساکە، لە ماددەی هەشتەم، یەکەم، دەڵێت داهاتە شایستەکانی هەرێم هاتووە لە هەناردەکردن و فرۆشتنی نەوت و گاز، واتە لە ناوەڕۆکی یاساکە دەڵێی نەوت و گاز و داهاتەکان کۆیە، کە کۆ بوو دەتوانین داهاتەکانی نەوت و گاز، چونکە کە داهاتەکان کە کۆ بوو جۆرە جیاوازییەکان دەڵێت و لە تەعریفەکەی ﴿کاك عمر و کاك عادل﴾ کردییان پێم وایە دەقیق تر دەبێت.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، د. ڤالا فەرموو،

بەڕێز د. ڤالا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی پەیوەندیدارە بە تەعریفەکان لە یاسای ژمارە ﴿٢٢﴾ی سالی ﴿٢٠٠٧﴾ لە ماددەی دووەم، بڕگەی ﴿١١﴾ تەعریفی نەوتی کردووە و لە بڕگەی ﴿١٣﴾ تەعریفی گازی سروشتی کردووە، بۆیە بە پێویستی نازانین تەعریف بکرێتەوە،

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، د. شێرکۆ جودت فەرموو،

بەڕێز د. شێرکۆ جودت مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڵێ لە یاسای نەوت و گازی سالّی ﴿٢٠٠٧﴾ تەعریفی نەوت و نەوتی خاو و گازی سروشتی کردووە بە جیا، لەبەر ئەوە ئێمە تایتلی بکەینە داهاتەکانی نەوت و گاز و هەموو شتێك یەکلایی دەکاتەوە و دڵنیایی دروست دەبێت، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاد د. عزت فەرموو،

بەڕێز د. عزت صابر اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە هەموو دونیا گازی سروشتی و نەوت بوونەتە جێگرەوەی یەکتر، ئۆتۆمبێل یان بە گازی سروشتی ئیش دەکات یان بە بەنزین، گرنگە عنوانی ئەم پرۆژە یاسایە وشەی ﴿گاز﴾ی لەگەڵدا بێت، گاز کە گازی سروشتییە هیچ لە ناوەڕوك ناگۆڕێت و لە کۆکردنەوەی داهات لە کوردستان ناگۆڕێت و هەموو ئامانجەکان دەپێکێت.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، رۆزاخان فەرموو،

بەڕێز رۆزا محمود عثمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش هەمان رای ﴿د. شێرکۆ جودت و د. عزت﴾م هەیە، پێویستە ناوی گازی تێدا بێت.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك رابوون فەرموو،

بەڕێز رابوون توفیق معروف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێستا دەرکەوت لە موناقشەکان، ئەگەر لە عنوانی یاساکە گازی تێدا بێت کێشەکە موعالەجە دەکات و ئەگەر تێدا نەبێت کێشەمان بۆ دێنێت و کەواتە پێشنیار دەکەم ناوی گازی تێدا بێت، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئاخر پێشنیاری خۆتان بخوێنن لیژنە پەیوەندیدارەکان لەسەر پێناسەکە، بۆ ئەوەی بیخەینە دەنگەوە، کاك عمر نوقتەی نیزامی هەیە؟

بەڕێز عمر عینایەت حەمە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من هەرچەندە نامەوێت لەسەر قسەی بەڕێز ﴿د.ڤالێ﴾ قسە بکەم، بەڵام چارەم نەما، زۆر تەعریف کراوە، لە یاسای ﴿٢٢﴾ و لێرەش ئیعادە بووە، یان دەبێت هەرێم و پەرلەمان هەمووی ئیعادە بووە، بۆیە چ زیانێك دەگەیەنێت کە نەوت و گاز لێرە تەعریف بکرێت؟ تەعریفی هەرێم و پەرلەمان و ئەنجومەن یش لێرە کراون و لەوێ کراون، کەواتە با لێرەش نەکرێت،

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

د. ڕێواز فەرموو،

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیارەکەی من بوو، دەمەوێت زیاتر تەوزیحی بکەم بۆ هاوڕێکانم، کێشە نییە گازی بۆ ئیزافە بکەن بۆ سیقە و بۆ ئەوەی شتێك نەچێتە دەرەوە، کە وتت داهاتە نەوتییەکان گازیش دەگرێتەوە گازی شل و هەموو شتێك کە پەیوەندی بەم مادەیە هەیە دەگرێتەوە، مەبەستی من زەریبەیە، نەوت داهاتی زەریبی و نازەریبی هەیە، ئەگەر بوترێرێت سندوقی کوردستان بۆ داهاتە نەوتی و گازییەکان، ئەوکاتە زەریبەشی دێتە ناو، بەڵام کە دەڵێی سندوقی کوردستان بۆ داهاتەکانی نەوت و گاز ئەگەر سەیری یاسای ﴿٢٢﴾ بکەی باسی زەریبە ناکات و نەوت و نەوتی خاو و گازی سروشتی و گازی سروشتی تەعریف کردووە، ئەمە دەڵێت سندوقی کوردستان بۆ داهاتەکانی نەوت و گاز، یەعنی داهاتەکانی ئەم ماددانە، بەڵام کە دەڵێی داهاتە نەوتی و گازییەکان ئەو کاتە ئیعتیماد دەکەیە سەر قانونی ئیدارەی مالی کە دەڵێی مەبەستمان زەریبەی سەر پرۆسە نەوتییەکان و پیشەسازی نەوتییە لە هەرێمی کوردستان.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

پێم وایە د ئاشتی قسەی هەیە، فەرموو،

بەڕێز د. ئاشتی هەورامی/ وەزیری سامانە سروشتییەکان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

داهاتە نەوتییەکان بمێنێت، چونکە حادی عشر لە یاسای نەوت و گاز، نەوت هەمووی شمول دەکات و شمولی هەموو هایدروکاربۆنات دەکات﴿فی حاله طبیعی من الغاز الطبیعی﴾ هەمووی موعەرەفە، لە یاسای ژمارە ﴿٢٢﴾، داهاتە نەوتییەکان شمولی گازیش دەکات.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

عینوانی یاساکەی پێشوو ژمارە ﴿٢٢﴾ یاسای نەوت و گازە لە هەرێمی کوردستان، قانون ﴿نفگ و الغاز لاقلیم کوردستان﴾، نەوتیش هاتووە و گازیش هاتووە، ئاخیر سیاغە چییە؟ کەواتە ئێستا ﴿٢﴾ پێشنیار هەیە، سندوقی کوردستان بۆ داهاتە نەوتییەکان و سندوقی کوردستان بۆ داهاتە نەوتی و گازییەکان، دەبێت وا بێت، باشە کەواتە هەردووکی دەخەینە دەنگەوە... فەرموو کاك عمر.

بەڕێز عمر عنایەت حەمە

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە نەمان وت تەعریفی نەفتا بکرێ ، ئێمە وتمان ئەمانەوێ نەفتا لەکوێی ئەو پەرەگرافەی هاتووە ، ئەو تەعریفەی تێدا کراوە پێمان بڵێت بەڕێز وەزیری سامانە سروشتییەکان ، نەفتای تیا نییە.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

باسی ئەوەیان کرد وەزیرەکان و ئەندامانی پەرلەمان لە لیژنە پەیوەندیدارەکان ، باسی ئەوەیان کرد کە هەموو موشتەقاتی نەوت لە چوارچێوەی پێناسەی نەوتا جێی ئەبێتەوە کە بەو شێوەی هاتووە ، ئەگەر ڕایەکی ترتان هەیە ئەتوانن باسی بکەن ئەندامانی تری پەرلەمان قەناعەت پێبکەن بۆ ئەوەی بیخەینە دەنگدانەوە ، بەڕێز دکتۆر ئاشتی هەورامی فەرموو.

بەڕێز د. ئاشتی هەورامی/ وەزیری سامانە سروشتییەکان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

شمولی ئەکا مەسەلەن (عملیات نفطیة) باسی تەسفیە ئەکا ، نەفتا لە پڕۆسەی تەسفییە دەرئەچێت ، یانی هەرچی ئەگەر لە تەعریفی خام نەبێت ، لە تەعریفی نەفتا نەبێت ، لە تەعریفی (عملیات نفطیة) پڕۆسەکانی نەوت ، هەمووی مەشمولە لەوێ پێویست بەوە ناکا ، ئەگەر حەزئەکەن هەمووتەعریفەکان بێننە ناو یاسایەکە موشکیلە نییە ، بەڵام پێویست ناکا لەوێ تەعریف کراوە.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

باشە ، بیخوێننەوە دوا سیغە بخوێننەوە .

بەڕێز د. فالاّ فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی یەکەم: پێناسەکان

ماددەی یەکەم:

بڕگەی یەکەم/ مەبەستی ئەم یاسایە لەم دەستەواژەو زاراوانەی خوارەوە، ماناکانی بەرامبەریانە:

١- هەرێم/ هەرێمی کوردستان – عێراق.

٢- پەرلەمان/ پەرلەمانی کوردستان – عێراق.

٣- ئەنجومەنی وەزیران/ ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێم.

٤- وەزارەت/ وەزارەتی سامانە سروشتییەکانی هەرێم.

٥- یاسای نەوت و گاز/ یاسای نەوت و گازی هەرێمی کوردستان – عێراق ژمارە (٢٢)ی ساڵی ٢٠٠٧,

٦- ئەنجومەن/ ئەنجومەنی هەرێمیی کاروباری نەوت و گاز لە هەرێمی کوردستان - عێراق، کە بەپێی ماددەی چوارەمی یاسای نەوت و گاز پێکهێنراوە.

٧- دەستە/ دەستەی بەڕێوەبردنی سەندووقی داهاتەکانی نەوت و گاز لە هەرێمدا.

٨- سەندووق/ سەندووقی کوردستان بۆ داهاتەکانی نەوت و گاز لە هەرێمدا کە بەپێی حوکمەکانی ئەم یاسایە دادەمەزرێت.

بڕگەی دووەم/ پێناسەکانی هاتوو لە ماددەی یەکەم لە یاسای نەوت و گازی ژمارە (٢٢)ی ساڵی ٢٠٠٧ بەرکار دەبن ، ئەگەر ناکۆك نەبێت لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایە.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس ، نوقتەی نیزامی هەیە کاك عمر عینایەت فەرموو.

بەڕێز عمر عینایەت حەمە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە یاسای ژمارە (٢٢)دا ئەم مەنتوجاتی نەفتی تەعریف نەکراوە ، یەعنی ئەگەر مەنتوجاتی نەفتیمان بۆ بکرێت ئەو کێشەیە کۆتایی پێدێت (مەنتوجاتی نەفتی) ، سوپاس .

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

باشە ، سوپاس ، کاك فائق فەرموو.

بەڕێز فائق مصطفی رسول

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئێمە ناونیشانی یاساکەمان گۆڕی بە سەندووقی داهاتەکانی نەوت و گاز ، بەڵام لێرە سەندووقەکە وەکو خۆی ماوەتەوە لە پێناسەکاندا ، بۆیە دەبێت لە پێناسەکانیشدا بگۆڕدرێت دووبارە ، سوپاس.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

وایە ، سوپاس ، بەڵێ ئەوە ئەگۆڕدرێ ، بەڕێز کاك حاجی کاروان فەرموو.

بەڕێز کەنعان نجم الدین احمد (حاجی کاروان):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت ئەو یاسای نەوت و گاز ، یاسای نەوت و گازی هەرێمی کوردستان یان مەسەلەن لە شەشەم (/عیراق) ئەکرێ ئێمە ئیشکالییەتێك بەوە حەلکەین مەسەلەن ئەوە عەین زالەیە بەڕێز کاك گۆران لەوێ بووە ئەو کاتە بە تەنکەر نەوت ئەڕۆیشت ئەوە بەعزێك بیرەکانە ناکۆکی لەسەرە ئەوانە مەنتیقەی کوردستانین ، بەڵام ئەگەر ئێمە بڵێین هەرێمی کوردستان سبەی وەکو پەرلەمان ناتوانین بەدواداچوون و لێپرسینەوە بکەین لەسەر ئەو بیرە نەوتیانەی کە لەدەرەوەی هەرێمی کوردستانن و بەڵام بەدەستی هەرێمی کوردستانەوەیە ، لەبەر ئەوە ئەگەر ئێستا بکرێ بەس هەرێمەکەی لابدرێ و ببێتە کوردستان _ عیراق ، هیچ گرفتمان نابێت لەبەر ئەوەی ئێمە ئیشکالیەتەکی موستقەبەلیش حەلدەکەین بۆ ئەو مەنتقانە ، گرفت دروست ناکا وا تەسەوردەکەم لە ڕووی دەستووری و لە ڕووی قانونییەوە ، سوپاس.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

باشە ، سوپاس ، لیژنەی یاسایی جواب ئەدەنەوە دوای بەڕێز دکتۆر شێرکۆ حەمەامین.

بەڕێز د. شێرکۆ حەمە امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش هەمان سەرنجم هەبوو ، لەڕاسیدا ، بەدیاری کراوی پرسیارێکیشە ئەمەوێ وەلامەیەکەم دەست کەوێت ، ئایا داهاتی کێلگەکانی کەرکووك و زۆر شوێنی تریش ئەگرێتەوە ، چونکە بە فیعلی لە نەزەری هەموومانە ماددەی (١٤٠) جێبەجێ بووە ئێستا ، یەعنی ئێستا شەڕی لەسەرە ، یەعنی ئایا ئەم سەندووقە تەنها هەولێر و سلێمانی و دهۆکە یا ئەوێشە ، ئەگەر وابێ ئەبێ بنووسرێ هەرێمی کوردستان ، یەعنی ئەو داش عیراقەی لێ بکرێتەوە ، سوپاس.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

باشە ، سوپاس ، خاتوو منیرە عثمان فەرموو.

بەڕێز منیرە عثمان علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

جارێکی تر تەئکید دەکەمەوە کە پێویستە پێناسەی سەندووق ببێتە حەوتەم.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

باشە ، ئەو پێشنیارەش کرا بوو پێشتر وەلأم بدرێتەوە ، بەڕێز دکتۆر شێرکۆ جودت فەرموو.

بەڕێز د. شێرکۆ جودت مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بۆ ئەوەی کە خاڵی هاوبەش لە نێوان مەسەلەی هەرێم و مەسەلەی کوردستانییەکە بدۆزینەوە یەك خاڵ هەیە ئەم ترافیکی پارە لە نێوان بەغداو لە نێوان هەرێمی کوردستان کاتێك کە بەغدا داهاتی عیراق ئەنێرێ بۆ هەرێمی کوردستان ، لە ڕووی نەوتی و گازییەوە تەبعەن ئەبێ ئیستیلام لە لایەن ئەم سەندووقەوە بێ ، چونکە بە پێی ئەم بڕگانەی کە لەم یاسایەشا داماناوە داهاتی ئیتیحادی لە ڕووی نەوت و گازەوە ئەبێ بچێتە ئەو سەندووقەوە ، بۆیە بۆ ئەوەی ئیشکال لە پەیوەندیەکانمان لەگەڵ بەغدا دروست نەبێ مەسەلەی هەرێم لێرە لەوانەیە زەرورەتێکی هەبێ ، بەلأم لە هەمان کاتیشدا ئێمە مەسەلەی عەین زالەو ناوچەکانی تریش کەلە بڵێین حێناکۆکن ، دابڕێنراون بۆ ئەوەی ئەوەش بێتە ناو ئەو مەوزوعە پێشنیاری ئەوە ئەکەم کە بڵێین کوردستان _عیراق داهاتە نەوتی و گازییەکان لە کوردستان عیراق ، ئیتر کوردستان _عیراق ئەو کاتە ئیشکالییەتی هەردوو کێشەکە حەل ئەکا ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

باشە ، سوپاس ، بەڕێز وەزیری دارایی فەرموو.

بەڕێز ڕێبار محمد حەمەلان/ وەزیری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من یەك تێبینیم هەیە لەسەر ئەم مەسەلەیە ، ئێمە خۆمان ئێستا سندوقی کوردستان ناونرا کە تۆ ناوت نا کوردستان هەمووی ئەگرێتەوە ، یەعنی ئەوەی لە داهاتووشا ئەکەوێتەوە ژێر دەستی کوردستان ، ئەم هەرێمە دەکەوێت یا ناکەوێت ئەوە قەزیەکی دیکەیە ، بەلأم ئەوەی ئێستا کە هەیە ئەمری واقیعە لەژێر دەستی کوردستاندایە تۆش سەندووقەکەت ناوناوە سەندووقی کوردستان یەعنی هەمووی ئەگرێتەوە ، ئیتر چ پێویست دەکا ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس ، بەڕێز کاك گۆران ئازاد فەرموو.

بەڕێز گۆران ئازاد محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە ئێستا قسە لەسەر دەرکردنی قانون دەکەین ، ئێمە قسە لەسەر ڕێکەوتنێك دەکەین کە لەگەڵ بەغدا کراوە بە پێی ئەم ڕێکەوتنە قسەم لەسەر لایەنی قانونییە ، قسەم لەسەر تموحاتی فەردی نییە ، ئێمە ئەو نەوتانەی کە ناوچەی کوردستانینەو لە دەرەوەی ئیدارەی هەرێمی کوردستانن بەپێی ئەوەی کە ئێمە لەگەڵ بەغدا ئیتیفاقمان کردووە پارەی ئەم نەوتە بۆ هەرێمی کوردستان نییە بۆ بەغدایە ، جا ئەگەر ئێمە ڕۆژگارێك توانیمان بە بەغدا بڵێین داهاتی ئەم ناوچانەی دەرەوەی هەرێمی کوردستان بۆ سەندووقی خۆمانە و خۆمان سەرپەرشتی دەکەین ، ئەگەر ئەو کاتەی ئیشکال لەسەر ئەم یاسایە بوو ئەمە دەتوانێ هەموارکرێ ئەمە یەك ، دوو" ئێمە لە پێناسەی سەندووقەکە خۆمان پاراست لە ، تەنها وتمان سەندووقی کوردستان بۆ داهاتەکانی نەوت و گاز بە موتلەقی ، ئەگەر لێرەش پێناسەی هەرێم بکرێ یەعنی حەقێکی قانونیت داوە بە پێناسەکەی یەکەم کە گشتگیرترە ، بەلأم ئەو ڕەئییەی کە من وتم ڕەئی حکومەت بوو کە مشاورەمان لە گەڵیان کرد ، ئەوان بەپێی قانون ، بەپێی ئیتیفاق لەگەڵ بەغدا ، پارەی هەر بیرە نەوتێکی ناوچەی کوردستانی ئەگەر بفرۆشرێ داهاتەکەی بۆ عیراقە ....

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

باشە ، ئەم ئیشکالاتە ناتوانرێ بەو شێوەیە موعالەجە بکرێ کە لە بەڕێوەبردنی داهاتەکانی نەوت و گاز لە ماددەی (٨)م ئەو کاتە باس لە داهاتەکانی سەندووقەکە ئەکرێ ، لەوێدا ئاماژەیەك بەو داهاتانە بدرێ کە لە نەوت و گازی کوردستان دەست هەرێمی کوردستان ئەکەوێ کە ئەوەش بڕواتە ناو سەندووقەکەوە ، ناتوانرێ وا موعالەجە بکرێ؟

بەڕێز گۆران ئازاد محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە یاساکە ئێمە ئەگەر بە وردی دیقەتی بدەینێ لە هەموو شوێنێك کە باسی داهات کراوە نووسرایە کۆی داهاتەکانی نەوتی هەرێم ، کۆی شایستە داهاتەکانی نەوتی هەرێم ئەگەر ئێمە ئەو ئیشکالە بکەین دەبێ

هەموو ئەو داهاتانەی هەرێم و وشەی هەرێم لەوێ لابەین ، بڵێین کۆی داهاتەکانی کوردستان ، کۆی شایستە داهاتەکان بەو شێوەیە حەلی بکەین یان ئەوەتە بەو بۆچوونەی بەڕێزت دەیڵێی هەرێمەکە وەکو خۆی بمێنێتەوە ، بەڵام لەو برگەیەدا وەك ئەگەرێك بۆ ئایندە کە ئەو داهاتە نەوتیانە چۆن مامەڵەی لەگەڵ دەکرێ ، ئەوانەی دەکەونە دەرەوەی ئیدارەی هەرێم.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

کەواتە پێناسەکەی ئێستا وەکو خۆی بمێنێتەوە ، بەڵام لە سەرچاوەکانی داهاتا ئاماژە بەوە بدرێ دوایی کە دەچینە سەر ئەو ماددەیە ئاماژە بەوە بدرێ ئەو داهاتانەشی کە لە بلۆکە نەوتییەکانی کوردستانی عیراق دەتوانین ئاوا ناوی بنێین دێتە هەرێمی کوردستان ، یەعنی جێبکرێتەوە ، واتە هەرێمی کوردستان و بلۆکە نەوتییەکانی کوردستان عیراقیش بگرێتەوە ئەو کاتە ، بەڕێز وەزیری سامانە سروشتییەکان لەگەڵ ئەو پێشنیارە ڕات چییە؟ فەرموو.

بەڕێز د. ئاشتی هەورامی / وەزیری سامانە سروشتییەکان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وابزانم یاسای ژمارە (٥) هاوکاریمان دەکات ، چونکە لەوێ دەسەلاتمان داوە بە هەرێم ، ئەو مافانەی کە هەیە عیراق وەریگرتووە مەسەلەن لە داهاتی موازەنەی (٢٠١٤) مەسەلەن بۆمان هەیە هەرچی ئیجرائات کە پێمان دەکرێ تەنفیزی بکەین بۆ ئەوەی تەعویزاتی خۆمان بکەینەوە .....

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز دکتۆر ئاشتی قسەکە لەسەر ئەوەیە کە ئەو داهاتانەی ئەوکاتەی دێت بڕواتە سەندووقەکەوە ، ئەو داهاتانەی کە بەپێی ئەو ئیجرائاتانەی ئەیکەین بێتە سەندووقەوە.....

بەڕێز د. ئاشتی هەورامی / وەزیری سامانە سروشتییەکان:

هەرچی داهاتی نەوت بێ ئایا موستەحەق بێ ، موستەحەقە کە بوو بەداهات ئەبێ بچێتە سەندووقەکەوە ، ئەگەر لە مەناتقی موتەنازیع وەری بگرین یان لە بەغدا وەری بگرین یان هی خۆمان بێ.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس ، کاك صالح قسەیەکت هەبوو؟ فەرموو.

بەڕێز صالح فەقێ محمدامین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە با ئەوەندە باس لەو ناوچە کوردستانیانە لە دەستوور نەکەین وەکو لیژنەی ناوچە کوردستانییەکان لەسەرەتاوە ئاماژەم پێدا نەچینە ناو ئەو تەفسیلاتەوە ، لە هەر جێگەیەك پێویستی بە هەرێم کرد ناوی

کوردستان بهێنرێ ، هەم هەڕێم دەگرێتەوە هەم دەرەوەی هەڕێمیش بە مروری زەمەن بۆخۆی ئەیگرێتەوەو پێویست ناکا ئەوەندە بچیتە ناو تەفسیلاتەوە هەر کوردستان بەکاربێنین.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

باشە ، سوپاس ، کاك انور قادر فەرموو.

بەڕێز انور قادر مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆر پڕۆژە یاسای کە هەبوو وشەی کوردستان _عیراق واتە باشووری کوردستانی تێدا دیاری کرا بۆ نموونە لە یاسایی زمانە فەرمییەکان هیچ کێشە نەبوو ، پێموایە هیچ کێشەیەکی قانونی نییە بۆ نموونە ماددەی (٥٦) لە یاسای هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان بەشی دووەمی دەڵێ (پەرلەمان دەسەلاتی هەیە بڕیاردان لەسەر ڕێکەوتنەکان و یەکلایی کردنەوەی کێشە چارە نوسسازەکانی گەلی کوردستانی عیراق) بۆیە پێموایە کێشەی قانونی نییە ، سوپاس.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز کاك انور لە پێناسەکانا لە عینوانی یاساکانا ڕاستە گۆڕیمانەوە وا ئەو یاسایەش وا گۆڕیمان ، بەڵام پێموانییە ئەگەر بەهەڵەیا نەچووبێتم لە هیچ کاتێکدا پێناسەی هەرێمان کردبێتە کوردستانی عیراق ، پێموانییە لەو پەرلەمانە بۆ هیچ پێناسەیەکی هەرێمی کوردستان وتبێتمان هەرێمی کوردستانی عێراق ، ئەگەر هەڵەم لەمە ڕاستم بکەنەوە ، بەڵام ڕاستە یاسای زمانە فەرمییەکان وتمان یاسای زمانە فەرمییەکانی کوردستانی عیراق ، بەڵام لە پێناسەی هەرێما من وا تەسەورناکەم پێناسەی هەرێمان گۆڕیبێ ، بەڵێ فەرموو کاك انور.

بەڕێز انور قادر مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من مەبەستم ئەوە نەبوو هەرێم بەم وشەیە بگۆڕدرێ ، مەبەستم ئەوەیە پەرلەمانی کوردستان دەتوانێ بڕیار لەسەر چارەنووسی ئەو شوێنانەش بدا کە لەدەرەوەنە (ناوچە دابڕێنراوەکان).

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئەوە ئەبێ بە بڕیار بێ لە پەرلەمانی کوردستان پەسەندبکرێ ، ئەیخەینە دەنگەوە ، ئێستا دوو پێشنیار هەیە ، پێشنیارێکیان ئەوەیە هەرێم لێرە پێناسەکەی وەکو خۆی بمێنێتەوە بڵێین هەرێم هەرێمی کوردستانی عیراقە ، بەڵام ئەوەی پەیوەندیدارە بە داهاتەکانی ناوچە کوردستانییەکانی تر ئەوە لە چوارچێوەی یاساکە جێی بکەینەوە هەر کاتێك هەرێمی کوردستان توانی داهاتی تر لە بلۆکەکانی کوردستانی عیراق دابین بکات و بێتە سەندووقەکەوە ، واتە ئێستا پێناسەکە وەکو خۆی بێ وەکو ئیستسنا دوای ئەو داهاتانەش بێتە چوارچێوەی سەندووقی کوردستان بۆ داهاتە نەوتی و گازیەکان ، ڕایەکی تریش هەیە کە لێرە پێناسەی هەرێم بگۆڕین بڵێین هەرێم:کوردستانی عیراق ، ئەم دوو پێشنیارە هەیە ئەیخەینە

دەنگەوە ئەندامانی پەرلەمان یەکلای بکەنەوە ، ئێستا خۆ ناکرێت تا بەیانی هەر موناقەشە لەسەر ئەمە بکەین ، کێ لەگەڵ ئەوەیە کە پێناسەکە وەکو خۆی بمێنێتەوە ، بەڵام دوایی چارەسەری داهاتی بلۆکە نەوتییەکانی تر بکەین ، پێناسەی هەرێمی کوردستان وەکو ئەوەی کە لە یاساکە هاتووە وەکو خۆی بمێنێتەوە کێ لەگەڵیەتی؟ (٦٠) کەس لەگەڵیەتی ، کێ دژیەتی؟ (١) کەس دژیەتی کەواتە پەسەندکرا ، تکایە بیخوێننەوە بۆ ئەوەی بیخەینە دەنگەوە.

بەڕێز د. فالاّ فريد ابراهيم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی یەکەم:

بڕگەی یەکەم/ مەبەستی ئەم یاسایە لەم دەستەواژەو زاراوانەی خوارەوە، ماناکانی بەرامبەریانە:

١- هەرێم/ هەرێمی کوردستان – عێراق.

٢- پەرلەمان/ پەرلەمانی کوردستان – عێراق.

٣- ئەنجومەنی وەزیران/ ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێم.

٤- وەزارەت/ وەزارەتی سامانە سروشتییەکانی هەرێم.

٥- یاسای نەوت و گاز/ یاسای نەوت و گازی هەرێمی کوردستان – عێراق ژمارە (٢٢)ی ساڵی ٢٠٠٧,

٦- ئەنجومەن/ ئەنجومەنی هەرێمیی کاروباری نەوت و گاز لە هەرێمی کوردستان - عێراق، کە بەپێی ماددەی چوارەمی یاسای نەوت و گاز پێکهێنراوە.

٧- سەندووق/ سەندووقی کوردستان بۆ داهاتە نەوتی و گازییەکان لە هەرێمدا کە بەپێی حوکمەکانی ئەم یاسایە دامەزراوە.

٨- دەستە/ دەستەی بەڕێوەبردنی سەندووقی داهاتەکانی نەوت و گاز لە هەرێمدا.

بڕگەی دووەم: پێناسەکانی هاتوو لەبڕگەیەی یەکەمدا لە یاسای نەوت و گازی ژمارە (٢٢)ساڵی ٢٠٠٧ کە پەیوەستە بەم یاساییە بەرکار دەبێت، ئەگەر ناکۆك نەبێت لەگەڵ حوکمەکانیدا.

بەڕێز د. يوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا کێی لەگەڵیدایە بەو شێوەی کە خوێندرایەوە، تکایە بادەستی بڵند بکات؟، کاك فایەق ئەزانم تۆ پێشنیارێکت کرد کە پێناسەی هەموو ئەو یاسایە بکرێت، یاسای شایستە داراییەکانی هەرێمی کوردستان، ئەوە یەکجار هاتووە بۆیە ناکرێت. باشە فەرموو.

بەڕێز فائق مصطفى رسول:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

یەکەم: ئەوە دووجار هاتووە، بەڵام تەواوی بڕگەی ماددەکەی گرتووە، هەر لەخوار خۆیەوەیەتی، دووەم: لە پێناسەی هەشتەمدا سندوقی داهاتەکان هەروەك خۆی خوێندرایەوە، ئەگەر دوایی ڕاست بکرێتەوە لە صیاغەکەدا باشە، سوپاس.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

پێناسەی ئەوە ئەکەن یان نا؟ ئەوە ئاساییە پێناسە بکرێت، بەس چۆن پێناسەی ئەکەن، ئەتوانین ناوی بنێین یاسای شایستە داراییەکانی هەرێمی کوردستان، باشە ئێستا کێ لەگەڵ دەقی ماددەکەیە بەو شێوەی کە خوێندرایەوە؟ ٦٥ کەسی لەگەڵدایە؟، کێی لەگەڵدا نییە؟ دوو کەسی لەگەڵدا نییە؟ کەواتە بەزۆرینەی دەنگ پەسەند کرا؟ بۆ ماددەی دووەم فەرموون.

بەڕێز د. ڤالا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی دووەم

چوارچێوەی پیادەکردنی یاسا

ماددەی دووەم: حوکمەکانی ئەم یاسایە پیادە دەکرێن لەسەر:

یەکەم: داهاتی دارایی دەستکەوتوو بەگوێرەی حوکمەکانی یاسای نەوت و گازو یاسای دیاریکردن و وەرگرتنی شایستە داراییەکانی هەرێمی کوردستان – عێراق لە داهاتە ئیتیحادییەکان ژمارە (٥)ی ساڵی (٢٠١٣) ی پەیوەست بە نەوت و گازو بەروبوومەکانی و بەپێی ئەوەی لە ماددەی حەوتەمی ئەم یاسایەدا هاتووە.

دووەم: داهاتی دارایی هاتوو لە حکومەتی ئیتیحادی کە ڕاستەوخۆ پەیوەستە بە نەوت و گازو بەروبوومەکانی جگە لە پشکی هەرێم لە بودجەی گشتی ئیتیحادیدا.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

باشە ئەتواندرێت ئەو ئەشکالەی لەماددەی دووەم هەبوو، لەم ماددەیە موعالەجە بکرێت، باشە کێ قسەی هەیە لەسەر ئەم ماددەیە؟، كاك فخرالدین فەرموو.

بەڕێز فخرالدین قادر عارف/سکرتێری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم ئەندام پەرلەمانە بەڕێزانە ناوی خۆیان تۆمار کردووە بۆ گفتوگۆ(گەشە دارا، ڕێواز فائق، قادر ئۆتمان، صالح فەقێ، فرحان جوهر، ابوبکر هەڵەدنی، عمر عینایەت، علی حەمە صالح، شێرکۆ حەمە امین) سوپاس.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

خاتوو گەشە، فەرموو.

بەڕێز گەشە دارا جلال:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەم ماددەیە، کە دەڵێت داهاتی دارایی دەستکەوتوو، پێم باشە (ڕاستەوخۆ و ناڕاستەوخۆی بۆ زیاد بکرێت)، چونکە ڕاستەوخۆ ئەوەیە کە بەشێوەیەکی نەقدی ئەو پارەیە وەردەگرێت و داهاتە، بەڵام ڕەنگە شەریکات هەبێت هەرێم بکاتە شەریك لەگەڵ خۆیدا، سەهمی بداتێ، پشکی بداتێ، بۆیە ئەوە بەشێوەیەکی ناڕاستەوخۆ ئەبێت، وە لە شێوەی ماددی یان عەینی بێت، واتە داهاتی دارایی دەستکەوتوو ڕاستەوخۆو ناڕاستەوخۆ لەشێوەی ماددی یان عەینی، سوپاس.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، کاك فرحان جوهەر، فەرموو.

بەڕێز فرحان جوهر قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەماددەی دووەم بڕگەی دووەم: داهاتی دارایی هاتوو لە حکومەتی ئیتیحادی کە ڕاستەوخۆ پەیوەستە بە نەوت و گازو بەروبوومەکانی جگە لە پشکی هەرێم لە بودجەی گشتی ئیتیحادیدا. هەموو ئەوانەی بۆ ئێمە دێن لە پشکی ئیتیحادی، هەموو بەربوومی نەفت و گازە، لە بودجەی هەرێمدا، ئەی وەزارەتی دارایی دەوری چیتە؟، تەنها باجی ئاوو کارەباو ئەوانە خڕ ئەکاتەوە، هەموو ئەو داهاتەی لە حکومەتی ئیتیحادی دێت داهاتەکانی نەوت و گازە، هیچ داهاتێکی تر نییە لە عێراق، هەمووتان دەزانن لە ٩٥٪ پشت بە نەفت و گاز دەبەسترێت، بۆیە پێم وایە ئەم دووەم خاڵە زیادە، هەر لەخاڵی یەکەم موعالەجەی کردووە، سوپاس.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، کاك ابوبکر هەڵەدنی، فەرموو.

بەڕێز ابوبکر عمر عبدالله(هەڵەدنی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خالّی یەکەم: منیش پشتگیری ڕەئیەکەی کاك فرحان دەکەم، خالّی دووەمیشم تێبینیەکی زمانەوانییە، وشەی بەروبووم پێم وایە بۆ بابەتی کشتوکالّی بەکاردێت، بۆیە بیکەین بە بەرهەمە نەوتیەکان یان تێکەڵەکانیان، سوپاس.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

باشە سوپاس، کاك عومەر عینایەت، فەرموو.

بەڕێز عمر عینایەت حەمە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەرەتا پشتگیری قسەکانی کاك فرحان دەکەم، دووەمیش داهاتی دارایی ئەو دەستکەوتووە، پێویست ناکات، پشتگیری لەقسەکانی کاك ابوبکریش دەکەم، بەرووبووم بکرێت بە بەرهەمە نەوتیەکان، سوپاس.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، دکتۆرە ڕێواز، فەرموو.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵاّ من پرسیارێکم هەیە، داوا لەبەڕێز وەزیری سامانە سروشتییەکان دەکەم کە وەڵامم بداتەوە، جگە لەوەی کە بەگوێرەی داهاتەکان، بەگوێرەی یاسای نەوت وگاز و شایستە دارایییەکان، ئێمە شتێکمان هەیە، دوای ئەوەی کە قازانجی نەوت دابەش ئەکرێت، لەباوترین شێوە ئەوەیە کە لە ٨٥٪ بۆ حکومەتەو لە ١٥٪ بۆ گشت گرێبەستەکانە، شتێك بەناوی لە ٣٪ ئەچێت بۆ کۆمپانیای نیشتمانیی کوردستان، ئەو کۆمپانیای نیشتمانیی کوردستانە بە تەحدیدی چیە؟، چونکە لە یاسای ژمارە(٢٢) شتی وا باس نەکراوە، ئەوەنەی زانیاریمان هەبێت حکومەت ئەو پارەیە وەر ئەگرێت، لەم ڕاپۆرتی مانگانەیەدا کە ئێمە جار جار دەگات بە دەستمان، جار جار ئاماژەی بۆ ئەکرێت، ئەمەوێت بزانم ئێمە ئەم پارەیە چۆن بخەینە ناو سندوقەکەوە، ئالیەتی یاسایی چییە؟، تا ئێستا کە وەرگیراوە بە چ ئالیەتێك وەرگیراوە؟، بۆ ئەوەی شتێك لەپارەی نەوت نەمێنێت لەدەرەوەی ئەم سندوقە، سوپاس.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك علی حەمە صالح، فەرموو.

بەڕێز علی حەمە صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵڵا من چەند پێشنیارێکم هەیە؟، سەرەتا پشتیوانی بۆچوونەکەی گەشە خان دەکەم، ئەوەی کە دەڵێت پەیوەست بەنەوت و گاز بکرێت بە (پەیوەست بە پڕۆسەکانی نەوت و گاز) واتە پرۆسەکە فراوانترە، گشتگیر ترە لە خودی نەوت وگازەکە، بۆ نموونە: عەقدێك ئەو پارانەی لە چوارچێوەی عەقدێك دەست دەکەوێت، ئەمە پرۆسەی نەوت وگازە، خودی نەوت وگازەکە نیە، ئەمە لەهەردوو بڕگەکەدا دووبارە بووەتەوە، ئەوەی دکتۆرە رێواز باسی کرد، یەك کەم بە وردتر، بۆ نموونە: کۆمپانیای کوردستان بۆ دۆزینەوەو بەرهەم هێنانی نەوت، لە(٢٠٪)ی قازانجی کۆمپانیاکان بۆ کۆمپانیای کوردستانە بۆ دۆزینەوەو بەرهەمهێنانی نەوت، بەدیوێکی تردا، ئەگەر لەهەر بەرمیل نەوتێکدا(٧)دۆلار قازانج بکات، ئەبێت لە (٢٠٪)ی ئەم (٧) دۆلار قازانجە بدات بە کۆمپانیای کوردستان بۆ دۆزینەوەو بەرهەمهێنانی نەوت، ئەمە واتا قازانجی کۆمپانیاکەیە، مەبەستم ئەوەیە ئەگەر بنووسرێت پرۆسەکانی نەوت و گاز هەموو ئەمانە ئەگرێتەوە، خاڵێکی تر، ئایا لەدەرەوەی بودجەی عێراق ئەوەی دیاری ئەکرێت هیچ پارەیەك بۆ ئێمە دێت یان نا؟، هەرچەندە لەم قۆناغەدا نایەت، بوترێت ئیستیحقاقاتی کۆمپانیا نەوتیەکانە، ئەویش هەر لەناو بودجەدا جێگیر کراوە، لەدەرەوەی بودجە جێگیر نەکراوە، بۆمان بێت یان نا؟، بەڵام لەبەر ئەوەی ئەمە قانونە ڕەنگە ساڵێکی تر یان دووساڵی تر زیادەی داهاتی نەوت بێت یان هەر بابەتێکی تر بێت، بۆیە تەئکید لەوە دەکەمەوە بکرێتە پرۆسەکانی نەوت و گاز، داهاتی هاتووش بکرێت بە داهاتی وەدەست هاتوو، سوپاس.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، کاك قادر ئۆتمان، فەرموو.

بەڕێز قادر ئۆتمان رسول:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری لە قسەکانی گەشەخان و کاك ابوبکر هەڵەدنی دەکەم، هەرچەندە بەڕەئی من پێم وایە ئەم ماددەیە ماددەیەکی واقعی نییە، لەگەڵ واقعی هەرێمی کوردستان، ڕاستە حوکمەکانی یاسای نەوت وگاز و یاسای شایستە داراییەکانی هەرێمی کوردستانە، بەڵام تاکو ئێستا هەرێمی کوردستان، لەگەڵ بەغدا یەکلایی نەبووەتەوە، یەعنی بەپێی ئەم یاسایە بێت دەبێت هەرچی قەرزی دەرەکی و بەخشین و کۆمەك و داهاتی نەوت وگازی هەرێمی کوردستان و لەهی بەغدا هەموویان تەمویلی بودجەی گشتی بکەن، ئەمە لەکاتێکدا کە ئێستا ئاگادارین سەرچاوەکانی دارایی بۆ هەرێمی کوردستان ڕوون و ئاشکرایە، بۆیە من ئەو ماددەیە بە

ماددەیەکی واقعی لەگەڵ هەرێمی کوردستان نابینم لەبەر ئەوەی نەمانتوانیوە یەکلایی ببینەوە لەگەڵ بەغداد، سوپاس.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، دکتۆر شێرکۆ حەمە امین، فەرموو.

بەڕێز د. شێرکۆ حەمە امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی قسەکانم کران لەلایەن گەشە خان و دکتۆرە رێواز و کاك علی حەمە صالح، پشتگیری تەواوی بۆچوونەکانیان دەکەم، وە پشتگیری کاك عومەر و کاك ابوبکر هەڵەدنی دەکەم لەوەی وشەی بەروبووم بگۆڕدرێت بە بەرهەمەکان، وەك کاك علی وتی ئەوی تریش بکرێت بە پرۆسە، یەك نوقتەش زۆر گرنگە کە بیڵێین پێویستە بەر لەم سندوقە، بەڕای من بەپێی یاسایی ژمارە(٢٢)ی ساڵی ٢٠٠٧یش کۆمپانیای کوردستان بۆ دۆزینەوەی نەوت و بەرهەمهێنانی نەوت دروست بکرێت، پێم وابێت ئەوە زۆر گرنگە، ئەگەر ئەمڕۆ ئەمە پەسەند بکەین لەزووترین کات ئەتوانم بڵێم لە هەفتەی ئایندە ئەو پرۆژەیە، ئەگەر حکومەت خۆی ئامادەی بکات بینێرێت وئیشی لەسەر بکەین، سوپاس.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، کاك صالح فەقێ، فەرموو.

بەڕێز صالح فەقێ محمد امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

یەکەم: من تێبینیم لەسەر بەروبوومەکان هەبوو کە لەچەند ماددەیەکی تریشدا باسکراوە، بۆ ئەوەی هەموجار دووبارەی نەکەینەوە، ئەگەر ئەندامانی پەرلەمان پێیان باش بوو، لەسەرجەم ماددەکانی تر ئەو بەروبوومانە بکرێتە بەرهەمەکان، دووەم: خاڵی یەکەم داهاتی دارایی دەستکەوتوو، دەستکەوتوو تاڕادەیەك لەڕووی زمانەوانیەوە بۆ ڕابردوو ئەگەڕێتەوە، ئەگەر ئەوە صیاغەیەکی تری بۆ بکرێت، گونجاوترە، سوپاس.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ئێستا ڕای حکومەت چییە؟، لەسەر ڕەئی ئەندامان، فەرموو کاك ڕێباز.

بەڕێز ڕێباز محمد حملان/ وەزیری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت ئەوەی کە باسکرا، لەسەر پشکی هەرێمی کوردستان، ئەگەر نەوتیش بێت ئەوە پشکی هەرێمی کوردستانە، هیچ ڕەتبێکی بەو مەسەلەیەوە نییە، ئەوە لە بودجەدا دانراوە ناکرێت بخرێتە ئەم سندوقەوە، بەنیسبەت ئەوەشی کە بۆ پارێزگاکانە پێی ئەوترێت پترۆ دۆلار، ئەوە تەبیعی ئەگەڕێتەوە بۆ ئەم سندوقە، ئەو پارەی لەوەوە دەست دەکەوێت دەچێتەوە ئەو سندوقە، بەنیسبەت خاڵێکی تریش کە ئێمە لەگەڵ بەغداد ڕێك بکەوین، کە ڕۆژانە (٢٥٠) هەزاریان بدەینێ، لەدوای ئەوە هەر بڕێك بفرۆشرێت ئەچێتەوە ناو ئەم سندوقە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو دکتۆر ئاشتی.

بەڕێز د. ئاشتی هەورامی/ وەزیری سامانە سروشتییەکان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە ئەگەر هەر موستەڵەح بێت هیچ کێشەمان نییە لەسەر ئەوە، بۆ ڕوونکردنەوە ماددەی (٨) هەرچی داهاتە باس کراوە لەوێدا، موشتەقاتی نەوت بێت یان هەرداهاتێکی تر کە لە عێراقدا هەبێت، هەمووی باسکراوە، شەریکەی کوردستانیش باسکراوە، داهاتەکەشی دێتە ناو ئەو سندوقەوە، سوپاس.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

باشە سوپاس، دکتۆر عزت صابر، فەرموو.

بەڕێز د. عزت صابر اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت ماددەی دووەم: بڕگەی یەکەم، داهاتی دارایی دەستکەوتوو بکرێت بە (بەدەست هاتوو)، لەڕاستیدا ئەو پارەی کە بۆ کوردستان دێت، ئەوەی بەغداد، هەمووی پارەی نەوت نییە، بەغداد باجیش کۆدەکاتەوە، ئینجا ئەو لە (١٧٪)یە ئەدات بەکوردستان، بۆیە ئەو پارەی کە لە بەغداوە دێت تەنها پارەی نەوت نییە، هەر لەناو بودجەی عێراقدا بەشێکی تریش کە ئەدرێت بە هەرێمی کوردستان تا ئێستا وەکو پێویست نەدراوە، موستەحەقاتی شەریکاتی نەوتی کە لە (١٧٪)ی بودجەی سیادی حساب ئەکرێت، لەناو ئەو پارەیە نییە کە دەماندرێتێ، هەندێجاریش پارەی پترۆ دۆلاریش، لەبەر ئەوە ئەو پارەی لەبەغداد دێت هەمووی پارەی نەوت نییە، هەر بەنیسبەت ماددەی یەکەم: خاڵی دووەم، تەواو ڕاستە بەروبوومەکان بکەین بە بەرهەمەکان، پێش وشەی نەوتیش پرۆسەی بۆ دابنێین، ئەوە گشتگیر تر ئەبێت، کەواتە پەیوەست بە

پرۆسەی نەوت و گازو بەرهەمەکانی، بەپێی ئەوەی لەماددەی (٧)ی ئەم یاسایە هاتووە، سەبارەت بە دووەمیش: تەواو دەقیقە ئەگەر وشەی ڕاستەو خۆ و ناڕاستەوخۆی بۆ زیاد بکەین، سوپاس.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك گۆران ئازاد، فەرموو.

بەڕێز گۆران ئازاد محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە وەك لیژنەی یاسایی و لیژنە پەیوەندیدارەکان، ئیتیفاقمان کرد کە ڕاستەوخۆ و ناڕاستەوخۆی بۆ زیاد بکەین، بەڵام سەبارەت بە ماددی و عەینییەکە، ئەگەر بچێتە سەر ماددەی (٨) گەشەخان لەوێ سەیری بکات بە نەص هاتووە، بۆیە پێویست ناکات، ئەو تێبینیەی کاك ابوبکر و کاك فرحان دەقیقە، بەڵام کاك ڕێباز جوابی دایەوە، کە ئەم سندوقە لەدوای ئەو بڕە پارەی لە فرۆشتنی نەوت و لە ١٧٪ بەدەستی دێنین ئەوە وەزیری مالیە لێی مەعنیە، لەدوای ئەوە ئەم پارەیە وەزارەتی سامانە سروشتییەکان لێی بەرپرسیارە، ئەم نەسەش، ئەگەر هەڵە نەبم بۆ ئەوە دانراوە تا ئەو حەقەی وەزارەتی مالیە بپارێزرێت، بۆ ئەوەی ئەم سندوقە هەموو ئەو پارانەی تریش کە پەیوەستە بە پرۆسەی نەوتەوە، بەڵام لەبەرامبەر لە ١٧٪ی هەرێم دەدرێت وەری نەگرێت، ئەو وشەی کە وترا پرۆسەی نەوتی ئەوەش ئاساییە، بەرهەمیش هەر ئاساییە و حەل دەبێت، سوپاس.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، دکتۆر شێرکۆ جەودت، فەرموو.

بەڕێز د. شێرکۆ جودت مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەو داهاتەی کە لەبەغداوە دێت، ئێمە ئەم دەستەی سندوقی نەوت و گازە بۆ دادەمەزرێنین، دواتر لە بڕگەکانی تری یاساکەدا هەیە، سێ ئەرکی سەرەکی هەیە، (تەدقیق، دڵنیا کردنەوە، تەوسیق) لەگەڵ ئیداراتی عائیداتی نەوت و گاز، ئێمە ئەگەر (٢٥٠) هەزار بەرمیلەکەی کە بەپێی ئیتیفاقێکی کاتی بەپێی بودجەی ساڵی ٢٠١٥ ی عێراق، قەراری لەسەر دراوە، خازیع نەبێت بۆ ڕەقابەو تەدقیق و بۆ ئەم سیستمی سندوقی نەوت و گازە، بەڕاستی کەوابێتـ ئێمە چیمان کردووە؟، بۆیە دەبێت بڵێین داهاتی ئیتیحادی، ئێستا بەغدا وا مامەڵەمان لەگەڵ دەکات، چەندی نەوت بدەینێ ئەوەندە پارەمان دەداتێ، لەبەر ئەوە ئەبێت ئەو داهاتە خازیع بێت بۆ ئەم سندوقە، ئەم سندوقە دەوری خەزێنە ئەبینێت، دەوری

کۆکردنەوە ئەبینێت، لەهەر کاتێکدا دارایی گشتی پێویستی پێی بوو، پەرلەمان موافەقە ئەکات بۆ ئەوەی ئەو گوژمەیە بچێتە سەر دارایی گشتی، لەبەر ئەوە تەعاروز ناکات، ئەگەر بڵێین دارایی گشتی هەرێمی کوردستان لەڕوانگەی فرۆشتنی نەوتیەوە بە بەغداد یان ئەوەی کە دەیدات بە سۆمۆ، بۆ ئەوەی خازیع بێت بۆ ڕەقابەی ئەم دەستەیە، کە بەپێی مەعایری دەولی ئەکرێت و ئەیەوێت هەموولایەکمان دڵنیا بکاتەوە، ئەوە هیچ زەرەرێك نادات لە داهاتی وەزارەتی دارایی، بۆیە دەبێت داهاتی (٢٥٠)هەزارە و دوو ڕۆژی تر بە پێی خشتەی وەزارەتی پلاندانان کە لەلامانە، ئیحتیمالە بگاتە ملیۆنێك بەرمیل لە ڕۆژێکدا، ئەی باشە ئەوە دواتر چۆن حسابی لەگەڵدا دەکرێت، لەبەر ئەوە هەموو داهاتی فرۆشتنی نەوت وگاز ئایا بە بەغداد بێت یان بەهەر لایەکی تر بێت، پێویستە بێتە ناو ئەم سندوقەوە، لەڕێگای ئەم سندوقەوە دواتر لەگەڵ وەزارەتی داراییدا کاری پێ بکرێت و کەلێنەکانی پێ پڕبکرێتەوە، سوپاس.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، کاك فەرهاد نوقتەی نیزامیت هەیە، فەرموو.

بەڕێز فرهاد حەمە صالح سەنگاوی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە زۆر دڵمان خۆشە بەم سندوقە، کە بۆ کۆمەڵێك شتی تر تەرخان بکرێت، کاك ڕێباز ئەلێت هەر کاتێك وەزارەتی دارایی پێویستی پێی بوو، ئەو کاتە ئێمە چی ئەکەین، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

لە چوارچێوەی میزانیەدا یاسای موازەنە، پەرلەمانی کوردستان دەنگ ئەدات کە چی لەم سەندووقە دەربهێنرێت یان نا؟

بەڕێز فەرهاد حەمە صالح :

لە هەموو حاڵەتەکاندا، ئێمە ئیشمان ئەوەیە کە پارە کۆ کەینەوە بۆ کۆمەڵێك مەسەلەی زۆر موهیم کە هەموومان خەمی لێ ئەخۆین ئێستا نەکو جارێکی تر ئەچێت.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

لە ماددەیەکی تر دوایی ئەتوانین قسەی لە سەر بکەین، لە چۆنیەتی مامەلە کردنی، دکتۆرە ڕێواز فەرموو.

بەڕێز د. ڕێواز فایق :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من هەست ئەکەم تێکەڵیەك هەیە، یەعنی لە قسە کردنی بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان و لە تێگەیشتنیش، یەعنی ئەگەر بە تەحدیدی یەکەم داهاتی دارایی وە دەست هاتوو بە گوێرەی حوکمەکانی یاسای نەوت و گاز ئەوە یەك، و یاسای دیاری کردن و وەرگرتنی شایستە دارایییەکانی هەرێمی کوردستانی عێراق لە داهاتە

ئیتیحادییەکان ژمارە پێنجی (٥) ساڵی (٢٠١٣) ی پەیوەست بە نەوت و گاز و بەرهەمەکانی، ئەمە هەموو یەك بەشە، چونکە لە ناو یاسای شایستە دارایییەکاندا هەرێمی کوردستان جگە لە موستەحەقاتی مەجالی نەوت موستەحەقاتی تریشی هەیە، لە بەر ئەوە مەسەلەی زیاد کردنی پروسە نەوتییەکان بۆ ناو ئەمە لە راستیدا زیادەیە، شتێکی تر و بە پێی ئەوەی لە ماددەی حەوتەم هاتووە، ماددەی حەوتەم ئیشەکانی ئەم سەندووقەیە، ئەبێ بوترێ بە پێێ ئەوەی کە لە ماددەی هەشتەمدا هاتووە ئەتوانین بەو شکلەی لێبکەین پێشنیارەکەم بە پێی، یەعنی داهاتی هەموو پرۆسە نەوتییەکان، بە پێی ئەوەی لە ماددەی هەشتەمدا هاتووە نەك پرۆسە نەوتییەکان بخرێتە پێش پەیوەست، چونکە ئەوە هەموو پەیوەندی بە یاسای شایستە دارایییەکانەوە هەیە، لە بەر ئەوەی یاسای شایستە دارایییەکان جگە لە داهاتی نەوت، یەعنی موستەحەقاتی نەوت ئێمە موستەحەقاتی ترمان هەیە، ئەبێ فاریزەی لە بەینی دا بێ ئینجا لە داهاتی پروسە نەوتییەکان وەك ئەوەی کە لە ماددەی هەشتەمی ئەم یاسایەدا هاتووە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەرێز کاك سۆران عمر فەرموو.

بەڕێز سۆران عمر :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتیوانی لە قسەکانی دکتۆرە رێواز ئەکەم، ماددەی دووەم، یەکەمی کە دەڵێت ئەم ماددەیە پەیوەست ئەکات بەوەی لە ماددەی حەوتەم هاتووە، ماددەی هەشتەمە ئەوەی کە هاتووە وردەکاری داهاتی دارایی.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی هەشتەمە، بەڵێ، تەبعەن ئیعتیرازێك هەیە لە سەرتان ئەو دوو لیژنە پەیوەندیدارە کە لیژنەی پێشەسازی و وزە و سەرچاوە سروشتییەکانی ناو لیژنەی دارایییە کە ئێوە راپۆرتان حازر کردووە و ئیستاش خۆتان جار بە جار رەخنە لە راپۆرتی خۆیان ئەگرن، لیژنەی یاسایی هەر پێیاچووتەوە، باشە، کێشە نییە، ئێستاش ئەتوانین قابیلی موعالیجەیە ئەو کێشانەی کە لە یاساکەدا هاتووە و لە پرۆژە یاساکەدا هاتووە چارەسەر بکرێن، لە پێناسەکاندا باسی ئەوەمان کرد کە لە ماددەکانی تردا چارەسەری ئەو داهاتانەش بکرێت کە لە ناوچە کوردستانییەکان بە دەست دێت، لە هەرێمی کوردستان بە دەستی دێنێ، ئەوە چۆن موعالەجە ئەکرێ لە چوارچێوەی ئەم ماددەیە؟ بەرێز دکتۆر ئاشتی هەورامی فەرموو.

بەڕێز د. ئاشتی هەورامی / وەزیری سامانە سروشتییەکان :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیارێکمان هەیە بۆ ماددەی دووەم بڕگەی یەکەم، لە کۆتایی ئەوە کە بڵێن یان لە هەر پرۆسەیەکی نەوتی و گازی کە ئەنجومەن بڕیاری لە سەر ئەدات.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

كه ئەنجومەن؟

بەڕێز د. ئاشتی هەورامی / وەزیری سامانە سروشتییەکان :

بڕیاری لە سەر ئەدات، ئەنجومەنی نەوت و گاز، مەسەلەن ئەو وەزارەت دەڵێت بەیانی بڕۆ لە عەین زالە ئیش بکە، ئێمە نامانەوێ ئیشارەتی پێبکەین لە ناحیەی قانونیەوە لێرە، بەڵام بڕیارێکی سیاسی دەرئەچێ ئەڵێ ناوچە دابڕاوەکان ئەو شوێنانەی ئیدارەی نەوت بکەین خۆمان، ئینجا ئەمە ئەگرێتەوە بە بێ ئەوەی ئیشارەتی قانونی بکەین.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

گوێیان لێت نییە بەڕێز دکتۆر ئاشتی هەورامی، تکایە نێزیك بکەرەوە لە مایکەکە.

بەڕێز د. ئاشتی هەورامی / وەزیری سامانە سروشتییەکان :

بەڵێ، ببوورن.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

تکایە بیخونێتەوە جارێکی تر.

بەڕێز د. ئاشتی هەورامی / وەزیری سامانە سروشتییەکان :

کۆتایی ئەو بڕگەی یەکەم کە بڵێین و یان لە هەر پروسەیەکی نەوتی و گازی کە ئەنجومەن بڕیاری لە سەر ئەدات، کە باسی هات ئەکەین.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان :

واتە بڕگەی یەکەم لە ماددەی دووەم ئەو عیبارەتە زیاد بکرێت، ئەو دەستەواژەیە زیاد بکرێت، بینێرە بۆ لیژنە پەیوەندیدارەکان بەڕێز دکتۆر ئاشتی، فەرموو دوا سیاغە بخوینەوە بۆ ئەوەی بیخەینە دەنگەوە، کێ ئەیخوینێتەوە؟ (رووی دەمی لە لیژنەی یاسایی کرد).

بەڕێز د. ڤالا فرید :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی دووەم چوارچێوەی پیادە کردنی یاسا، ماددەی دووەم، حوکمەکانی ئەم یاسایە پیادە دەکرێن لە سەر : یەکەم داهاتی دارایی بە دەست هاتووی راستەخۆ و ناراستەخۆ بە گوێرەی حوکمەکانی یاسای نەوت و گاز و یاسای دیاری کردن و وەرگرتنی شایستە دارایەکانی هەرێمی کوردستانی عێراق، لە داهاتە ئیتیحادییەکان ژمارە پێنجی (٥) ی سالّی (٢٠١٣) ی پەیوەست بە نەوت و گاز و بەرهەمەکانی و بە پێی ئەوەی لە ماددەی هەشتەمی ئەم یاسایەدا هاتووە و هەر پروسەیەکی نەوتی و گازی کە ئەنجومەن بڕیاری لە سەر بدات، دووەم، داهاتی دارایی هاتوو لە حکومەتی ئیتیحادی کە راستەخۆ پەیوەستە بە نەوت و گاز و بەرهەمەکانی جگە لە پشکی هەرێم لە بودجەی گشتی ئیتیحادی دا.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان :

کێ لە گەڵیەتی؟ تکایە دەست بەرز بکاتەوە، (٦٠) کەس لە گەڵیەتی، کێ دژیەتی؟ (سێ) کەس دژیەتی، کەواتە پەسەند کرا، ماددەی سێیەم فەرموو.

بەڕێز د. ڤالا فرید :

بەشی سێیەم پێك هێنانی سەندووقی داهاتەکانی نەوت و گاز لە هەرێم دا دەستەی بەڕێوەبردنی، ماددەی سێیەم دوو را هەیە، یەکەم زۆرینەی ئەندامان دە (١٠) کەس لە کۆی هەژدە (١٨) کەس لە گەڵ ئەم رایەن، پاڵپشت بە حوکمی ماددەی پانزدە لە یاسای نەوت و گازەی ژمارەی بیست و دوو (٢٢) ی ساڵی (٢٠٠٧) سەندووقێك بە ناوی سەندووقی داهاتەکانی نەوت و گاز لە هەرێم دا دادەمەزرێت و کەسایەتی مەعنەوەی و سەربەخۆیی دارایی و کارگێری هەیە و لە رووی رێکخستنەوە سەر بە ئەنجومەنی هەرێمی نەوت و گاز دەبێت، رای دووەم بەشێك لە ئەندامان حەوت (٧) کەس لە کۆی هەژدە (١٨) کەس لە گەڵ ئەم رایە بوویە پاڵپشت بە حوکمی ماددەی پانزدە (١٥) لە یاسای نەوت و گازی ژمارەی بیست و دوو (٢٢) ی ساڵی (٢٠٠٧) سەندووقێك بە ناوی سەندووقی داهاتەکانی نەوت و گاز لە هەرێم دا دادەمەزرێت و کەسایەتی مەعنەوی و راستەخۆی دارایی و کارگێری هەیە و لە رووی رێکخستنەوە سەر بە ئەنجومەنی وەزیران دەبێت.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان :

ئەوەی کە پەیوەندیدارە بە ناوی سندوقەکانە، ئەوە چاك ئەکرێتەوە دواتر لە سیاغە، کێ قسەی هەیە لە سەر ئەم ماددەیە؟ نوقتەی نیزامیت هەیە کاك رابون؟ فەرموو.

بەڕێز رابون توفیق :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە بەر ئەوەی ئەو بابەتە خاڵی خیلافە لە نێوان فراکسیۆنەکانی پەرلەمان، ئەگەر فورسەتێك بدەی پێنج فراکسیۆنەکە بۆ ئەوەی ئیتیفاقێکی سەر بکەین، ئینجا موناقەشەی بکەینەوە.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان :

بەڕێز کاك سۆران عمر نوقتەی نیزامی فەرموو.

بەڕێز سۆران عمر :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوە چەند مانگە ئەو دوو رایە هەر درێژەی هەیە، ئەمرۆش لە گەڵ بەڕێزانی پەیوەندیدار لە وەزیرە بەڕێزەکان هەر نەگەیشتینە نەتیجە، بۆیە بڕیار درا لێرە حەسم بکرێت و نازانم ئەو فورسەتە هیچ سوودێکی دەبێت کە بەڕێز ماموستا رابون پێشنیاری دەکات.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان :

با گفتوگۆکان بکرێت دواتر ئەگەر زانیمان پێویستمان بەوەیە کە کات وەربگرین، کات وەرئەگرین هەر دانیشتنەکە ئەخەینە سبەینێ، نوقتەی نیزامی؟ دکتۆرە شرین حوسنی فەرموو.

بەڕێز د. شرین حسنی :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەز دبێژم ئەگەر ناڤبەینا فراکسیۆنا گەهشتبنە ئیتیفاقەکێ ئەگەر ب دەنگدان بێتە حەسم کرن باشترە گفتوگۆ ل سەر بێتە کرن، چونکی ئەگەر گفتوگۆ ل سەر هاتە کرن چ مەعنا بۆ رووینشتنا فراکسیۆنا، نوێنەرێت فراکسیۆنا دگەل جەنابێ وەزیران نامینیت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان :

باشە، سوپاس، بەڕێز دکتۆرە ڤالا فەرموو.

بەڕێز د. ڤالا فرید :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو دوو رایەی کە لێرە هاتووە لە ناو لیژنەکاندا بە دەنگدان حەسم بووە، و ئەوەی کە حوکم دەکاتن لە جەلسات هەمان حوکمە بە پێی پەیڕەوی ناوخۆ لە ناو لیژنەکاندا، هەر خۆی رای یەکەم دەڵێ بە زۆرینەی ئەندامان کە دە (١٠) کەسن لە کۆی هەژدە (١٨) کەس ئەم رایە پەسەند کراوە، ئەوەی کە بە دوو را هاتووە لە ناو راپۆرتەکەدا هەڵەکە لەوەدایە دەبوو بە یەك را بێ، چونکە لە ناو لیژنەکە لە کاتی کۆبوونەوە بە پێی نیزامی داخلی ئەو بابەتە حەسم کراوە نەدەبوو بە دوو را لە ناو راپۆرتەکە دابڕێژرێ ئەوەیان هەڵەیە کە نەدەبوو بکرایە لە رووی یاساییەوە.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان :

باشە، سوپاس، بەڕێز دکتۆر شێرکۆ جودت فەرموو.

بەڕێز د. شێرکۆ جودت :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم ژمارەی کە ئەڵێ دە (١٠) کەس و ئەوەندە کەس ئەوە لە هەر سێ لیژنەکە کە کۆبوونەوەی تەشاوری کراوە نەك کۆبوونەوەی بڕیاردان، بۆیە ئەم سەوتانە کاتێك کە وترا بە ئەوەندە دوو رایەکە و ئیتیفاقمان کرد لە سەر ئەوەی کە بە دوو رەئی بێت بۆ ئەوەی ئەندامانی بەڕێزی پەرلەمان ئەوان لە هوڵی پەرلەمان یەك لای بکەنەوە، ئەم صەوتانە صەوتی تەسویتی قەراردان نییە، ئەمە هی حوزورە، هی تەشاورە، نەك ئەوەی کە لە کۆبوونەی سێ لیژنەکەدا بڕیاری لە سەر درابێ کە ئەمە بردوویەتی و ئەمەی نەی بردووە.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان :

نە ئەمە بۆ ژمارەی صەوتەکان بنووسرێت مادەم یا ئەبو بە تەسویت یەك لا بکرێت ئەم رایانە.

بەڕێز د. شێرکۆ جودت :

به ئامادە بوونی لیژنەی یاساییش کرا بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان :

بەڵێ، بەڕێز دکتۆرە ڤالا فەرموو.

بەڕێز د. ڤالا فرید :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەمن لە ئامادە کردنی ئەو ڕاپۆرتە ئامادە نەبوومە هەر وەکو دیاریشە لە کاتی ئاراستە کردنیدا کە ئاراستە کراوە لە لایەن جێگری سەرۆکی لیژنەی یاسایی، بەڵام ئەوەی کە هاتووە لێرە بڕگەی یەکەم دەڵێت زۆرینەی ئەندامان دە (١٠) کەس لە کۆی هەژدە (١٨) کەس لە گەڵ ئەم ڕایە بوویە، واتە باس لە دەنگ دەکات، باس لەوە ناکات کە ڕایەکە ڕایەکی ئیستیشاری بێت یان دەنگدانەکە دەنگدانێکی ئیستیشاری بێت.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان :

باشە، سوپاس، بەڕێز دکتۆر فرست فەرموو.

بەڕێز د. فرست صۆفی :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە کۆبوونەوەی با بڵێین ڕاوێژکاری ڕاپۆرت ئامادە ناکرێت ئەوەی تاوتوی کردنیان، ئەمە مادەم ڕاپۆرتی تێدا ئامادە کراوە کۆبوونەوەیەکی هاوبەشە بە پێی پەیڕەوی ناوخۆش ئەگەر سەیری پەیڕەوی ناوخۆ بکەن لەوێ کە لیژنە دوو لیژنە یان سێ لیژنە بەیەکەوە کۆ دەبنەوە وەکو یەك لیژنە کۆ دەبنەوە، جا بە سەرپەرشتی جێگری سەرۆکی پەرلەمان یان ئەگەر ئەو لەوێ نەبێ بە تەمەن ترین ئەندام وەکو یەك لیژنە کۆ دەبنەوە، کە تەصویتیش دەکرێ وەکو یەك لیژنە تەصویت دەکرێ و سەیری ماددەی سی و نۆش (٣٩) بکەن لەوەێ زۆرینە بڕیارەکان حەسم دەکات مانای وایە لێرە کە دوو را نووسراوە بڕیارەکە بە زۆرینە خۆی حەسم بووە، بۆیە پشتگیری دکتۆرە ڤالا دەکەم، یەعنی ئەو دوو ڕایە کە لێرە نووسراوە لێرە زیادە و ئەگەر کۆبوونەوەکەشتان پێتان وا بوو کۆبوونەوەیەکی ڕاوێژکاریە ئەصلەن ئەو ڕاپۆرتە دەبێت پرسیاری لە سەر دابنێ کە نووسیتانە، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان :

باشە، سوپاس، کاك گۆران ئازاد فەرموو.

بەڕێز گۆران ئازاد :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم دوو نوقتەیە خیلاف بوو، لە یەکەم کۆبوونەوە کە لە گەڵ حکومەت ئێمە یەکەم جار کە هەر سێ لیژنە کۆبووینەوە دواتر دوو، سێ جاری تر کۆبووینەوە و ئاخیر جار ئەم ڕایە باشم لە بیرە من قسەم کرد لە ناو ئەو کۆبوونەوەیە کەوا ئەم خیلافە یان ئەبێ لیژنەکان، یەعنی وتیان بە دوو ڕەئی دەچیت، وتمان لیژنە ئەبێ دەنگدان بکات لە سەر ئەم لیژنەیە و پرسەکە بە دەنگدان یەك لا بکەنەوە ...

بەڕێز گۆران ئازاد محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسە لەسەر ئەوەکرا باشە دەنگدانیش بکەین، بەڵام ڕەئییەکان هەر دەنووسین، بەڵام ئەوکاتە باسی عەدەدی ژمارەکان دەکەین، کە ئەم عەدەدە لەگەڵ ئەوەیە، ئەم عەدەدە لەگەڵ ئەوەیە، لە خوولی پێشووی پەرلەمانی کوردستانیش ئیحترامان بە لەبەرچاوگرتنی ڕەئی ئەوانەی زۆرجار لە لیژنەکان کەمینە بوون، ڕەئیەکەیان دەنووسرا بۆئەوەی لەبەرچاوی ئەندامانی پەرلەمان تەنها بۆئەوە ڕوون بێ، کەوا زۆرینەیان لەگەڵ ئەم ڕەئیەیە، بەشێکی کەم لەناو لیژنەکان لەگەڵ ئەوەیە، بەڵام ئەوە ڕێگری لە ئەندامانی پەرلەمان ناکەن، ئەگەر خۆیان قسەی لەسەر بکەن.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

تکایە بەکورتی قسەکانتان لەسەر ئەو بابەتە بکەن، وابزانم ڕوونیش کرایەوە ئێستا، د. سراج فەرموو.

بەڕێز د. سراج شێخ احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تەنها ئەو پرسیارە دەکەم لەو کەسانەی کە پسپۆرن لەو بوارە، ئایا دەکرێت لە نووسینەوەی ڕاپۆرت دوو ڕای جیاواز لە ڕاپۆرتدا بنووسرێتن، بەدەنگدانیش بێت، ئایا دەکرێت ئەوە لە پەیڕەوی ناوخۆ ڕێی پێدراوە یاخود ڕێی پێ نەدراوە؟ سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

كاك ڤەمان فەرموو.

بەڕێز ڤەمان فیصل سلیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قاعیدە عامە یا هەی (الجهل بالقانون لا یعتژر) ئەوە یەك، کە ماددەی سی و نەھ بڕگە چار دەڵێت بڕیارەکانی لیژنەکان بە زۆرینە دەردەکرێن لە کۆبوونەوەی ئەو ڕۆژەش بە زۆرینە دەنگی لە سەر درا دەبوایە ئەم خەڵەڵە لە ناو ئەو ڕاپۆرتە نەدەبوو، دەبوایە بە یەك را بێتن، رایەکی تریش دەڵێت لە ڕووی خستنەوە سەر بە ئەنجومەنی هەرێمی بێتن، پێم وایە ڕێکخستن وشەیەکی ناقصە، ئیداریەیەکی باشترە، بۆچی؟ چونکە ئیدارە یەعنی تەنزیم، تەنسیق، موراقبە دەبێت.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان ڕەنگە ئەسڵەن پێویستی بەم موناقەشە دوورو درێژە لەسەر ئەوە نەکات، تکایە ناکرێت هەر کەسەو لەشوێنی خۆی قسە بکات، تەنانەت منیش پێم وابوو ئەگەر بە دوو ڕایە ژمارەی دەنگەکان نەنووسرێت بوترایە هەر سێ لیژنەکە لەگەڵ ئەوەن، بەڵام تەنانەت ئەگەر بەزۆرینەش ئەو بابەتە لەناو لیژنەکانیش یەك لابکرایەتەوە، ئێستا ئەندامانی پەرلەمان دەیانتوانی پێشنیار بکەن،

لەبەرئەوەی هیچ کێشەو گرفتێك لێرەدا نییە، بۆ بەرچاو ڕوونی زیاتر دوو ڕا هەیە، پێویست دەکات فراکسیۆنەکان بگەنە ئیتیفاق، نەگەیشتنە ئیتیفاقی دەنگدان لەناو هۆڵی پەرلەمان ئم پرسە یەك لابکرێتەوە، بۆیە زۆر پێویست ناکات پێم وابێت ئەوەندە زۆر لەسەر ئەو مەوزوعە بڕۆین، تکایە ئەگەر لەسەر ئەوەیە با کۆتایی بەوە بێ، کاك علی فەرموو.

بەڕێز علی حەمە صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تۆ قسەکەی ئێمەت کرد ئەگەر لابرا ئەوە هیچ کێشەیەکی نییە، پێشنیار دەکەین بنووسرێتەوە.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك بەهزاد فەرموو.

بەڕێز بەهزاد دەروێش دەروێش:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من هەمان ڕەئییە جەنابێتە هەی، بەڕاستی تەحسیل حاسڵە.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

ماموستا مەڕوان فەرموو.

بەڕێز حسین اسماعیل حسین (مەڕوان گەلاڵی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکانت تەفسیل دانە، قەناعەتم ڕەنگە بە یەك ڕەئیش بێ، پەرلەمانتاران بۆیان نییە ڕەئییەکە ڕەفز بکەنەوە، ڕەئییەکی تر تەبەنی بکەن.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك انور فەرموو.

بەڕێز انور قادر :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی دکتۆر شێرکۆ جودت وتی لەجێی خۆیەتی، لەوێ ئەو ڕەئیانە وتیان لە هۆڵی پەرلەمان پەرلەمانتاران ڕوونی بکەینەوە.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك ابوبکر فەرموو.

بەڕێز ابوبکر عمر عبدالله (هەڵەدنی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەمان ڕەئی ئەگەر بە یەك ڕەئیش بێ لە گفتوگۆیە لەناو پەرلەمان.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عادل فەرموو.

بەڕێز عادل عزیز شکر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر لەناو لیژنەکەش بەزۆرینەی دەنگ با بڵێین ئەو بڕگەیە هاتووە، خۆ لەناو پەرلەمان دەکرێت ئەگەر ئەو لیژنەیەش دیسان بخرێتە دەنگەوە.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

خاتوو منیرە فەرموو.

بەڕێز منیرە عثمان علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەمان پێشنیارم هەبوو.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك سۆران فەرموو.

بەڕێز سۆران عمر سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

کۆی ڕاپۆرتەکە (٣٢) ئەندامن (٧)ی لەوێ نەبووە، (٢٥)ی واژووی کردووە (١٢) ی تەحەفوزی هەیە، (١٣)ی ماوەتەوە، بۆیە هەڵگری ئیشکالیەت بووە زۆر حاڵەتێکی تەبیعیە، کە ئێمە بە تەحەفوزەوە گفتوگۆی لەسەر بکەین ئەوەش یەکێکی لە خاڵە سەرەکیەکانی خیلافی ئەم پرۆژەیە بووە.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

ابوکاروان فەرموو.

بەڕێز عبدالرحمن فارس (ابوکاروان) :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش لەگەڵ ئەو ڕایەم ناکرێت لە هۆڵی پەرلەمان دەربچێت، بەتایبەتی لەوەش خراپتر ئەوەیە هەم دیسان بڕۆن بچن بڵێن (٥) قۆڵیەکە دادەنیشن ئەمە یەك لا دەکەینەوە، ئەو (٥) قۆڵیە بووەتە گرفت بۆ کاروباری پەرلەمان و دەرەوەی پەرلەمان، سوپاس.

بەڕێز فخرالدین قادر عارف/ سکرتێری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم ناوانە گفتوگۆی ئەو ماددەیە دەکەن، ڕێواز فائق، تەلار لطیف، مریم صمد، قادر وەتمان، فرست صۆفی، عباس غزالی، علی هالۆ، امنە زکری، مەڕوان گەلاڵی، ابوبکر هەڵەدنی، بیار گاهر، ئومێد حەمە علی، بەهزاد دەرویش، سۆران عمر، شێرکۆ حەمە امین، یروانیت نیسان، سرود سلیم، حاجی کاروان، ڤەمان فیصل، ئومێد خۆشناو، شوان شێخ احمد، عادل عزیز، قارەمان قادر، ابوکاروان، علی حەمە صالح، پەروا علی، منیرە عثمان، برزۆ مجید.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان تکایە زۆر بەکورتی بیروبۆچوونەکانی خۆتان بڵین، قسەی ئەندامانی پێش خۆتان دووبارە مەکەنەوە، چونکە دەیبڕین.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من ئەمەوێت تەوزیحێك بدەم لەسەر ناوەڕۆکی پرۆژەکە، کە پەیوەستە بەم ماددەیەشەوە، ئەم پرۆژەیە پرۆژەی نیشتیمانە و، بۆ من یەعنی پەسەندکردنی ئەم پرۆژەیە ئیشەڵا موژدەبەخشە بۆئەوەی پرۆژەکانی تری کە پرۆژەی نیشتمانن بە ئاسانی تێپەڕ ببن لەو پەرلەمانە، لێرە دەمەوێ قسە لەسەر ئەوە بکەم لە چ جومگەیەکدا ئەنجومەنی وەزیران دەسەلاتی هەیە؟ لە چ جومگەیەکدا ئەنجومەنی هەرێمی دەسەلاتی هەیە؟ بۆئەوەی وازح ببێ ئەگەر سەر بە ئەنجومەنی هەرێمی بێ چۆنە؟ ئەگەر سەر بە ئەنجومەنی وەزیران بێ چۆنە؟ لەکوێ یاساکە، لە ناوەرۆکی یاساکە ئەنجومەنی وەزیران بڕیاری کۆتایی دەدات لەسەر ناردنی کاندیدەکانی دەستەکە؟ ئەنجومەنی هەرێمی تەنها پێشنیار دەکات، ئەنجومەنی وەزیران بۆی هەیە کەسانی بیانی بۆ شارەزایی و ڕاوێژ بە گرێبەست دابنێ، ئەنجومەنی هەرێمی تەنها پێشنیار دەکات، لە ئەرکەکانی دەستە تۆمارکردن و دۆکیومێنت کردنی سەرجەم بابەتەکان دوای بڕیاری ئەنجومەنی وەزیران دەنێرن بۆ پەرلەمان بۆ پەسەندکردن، ئەنجومەنی هەرێمی تەنها پێشنیار دەکات، سالانە ئاشکرا کردنی گشت داهاتەکان و وردبینی کردنیان لەلایەن کۆمپانیای جیهانی ژمێریاری بە ڕاپۆرت دەدرێتە ئەنجومەنی وەزیران، حیساباتی سەندووقەکە ئەنجومەنی وەزیران بانك بۆ کردنەوەی حیسابات و سپاردنی گشت داهاتەکانی نەوت هەڵدەبژێرێت و بڕیاری لەسەر دەدات، دەرکردنی ڕێنمایی پێویست بۆ جوولانەن و سپاردنی بڕەکان لەنێوان ژمێرەکانی سەر بە سەندووقدا لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە پەسەند دەکرێت، کردنەوەی ژمێرەی تایبەت لە بانکە ئەهلیەکان تەنها بۆ مەبەستی ئیستسمار لە دەسەلاتی تەنها ئەنجومەنی وەزیرانە، ئەنجومەنی وەزیران بڕیار دەدات لە دابەشکردنی داهاتەکان بەسەر سێکتەرەکاندا و دەیانێرێت بۆ پەرلەمان لە چوارچێوەی بودجەدا بۆ پەسەندکردن، ئەنجومەنی وەزیران بۆی هەیە پەیڕەوێك بۆ ئاسان جێبەجێ کردنی حوکمەکانی ئەو یاسایە دەربکات، ئەنجومەنی وەزیران دەسەلاتی ئەوەی هەیە بە هەماهەنگی و ڕاوێژ لەگەڵ ئەنجومەنی هەرێمی کە پەیڕەوێك بۆ کاری هەیکەلی کارگێڕی ئەم سندووقە دەربکات، دەستە بۆی هەیە ڕێنمایی پێویست بۆ ئاسان جێبەجێ کردنی حوکمەکانی ئەو

یاسایە پاش پەسەندکردنی لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە دەربکات، واتە ئەوەی جومگە گرینگەکانی کاری ئەم موئەسەسەیە لەلای ئەنجومەنی وەزیرانە، ئەنجومەنی هەرێمی تەنها دەسەلاتی پێشنیارکردنی هەیە، بۆیە نووسیومانە لەڕووی تەنزیمییەوە کەواتە بە تەنها لەڕووی ئیداریەوە ئەنجومەنی هەرێمی دەسەلاتی بەسەر ئەو سەندووقە هەیە، هیچ جۆرە دەسەلاتێکی تری نییە، هەرچەندە من خۆم یەکێك بووم لەو حەوت کەسەی کە دەنگم داوە بۆئەوەی سەر بە ئەنجومەنی وەزیرانەوە بێ، بەلاّم وەکو ئەمانەتێکی ئەخلاقی بۆ هاوڕێکانم لە فراکسیۆنی خۆمان و لە پەرلەمانتارانی فراکسیۆنەکانی تریش ویستم ئەو ڕوون کردنەوەیە بدەم، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

د. فرست فەرموو.

بەڕێز د. فرست صۆفی علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

یەعنی ئەوەی کە دەیڵێم لە ڕوانگەیەکی قانونییە، دووڕە لەوەی کە پەیوەست بێ کە ڕای کامە فراکسیۆن چۆنە یان چۆن نییە، بەلاّم ئێمە پێش ئەوەی ئەنجومەنی هەرێمیمان هەبێ، کۆمەڵێك ئەنجومەن و کۆمەڵێك دەستەی تری بالاّمان هەیە لە ناو ئەنجومەنی وەزیران کە هەر یەکە موتەخەسیسیە بە ئیشێك، ئەنجومەنی بالاّێ وەبەرهێنانمان هەیە، ئەنجومەنی ئابووریمان هەیە، کاتێك کە شتێك پەیوەستە بەو ئەنجومەنە بۆ ڕاپەڕاندنی ئیشەکان، بۆ خێرایی کاراکردنی ئیشەکان ئەو ئەنجومەنە ئیش دەکات، چونکە لەوانەیە وەزیرێك وەزیری پەروەردە یان وەزیری کاروباری کۆمەڵایەتی خۆی حەزنەکات بێ لە بواری تەخەسوسێکی تر کە پەیوەستە بە نەوت یان پەیوەستە بە وەبەرهێنان کارنەکات، بۆیە بە تێڕوانینی من وەکو ئەوەی دکتۆرە ڕێوازیش باسی کرد ئەنجومەنی وەزیران بەشی ئەوە دەسەلاّتی هەیە لەسەر ئەوەی پەیوەستە بە سیاسەتی نەوت و گاز و لە هەرێمی کوردستان، کە ئێمە ترسی ئەوەمان نەبێ ئەنجومەنی هەرێمی با بڵێین بتوانێت سەیتەرە بکاتە سەر دۆخەکە ئەوە یەك، دوو ئەنجومەنی هەرێمی لە کێ پێك دێت؟ یەعنی ئەنجومەنێکی فراوان لە ڕەئیسی وزرا، جێگری ڕەئیسی وزرا، وەزیری مالیە، وەزیری تەختیت، وەزیری سامانە سروشتییەکان، کە لە هیچ زروفێك ناگونجێ پێکهاتەی ئەو ئەنجومەنە لەلایەنێك یان دوو لایەنیش کۆببێتەوە، بۆیە بە تەسەوری من بۆ ئاسان جێبەجێ کردنی ئیشەکان و، لەڕووی تەخەسوسیشەوە، بەپێی ئەوە پرەنسیپانەی کە پێشتر ئەنجومەنی وەزیران کاری لەسەر کردووە لە سێکتەرەکانی تری زراعەو سیاحەو ئەوانە کە هەریەکەو کاری خۆی دەکات، وا گونجاوترە کە سەر بە ئەنجومەنی هەرێمی بێ.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

ماموّستا مەڕوان فەرموو.

بەڕێز حسین اسماعیل حسین (مەڕوان گەلاڵی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە تەسەوری من کە ڕەئی دووەم هەڵدەبژێرم، لەبەرئەوەی فراوانترە و، لەڕووی ئەوەی کە لە ئەنجومەنی وەزیران وەزیرەکان هەموو وردەکاری ئەو سەندووقە، ئەو داهاتە موتەلیع دەبن، لەبەرئەوە قەناعەتم وایە ڕەئی دووەمیان بێت.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك یروانیت فەرموو.

بەڕێز یروانت نیسان مارکۆسی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ب رەئیا من یا ئێکێ، چونکی بۆچی هەر ئەڤ پەرلەمانە باوەری دایە ڤێ حکومەتێ و ئەگەر ئەڤ حکومەتە و ئەڤ پێنج کەسە یێت نافدا هەر ڤی پەرلەمانی باوەری ب وان نین یێن ڤان پرۆسا رێڤە دبەن بۆچی بیدایەتێ باوەری دایێ؟ جارەکا دی دگەل رەئیا ئێکێ مە و زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك ابوبکر فەرموو.

بەڕێز ابوبکر عمر عبدالله هەڵەدنی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەبەرئەوەی ئەم پرسە پرسێکی نیشتمانیە و، پرسێکی هەستیاریشە، سیاسەتی نەوتی هەرێم پەیوەندیدارە بە سەرجەم جومگەکانی حوکمڕانیەوە بۆیە من پێم باشە لەڕووی ئیداریەوە سەر بە ئەنجومەنی وەزیران بێت، لەسەر هەمان بابەت کاتی خۆشی لە هەموارکردنەوەی یاسای خوێندنی بالاّ هەمان ئەو پرسە دروست بوو، زۆرێك لە بەڕێزان ڕایان وابوو ئەگەر سەر بە ئەنجومەنی وەزیران بێ، ئەم پرسە زیاتر هەم دڵنیایی دەدات، هەم تێروتەسەلتر دەبێ، بۆیە من لەگەڵ ڕای دووەم دام.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عباس فەرموو.

بەڕێز عباس غزالی میرخان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەم دوو خاڵەی کە لە نوقتەی نیزامی دا هاتە گفتوگۆکردن، وابزانم گفتوگرکرا (١٠٠٪) لەگەڵ ڕەئی برای بەڕێزم دکتۆر فرستم، تەخەسوسی لەوانەیە چاکتریش ئیش و کارەکان ڕابگرێت، لەگەڵ خاڵێ یەکەمم.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

خاتوو تەلار فەرموو.

بەڕێز تەلار لطیف محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لەگەڵ ڕای دووەمم، لەبەرئەوەی ڕاستە لەوانەیە لەڕووی ئیختساسیەوە بڵێین وەزیرەکان پەیوەندیدار نەبن بەو پرسەوە، بەڵام لەڕووی ڕێکخستنەوەی دارایی هەرێمی کوردستانەوە هەموو وەزیرێك لە ئەنجومەنی وەزیران پەیوەندیدارە، مافی خۆیەتی گفتوگۆ لەسەر ئەو خاڵانە بکات، بۆیە پێویستە ئەو پەیوەندیە بەڕاستی ئەم لایەنە پەیوەندیدارە بە ڕێکخستنەوە، بە شەفاف بوونی دارایی لە هەرێمی کوردستاندا، بۆیە زۆر گرینگە چۆن لە هەموو جومگەکاندا پەیوەندیدارە بە ئەنجومەنی وەزیرانەوە، لە هەمان کاتدا لەڕووی ڕێکخستنیشەوە سەر بە ئەنجومەنی وەزیرانە، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك علی فەرموو.

بەڕێز علی علی هالۆ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەز ب تەمامی پشتگیریا ئاخفتنێت دکتۆرە ڕێوازی دکەم، چونکی چەندین مادده پرۆژە یاسای دا یێ هاتین کو بڕیارا دویماهیێ و پرانیا دەسەڵاتا بۆ ئەنجومەنی وەزیران قەدگەریت و هەروەسا پشتەڤانیا ئاخفتنێت دکتۆر فرستی دکەم، ژبەر هندێ کو ئەڤە کارەکێ بسپۆریە ئێدی پێویست ناکات هەمی وەزیر تێدا بەشدار بن، گەلەك سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك بەهزاد فەرموو.

بەڕێز بەهزاد دەروێش دەروێش:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خالاً ئێکێ ئەز بێژم داهاتا هەرێمێ کوردستانێ بەپێی ڕاپۆرتا وەزارەتا دارایی (٨٨) هەتا (٩٠٪) گرێدایە داهاتێ نەوت و غازا، لەبەر هەندێ ئەز دەبینم هەموو وەزارەت پێویستە ئاگادار بن کافێ سەندووقێ چەند پارە تێدایە، بشێن پلانا خۆیی وەزارەتەکا بۆ ئایندە دابنێ، پتر شەفافیەتیش بەرقەرا بێ ئەوە خاڵەك، دوو: ئەنجومەنی هەرێمی نەوت و غاز لە دیف یاسایە نەوت و غازا لە دیف یاسایێ ئاشکرایە یەعنی کاری وان پتر دیاربێ، ئەم مەسەلەکە داراییە، مەسەلەکە سەندووقێیە پتر قەناعەتە من گرێدایە، ژ بەر هەندێ ئەز بێژم ئەنجومەنێ هەرێمی نەوت و غاز پتر گرێدا سیاسەتە بەرێوەبردنە نەوتێ سیاسەتە پرۆسەیە، خالاً سێ لە دیماهێ ئەز بێژم هەمی دەستە هاتنە دامەزراندن هەنووکە لە هەرێمێ کوردستانێ سەر ئەنجومەنێ وەزیرانێ، یەعنی چ مەبەست، چ سەبەب، چ ئەگەر ئەڤ دەستە بتەنێ دێتە گرێدان لەسەر ئەنجومەنێ هەرێمێ، ژ بەر هەندێ ئەز لەگەڵ ڕەئیە دووێمە کو سەر بە ئەنجومەنێ وەزیران بێ، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

د. سروود فەرموو.

بەڕێز د. سروود سلیم متی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بۆئەوەی زیاتر شەفافیەت هەبێ دەربارەی ئەم پرسە گرینگە، پشتگیری ڕای دووەم دەکەم، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

د. شێرکۆ فەرموو.

بەڕێز د. شێرکۆ حەمە امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لەگەڵ ڕای دووەمدام، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

خاتوو امنە فەرموو.

بەڕێز امنە زکری سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان پەرلەمانتاران، بەردەوام ئەم هەرێما کوردستانێ دا بانگەوازیا هندێ دکەین کو بەرەف موئەسساتا بچین، موئەسسە و دامەزراوی کرنا هەموو دەزگەها بهێتە کرن، دەمەکێ دیتر دا ئەم بەحسێ هندێ دکەین کو هەمی تشت هند پەردا بسپۆری کرن و بەرەف ئیختیساسی کرنا بابەتا بچیتن ئەگەر مەبەستا مە ئەوە، ئەم موئەسساتی کرن و بسپۆری کرنا ڤی بابەتی بچین ئەنجومەنی هەرێمی یا تایبەتە بابەتێ نەفتنی و یا داهاتێ هەموو سیاسەتا یا نەفتێ ڤە کو وان شارەزایی یا دڤی بابەتی هەی ئەگەر مە بڤێت روتینیاتێن شولی زێدە بکەین ڤێ گاڤێ دڤێت ئەم ڤان سەر ب ئەنجومەنێ وەزیرانڤە بیتن ئەڤە دێ بەرفراوانیا وان دێ چێکەتن، ژ لایەکێ دیترڤە ئەم بەحسێ شەفافیەتێ دکەین و بەحسێ هندێ دکەین کو دەزگەهەکێ نشتیمانیی بۆ هندێ کو هەمی ئاگەهدار بن خۆ ئەڤ سەندووقە یا خازیعە، ئەو ژێر چاڤدێریا پەرلەمانێ کوردستانێ یە، یەعنی پەرلەمانێ کوردستانێ هەمە گاڤا دشێت چاڤدێریا وێ بکەت ژ ئالیێ ژمێریاریێ ڤە ژی یا خازیعە بۆ چاڤدێریا دارایی، ژبەر هندێ ئەو ترسێت کو ژ لایێ هندەك هەڤالێت مە دهێنە بەحس کرن، دێ هێتە ڤەرەڤاندن....

بەڕێز امنە زکری سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر مەبەستا من ئەوە موئەسەساتی کرن و پسپۆری کرن ڤێ بابەتی بچی ئەنجومەنی هەرێمیا تایبەت بە بابەتێ نەفتێ و داهات و هەموو سیاسەتێ یا نەفتێ ڤە کو وان شارەزایێ بابەتی هەی، ئێمە دەبێ ڕۆتینیات شولەزی بکەین، کو دڤێتن وان سەر بە ئەنجومەنی وەزیران بێتن، د بەرفراوانییێ وێ چەکەڤە، ژ لایەکی دیکە بەحسی شەفافیەتی دکەین، بەحسێ کو دکەین کو دەزگایەکی نیشتمانیا، بۆ هەندەك هەمی ئاگادار بن، خۆ ئەڤە یا خازیعە، ئەڤ سندووقە یا خازیعە، ل ژێر چاودێریێ پەرلەمانی کوردستانییە، یەعنی پەرلەمانی کوردستانی شێ چاودێریا ئەوی بکاتن، ژ ئالیەیێ ژمێریاریێ ژی خازیعە بۆ چاودێریێ دارایی، ژبەرهەندێ هەمی ئەو ترسێت کو هەی هەندێ هەڤاڵێت مە تێنە بەحس کرن، دهێتە بەڕەڤاندن، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێز خاتوو مریم صمد، فەرموو.

بەڕێز مریم صمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەرەتا دەستخۆشی لە د. ڕێواز دەکەم بۆ ئەو ڕوونکردنەوە، دیارە من لەگەڵ بڕگەی دووەمدام، بەشی دووەمدام، کە پێم باشە سەر بە ئەنجومەنی وەزیران بێ، چونکە پێمان وایە کارەکانی ڕوونتر و بەهێزتر دەبێت، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێز کاك بەیار طاهر، فەرموو.

بەڕێز بەیار طاهر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سوپاس سەرۆکی پەرلەمان.

ئاخافتنێت من هاتنە کرن، ژ لایێ د. ڕێواز و د. فرست و کاك یروانت و امنە زیکری، ئەز پشتەڤانیا ڕەئیا ئەوان دکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێز کاك عادل عزیز، فەرموو.

بەڕێز عادل عزیز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێشنیاری ڕای سێیەم دەکەم، هەر هەموومان دەزانین پرسی نەوت پرسێکی زۆر حەساسە، ئەوە پەیوەندی ڕاستەوخۆی بە هەموو جومگەکانی دەسەلاتەوە هەیە لە هەرێمی کوردستان، ئێمە نایشارینەوە بەردەوام قەلەقین لە پرسی نەوت، لە ناشەفاف بوونی نەوت، لەبەر ئەوە من بە پێویستی دەزانم پێشنیاری سێیەم بکەم، کە ئەم ئەنجومەنە سەر بە پەرلەمانی کوردستان بێ، لەبەر ئەوەی زۆرێك لە کوتلە

سیاسییەکان، زۆرێك لەو هێزانەی کە کورسی کەمیان هێناوە لە ناو ئەنجومەنی وەزیران دا نین، وجودیان نییە، بەڵام ئەگەر سەر بە پەرلەمانی کوردستان بێ، دیارە هەموو پێکهاتەکان لە ناو پەرلەمانی کوردستان هەیە، بە موعارەزە و غەیری موعارەزەیشەوە، سبەی ڕۆژ ئێمە دەبینەوە موعارەزە، ڕەنگە نەتوانین لەو ئەنجومەنە دا بین، سبەینێ فراکسیۆنی سەوز ببێ بە موعارەزە، ڕەنگە نەتوانێ لەو ئەنجومەنە دا بێ، پارتی ئەگەر سبەینێ ببێ بە موعارەزە ڕەنگە نەتوانێ لەو ئەنجومەنەدا بێ، بۆیە پێشنیار دەکەم سەر بە پەرلەمان بێ، لەبەر ئەوەی دەسەڵات و موعارەزە لە ناو پەرلەمان هەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

باشە، سوپاس، تکایە بێ دەنگی، بەڕێز کاك أبو کاروان، فەرموو.

بەڕێز عبدالرحمن فارس (أبو کاروان):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆر سوپاس، من لە هەر شوێنێك، جێگایەك ناوەندی بڕیار و گفتوگۆکردن فراوانتر بێ، لەگەڵ ئەوەدا دەبم بە دائیمی ئەوە بیکەنە میحوەر، بۆیە لەگەڵ ئەنجومەنی وەزیرانم.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێز کاك قارەمان قادر، فەرموو.

بەڕێز قارەمان قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لەگەڵ ڕای دووەمم، سەبارەت بەوەی ئەنجومەنی وەزیران، ئەگەر سەر بە ئەنجومەنی وەزیران بێ فراوانتر و پرسەکە شەفافتر دەبێ، بەشی زۆری لایەنەکانیش لە ئەنجومەنی وەزیرانن، یەعنی دڵنیایی زیاتری دەبێ، سەبارەت بەوەش کە لە باری ئیختیصاصاتەوە سەرجەم ئەندامانی لیژنەی باڵای نەوت و گاز ئەندامن لە ئەنجومەنی وەزیران، پشتگیری ڕەئیەکەی کاك بەهزادیش دەکەم، سەرجەم دەستەکانی تر کە لەم پەرلەمانەوە دەنگیان پێ دراوە سەر بە ئەنجومەنی وەزیران بوون، بۆیە من لەگەڵ ڕای دووەمم، سەر بە ئەنجومەنی وەزیران بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

باشە، زۆر سوپاس، کاك ڤەمان فیصل، فەرموو.

بەڕێز ڤەمان فیصل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێناسە کردنی ئەنجومەنی هەرێمی نەوت و گاز لە ماددەی یەکەم دا، ئەوە ئیعتیرافێکی وازیحە کە ئێمە هەموومان لەوە تێگەیشتووین کە ئەوە ئیشێکی میهەنی یە، تەخەصوصییە، دەبێ سەر بە ئەنجومەنی هەرێمی نەوت بێت ئەو سندووقە، لەبەر ئەوە ئێمە پێناسەی تایبەتمان کردووە بۆ ئەنجومەنی هەرێمی نەوت و گاز لە هەرێمی کوردستان، ئەوە خاڵی یەکەم، خاڵی دووەم/ دەڵێ لە ڕووی ڕێکخستنەوە سەر بە

ئەنجومەنی هەرێمی بێت، لە ڕووی ڕێکخستنەوە من پێشتریش گوتم، ئێستاش دەڵێم ئیدارە وشەیەکی کامل تر، ڕێکخستن وشەیەیکی ناقصە، چونکە ئیدارە تەنسیق و تەنزیم و موراقەبە و تەعاون دەگرێتەوە، بەڵام تەنزیم دەبێتە بەشێك لە ئیدارە، کەواتە تەنزیم (نمط)ە، (إسلوب)ە، بەڵام ئیدارە کۆی ئەو ئیشانەیە، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

باشە، سوپاس، بەڕێز کاك قادر ئۆتمان، فەرموو.

بەڕێز قادر ئۆتمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە پێکهاتەی ئەنجومەنی هەرێمی دیارە، پرسیارەکەی من داوا دەکەم لە لیژنەی تایبەتمەند ڕوونکردنەوە بدات، لەسەر ئەوەی کاك فەمان هاوڕام لەگەڵی دا، مەبەستی لە ڕێکخستن چییە؟ چونکە ئەو دەسەڵاتانە کامانەن کە ئەگەر سەر بە ئەنجومەنی هەرێمی بێ، دیارە ئەنجومەنی هەرێمی پێکهاتەکەی دیارە، دەسەڵاتەکانیشی لە یاسای نەوت و گاز دا دیاری کراون، داڕشتنی پەرەنسیپە گشتییەکانی سیاسەتی نەوت، ڕەزامەندی گرێبەستەکان، ڕێژەی بەرهەمهێنان، ئەوانە هەمووی دیارن، پێکهاتەی ئەنجومەنی وەزیرانیش دیارە، من داوا دەکەم لە لیژنەی تایبەتمەند ڕوونکردنەوە لەسەر ئەوە بدات، بەدەر لەوەی کە د. ڕێواز گوتی، ئەگەر دەسەڵاتەکان هەموویان لای ئەنجومەنی وەزیران بن، لەسەر ئەوە ڕوونکردنەوە بدرێ، مەبەست لە ڕێکخستن لێرەدا چییە؟ کامانەن ئەو دەسەڵاتانە؟ ئەگەر ئەنجومەنی هەرێمی بێ، کام دەسەڵاتانە بەرامبەر بەو سندووقە بەکار دێنێ بۆ تەحەکوم پێوە کردنی؟ ئەگەر ئەنجومەنی وەزیران بێ کامانەن دەسەڵاتەکان؟ زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێز کاك ئومێد عبدالرحمن، فەرموو.

بەڕێز ئومێد عبدالرحمن خۆشناو:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من بە تەواوەتی پشتگیری لە ڕەئیەکانی د.فەرسەت و بەڕێز کاك یروانت و امنە خان دەکەم، ئێمە کە باس لە ڕەهەندی نیشتیمانی بوونی بابەتێك دەکەین، بەڵام دەمانەوێت لە ناواخنی ئەو ڕەهەندی نیشتیمانی بوونە، خەریکە بە ئاراستەی موحاصەصەی حیزبی دا دەبەین، واتا مەبەستمانە یاسایەك دەربکەین ترسی ئەوەمان هەیە لەو یاسایەدا، لە پێکهاتەی یاساکەدا لە تەنفیزکردنی دا، دەمانەوێ جێی هەموو حیزبەکانی تێدا ببێتەوە، ئەوە بەحیزبی کردنی دامەزراوەیەکی ئەو وڵاتە دەبێت، دژ وەستانەوە دەبێ بۆ ئەو ڕەئیانەی کە لە ڕابردوودا زۆری لەسەر گوتراوە کە ئەوە ڕەهەندی نیشتیمانی هەیە، بەرەو بەدامەزراوەیی کردنە، سیستەماتیك کردنە، واتا ئەو بە دامەزراوەیی کردن و سیستەماتیك کردنە بەوە جێبەجێ دەبێت، ئێمە لەو سندووقە بڕوانین بەوەی کە جیهەتێکی تەنفیزییە، نە دەکرێ سەر بە پەرلەمان بێ، ئەگەریش

دەمانەوێ لەگەڵ ئەو وتەیەش ڕاست بین، کە داوای شۆڕبوونەوەی دەسەڵاتەکان دەکەین، لێرە تەراجوعمان کردووە، دەگەڕێینەوە داوای مەرکەزی دەکەینەوە، ئەنجومەنی وەزیران سەر بە ئەنجومەنی وەزیران دەبێت، ئەی باشە خێرە ئەگەر ئەو ئەنجومەنی نەوتییەمان هەیە، گەڕانەوە جارێکی تر بێت بۆ سەنتەر و بە ئەوەی کە لە سەنتەر ئەو بڕیارە بدرێ، کە ئەنجومەنی وەزیرانە کە لەوێدا ڕۆتینات زیاتر دەبێت، بۆ نموونە وەزیری پەروەردە، وەزیری ناوخۆ، وەزیری شەهیدان، چ ڕەبتێکی بەو ئەنجومەنە دەبێت؟ بەو سندووقە دەبێت؟ غەیری ئەو ئیختیصاصەی کە دروست کراوە، بە پێی یاساکەش ئیختیصاص لە زیمنی ئیشی ئەنجومەنی هەرێمی دەبێت بۆ نەوت و گاز، بۆیە پشتیوانی لە ڕەئی یەکەم دەکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێز کاك حاجی کاروان، فەرموو.

بەڕێز کنعان نجم الدین (حاجی کاروان):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

یەکەم لەڕووی عەمەلیەوە هیچ گرفتی تیا نییە سەر بە ئەنجومەنی نەوت و غاز بێ، بەڵام لەڕووی قانونییەوە و لەڕووی سوڵتەی ئیداریەوە سەر بە ئەنجومەنی وەزیران بێ زۆر باشترە، سوڵتەی ئەنجومەنی باڵای نەوت و غاز سوڵتەیەکی مەحدودی دیاری کراوی هەیە، ئەو دەسەڵاتەی نییە کە وەك د.ڕێواز ئاماژەی پێدا کە جیابکرێتەوە، سوڵتەکەی دیاری کراوە، بۆیە ئەنجومەنی وەزیران بەرفراوانترە، بەڵام وەکو خاڵێك ئەوەی کە ئایا وەزیری پەروەردە یان وەزیری فلاّن حەقی نییە بەسەر ئەوەوە، ئێمە ناکرێ ئاوا تەحدیدی بکەین، ئێمە ئەبێ وەکو ئەنجومەنی وەزیران موئەسەسەیەکی بەرفراوانتر بەرامبەر موئەسەسەی نەوت و غاز فێر بکەین، یەعنی ئەگەر ئەنجومەنی نەوت و غاز گەورەتر لە ئەنجومەنی وەزیران ئەوا تەبیعیە سەر بە ئەنجومەنی نەوت و غاز بێ، بەڵام ئەنجومەنی وەزیران ئەوە نییە بڵێی وەزیری پەروەردە بڕیار دەدات لەسەر نەوت و غاز، نەخێر ئەمە موئەسەسەکەیە و باس لە موئەسەسەکەیە، یەعنی دڵ تەئمین تر دەبێ، پەرلەمانیش دەتوانێ جوانتر و چاکتر چاودێری بکا و ڕەبتێکی موباشری دەبێ، ئەگەر وانەبێ، ئەبێ ئەو کاتە ئێمە لەڕێی مەجلسی وزەڕاوە، ئەنجومەنی وەزیرانەوە بچین موتابەعەی ئەنجومەنی نەوت و گاز بکەین، بەڵام ئەگەر سەر بە ئەنجومەنی وەزیران بێ، ڕاستەوخۆ پەرلەمان دەتوانێ موتابەعەیەکی زۆر جدی بکات، هەر ئەوەندە لە ئەخیری دا لەڕووی ڕێکخستنەوەکەوە نەمێنێ، سەربەخۆیی دارایی و کارگێڕی هەیەو سەر بە ئەنجومەنی وەزیران بێ، ئەشکالیەتی ئیداریەکەش نامێنێ، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق / (سەرۆکی پەرلەمان):

د.شوان فەرموو.

بەڕێز عمر مصطفی باوەمیر (د.شوان قەڵادزەیی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەناوی خوای بەخشندە و میهرەبان، تا ئێستا سێکتەری نەوت سەر بە ئەنجومەنی نەوت و گاز بووە لە ئەنجومەنی وەزیران، بەڵام زۆرترین ڕەخنە هەبووە و تا ئێستاش ئەو ڕەخنانە بەردەوامە، من پێموایە کە سەر بە ئەنجومەنی وەزیرانیش بێ بەهەمان شێوە لەو کۆمەڵە لایەنەی کە بەشداریان لە حکومەت دا کردووە زۆر لەژێر سێبەری حەسابنەوە، بۆیە من پێشنیار دەکەم ئەوەی کە کاك عادل باسی کرد سەر بە پەرلەمان بێ وەکو زۆرێك لەو دەستانەی کە سەر بە پەرلەمانی کوردستانن و زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق / (سەرۆکی پەرلەمان):

کاك علی فەرموو.

بەڕێز علی حەمە صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەناوی خوای گەورە، دیارە ئەم ماددەیە گرنگە، بەدیدی من ئەوەندە کێشەکە لە جێ بەجێ کردنی یاسایەکەیە، ئەوەندە کێشەکە لە ئەوە نییە کە سەر بە کوێیە یان سەر بە کوێ نییە، من یەك نموونەی ئەمە بە بەڵگەیەك دەهێنمەوە هیوادارم هەم وەزیری دارایی هەم وەزیری سامانە سروشتییەکان بە تەرکیزەوە وەری بگرن و بە نەزەری ئیعتیباریش، بۆ نموونە بە پێی چ قانونێك ئەنجومەنی باڵای نەوت و گاز ئێستا سەڵاحیەتی هەیە دە ملیۆن دۆلار و بیست ملیۆن دۆلار و سی ملیۆن دۆلار ڕۆژێ نووسراوی ملیۆنێك دۆلار و ڕۆژێ نووسراوی سێ ملیۆن و نیو دۆلار دەبینین و سەرفی دەکات، هەموو سەرفێك دەبێ بە قانون بێ، یاسای بۆ دەرچێ و یاسا ڕێگەی پێدات، بەڵام ئەگەر لەگەڵ دەرچوونی ئەمە جێ بەجێ بکرێ و سەر بە ئەنجومەنی نەوت و گاز بێ یان سەر بە ئەنجومەنی وەزیران بێ، سەڵاحیەتی ئەم سەرفە نامێنێ، واتە ئەم سەرفە دەبێ بێتەوە ناو بودجە و، بۆ نموونە پێشتر قسەلەسەر دە ملیار دۆلار و ئێستا زیادی کردبێ سیانزە ملیۆن دۆلار سەرف کراوە لە ئەنجومەنی باڵای هەرێمی نەوت و غازەوە ئەمانە بە قانون سەرف نەکراوە هیچ قانونێك نییە سەڵاحیەتی دابێ بۆ نموونە سێ ملیۆن و نیو دۆلار بدرێ بە کێ؟ یەعنی ملیۆنێك دۆلار بدرێ بە کێ؟ بیست ملیۆن دۆلار بدرێ بە کام زانکۆ؟ واتە ئەمە بابەتەکەیە و گرنگیەکەی ئەوەیە ئەم کێشەیەمان لەکۆڵ دەکاتەوە، خاڵێکی دیکە لە بڕگەی یەکەم دەڵێ پاڵپشت بە حوکمی ماددەی ١٥ لە یاسای نەوت و گازی ژمارە (٢٢)، مادام لێرە پاڵپشت بەمەیە کەواتە لەوەی کە سەر بە کوێ بێ دیسانەوە دەتوانین ئەم پاڵە بدەین بەو پشتەوە کە ماددەی (١٥) دەڵێ سەندووقی کوردستان بۆ داهاتەکان سەر بە ئەنجومەنی وەزیرانە، یەعنی لەوێ هاتووە، یەعنی ئێمە لە یاسای نەوت و غاز دا ئەمە دانراوە کە سەر بە ئەنجومەنی وەزیران بێ، لە یاسای نەوت وغازی ساڵی (٢٠٠٧) لە ماددەی (١٥) ئەمە هاتووە، خاڵێکی دیکە کە من پرسیارێکی ئیداریم هەیە بەڕاستی بیریشی لێ دەکەمەوە ناگەم بە نەتیجە ئەوەیە کە ئایا ئەنجومەنی باڵای نەوت و گاز تا ئێستا پەیڕەوی ناوخۆی نییە؟ ئێمە کۆمەڵێك موئەسەسەمان هەیە سەر بە ئەنجومەنی وەزیرانە، کۆمەڵێك موئەسەسە سەر بە ئەنجومەنی دادوەرییە و کۆمەڵێك موئەسەسە سەر بە سەرۆکایەتی هەرێمی کوردستانە، ئایا ئەنجومەنی باڵای نەوت و غاز خۆی

سەر بە ئەنجومەنی وەزیرانە؟ یاخود نەخێر ئەمە ئەنجومەنێکی دیسانەوە هەرچەندە من باش دەزانم سەرۆکی حکومەت کەسی یەکەمە و لەوێش کەسی یەکەمە و جێگرەکەی بەهەمان شێوە و وەزیرەکانی تریش ئەندامن لەوێ، بەڵام هەیکەلیەن و ئیداریەن هەیە یان نییە؟ لەڕووی قانونییەوە تەوزیحاتێکمان بدەنێ، بەڵام دیسانەوە تەئکید دەکەمەوە هیوادارم دەرفەتێك بدرێ بە فراکسیۆنەکان، ئیتفاقێکی لەبارەوە بکرێ، فراکسیۆن هەر جۆرێك ئیتفاق بکات و ئیلتزامی پێوە بکات.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق / (سەرۆکی پەرلەمان):

کاك شوان فەرموو.

بەڕێز شوان شێخ احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکانی من لەلایەن بەڕێز د. فرست و ئومێد و امنە خان کرا، بەڕاستی لێرەدا بەڕێزان کە باسی تەخەسوس دەکرێت، تەخەسوس دەوری خۆی دەبینێ، لێرە ئێمە بەخۆشمان لەناو پەرلەمانیش جاری وا هەیە حەساسیەیەك دروست دەکەین، ئێمە ئەگەر بیر بکەینەوە لێرە (١١) ئەندامی پەرلەمان لە پێکهاتەکان هەیە، (٤) ئەندامی پەرلەمان لە حزبەکانی تریشدا هەیە، ئەوانیش وای لێ دێت حەقە ئەو سیقەیە دروست نەکرێت، بە تەخەسوس بێتن، لەوانەیە ئەوانیش حەقی ئەوەیان هەبێت بڵێت فراوانتر بکرێن، بۆیە من پشتگیری لە قسەکانی ئەو (٣) بەڕێزەی کە ناویانم هێنا دەکەم، سوپاس.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

خاتوو پەروا فەرموو.

بەڕێز پەروا علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتگیری لە خاڵی دووەم دەکەم ئەوە دەستکەوتێکی گرینگە ئەگەر بتوانین ئێمە بەمشێوەیە ئەو سەندووقە دروست ببێ، لە هەمان کاتیشدا پشتگیری قسەکانی بەڕێز کاك علی حەمە صالح دەکەم، چونکە ئەنجومەنی هەرێمی نەوت و غاز پەیڕەوێکی ناوخۆیی نییە، گرینگە ئەوە کاری لەسەر بکرێت، لە هەمان کاتدا بەپێێ ماددەی (١٥) سەر بە ئەنجومەنی وەزیرانە، بۆیە پێم باشە کە سەر بە ئەنجومەنی وەزیران بێ و ، ئەنجومەنی وەزیران خۆی یەکێکە لەو دەسەلاتە گرنگەیە کە بۆ زۆربەی پرسەکانی کۆمەڵ و بۆ هەموو شتەکان لەوێوە بڕیارەکان دەردەچێت، پێم سەیرە ئەگەر ئەنجومەنی وەزیران بە ناوەندێکی بڕیار و پسپۆری نەزانین، سوپاس.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

خاتوو منیرە فەرموو.

بەڕێز منیرە عثمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکانم کرا، سوپاس.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك فرحان فەرموو.

بەڕێز فرحان جوهر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەرچەندە لە ماددەکەی پێشتر کە پەسەندیش کراوە، بەڕاستی بەپێی ئەو سەندووقە بێ هەر دەبێتن ئەو سەندووقە بودجەی هەرێمی کوردستانیش حازر بکات، هەر هیچ ڕۆڵێك بۆ وەزارەتی دارایی نامێنێتەوە بەپێی ئەو یاسایەی کە ئێستا ئێمە پەسەندی دەکەین ئەو خاڵەش تێپەڕی، بەڵام سەبارەت بەو بڕگەیە ئەگەر هاتو ئەم خاڵانە ببێتە هۆی جێناکۆکی و ئەو خاڵەی ڕەئی دووەم ببێتە دڵنیایی خەڵك زیاتر لەوەی کە پرسی شەفافیەت باشتر بێ، منیش لەگەڵ ڕەئی دووەم دام و زۆر تەبیعییە، سوپاس.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك بەرزۆ فەرموو.

بەڕێز بەرزۆ مجید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێم وایە پرۆسەی نەوت جگە لەلایەنە داراییەکەی دوو لایەنی زۆر گرینگی هەیە، یەکێکیان شەفافیەتە و ئەوی تریشیان یاساییە، من نازانم پرۆژەی کۆمپانیای کوردستان بۆ دەرهێنان و دۆزینەوەی نەوت ئەوە کەی لێرە خوێندنەوەی بۆ دەکرێت و گفتوگۆی بۆ دەکرێت؟ چونکە بۆ لایەنی سیاسی و عیلاقات، زۆربەی پێکهاتە سیاسییەکان لە هەرێمی کوردستان بەشداربن لە مامەڵە لەگەڵ پرۆسەی نەوت، عیلاقاتمان لەگەڵ دەوڵەتان ئیقلیمی و موجتەمەعی نێودەوڵەتیش دیاری دەکات، بۆیە لەوەی ئێستاشدا ئەگەر سەر بە ئەنجومەنی وەزیران بێ نوێنەری حزبەکان زیاترن لە ئەنجومەنی وەزیران، بۆیە لەڕووی بڕیاری سیاسی و جانبی سیاسیشەوە هەم کۆمپانیای کوردستان بۆ دەرهێنانی نەوت و دۆزینەوە، هەمیش ئەو سەندووقە دەلالەتی سیاسی زۆر گرینگیان تێدایە، ئەوەی تریشیان پەیوەندی بە شەفافیەت هەیە، بێگومان ئەگەر ئەنجومەنێك (٥) کەسی بێ و ، کابینیەکیش بیست و قسور بێ، ئەوکاتە قسەکردن لەسەر شەفافیەتی نەوتیش کەمتر دەبێتەوە، بۆیە سەر بە ئەنجومەنی وەزیران بێ.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

خاتوو سهام فەرموو.

بەڕێز سهام عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەز دبینم دڤێ پرۆسێ دا ئەم حەکیمانە بەرێ خۆ بدەینە ئەڤی بابەتی و ئەگەر ئەم بێژین بەرەف موئەسەساتی و تەخەسوسی بیتن ئەم نەشیان بۆ زانکۆیەکێ بەرەف تەخەسوسێ ڤە بچین مە دانە سەر ئەنجومەنی وەزیرانڤە، ژبەر هندێ پێدڤی یە لێنێرینەکا باش مە پێ هەبیتن، چونکی سامانێ میلەتی یە ئاگەهیەکا باش پێدڤی یە بۆ هەبیت و خەلّك چاڤەرێ شەفافیەتێ یە دڤی بابەتێ دا و لمن وەرە ئەڤە دێ پتر یا هاریکار بیتن کو خەلّکێ مە یێ موتمەئن بیتن، ئەگەر مە متمانە دابیتە هندەك وەزیران و هندەکا نە، نەخێر مە یا دایە هەمی حکومەتێ، ژبەر هندێ ئەم چارڤەرێنە کو ئەنجومەنی وەزیران ئەو کەسایەتیە بیتن کو بواری رێکخستنێ دا ڤی بابەتی جێبەجێ بکەتن، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك ئومێد فەرموو.

بەڕێز ئومێد حەمە علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەو مەسەلەیە یەکەم: ئەنجومەنی وەزیران فراوانترە و، بڕیاردان لەناو ئەنجومەنی وەزیراندا زیاتر خەسڵەتێکی دیموکراتیانەی تری هەیە، بۆیە ئەمەش پەیوەندی بە ئەو بەشداریە بەرفراوانیانەی هەموو هێزو لایەنە سیاسییەکانەوە هەیە بەتایبەتی ئەگەر حکومەتێکی بنکە فراوانی لەم شێوەیە هەبێ، بۆیە بە بڕوای ڕەنگە ئەو ئەنجومەنی هەرێمی نەوت و غازە هەرێمیەی ئێستا هەیە، بەنیسبەت ئێمەوە نوێنەری بزووتنەوەکەی ئێمەی تێدایە، بەلاّم بە بڕوای من بۆئەوەی دیموکراتیەتی زیاتر بەر قەرار بکەین لە بڕیاردانداء پێویستە ئەنجومەنی وەزیران بێ، ئەنجومەنی نەوت و گاز کە بەپێی ئەو ئەرکانەی لەم یاسایەدا بووە، بۆ دەستەی سەندووقەکە دیاریکراوە، بەشێوەیەك لە شێوەکان ڕۆڵێکی چاودێریکردن و وردەکاری کردن دەگێڕێت، بۆیە بە بڕوای من سەر بە ئەنجومەنی وەزیران بێ باشترە، چونکە ئەرکە بنچینەیەکەی ئەم دەستەی کە سەندووقەکە بەڕێوەی دەبات پەیوەندیدارە بە ئەنجومەنی بالاّی نەوت و غازەوە، بۆیە بەبڕوای من سەر بە ئەنجومەنی وەزیران بێ باشترە، چونکە ئەرکە بنچینەییەکەی ئەم دەستەی کە سەندووقەکە بەڕێوەی دەبات پەیوەندارە بە ئەنجومەنی بالاّی نەوت و غازەوە، جۆرێك لە چاودێری کردنی ئەوە بۆیە لەڕووی دیموکراسیەوە دیسانەوە دەڵێم چاودێری کردنی ئەم دەستەیە بۆ ئەنجومەنی نەوت و غاز ئەوەمان پێ دەڵێ کە با سەر بە ئەنجومەنی وەزیران بێ و بە پێی ئەوەی کە هاوڕێیانیش باسیان کرد، بە پێی ماددەی (١٥) لە یاسای نەوت و غازی هەرێم، ڕاستە بە ڕاستەوخۆیی ئەمەی نەوتووە، بەلاّم زیمنیەن ئەوە هاتووە کە ئەو سەندووقە سەر بە ئەنجومەنی وەزیرانە، باسی تەخەسوس کرا، بە بڕوای من ئەوە باسێکە هەر نەهێندرێتە ئاراوە، چونکە ئەو ئەنجومەنەی ئێستا هەیە، جگە لە یەکێکیان هیچ کەسێکیان لە بواری نەوت و غاز دا پسپۆر نین، بۆیە ئەوە باسێکە جێگەی نییە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق / (سەرۆکی پەرلەمان):

زۆر سوپاس، بەڕێز د.عزت فەرموو.

بەڕێز د.عزت صابر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (١٥) کە دەڵێ سەندووقی کوردستان بۆ داهاتە نەوتیەکان دادەنرێ و کەسایەتی مەعنەوی هەیە و سەربەخۆیە و لەبواری دارایی وکارگێڕی، سەرۆك و ئەندامانی ئەنجومەن لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە دوای پەسەند کردنی زۆرینەی ڕەهای ئەندامانی پەرلەمان دادەمەزرێ، لەلایەکی تـرەوە لەڕاستی دا دەتوانین ئەو دوو ڕایە لەیەك ڕادا کۆبکەینەوە، بەم شێوەیە دایدەڕێژیمەوە ودەیڵێمەوە، هەموو شتەکانی تر وەك خۆی، کەسایەتی مەعنەوی و سەبەرخۆی دارایی هەیە، لەڕووی کارگێڕیەوە سەر بە ئەنجومەنی هەرێمی نەوت و گاز دەبێ و بڕیارە ستراتیجیەکانی پرۆسەی نەوت ئەنجومەنی وەزیران دەیدات، لەو ڕۆژانەدا لەگەڵ ئەنجومەنی باڵای نەوت و گاز کۆبوونەوەمان کرد، پەرلەمانتارەکان زیاتر لە (٣٠) پەرلەمانتار بووین خستیانینە بەردەم مەسئولیەتی ئەوەی کە ئەوە ئێوەی پەرلەمانتارن دەبێ لەڕۆژدا بڕیار بدەن نەوت خۆمان هەناردەی بکەین یاخود پابەند بین بە (١٧٪) ی بودجەی بەغداوە، بۆیە دەکرێ لەڕووی ئیداریەوە هەم تەخەسوس بپارێزین و سەر بە ئەنجومەنی هەرێمی نەوت و گاز بێ، بڕیاری ستراتیجی پرۆسەی نەوت ئەنجومەنی وەزیران بیدات، هەردوو ئامانجەکە دەپێکێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك گۆران فەرموو.

بەڕێز گۆران ئازاد حەمە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، دیارە ڕایەکان ڕوونە ئێمە وەك بەشێك لەجیاتی زۆرینەی لیژنەی یاسایی من قسە دەکەم، لەبەرئەوەی لەناو لیژنەش ڕەئی جیاوازتر هەبوو کە سەر بە کامیان بێ؟، هەردوو ڕەئی ئیجابیات و سلبیاتی خۆی هەیە و هیچیان ئەوە نییە تۆ پێتوابێ ئەگەر بەمە بێ زۆر زۆر وەزعەکە شەفاف بێ و ئەگەر سەر بەمە ئەمە زۆر مەبەستی تری لەدواوەیە، من تەنها لەڕووی قانونی و لەڕووی تەکنیکی ئەم ئیشە دەمەوێ باسی بکەم، یەکەم شت قسە زۆر لەسەر ئەوە کرا ئەم ئەنجومەنە پەیڕەوی نییە، ئەم ئەنجومەنە پارە تەخشان و پەخشان دەکات، قسە لەسەر ئەوە کرا، ئەم ئەنجومەنە چاودێری لەوانەیە لەسەر نەبێ، ئەمانە هەموو مەخاوفەکانی ئێمەن کە قسە لەسەر شەفافیەت دەکات، بەڵام با ئەم قانونە بە گشتی بخوێنینەوە، ئایا ئەم ئەنجومەنە حەرەکەی پارە وهیچ بڕیارێك دەدات بە بێ پەرلەمانی کوردستان، ئەم پرۆژەیە بیخوێنینەوە هەموو موافەقەیەك لەسەر هەموو حەرەکەیەکی پارەکە بۆ کێ سەرف بکرێ و بۆ کێ دیاری بکرێ، بڕۆنە سەر ماددەی (١١) زۆر بە وردی دیاری کراوە، لە چ سێکتەرێك ئەم سەندوقە چۆن پارەی بۆ دادەندرێ و ئەم سەندوقە چی بۆ دادەندرێ و چۆن لە بودجەدا دادەندرێ؟ کەواتە هیچ پارەیەك سەرف ناکرێ بە بێ موافەقەی پەرلەمانی کوردستان، ئەمە یەك، دوو/ خودی ئەندامانی ئەم

سەندووقە ئەنجومەنی وەزیران پێشنیاری دەکات و پەرلەمانی کوردستان دەنگی لەسەر دەدا، کەواتە بە وازحی هاتووە کە سەرۆکەکەی لەبەردەمی پەرلەمانی کوردستان مەسئول دەبێ، کەواتە من وەك ئەندامی پەرلەمان دەبێ سیقەم ئەوەندە بە خۆم هەبێ بتوانم ئەم مەسئولە کە ئەگەر بەیانی ئەو موخالفانەی کە من لێی دەترسم کردی، بتوانم بانگی بکەم و لێرە موحاسەبەی بکەم، قسە لەسەر ئەوەیە کە ئەم سەندووقە پەیڕەوێکی دەبێ و پەیڕەوەکە کێ پەسەندی دەکات خودی ئەنجومەنی وەزیران پەسەندی دەکات، ئێمە زۆر دەستەی تریشمان هەیە کە سەر بە پەرلەمانە، بەڵام بینیومانە لەسەر مەسەلەی گلەیی لەسەر ئەوە، دواتر هەموو ئەو هێزە سیاسیانەی کە لەناو ئەنجومەنی وەزیران بەشدارن، ئەو هێزە سیاسیانەن کە لە نەتیجەدا دەکەونە ڕێکەوتنێکی سیاسی، کە گەیشتنە ڕێکەوتنی سیاسی واتە لەسەر بەرنامەیەکی کاری موشتەرەك، هاوبەشن لەناو ئەنجومەنی وەزیراندا، ئەگەر ئەم هێزە سیاسییانە ئەوەندە متمانەیان بەیەك نەبێ لەناو ئەنجومەنی وەزیران دا ناتوانێ لەمەسەلەی کارکردنیشدا بەردەوام بێ، بۆیە بەڕاستی من ئیشکالەکە وەك لیژنەی یاسایی زۆر بە گەورەی نابینین، موجەرەد شتێکی تەکنیکی فەنییە، هیچ فەرقێکی نییە و ئێمە لە ئاخر سیاغەی ئەم پرۆژەیە پێشنیاری ئەوەمان کرد کە ئەو حسابەی پارەکەی تێ دەچێ حسابێکی ئەسڵەن موغلەق بێ و داخراو بێ، کە هەموو ئەمانە بۆ پاڵپشتی کردنی زیاتری کاری ئەم ئەنجومەنەیە، بۆیە ئێمە پێمان باشە سەر بە ئەنجومەنی هەرێمی بێ و، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق / (سەرۆکی پەرلەمان):

دۆ.ڤالاڤ فەرموو.

بەڕێز د.ڤالاڤ فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئیشارەت بەوەدرا کە لە خاڵی یەکەم، لەڕای یەکەم و لە ڕای دووەمیش هەردووکیان پشتی بەستووە بە یاسای نەوت و گازی ژمارە (٢٢) ی ساڵی (٢٠٠٧)، بەڵام لەڕووی یاساییەوە دوو یاسا کە لەیەك مەرتەبەی قانونی دابن نابێ پشتی پێ ببەسترێ، بۆیە یاسای ژمارە (٢٢) ی ساڵی (٢٠٠٧) ئەگەر دایبێت بە ئەنجومەنی وەزیران مانای ئەوە نییە کە ئەو یاسایە ناتوانێ ئەم سەندووقە وڵ بکات سەر ئەنجومەنی هەرێمی بێت، لەبەرئەوەی یاسایی ژمارە (٢٢) ساڵی (٢٠٠٧) دەستوور نییە، بەڵکو یاسایەکی عادیە لەگەڵ ئەو یاسایەی کە ئێستا پەرلەمانی کوردستان پەسەندی دەکات لە یەك مەرتەبەی قانونی دان، یەك قوەی قانونی هەیە و قاعیدەی (تگبیق القانون من حیپ الزمان) حوکمی دەکات کاتێك کە ئەو یاسایە دەردەکەی دەڵێی سەر بە ئەنجومەنی هەرێمی بێت و دەبێ تا ئەو دەستەیە یاخود ئەو سەندوقە سەر بە ئەنجومەنی هەرێمی دابێ، بە بێ ئەوەی بڵێین تەناقوزی هەیە لەگەڵ یاسای ژمارە (٢٢) لەبەرئەوەی نەفسی قوەی قانونیان هەیە، لێرە ئیشارەت دان بە یاسای ژمارە (٢٢) لەڕووی یاساییەوە خەلەلە.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق / (سەرۆکی پەرلەمان):

كاك عمر فەرموو.

بەڕێز عمر عینایەت حەمە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، سەرەتا بەشی سێیەم پێکهاتەی سەندووقی داهاتەکانی نەوت و گاز لە هەرێم دا، تەعریفی سەندووقەکەمان کردووە، لەبەرئەوەی واباشترە بوترێ بەشی سێیەم پەیکەری سەندووق و داهاتەکانی، بە نیسبەت ئەوە لەگەڵ ڕەئی کاك حاجی کاروانم کە دەڵێ لەڕووی ڕێکخستنەوە هەر بوترێ سەر بە ئەنجومەنی وەزیرانە، دێمە سەر ئەسڵی بابەتە کە من پێموایە ئەنجومەنی هەرێمی نەوت و گاز لە کوردستان نەیتوانیوە سەرکەوتوو بێ تا ئێستا ئەم قەیرانە دارایییەی ئێمەی تێدایە دەرئەنجامی کارەکانی ئەوانە ئەمان بوونەتە حکومەتێکی سێبەر لە حکومەتی هەرێمی کوردستاندا سەر بە ئەنجومەنی وەزیرانە، واتە ئێستا دەرئەنجامەکەشمان بینیوە چییان کردووە؟، بۆیە باشترە هەر کەس کاری خۆی بکات، وەزارەتی سامانە سروشتییەکان نەوت دەربێنێ و بیفرۆشێ و وەزارەتی دارایی وەری گرێ و ئەم ئیشە وئەم پرۆسەیە بگەڕێتەوە بۆ ئەنجومەنی وەزیران، ئەنجومەنی وەزیران کارەکانی خۆی بکات لەبەرئەوەی هەموو وەزارەتەکان پەیوەندارن بە کاری ئەم پرۆسەیە ناکرێ تەنها پێنج کەس ئەم بڕیارە بدات، دەرئەنجامی ئیشەکانی ئەم پێنج کەسەشمان بینی، ئەو قەیرانە دارایییەی کە ئێستاکە حکومەتی هەرێمی کوردستان شەش ملیار دۆلار قەرزارە، لەبەرئەوە بە ڕەئی من ئەم ئەنجومەنە هەر بۆ خۆی زیادەیە، ئەنجومەنەکە ئەنجومەنی هەرێمی نەوت و گاز هەر نەبێ باشترە، هەر وەزارەتەی کاری خۆی بکات، ئەنجومەنی وەزیرانیش سەرپەرشتی پرۆسەکانی ئەم سەندووقە بکات و زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق / (سەرۆکی پەرلەمان):

كاك دڵشاد فەرموو.

بەڕێز دڵشاد شعبان عبدالغفار:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

كاك ڤەمان لەسەرەتادا شتێکی گرنگی باس کرد، ئەویش مەسەلەی موستەڵەحات بوو، دەڵێ لەڕووی تەنزیمیەوە بە حوکمی ئەوەی کە من ئیختیساسم لە ئیدارەدایە، لە ئیدارەدا یەعنی تەنزیم و تەوجیە و ڕەقابە و قیادە، تەنیا لەڕووی ڕێکخستنەوە، یەعنی تەنیا لەڕووی تەنزیمیەوە ئەم دەستەیە سەر بە ئەنجومەنی هەرێمی دەبێ، یەعنی تەوجیە کردن و ڕەقابە کردن و قیادە کردنی ئەم دەستەیە، ئەم ئەنجومەنی هەرێمیە لێی مەسئول نییە، تەنیا مەسەلەی تەنزیمیەکە ئەویش کە ئیشی ڕۆتینی و ئیداری ڕۆژانەیە، دامەزراندنە هەیکەلیەتە تەنسیقی بەینی دامەزراوەکانە، یەعنی مەسائیلی ڕۆتینی ڕۆژانەیە، لەبەرئەوە دەبێ ئێمە ڕەچاوی ئەم موستەڵەحانە بکەین، پێش ئەوەی کە بڕیاری لەسە بدەین، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق / (سەرۆکی پەرلەمان):

خاتوو رۆزە فەرموو.

بەڕێز رۆزا محمود عثمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێموایە ئەم باسە پەیوەندی بە پسپۆری و بە حزبایەتی و ئەوانە نییە، تەنها ئەمە پەیوەندی بە ئاسایش و سەروەری ولاتەوە هەیە، بۆیە پێویستە داهاتی نەوت و پرۆسەکانی نەوت بە گشتی هەموو لایەنەکان لە هەرێمی کوردستان دا بڕیاری لەسەر بدەن، نەک پێنج کەس، دەبێ پەیوەندی بەهەموو خەڵکی کوردستانەوە هەبێ، ڕەئی دووەم پێویستە.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق (سەرۆکی پەرلەمان):

کاك د.شێرکۆ فەرموو.

بەڕێز د.شێرکۆ جودت مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

واللە من لێرە پێم خۆشە وەکو ڕەئی خۆم، چونکە مەعلومە کە لە لیژنە یەعنی دوو ڕەئی جیاواز هەبوو، بۆیە من حەز دەکەم ڕەئی خۆم بڵێم لەم مەوزوعەدا، کە ئەوە بۆچوونی خۆمە، سەبارەت بەم سەندووقە، ئەم سەندووقە هەروەکو لە یاسایەکەشدا ڕوونکراوەتەوە سێ ئەرکی سەرەکی هەیە، ڕەقابە، تەدقیق، تەوفیق، ئیدارەی عائیداتی نەوت، وردبینی و دڵنیا کردنەوە، مامەڵە کردن لە گەڵ داهاتی نەوت و گاز، ئەمە لەڕووی سستماتیکیەوە ناکرێ ئەو جیهەتەی کە تەنفیزیە کە ئەوەڵ و ئەخیری قتاعی نەوت و گاز لە هەرێمی کوردستاندا ئەو بڕیاری لەسەر دەدا، خۆی ڕەقیب بێ بەسەر خۆیەوە، ئەم هەیئەیە ئیستعانە دەکات بە کۆمپانیا و موئەسەساتی موختەس لە جیهاندا بۆ ئەوەی ئەو تەدقیق و ڕەقابەیەی لێ بکرێ، تێبینیەکە ئەوەیە نامانەوێ تووشی ئەشکالیەتی ئیدعای عام و وەزارەتی عەدل ببینەوە جارێکی تر، بە مەعنای ئەوەی کە ڕاستە نەلەرووی ڕۆتینیات زۆر فەرق دەکات و نە لەڕووی ئیختساسیەوە بڵێی واللە ئیختساسەکان ئەملا موختەس تر وەك ئەملا وەکو باسکرا، بەڵام ئایا سبەینێ کەموکورتیەك لەلایەن ئەم هەیئەیەوە گیرا، دەتوانین زەمانەتی ئەوە بکەین کە ئەو بەرپرسەی کە لەسەروو خۆیەوەتی نەقڵی ناکات بۆ شوێنێکی تر بە حوکمی ئەوەی کە پێویستیان پێیەتی، واتە ئیجرائاتی غەیر موباشر، سزادانی غەیر موباشر لە کاتێك دا ئێمە لە قۆناغی دروست کردنی متمانەداین، لە قۆناغی ئەوەداین کە ئەم دەستەیە دەبێ سەربەخۆ بێ، دەبێ بەلای کەمەوە بە تەسەوری من دەبێ بەدەر لە ئەنجومەنی باڵای نەوت وگاز بێ، ئەگەر لێم بپرسی بڵێی حاڵەتە تەبیعیەکە کە لە زۆرێك لە ولاتانی دنیا پەیڕەو دەکرێ کامەیە؟، پێت دەڵێم ئەمە ئەوەیە کە پەرلەمانی بێ وسەر بە وەزارەتی دارایی بێ، ئەم مەوزوعە خەزانی پارەیە، پارەی تیا کۆدەکرێتەوە، دەبێ ڕەبت بێ بە وەزارەتی داراییەوە، ئەگەر بڵێم چۆن ئەم وەزیر بێ و وەزیری دارایش وەزیرە، ئەکرێ ئەم وەکیل وەزیری بێ، لەژێر ڕکێفی وەزارەتی دارایی دابێ، ئەمە ڕەئیەك، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا ئەگەر ئەمە نەبوو، بەڕاستی من لەگەڵ ئەوەم کە سەر بە ئەنجومەنی وەزیران بێ، لەبەر

مەسەلەی رەقابە، رزگاری بێ لەوەی کە کەسێك نەتوانێ هیچ جۆرە زەغتێکی لەبەرامبەر بکات، ئیحتمالێك هەبێ کە ئەو زەختەی تیا بەکاربێنێ و وەکو وتم ئێمە لە قۆناغی بنیاتنانەوەی متمانەین، بێ لەوەی کە لەڕووی بوعدە یاساییەکەوە ڕاستە لە یاسای (٢٠٠٧) ی نەوت و گازی هەرێمی کوردستان دا ئیشارەتی پێکراوە، ڕاستە لێرە ئێمە دەتوانین شتێکی تر دابنێین وەکو یاسا و ئیعتمادی بکەینە سەر، بەڵام بەدەستە جەمعی لە ئەنجومەنی وەزیرانەوە هەموو لایەك بە ئاگابن لەم داهاتە زۆر زۆر سحی تـرە وەك لەوەی کە ئەو جیهەتەی کە تەنفیزییە، ئەو جێگایەی کە ئەنجومەنی باڵای نەوت وگازە خۆی ڕەقیب بێ بە سەر خۆیەوە، خۆی کەموکورتی خۆی بگرێ، کە بە بڕوای من ئەمە ناوەڕۆکی ئەم پڕۆژە یاسایەیە کە سەندووقی نەوت و گازە پێی بەتاڵ دەبێتەوە ئەگەر بێتو سەر بە ئەنجومەنی باڵای نەوت و گاز بێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق / (سەرۆکی پەرلەمان):

حکومەت ڕاتان چییە لەسەر ئەم بابەتە؟ د.ئاشتی فەرموو.

بەڕێز د.ئاشتی هەورامی (وەزیری سامانە سروشتییەکان):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان زۆر سوپاس، موناقەشەیەکی زۆر ئیجابی و تەواوە، یەعنی حوریەتی ئەوە هەیە کە ڕەئی خۆی هەبێ بەرامبەر بە دیموکراسیەت و شەفافیەت، بەڵام من دەمەوێ باسی فەنی و عەمەلیەکەی بکەم لێرە، ناحیەی عەمەلی یەکەم لێرە لەم دەزگایەدا و ئەم سەندووقە هیچ دەسەڵاتێکی نییە بۆ سەرف کردنی پارە، بۆ تەرخان کردنی پارە، هەمووی دێتەوە پەرلەمان وەکو باسمان کرد، لەڕێگەی موازەنەوە وەزارەتی مالیە وەری دەگرێ و دەچێتە خەرج کردن لەڕێگای پەرلەمانەوە، کەواتە شتەکە ئەوەندە گەورە نییە، ناحیەی عەمەلی ئەوەندە گەورە نییە کە دەسەڵاتەکە موهیمە یان موهیم نییە؟ موهیم شەفافیەتەکە دروست کەین، شتەکە میهەنییە، نیشتمانییە کە ئیشارەتی پێدرا، من حەز دەکەم تا بکرێ دوور بێ لە حزبایەتیەوە، چونکە بەس ئەمە نییە، حزبێ دەسەڵات وەربگرێ و حزبێکی تر فراوانتر ئەندامی هەبێ، ئەمە بۆ ئەوەی ئیشەکە بڕواو شەفافیەتی تیابێ و بۆ بەرژەوەندی گشتی، بەڵام ئەوەی کەموهیمە بۆ هەموومان بڕیاری ستراتیجی باسکرا، ئەم سەندووقە بڕیاری ستراتیجی نادات، هیچ بڕیارێکی بەدەست نییە، فەقەت تەقاریر حازر دەکات و دەیدات بە ئەنجومەنی وەزیران و بە ئەنجومەنی باڵای نەوت و غاز لە پەرلەمان، بۆیە عمومەن ئاگادار نین لە داهاتەکە، بەڵام با بێینە سەر شتێکی عەمەلی، ئەنجومەنی وەزیران یاوەکو ئەنجومەنی هەرێمی بۆ نەوت و غاز، ئەگەر ئەو وەزیرە بەڕێزە کە سەرپەرشتی ئەم ئیشە دەکات، ئیشەکەی چییە؟ داهات کۆدەکاتەوە، داهاتەکە لە کوێ، لە پرۆسەی نەوت وغاز دەیدات، موشکیلەیەك هەیە لەگەڵ عەقدی فرۆشتنی نەوت لە جیهان، لەگەڵ کێ قسە دەکات، لەگەڵ وەزیری تەربیە، لەگەڵ وەزیری تەعلیمی عالی؟ عەمەلی نییە، ئەبێ بڕوات لەگەڵ وەزیری موختەس کە ئەو ئیشەی کردووە، زیاتر لەوەش لەگەڵ ئەو ئەنجومەنە، چونکە ئەو دەسەڵاتەکەی داوە و عەقدەکەی پەسەند

بەڕێزان، ئێمە چەندین جار تێبنیمان لەسەر ئەوە داواتە دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان و سەرۆکی پێنج فراکسیۆن کۆ ئەبوونەوە لە ژووڕە تاریکەکان، و بڕیار ئەدەن، ئەوەش پێشێل کردنی پەیڕەوی ناوخۆیە....

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەپێی چ ماددەیەك؟

بەڕێز عبدالرحمن فارس(ابو کاروان):

....با تەواوی بکەم...

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئاخر تۆ نوقتەی نیزامیت گرتووە نابێ بڵێی بە پێی چ ماددەیەك نوقتەی نیزامی ئەکەی؟

بەڕێز عبدالرحمن فارس(ابو کاروان):

ئێمە کۆبوونەوەی فراکسیۆنەکان تا ئێستا ئەگەر موتەفیقن لەسەر ئەوەی فارکسیۆن یەك بێ، ئەبێ کاتێ ئەوە بکەن کە پەیڕەوی ناوخۆ هەموار ئەکەنەوە، ئێستا بتانەوێ و نەتانەوێ ئەم حیزبانەی کە یەك کورسی پەرلەمانیان هەیە، فراکسیۆنێکن، بۆیە ئێمە وەکو فراکسیۆنی بزووتنەوەی ئیسلامی، شوسیالیست، ئازادی، ئاراستەی سێیەم، فراکسیۆنەکانی کلد و ئاشوور، فراکسیۆنی تورکمان، فراکسیۆنی ئەرمەن، موقاتەعەی ئەو جەلسەیە ئەکەین، ئەچینە دەرەوە.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

مۆستا ماجید فەرموو.

بەڕێز ماجد عثمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری لە وتەکانی بەڕێز ئەبو کاروان ئەکەین، لەبەر ئەوەی بەهەر پێنج لایەن بەداخەوە بەردەوامن لەسەر ئەو هەڵوێستە کە بە هەر پێنج لایەن کۆ ئەبنەوە هیچ ئیعتیبارێك بۆ لایەنەکانی ئێمە ناکەن، بۆیە منیش ئەچمە دەرەوە، و بایکۆتی ئەو دانیشتنە ئەکەم.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

باشە، تکایە بێدەنگی، هەموو ئەندامێکی پەرلەمان، و هەموو فراکسیۆنێکی پەرلەمان مافی ناڕەزایەتی دەربڕینی هەیە، ئەتوانن ئیعتیرازی خۆتان بکەن، بەڵام بە دڵنیاییەوە ئەزانن پێنج فراکسیۆن لە ٩٥٪ پەرلەمان پێك ئەهێنن، لەبەر ئەوەی هیچ فراکسیۆنێك زۆرینە نییە لە ناو هۆڵی پەرلەمان، پێویست ئەکات سازان لە نێوان فراکسیۆنەکان بێتە کایەوە، ڕای فراکسیۆنەکانی تریش لە زۆربەی پرسەکان وەرگیراوە، لە لیژنەکانی پەرلەمانیش ڕای خۆیان وتووە، قسەی خۆیان کردووە، و تەنانەت لە دانیشتنی سەرۆکی فراکسیۆنەکانیش بەشداریان کردووە، بەڵام هەندێ کۆبوونەوەی تەشاوری و خێرا کە پێویستی بەوە هەیە کۆدەنگی لە ناو هۆڵی پەرلەمان بۆ دروست بێ، ڕەنگە ئەو پێنج فراکسیۆنە کە ژمارەیان زۆرترە

له فراکسیۆنەکانی تر ئەنجامی بدەن، ئەگەرنا ئەوە لادان نییە لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمان، نیساب چەندە؟ بەڕێزان با نیساب بژمێرێ، دوایی ڕووبن کردنەوە ئەدەم، دکتۆر فرست فەرموو.

بەڕێز د.فرست صۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بایکۆت کردن نییە، برادەرانی ئێمە نەیانزانییە دەستی پێ کردیە، لە کۆبوونەوە دێنە خوارەوە.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو پێشنیارەکانی دوێنێ بخوێنەوە، ئەو پێشنیارانەی کە لەلایەن ئەندامانی پەرلەمانەوە کران، بۆ ئەوەی یەك بە یەك بیانخەینە دەنگەوە.

بەڕێز گۆران ئازاد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

جارێك لە خودی ڕاپۆرتەکە دوو ڕەئی جێگیر کرایە، و ڕای سێیەمیش دوێنێ هاتە ئاراوە، بۆیە پێویستە ئەو دوو ڕایەی کە لە ئەسلی ڕاپۆرتەکە هەیە یەکەمجار بخرێتە دەنگدانەوە، ئەگەر ئەوان هیچیان دەنگیان نەهێنا، ئەو کات بچنە سەر ڕای سێیەم، بۆیە ئێستا ئەتوانین دنگدان بکەین.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەس ڕاکان بخوێنەوە، بۆ ئەوەی ئەندامانی پەرلەمان بزانن ئەو ڕایانەی دوێنێ باس کرا و ئەخرێتە دەنگدانەوە چین؟ و تا یەك بە یەك دەنگدانی لەسەر بکەین.

بەڕێز گۆران ئازاد:

سەبارەت بە ماددەی سێیەم دوو ڕا هەیە، ڕای یەکەم (پاڵپشت بە حوکمی ماددە یازدە لە یاسای نەوت و گاز ژمارە (٢٢) ی ساڵی (٢٠٠٧)، سەندووقێك بە ناوی سەندووقی داهاتی نەوت و گاز لە هەرێم دادەمەزرێ، کەسایەتی مەعنەوی سەربەخۆ و دارایی و کارگێڕی هەیە ، لە ڕووی ڕێکخستنەوە سەربە ئەنجومەنی هەرێمی نەوت و گاز ئەبێ، ئەوە ڕای یەکەمە، جگە لە ڕاست کردنەوەی ناوی سەندووقەکە کە لەگەڵ ناونیشانەکە ئەگونجێ، ڕای دووەم کە هەمان نەصەکەیە ئەڵێ (پاڵپشت بە حوکمی ماددە (١٥) لە یاسای نەوت و گازی ژمارە (٢٢) ی ساڵی (٢٠٠٧)، سەندووقێك بە ناوی سەندووقی داهاتی نەوت و گاز لە هەرێم دادەمەزرێ، کەسایەتی مەعنەوی و سەربەخۆیی دارایی کارگێڕی هەیە، لە ڕووی ڕێکخستنەوە سەر بە ئەنجومەنی وەزیران ئەبێ)، واتە مەرجەعیەتی سەندووقەکە قسەی لەسەر کراوە، و لە ڕووی ڕێکخستنەوە دوێنێ هەندێ لە ئەندام پەرلەمانان تێبینیان هەبوو، بەڵام دواتر لەلایەن لیژنەی مەعنی سامانە سروشتییەکان و لیژنەی دارایی ڕووبن کردنەوە درا کە وشەی ڕێکخستن بە مەبەست دانراوە، و بە دەقیقی هەڵبژێردراوە، بۆیە وا باشترە وشەی ڕێکخستن وەکی خۆی بێ، تەنیا مەرجەعیەتەکە دەنگی لەسەر بدری.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

پێم وابێ دوو ڕای تریش باس کرا لە هۆڵی پەرلەمان، ڕایەك ئەوە بوو کە چەند ئەندامێك داوای ئەوەیان کرد کە ئەنجومەنەکە یان سەندووقەکە سەر بە پەرلەمان بێ، و ڕایەکی تر ئەوەی دکتۆر عیزت باسی کرد ئەویش با ڕای خۆی بخوێنێتەوە، ئەو چوار رایە هەیە، یەك بە یەك ڕاکان ئەخەینە دەنگەوە.

بەڕێز د.عیزت صابر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو ڕایەی کە تێکەڵیەك لە ڕای یەکەم و دووەم لە خۆ ئەگرێ (پاڵپشت بە حوکمی ماددە (١٥) لە یاسای نەوت و گازی ژمارە (٢٢) ی ساڵی (٢٠٠٧) سەندووقێك بە ناوی سەندووقی داهاتی نەوت و گاز لە هەرێم دا دادەمەزرێ، کەسایەتی مەعنەوی و سەربەخۆیی دارایی هەیە، لە ڕووی کارگێڕییەوە پەیوەستە بە ئەنجومەنی هەرێمی نەوت و گاز، بۆ بڕیار و پلانە ستراتیژیەکان، پەیوەست ئەبێ بە ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێمی کوردستان).

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

کەواتە ئێستا چوار ڕا لەبەر دەمی ئێوەی بەرێزە، بە کورتی ڕای یەکەم ئەوەی لە ڕاپۆرتەکە جێگیر کراوە ئەوەیە کە (سەندووقەکە سەر بە هەرێمی نەوت و گاز ئەبێ)، ڕای دووەم (سەر بە ئەنجومەنی وەزیران ئەبێ، ڕای سێیەم (سەربە ئەنجومەنی هەرێمی نەوت و گاز ئەبێ بۆ بڕیاری ستراتیژی سەر بە ئەنجومەنی وەزیران ئەبێ، ڕای چوارمیش ئەوەیە سەر بە پەرلەمان بێ، لەلایەن ئەندامانی پەرلەمان پێشکەش کران، یەك بە یەك ئەو ڕایانە ئەخەینە دەنگەوە، ئەو ڕایەی دەنگی نەهێنا ئەچینە سەر ڕایەکی تر، تا یەکێ لەو ڕایانە زۆرینەی دەنگەکان بە دەست دێنێ، فەرموو دکتۆر ئاشتی.

بەڕێز د.ئاشتی هەورامی-وەزیری سامانە سروشتییەکان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی خەتی سێیەم کە کارگێڕی هەیە لەوێ یەکسەر بڵێین (سەر بە ئەنجومەنی وەزیران ئەبێ)، و لە ماوەی (١٢٠) ڕۆژدا، چونکە (٩٠) ڕۆژی ئەوێ بۆ ئەوەی هین بێ، لە ڕێکەوتی بەرکار بوونی ئەم یاسایە لە ڕووی ڕێکخستنەوە ئەنجومەنی وەزیران بڕیاری لەسەر بدات، خۆی بەستراوە بە ئەنجومەنی وەزیرانەوە، لە ماوەی (١٢٠) ڕۆژدا، یەعنی (٩٠) ڕۆژی ئەوێ بۆ ڕێکخستنەکەی، (١٢٠) ڕۆژدا ئەنجومەنی وەزیران لە ڕووی ڕێکخستنیەوە بڕیاری لەسەر بدات، یەعنی ئیشی عەمەلی کە چۆن ئەیکات، بەڵام سەر بە ئەنجومەنی وەزیران بێ.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سەربە ئەنجومەنی وەزیران بێت لە ماوەی (١٢٠) ڕۆژدا ئەنجومەنی وەزیران بڕیاری لەسەر بدات، فەرموو دکتۆر شێرکۆ.

بەڕێز د.شێرکۆ حەمە امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەکرێ ئەوە وەکو پێشنیارێکی تایبەت سەیری بکرێ، بەلأم پێئەچێ ئەوە زیاتر قەتع کردنی مەرجەعیەتەکە بێت، بۆ ئەنجومەنی وەزیران بە قانون حەسم نەکرێ، و بکرێتە بڕیارێك بۆ ئەنجومەنی وەزیران، و پێم وایە هەر ئەچێتەوە سەر ئەنجومەنی باڵای نەوت و گاز لە هەرێمی کوردستان، لەبەر ئەوە ئەو پێشنیارە بە تەسەوری من هەرئەچێتەوە سەر ئەنجومەنی نەوت و گاز، بۆیە هەر ئەنجومەنی وەزیران.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئەزانی ئێتر پێویست بە موناقەشە ناکات لەو بابەتە، چونکە دوێنێ موناقەشەی زۆر کراوە، ئەو ڕایەی بەڕێز دکتۆر ئاشتی هەورامیش وەرگرن، لیژنەی یاسایی لای خۆتان ئەو ڕایەش وەرگرن، یەك بە یەك ڕاکان ئەخەینە دەنگەوە، ئەگەر هیچ یەکێ لەو ڕایانەی ئێستا لەبەر دەم پەرلەمان زۆرینەی بە دەست نەهێنا، ئەو ڕایەش ئەخەینە دەنگەوە، ڕای یەکەم ئەوەیە کە لە ڕاپۆرتەکە جێگیر کراوە، فەرموو کاك عومەر.

بەڕێز عمر عینایەت:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەگەڵ حورمەتم بۆ بەڕێز وەزیری سامانە سروشتییەکان، پێویستە ئەندامێکی پەرلەمان ئەو بیرۆکەیە بدات تا بتوانرێت بخرێتە دەنگدانەوە، ئەگەرنا بەڕێزیان ناتوانێ ئەو تەرحە بکات، هیچ ماددەیەکی یاسایی نییە ڕێگە بدات بەوەی تەرحی ئەو بخرێتە دەنگدانەوە.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز کاك عومەر ئێستا چوار ڕا کە لەلایەن ئەندامانی پەرلەمانەوە پێشکەش کراوە ئەیخەینە دەنگدانەوە، ئەگەر دەنگیان نەهێنا ئەوکات ئەبێ بە دوای چارەسەری تر بگەڕێین، ئەوکات دەرگای گفتوگۆ ئەکەینەوە، تەبعەن ئەو پرۆژەیە خۆی حکومەت هێناویەتی، یەکێ لەو لایەنانەی پرۆژەکەی پێشکەش کردووە حکومەتە، بۆیە مافی پێشکەش کردنی پرۆژەکەیان هەبووە، و ئێستاش لێرە ئامادەن ڕا ئەدەن، بەلأم دوای ئەوەی ڕای پەرلەمانتاران ئەخرێتە دەنگەوە ئەو کات ئەگەڕێینەوە سەر وتووێژ، بەڕێز دکتۆرە جوان فەرموو.

بەڕێز د.جوان اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە ئیختیساسەوە قسە ئەکەم، دوێنێ باسی ڕێکخستن بوو، لەگەڵ ئیدارە فەرقی هەیە....

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

با ئێتر موناقەشەی نەکەینەوە.

بەڕێز د.جوان اسماعیل:

...موناقەشەی ناکەمەوە، بەس لەلایەنی عیلمی باسی ئەکەم، لۆ ڕێکخستن نەبێ؟ لۆ ئیدارە بێ؟ ئەگەر بڵێی ئیدارە.....

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئەوە ڕایە، دوێنێ باست کردابایە بەرێز دکتۆرە جوان، با نەگەڕێینەوە سەر ئەوە.

بەڕێز د.جوان اسماعیل:

دوێنێ دەستم بڵند کرد ئەوەتان نەکرد، لەبەر ئەوە دووبارەی ئەکەمەوە، خۆی بەس تەعلیقەکی عیلمییە، لۆ ڕێکخستن بێ؟ کاك گۆران وتی ڕێکخستن بێ، وایە، دەقیقە ڕێکخستن بێ و ئیدارە نەبێ، چونکە ئیدارە مەعنای پلاندانانە، موتابەعەیە، ڕەقابەیە، واتە جیهەتی مەعنی بۆی نییە هەم کارەکەی بکات، هەم ڕەقابەی خۆی بکات، ئەبێ جیهەتێکی خاریجی سنووری ئەو بێ، ڕاستە لە ئیدارە ئێستا موستەڵەحێکی نوێ هەیە، پێی ئەڵێن (الاداره الژاتیه)، بەڵام بە داخەوە تا ئێستا موئەسەساتی هەرێمی کوردستان نەگەیشتە ئەو ئاستەی خۆی موڕاقەبەش بکات، لەبەر ئەوە وشەی ڕێکخستن شیاو تر، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو دکتۆر ئیبراهیم.

بەڕێز د.ابراهیم احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەسا دیارە ئەم د کۆبوونەکی دا جەنابێتە ئیشارەت پێدا، بابەت بخێتە بەر دەنگدانێدا، قسە، قسە دکێشێ، ئەڤە سێ، چار ئەندام پەرلەمانا، سێجارە جەنابێتە تەئکید کر بێخنە دەنگدانێدا، دەنگدانێ بێختە دەنگدانێدا، نە بلا نوقتە نیزام هەبیتن.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ئێستا دەنگدان ئەکەین، ئەو پێشنیارانەی هەن یەکەمیان ئەخەینە دەنگەوە، ئەوە لە ڕاپۆرتەکە جێگیر کراوە، ئەویش ئەوەیە سەندووقەکە یەکەمجار هاتووە سەندووقەکە سەر بە ئەنجومەنی هەرێمی نەوت و گاز بێ، کێ لەگەڵ ئەوەیە سەندووقی کوردستان بۆ داهاتە نەوتی و گازیەکان، کاك سالار فەرموو.

بەڕێز سالار محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزتان تەرحتان کرد چوار ڕەئی هەیە، هەر چواری ئەخرێتە دەنگدانەوە، بەپێی میکانیزمی کاری پەرلەمانی و عورف، ئەگەر یەکەم دەنگی زۆرینەی هێنا ئەوانی تر جارێکی تر ناخرێتە دەنگدانەوە، بۆیە گونجاوترین حاڵەت ئەوەیە لیژنەکانی مەعنی هەر چوار ڕاکان جارێکی تر بخوێننەوە، چونکە ئێستا بەپێی ڕاپۆرتی هاوبەش کە لەبەر دەستی ئێمەیە، دوو ڕایە، دوو ڕای تریش ئیزافە کراوە، بەڵام دەقی ڕاکان لەبەر دەستی ئەندامانی پەرلەمان نییە، و تەسەسولی ڕاکان دەستنیشان بکرێ، یەکەمیان کام ڕایە، دووەم کام

ڕایە، سێیەم کامە، چوارەم کامە؟ بۆ ئەوەی بەرچاو ڕوونی وەکو خۆی بێ، ئێمە نەکەوینە حاڵەتێکەوە تووشی ئیشکال و تەواو نەکردنی یاساکە بین، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، پێم وابێ خوێندرایەوە لەلایەن بەڕێز کاك گۆران، ئەو دوو ڕایەی ئێستا هەیە خوێندرایەوە، و باسمان کرد دوو ڕای تریش هەبوون، بەڕێز دکتۆر عیزت یەکێ لەو ڕایانەی خوێندەوە، و باسمان کرد کە ئەندامانی تری پەرلەمانیش ڕایەکی تریان هەبووە کە سەر بە پەرلەمان بێ، و ئەگەر وای لێ هات ئەوکات سیاغەکە ئەکرێتەوە، کاك ئومێد نوقتەی نیزامییە؟ فەرموو.

بەڕێز ئومێد عبدالرحمن خۆشناو:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە دەزگاکانی میدیا ئێستا بلاّو کراوەتەوە گوایە فراکسیۆنی پارتی دیموکراتی کوردستان بایکۆتی ئەو دانیشتنەی کردووە، ئێمە ئەوە ڕەت ئەکەینەوە، بایکۆتمان نەکردووە، فراکسیۆن لە کۆبوونەوەدا بووە، تۆزێك تاخیر هاتینە جەلسە دەردەشەی خۆمان کردیە، هەموو ئەو بابەتەی لە دوێنێوەش تا ئێستاو لە ڕۆژانی ڕابردووش دەردەشە کرایە، موناقەشە کرایە.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك ئۆمێد نوقتەی نیزامیت هەیە؟ فەرموو.

بەڕێز ئۆمێد عبد الرحمن ((ئۆمێد خۆشناو)):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەموو ئەو بابەتانەی لە دوێنێشەوە تا ئێستا و لە ڕۆژانی ڕابردووش دەردەشە کراوەو موناقەشە بووە تەنیا یەك ئامانجمان هەبوو، وەکو فراکسیۆنی (پارتی دیموکراتی کوردستان) دەمانەوێت ئەو بابەتە بابەتێکی نیشتمانییە بە قانوونی بکرێت، هەر مولاحەزەیەکمان هەبێت لە چوار چێوەی دوو بابەتدا بووە یەکێکیان یاسا و دووەمیشیان مێهنەی پیشەکە و کارەکە، بۆیە ئێمە لە گەڵ ئەوەداینە یاساکە بەزەرور دەبینین و بایکۆتی ئەو کۆبوونەوە نەکراوە، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بۆ دڵنیایی زیاتری ئەندامانی پەرلەمان، تکایە جارێکی تر ڕایەکان بخوێننەوە پێش ئەوەی بیخەینە دەنگەوە.

بەڕێز د.ڤالاّ فرید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی سێیەم:

ڕای یەکەم: زۆرینەی ئەندامان (١٠) کەس لە کوی (١٨) کەس لە گەڵ ئەم ڕایەدان، پاڵپشت بە حوکمی ماددەی (١٥) لە یاسای نەوت و گازی ژمارە (٢٢)ی ساڵی (٢٠٠٧) سندوقێك بە ناوی سندوقی داهاتەکانی

نەوت و گاز لە هەرێم دادە مەزرێت و کەسایەتی مەعنەوی و سەربەخۆی دارایی و کارگێڕی هەیە و لە ڕووی ڕێکخستنەوە سەر بە ئەنجومەنی هەرێمی نەوت و گاز دەبێت.

ڕای دووەم: دوێنێ لە ڕووی یاساییەوە ڕای خۆمان لەسەر دا، بۆیە دەبێت لە ڕووی یاساییەوە بڵێین ئەو ڕایە لە زیاتر لە لایەن (٣) ئەندام پەرلەمانەوە پێشنیار کراوە و ڕایەکەش بەم شێوەیەیە: (پاڵپشت بە حوکمی ماددەی (١٥) لە یاسای نەوت و گازی ژمارە (٢٢)ی ساڵی (٢٠٠٧) سندوقێك بە ناوی سندوقی داهاتەکانی نەوت و گاز لە هەرێم دادە مەزرێت و کەسایەتی مەعنەوی و سەربەخۆی دارایی و کارگێڕی هەیە و لە ڕووی ڕێکخستنەوە سەر بە ئەنجومەنی وەزیران دەبێت.

ڕای سێیەم: سندوقێك بە ناوی سندوقی کوردستان بۆ داهاتە نەوتی و گازییەکان دادەمەزرێت و کەسایەتی مەعنەوی و سەربەخۆیی و دارایی و کارگێڕی هەیە و سەر بە ئەنجومەنی وەزیران دەبێت و، لە ڕووی ڕێکخستنەوە لە ماوەی (١٢٠) ڕۆژ لە ڕێکەوتی بەرکار بوونی ئەم یاسایەدا ئەنجومەنی وەزیران دەبێت بڕیاری لەسەر بدات، داڕشتنەوەی ڕای سێیەم لە لایەن بەڕێز دکتۆر (عزت)ە.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

ڕای سێیەم با بەڕێز دکتۆر عزت بیخوێنێتەوە، ئەوەی کە خوێنرایەوە ئەگەر چوار ڕایەکەی پەرلەمان دەنگی نەهێنا ئەو کات وتوێژ لەسەر ئەو ڕایە دەکەین کە ئێستا تۆ خوێندتەوە وەکو ڕای سێیەم، بەڵێ کاك عزت فەرموو.

بەڕێز د.عزت صابر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ڕای سێیەم پاڵپشت بە حوکمی ماددەی (١٥) لە یاسای نەوت و گازی ژمارە (٢٢)ی ساڵی (٢٠٠٧) سندوقێك بە ناوی سندوقی کوردستان بۆ داهاتە نەوتی و گازییەکان دادەمەزرێت و کەسایەتی مەعنەوی و سەربەخۆی دارایی هەیە و، لە ڕووی کارگێڕییەوە سەر بە ئەنجومەنی هەرێمیی نەوت و گاز دەبێت و بڕیارە ستراتیجییەکان ئەنجومەنی وەزیران دەیدات.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

ڕای چوارەم، ئەوەی کە سەر بە پەرلەمان بێت، نووسیتان، باشە، ئێستا دەنگ لەسەر ڕای یەکەم دەدەین کە سەر بە ئەنجومەنی هەرێمیی نەوت و گاز بێت، کێ لە گەڵ ئەوەیە کە ئەم سندوقە سەربە ئەنجومەنی هەرێمیی نەوت و گاز بێت؟، کێ لە گەڵیەتی؟، (٢٥) کەس لەگەڵیەتی؟، کێ دژیەتی؟، (٥٢) کەس دژیەتی، کەواتە پەسەند نەکرا.

ڕای دووەم: ئەوەیە کەئەم سەندووقە، سەندووقی کوردستان بۆ داهاتە نەوتی و گازییەکان لە ڕووی ڕێکخستنەوە تەبعەن کەسایەتی مەعنەوی و دارایی و کارگێڕی هەیە، بەڵام لە ڕووی ڕێکخستنەوە سەر بە ئەنجومەنی وەزیران بێت، کێ لە گەڵیەتی؟، (٥٦) کەس لە گەڵیەتی، کێ دژیەتی؟، (١٢) کەس دژیەتی،

کەواتە پەسەند کرا، دەچینە سەر ماددەی چوارەم، تکایە بیخوێننەوە بۆ ئەوەی گفتو گۆی لەسەر بکەین، لە لیژنەی یاسایی تکایە ماددەی چوار بخوێننەوە.

بەڕێز د.ڤالا فرید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی چوارەم:

یەکەم: دەستەیەك بە ناوی دەستەی بەڕێوەبردنی سەندووقی کوردستان بۆ داهاتە نەوتی و گازییەکان، بەڕێوەبردنی سەندووق لە ئەستۆ دەگرێت و مافی هەیە سەرجەم ڕەفتارە کارییە یاساییەکان بۆ مەبەستەکانی ئەم یاسایە ئەنجام بدات و، سەرۆکەکەی نوێنەرایەتی سەندووق دەکات لەبەردەم پەرلەمان و دادگا و سەرجەم لایەنەکانی دیکە.

دووەم: دەستە پێك دێت لە:

١- سەرۆکی دەستە بە پلەی وەزیر.

٢- جێگری سەرۆکی دەستە بە پلەی بریکاری وەزارەت.

٣- بەڕێوەبەری گشتی سەندووق.

٤- نوێنەری وەزارەتی سامانە سروشتییەکان، پلەی وەزیفی لە بەڕێوەبەری گشتی کەمتر نەبێت، ئەندام.

٥- نوێنەری وەزارەتی دارایی و ئابووری، پلەی وەزیفی لە بەڕێوەبەری گشتی کەمتر نەبێت، ئەندام.

٦- شارەزایەکی دارایی، ئەندام.

٧- شارەزایەکی ئابووری، ئەندام.

٨- شارەزایەکی یاسایی، ئەندام.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

باشە، کێ قسەی هەیە لەسەر ئەم ماددەیە با ناوەکانیان بنووسین؟

بەڕێز فخرالدین قادر عارف/ سکرتێری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم بەڕێزانە گفتو گۆی ئەو ماددەیە دەکەن (فەرهاد سەنگاوی، قادر ئۆتمان، شرین حسنی، عباس غزالی، ابو بکر هەڵەدنی، بەهزاد دەرویش، عمر عینایەت، عادل عزیز، محمود عمر، تحسین اسماعیل).

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

دکتۆر شێرکۆش، فەرموو کاك فەرهاد.

بەڕێز فەرهاد حەمە صالح ((فەرهاد سەنگاوی)):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەبەر ئەوەی من بە کارێك دەبێت بڕۆم داوا دەکەم ڕایەکانی خۆم لە ماوەی (٣) دەقە دەڵێم و دەڕۆم، یەکەم شت: هیوادارم پێشنیارەکەم کە (کاسەی کوردستان بۆ داهاتی سامانە سروشتییەکان بێت) لەبەر

ئەوەی نەوت بۆتە بە عوقدەی ئێمە، ئێمە سامانی سروشتیمان زۆرە بۆئەوەی ئەم کاسەیە زۆر دەوڵەمەند بێت پێویستە، مەڕمەڕمان هەیە لەوانەیە یۆرانیوم و زێڕمان هەبێت ئاوی شرینمان هەبیت دەیان شتمان هەبێت بۆ ئەوەی (کاسەکە) دەوڵەمەندتر بێت (کاسەی سامانە سروشتییەکان) بێت، دووەم: هەر پێنج پارێزگارەکەی (کەرکوك، هەڵەبجە، سلێمانی، دهۆك، هەولێر) ئەندام بن، چونکە هەم ناوچەکانیان ناوچەی نەوتییە و هی سامانی سروشتییە و ئەوان باشتر دەزانن کە ناوچەکانیان چی تێدایە و لەم سەندووقە بن، سێیەم: ئەم (کاسەیە) لە داهاتوودا دەوڵەمەندترین (کاسە) دەبێت، بۆیە پێویستە بەشی شێری بۆ کشتوکاڵ و بەنداو بێت و، هەروەها بۆ سۆشیال بێت، چونکە سۆشیال هەژار و نەدار و نەخۆش و ژنی بێ جێگە و ڕێگە و خانەنشین و کۆرتە باڵا و کەم ئەندام و خوێندکاران و ڕەهەندی کوردی و ئاوەڕەی سیاسیش دەگرێتەوە، لەبەر ئەوە ئەمە بە نیسبەت منەوە زۆر گرینگ بوو، سوپاستان دەکەم و سەرکەوتوو بن.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

باشە، سوپاس، بەڕێز دکتۆرە شرین فەرموو.

بەڕێز د.شرین حسنی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەڕێ باسی شارەزایەکی دارایی و شارەزایەکی ئابووری و شارەزایەکی یاسایی کریە، وشەی شارەزا بە تەواوی مانای شارەزا دەگەیەنێت کە خۆی لە سولەمی وەزیفی هەیە، یەعنی ئەگەر لە سولەمی وەزیفی هەبێت چۆن جارێکی تر دابمەزرێتن؟، ئەگەر شارەزا لێرە مانای شارەزا نەبێتن، یەعنی مانای ئەو شارەزا نەبێت کە لە سولەمی وەزیفی هەیە ئەو وشەیە بگۆڕدرێت بۆ پسپۆر، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێز کاك ابو بکر فەرموو.

بەڕێز ابو بکر عمر ((ابو بکر هەڵەدنی)):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لە ڕووی ڕێکخستنەوەی ماددەکەوە پێموایە ماددەکە دوور و درێژە، مادام لە ماددەی یەکەم دا پێناسەی دەستەمان کردووە پێویست بەوە ناکات لێرە ئەم پێناسەیە بێنینەوە هەر بڵێین دەستە ئەرکی بەڕێوەبردنی سەندووق لە ئەستۆ دەگرێت و مافی گرتنەبەری سەرجەم ڕێکارە یاساییەکانی پەیوەند بە جێبەجێ کردنی ئەم یاسایەوە هەیە، ئەوەی کە پەیوەندی بە سەرۆکەکەشەوە هەیە پێموایە لە ماددەی پێنجەم دا جێگەی بکەینەوە سەرۆکەکە مەسئول دەبێت بەرامبەر بە پەرلەمان پێویست ناکات لێرەدا هەبێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێز کاك بەهزاد فەرموو.

بەڕێز بەهزاد دەرویش:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

نیسبەت ماددا (٤)ێ دووەم: بڕگا (٤)ێ نوینەرێ وەزارەتا سامانە سروشتییەکان پسپۆربێت لە بواری نەوت و گاز، چونکە چێدبیت وەزارەت نوینەرەکێ دیاربکەت شارەزابیت دبوارێ کارگێڕی و دارایی نەك بوارێ نەفت و گازێ داکو مەتاتییەت تێدا نەبیتن، چونکە ماددەکا دی بەحس دکەتن دبێژیت (١٠) ساڵا کێمتر نەبیت بەحسا وان ئەنداما ئەڤێن نوینەرێ وان وەزارەتا، (١٠) ساڵ خزمەت هەبیت لەبواری دەستە، بواری دەستە کارگێڕی ێت تێدا دارایی ێت تێدا، بەڵام مە دڤێت نوێنەرێ وەزارەتا سامانە سروشتییەکان، یەعنی پسپۆربیت دبوارێ نەفت و گازێ دا، یەعنی بێتە تەحدید کرن، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێز کاك عباس فەرموو.

بەڕێز عباس غزالی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت ماددەی (٤)م لە لەگەڵ ڕای کاك (ابو بکر هەڵەدنی) دام، بەڵام ئەگەر هەر ئەمە جێگیر بێت وەکو خۆی، چونکە متمانە نییە هەر شتێك دەڵێن دەبێت شەفافییەت هەبێت پێویستە خاڵێکی تریش زیاد بکرێت نوێنەری هەموو لایەنەکان و فراکسیۆنەکان بەشدار بن، چونکە لە خاڵەکانی تر لە ئەنجومەن دەبێت ئەمەش دیاری بکرێت یان لابدرێتن.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز کاك قادر فەرموو.

بەڕێز قادر ئۆتمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕای من ئەگەر هەدەفەکە بەدەستەبەر کردنی شەفافیەت و نەهێشتنی فەسادی بێت، ئەوا پێشنیار دەکەم کە لەو دەستەیەدا هەم سەرۆکی دیوانی چاودێری دارایش ئەندام بێت و هەمیش دەستەی نەزاهەش، جا چی سەرۆکەکانیان بێت یا خۆد یەکێك لەو دامەزراوانە بێت، یەعنی نوێنەریان بێت وەکو ئەوەی کە هاتووە لە پێناو پارێزگاری کردن لە ئەموالی عام، راستە بە پێی ناوەڕۆکی ئەم پڕۆژە یاسایە دەستەو کارەکانی پێکهاتەی دەستەکە و کارەکانیان هەمووی ملکەچە بۆ دیوانی چاودێری دارایی و پەرلەمانیش، بەڵام لە هەمان کاتدا ئەمە رێگر نییە، چونکە ئێمە دەبینین لە ولاتاندا دەزگا رەقابییەکان لە سەرەتای پڕۆسەکانەوە بەشداری دەکەن تا دەگات بە بڕیار و، ئیشی دەزگا رەقابییەکانیش تەنیا ناکرێت ئێمە وا کورت بکەینەوە کە وردبینی کردن بێ لە ئەرقام و لە ئەوراق، بۆیە من پێم باشە هەم دەستەی دیوانی چاودێری دارایی و هەمیش دەستەی نەزاهە ئەندام بن لە پێناوی زیاتر بەرجەستە کردنی شەفافیەت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێز کاك عمر فەرموو.

بەڕێز عمر عینایەت حەمە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

رستەکە تەقریبەن نوقسان دەبینم دەستەیەك بە ناوی دەستەی بەڕێوەبردنی سندوقی داهاتەکانی نەوت و گازی هەرێم پیك دێت، ئەوە نوقسانە تەقریبەن مانا نا گەیەنێت، پێك دێت و بەڕێوەبەری سەندووق لە ئەستۆی دەگرێت ئەوە سەرنجی یەکەمم لەسەر ئەو بەندە، سەرنجی دووەمم: ئەگەر بکرێت وەکو ئەو خوشکە بەڕێزە باسی کرد شارەزا یان پێناسە بکرێت یان بکرێتە پسپۆر لە بواری خۆیدا، سەرنجی سێیەمیشم ئەوەیە ئەندامێکی دیکە زیاد بکرێت بۆ ئەوەی ببێ بە (٩) شارەزایی لە بواری نەوت و گازدا هەبێت، یەعنی ئەمە شارەزای بواری دارایی تێدایە بواری ئابووری تێدایە بواری یاسایی تێدایە، بەڵام بواری نەوت و گازی تێدا نییە، لەوانەیە هەڵەی تەکنیکی ڕووبدات، لەوانەیە کۆمەڵێك کێشە بێتە پێشەوە کە پێویستیان پێ بێت، من پێشنیار دەکەم ئەندامێکی دیکە زیاد بکرێت ببێ بە (٩) ئەندام و ئەو ئەندامەش لە بواری نەوت و گازدا شارەزا بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

باشە، سوپاس، بەڕێز کاك عادل فەرموو.

بەڕێز عادل عزیز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری تەواوی قسەکانی کاك عمر دەکەم، هەروەها لە ناو ماددەکەدا جوملەیەکی تێدایە پەیوەندی بە ماددەی ﴿٥﴾ هەیە کاتێك دەڵێت سەرۆکەکەی نوێنەرایەتی سندوق دەکات لە بەردەم پەرلەمان و دادگا و سەرجەم لایەنەکانی دیکە، ئەگەر بڕیار بێت لە پەرلەمان ﴿٣﴾ کەس سوێند بخوات با ئەو﴿٣﴾ کەسە بەرپرس بن بە شێوەیەك لە شێوەکان ماددەی ﴿٤﴾ پەیوەندی بە ماددەی ﴿٥﴾ هەیە، ئایا چەند کەس دێتە پەرلەمان بۆ ئەوەی متمانە پێ ببەخشرێت بۆ ئەم دەستەیە؟ ئەگەر ﴿٣﴾ کەسە لێرە بڵێین سەرۆکایەتییەکە نوێنەرایەتی سندوقەکە دەکات لەبەردەم پەرلەماندا، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك محمود فەرموو،

بەڕێز محمود عمر صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەی من لەسەر خاڵی ﴿٦ و ٧ و ٨﴾، ئایا پێویستە پلەی وەزیفی خەبیر بێت بە سیفەی ئاکادیمییەکەی یان تەنیا شارەزا بێت لە مەجالی ئێداری و دارایی؟ و هەروەها پشتگیری لە قسەکانی ﴿کاك عمر﴾ دەکەم، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك تحسین فەرموو.

بەڕێز تحسین اسماعیل احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەر لە سەرەتاوە سندوقمان کردە سندوقی کوردستان بۆ داهاتە نەوتی و گازییەکان، لێرە دەبێت وەکو خۆی لێ بکرێتەوە، لە دێڕی دووەمدا، رەفتارکارییە یاساییەکان بۆ مەبەستەکانی ئەم یاسایە ئەنجام بدات زۆر رەکیکە، ئەگەر لیژنەکانی مەعنی چاکی بکەن، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

د. شێرکۆ فەرموو،

بەڕێز د. شێرکۆ حەمە امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتیوانی لە قسەکانی ﴿کاك ابوبکر و هیڤاخان﴾ دەکەم، دەمەوێت ئەمە روون بکەین کە مەرجە سەرۆکی دەستە پلەی وەزیر بێت؟ ئەمە هەموو دروستکردنی دەستەیەك، وەزیرێك بۆ حکومەت زیاد بکەین، ئایا کارێکی گۆنجاوە لەگەڵ ئەم قەیرانە داراییە یەك دەگرێتەوە؟ لەگەڵ ئەم ژمارە دانیشتوانە کەمەی هەرێم یەك دەگرێتەوە؟ واتە ئایا مەرجە پلەی هەر وەزیر بێت؟

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنە پەیوەندیدارەکان راتان چییە لەسەر رای ئەندامانی پەرلەمان؟ کاك علی فەرموو،

بەڕێز علی حەمە صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەیەك هەیە هەست دەکەم دوو، سێ، جار وترا، چ نوێنەری وەزارەتی سامانە سروشتییەکان بێت، یان شارەزایەکی بواری نەوتی، ئەم سندوقە کەم و زۆر پەیوەندی بە ئیختیساسی نەوتەوە نییە، ئەوەی پەیوەندی بە ئیختیساسی نەوتەوە هەیە کۆمپانیای دۆزینەوەی نەوتە کە پێوستە شارەزای نەوتی تێدا بێت و کۆمپانیای بە بازاڕ کردنی نەوتە و پێویستە خەڵکی شارەزای تێدا بێت لەبازاڕکردنی نەوت، لێرەدا پێویستە خەڵکی شارەزا لە بواری ئیداری و کارگێڕی و دارایی، چونکە ئەمانە تەنیاو تەنیا پارەکە وەردەگرن و لە سامانە سروشتییەکانی وەردەگرن، لە مەرحەلەی دووەم لە کۆمۆی وەردەگرن، کەواتە ئەوەی لەم شەریکەیە کار دەکات ناتوانێت بە دوای نەوتدا بگەڕێت، و ناڕوات نەوتیش بفرۆشێت، بەڵکو ئیدارییەن ئەم بابەتە رێك دەخاتەوە، سەبارەت بەوەی کە ئەندامی پەرلەمان یان چاودێری دارایی و دەستەی نەزاهە، بە تەئکید ئەمانە چاودێری دەکەن و ناتوانن ببنە ئەندام تێدا، واتە کەسێك ناکرێت ئەندامی شوێنێك بێت و چاودێری ئەو شوێنەش بکات و بابەتێکی تر شارەزایەکی دارایی، کە لێرەدا بە مانای پسپۆر بە پلەی شارەزا، واتە کەسەکە پسپۆری ئابووریە و لە وەزیفەکەشی شارەزایە، ئەمە لە

لێژنەکە بۆچی جێگیر نەکراوە، بەڵام ئەوکات مەبەستمان ئەوە بوو کە لە رووی عیلمیەوە شارەزا بێت و لە رووی ئیداریشەوە پلەکەی شارەزا بێت.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك عزت فەرموو،

بەڕێز د. عزت صابر اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیارێکی تر کرا کە ئەندامێك زیاد بکرێت لەسەر ئەو بنەمایە بێت کە شارەزا بێت لە بواری نەوتدا، ﴿کاك علی﴾ بەشێکی باس کرد کە ئەم سندوقە پارەی تێ دەچێت و تەعامول لەگەڵ پارە دەکات، بۆیە کۆمپانیای کوردستان بۆ دۆزینەوە و دەرهێنانی نەوت گرنگ بێت کە شارەزایی تێدا بێت، لەسەر وشەکە لەگەڵ ﴿د. ڤالا﴾ قسەمان کرد لە راستیدا مەبەست پسپۆرە، واتە کەسێك تەواو پسپۆر و خیبرەی هەبێت لەمەجالی دارایی و موحاسبە و ماڵییە و لە ناحییەی قانونی ئیشکال دروست دەبێت و تۆ ناتوانی بۆ ئەوەی ئەندام بێت تەنیا دەرەجەی خەبیری بدەیێ، خەبیریش مەراحیل و مەراتبی خۆی هەیە کە بەحس پێشکەش بکات و خزمەتی هەبێت و بۆیە پێشنیار دەکەین کە تەنیا بنووسرێت پسپۆر بێت لە دارایی یان لەو بوارانەی بۆی تەرخان کراوە، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، خاتوو شرین نوقتەی نیزامیت هەیە؟

بەڕێز شرین حسنی رمضان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

﴿کاك علی﴾ باسی وشەی شارەزای کرد کە ئەمەش یەك مانای هەیە ئەوەیە کە لە پلەی وەزیفی هەیە خۆی، نابێت جارێکی تر دابمەزرێت، لێرە نازانم ئەگەر وشەی شارەزا نووسرا تەنیا ئەو مانایەی هەیە.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

باشە رووونکردنەوە دەدەن، د. شێرکۆ جودت فەرموو،

بەڕێز د. شێرکۆ جودت مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

﴿٢﴾ خاڵ لە لایەن ﴿٣﴾ پەرلەمانتاری بەڕێز تەئکیدی لەسەر کرا کە مەسەلەی شارەزایی کە ئێمەش قەناعەتمان وایە کە پسپۆری هەم ئەکادیمی و شارەزا دەگەیەنێت و هەم ئەزموون و خیبرە دەگەیەنێت و بەپسپۆری ئەم ئیشکالییەتە حەل دەبێت و سەبارەت بەوەی کە سەرۆکایەتی نوێنەرایەتی بکات ئەمەش خاڵێکی تر بوو کە باس کرا کە ببرێتە ماددە ﴿٥﴾ و لێرە تەنیا سەرۆك نوێنەرایەتی ئەو دەستەیە نەکات و ئەمە لە ماددەیەکی تر باس بکرێت، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، د. ڤالا فەرموو.

بەڕێز د. ڤالا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو تێبینیانەی لە لایەن ﴿د. شرین﴾ هات لە رووی یاساییەوە راستە، لەبەر ئەوەی خەبیر ئەو کەسەیە کە پێشتر بە پێی سولەی ئیداری پلەی خۆی وەرگرتووە و ئێمە لێرە دەیکەینە شارەزا و ئەمە بە نەزەری ئیعتیبار وەرگیرا و تەسبیت دەبێت پێش دەنگدان لەسەر ئەم ماددەیە و چەند پێشنیاری تر هەبوون کە بۆ ﴿٩﴾ ئەندام زیاد بکرێت شارەزایەك لە بواری نەوت و گاز هەبێت و هەروەها سەرۆکایەتی دەستە بۆ ﴿٣﴾ کەس و لە بەردەم پەرلەمان سوێند بخۆن و ئەو ﴿٣﴾ کەسە بەرپرس دەبن هەم لە بەرامبەر پەرلەمان و نوێنەرایەتی سندوق بکەن لەبەردەم دادگا و هەموو لایەنەکانی تر، و پێشنیاری تر هەبوون کە ئایا مەرجە پلەی وەزیری هەبێت سەرۆکی دەستە، پێشنیارەکان نەگەیشتوونەوتە ﴿٣﴾ کەس، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

خۆی ئەوەی پەیوەندایدارە بە شارەزا هیوادارم بەڕێز ﴿د. ئامانج﴾یش هاوکاریمان بکات، شارەزا ئێستا بە پێی یاسای خاوەن پلە تایبەتەکان، پلەی تایبەتە و لەوێ نووسراوە لە یاسای هەرێمی کوردستان، بەڕێز د. ئاشتی فەرموو.

بەڕێز د. ئاشتی هەورامی/ وەزیری سامانە سروشتییەکان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیارمان هەیە ئێستا ﴿٨﴾ ئەندامن و بۆ دەنگدان لەوانەیە کێشە دروست بکات و بە رای من ﴿٧﴾ کەس بن، شارەزا و پسپۆر کێشەکان نییە و شارەزایەکی دارایی و ئابووری ئەندام بێت کە خیبرەی لەم دوو بواره هەبێت کێشەکە حەل دەکات و بە نیسبەت ئێمە نامانەوێت ئەندام ئیزافە بکەین لە وەزارەتی سامانە سروشتییەکان یەك ئەندام بەسە، بەڵام با روون بێت، نوێنەری وەزارەتی سامانە سروشتییەکان شارەزایی هەبێت لە بواری نەوت و گاز و هەمان شت بۆ نوێنەری وەزارەتی دارایش کە شارەزایی لە بواری دارایی و ئابووریدا هەبێت و پلەی وەزیفی ئەمە بێت و ئەمە کێشەکان حەل دەکات.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك بەهزاد نوقتەی نیزامی هەبوو؟

بەڕێز بەهزاد دەروێش دەروێش:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەزیش دا ڤێ تەئکید کەمەوە، ﴿د. ئاشتی﴾ بەحس کر، ئەو خالا من ل دەستپێکی گۆتی دێ ڤێ موشکیلێ حەڵ کەت و ئەوا ﴿کاك عمر﴾ بەحس کری پسپۆرەکێ دی خالا ﴿٩﴾ ئیزافە بیت کو من ل موداخلا خۆدا بەحس کر، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس کاك علی فەرموو،

بەڕێز علی حەمە صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بابەتێك كە موناقشە كرا كە شارەزاكان پلەیان چی بێت؟ لەگەڵ ﴿د. عزت﴾ موناقشەمان كرد ناكرێت پلەیەكی نەبێت دابنرێت، بۆ نموونە نابێت وەزیر یەك دەنگی هەبێت لە مەجلیس و فەرمانبەرێكی ئاسایی كە تازە تەعینە بە هەمان شێوە یەك دەنگی هەبێت، ئێمە بەم شێوەیە پێشنیارمان كرد پسپۆری دارایی بەپلەی شارەزا كە پێویستە پێشووتر ﴿١٠ بۆ ١٥﴾ سالّ خزمەتی هەبێت یان ﴿١٧﴾ سالّ یان پلەی شارەزاش نەبێت، بۆ نموونە مامۆستای زانكۆیە ﴿١٧﴾ سالّ خزمەتی هەیە بە پلەی شارەزا بۆی نەقل بكرێت و دابنرێت، بۆیە ناكرێت.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

راستە، بە پلەی شارەزا یەعنی هەمان ئەو مەرجانە تێدا بێت كە بۆ شارەزا پێویستە ئەو كاتە دابمەزرێت، كاك ابوبكر فەرموو،

بەڕێز ابوبكر عمر عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

حەل كردنی ئەو ئیشكالەی د. ئاشتی وتی ئەگەر مەسەلەكە دەنگدانە بۆ ئەو مافە نەدەین بە سەرۆکی دەستە لە هەر لایەنێك زیاد بێت ئەوە بێت.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئەوە دەبێت لە یاساكەدا جێگیر بكرێت، كاك عمر فەرموو،

بەڕێز عمر عینایەت حەمە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من زۆر بە رووني ئاگام لە قسەكانی د. ئاشتی نەبوو، بەڵام قەناعەتم كرد باشە ئەوەی كە نوێنەری وەزارەتی سامانە سروشتییەكانە موختەس بێت لە بواری نەوتدا و پشتگیری ئەوەش دەكەم كە شارەزایەك لە بواری دارایی و ئابووری كە ئەو كاتە دەبێتە ﴿٧﴾ كەس و دەنگدانەكەش تەواو دەبێت، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئەو رەخنەیەشی لەسەر د. ئاشتی، تكایە دایبڕێژنەوە و بیخوێنەوە با بیخەینە دەنگدانەوە،

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمینكی / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو كاك د. ئاشتی.

بەڕێز د. ئاشتی هەورامی/ وەزیری سامانە سروشتییەکان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان پێش ئەوەی سیاغەکە بکرێت، ئەوەی کە شارەزا ئێمە تەوەقوع دەکەین لە قۆناغی یەکەم عەقد بێت و ئەجنەبی بێت ئیحتیمالە لوبنانی یان ئینگلیزی بێت و ئەمە شتێکی میهەنی یە و ئیحتیمالە خەڵك نەدۆزییەوە، بۆیە بیخرێتە قالبەوە نەتوانی کەسێکی بیانی یان عێراقی تەعین بکەی و شتەکە لە ناحیەی یاسایی دەستت دەوەستێت.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، شرین خان فەرموو،

بەڕێز شرین حسنی رمضان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێش بکەفیتە دەنگدانێ ئەو پیشنیارا ﴿کاك علی﴾ کە پسپۆری دارایی بە پلەی شارەزا پێشتر هەر شارەزایە و ئەم دێ شێین ل ماددا ﴿٥﴾ ئەو پسپۆرێ دارایی و ئابووری بە پلەی شارەزا بهێتە دامەزراندن هەتا تووشی خەلەتی نەبن، کاك د. عزت فەرموو.

بەڕێز د. ئاشتی هەورامی/ وەزیری سامانە سروشتییەکان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەموو لەم دێرەدا کۆ دەکەینەوە پسپۆرێکی دارایی و ئابووری شارەزایی ﴿١٠﴾ سالّ لەم بوارەدا هەبێت،

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز د. ڤالاّ فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی چوارەم

یەکەم: دەستەیەك بەناوی (دەستەی بەڕێوەبردنی سەندووقی کوردستان بۆ داهاتە نەوتی و گازییەکان پێك دێت و بەڕێوەبردنی سەندووق لە ئەستۆ دەگرێت و مافی هەیە سەرجەم رەفتارکارییە یاساییەکان بۆ مەبەستەکانی ئەم یاسایە ئەنجام بدات ، سەرۆکەکەی نوێنەرایەتی سەندووق دەکات لەبەردەم پەرلەمان و دادگاو سەرجەم لایەنەکانی دیکە.

دووەم: دەستە پێکدێت لە:

١- سەرۆکی دەستە بە پلەی وەزیر.

٢- جێگری سەرۆکی دەستە بە پلەی بریکاری وەزارەت.

٣- بەڕێوەبەری گشتی سندووق.

٤- نوێنەری وەزارەتی سامانە سروشتییەکان ، شارەزایی هەبێت لە بواری نەوت و گاز ، پلەی وەزیفی لە بەڕێوەبەری گشتی کەمتر نەبێت (ئەندام).

٥- نوێنەری وەزارەتی دارایی و ئابووری ، شارەزایی هەبێت لە بواری دارایی و ئابووری ، پلەی وەزیفی لە بەڕێوەبەری گشتی کەمتر نەبێت (ئەندام).

٦- پسپۆڕێکی ئابووری و دارایی (ئەندام).

٧- پسپۆڕێکی یاسایی (ئەندام).

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس ، بەڕێز کاك عادل فەرموو نوقتەی نیزامی؟

بەڕێز عادل عزیز شکر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەرەتاش باسمانکرد کە وشەی سەرۆکەکەی زۆر مەتاتییە ، واتە بەس سەرۆك دیسانەوە خۆی بە بەرپرسیار دەزانێ دیسانەوە یەك کەس دێتە پەرلەمان ، لەگەڵ ماددەی (٥) ئەمە ئیشکالەکی تێدایە ئەو سەرۆکە بکرێتتە سەرۆکایەتی دەستە ، واتا لەو سێ کەسە پێکبێت (سەرۆك و جێگر و بەڕێوبەری گشتی سەندووق) کوردیش وتوویەتی بەردەوام (سێ عەقڵ لە عەقڵێك باشترە) ، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس ، دیارە ئەوەی بێتە بەردەم پەرلەمان بۆ سوێندخواردن لە ماددەی پێنجەم یەك کەسە ، بەڵام متمانە بەو سێ کەسە دەدرێت ، ئەگەر مەبەستت ئەوە بی.

بەڕێز عادل عزیز شکور:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڵێ مەبەستم ئەوەیە ، بەڵام لێرەشا تۆ ناکرێ یەك کەس بە بەرپرسیار بزانی ، یەعنی ئەگەر سەرۆکایەتی دەستەکە بەرپرسیاری کولی ئەو سەندووقە هەڵگرن ، یەعنی سێ کەس بەرپرسیارەکە هەڵگرێ نەك دیسانەوە یەك کەس و هەموو شتەکان تەنها لەلای یەك کەس بێت ، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ کاك عادل ، لیژنەی یاسایی ئەنگۆ ڕەئیتان لەسەر ئەمە چیە؟ بەڵێ کاك دکتۆر شێرکۆ فەرموو.

بەڕێز د. شێرکۆ جودت مصطفی.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سێ پەرلەمانتار ، بۆیە ئەگەر هەڵەبین ڕاستمان بکەنەوە ، باسیان لە نوێنەرایەتییەکە کرد ، نوێەرایتییەکە لێرە وابزانم کاك ابوبکر هەڵەدنی و کاك عباس غزالی تەئکیدی لەسەر کردەوە کاك عادلیش کە نوێنەرایەتییەکە لە ماددەیەکی دیکە باسی لێکراوە کە ئەم سەرۆکی دەستەیە لێرەیا باسی لێوە نەکرێ کە نوێنەرایەتی دەستەکە ئەکا بچێتە ئەو ماددەیەی کە لێرەوە باسکراوە جا ئەگەر وانییە بۆ کە .

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز کاك عادل فەرموو.

بەڕێز عادل عزیز شکر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٥) ڕاستە ئەو سێ بەڕێزەی دێن لە پەرلەمان متمانەیان پێ دەبەخشرێت ، بەلأم لێرە وشەی سەرۆکەکەی ، مەبەست ئەوەیە ئەو سێ کەسەی کە لە ماددەی (٥) سوێند ئەخۆن لێرە بۆ دەستەکە ، ئەو سێکەسەش نوێنەرایەتی سەندووق بکەن لەبەر دەم پەرلەمان و دادگا و سەرجەم لایەنەکانی دیکە ، یەعنی تەنها یەك کەس نەبێت ، سێ کەس سەرۆکایەتی دەستەکە بێت ، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس ، کاك دکتۆر عزت فەرموو.

بەڕێز د. عزت صابر اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سێ کەس سوێندیش بخۆن لەبەردەم پەرلەمان ، بەلأم بۆ لێپرسینەوەو لێپێچینەوە هەرسێکیان ناتوانن بێنە بەردەم پەرلەمان لەبەر ئەوەی یەکێکیان پلەی وەزیرە ئەو بەڕێزانەی تر پلەیان جێگر وەزیر و بەڕێوبەری گشتییە ، بەلأم لە لیژنەکانی پەرلەمان دەتوانرێت هەموو سیفەتی لێپرسینەوە یاخود بانگهێشت کردن بۆ هەر سێ سەرۆکایەتییەکە ، بۆ هەرسێ کەسەکە بکرێن لە لیژنەکان ، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس ، بەڕێز کاك ئومێد حەمە علی فەرموو.

بەڕێز ئومێد حەمە علی

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تەنها پرسیارەکە لەسەر ئەو بابەتەیە ، ئەگەر لێرە سەرۆکەکەی بنووسی نوێنەرایەتی ئەم سەندووقە دەکات دوایی ئیشکالی یاسایمان بۆ دروست ناکات کە ئێمە دەنگ لەسەر ئەوە ئەدەین سێ کەس لە پەرلەمان سوێند دەخوا ، کە سێ کەس متمانەی پەرلەمان وەردەگرێت دوایی ئەو ئیشکالییە یاساییەمان بۆ دروست نابێ؟ ، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، خاتوو امنە زکری فەرموو.

بەڕێز امنە زکری سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێویست ناکاتن بلا یەعنی شتەکی نۆرماڵە ئەگەر هەر سێ کەس باوەڕیا ژ پەرلەمانی وەربگرن وەك پەسەند کرن ، بەس یەك کەس بەردەم پەرلەمانی دێت بەرپرسیار بێت و سوێندێ بخۆت ، یەعنی سەرۆکی پەرلەمانی سیقە دێش پەرلەمانی وەربگریتن و ئەوێ بەرپرسە پلە وەزیری بەرامبەر پەرلەمانی سەرۆکی دەستێ ، هەردوو کی دێتە ناڤێ وان دیڤ یاسا ئەگەر سەحکەی یاسای ژمارە (٢٢) ژی سالێ ٢٠٠٧

ئاماژە هەندێ دداتن کو دەستە ژ پەرلەمانی ڤە دەنگێ زۆرینەی ڕەها دێتە پەسەندکرن گەل باوەریدان و سوێند خارن بەردەم پەرلەمانیا جیاوازە ؟، یەعنی ڤان دوو شتە ئەم ژێك جودا بکەین ، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس ، ڕەئی لیژنەی یاسایی فەرموو.

بەڕێز د. ڤالاً فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

رای لیژنەی یاسایی وەکو ئەوەی کە لە ڕاپۆرتەکەدا هاتووە تەنها سەرۆکەکە نوێنەرایەتی سەندووق بکات لەبەردەمی پەرلەمان و دادگا و سەرجەم لایەنەکانی تر ، لەبەر ئەوەی وەکو ڕوونکرایەوە متمانە پێدان لە لایەن پەرلەمان لەگەڵ بەرپرسیارەتی لەبەردەم پەرلەمان دوو بابەتی لەیەکتر جیاوازن ، سەرۆکەکە بە پلەی وەزیر کە دێ لەبەردەمی پەرلەمان نوێنەرایەتی سەندووقەکە دەکاو مەسئولیەتی سەندووقەکە لە ئەستۆ دەگرێت.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس ، دیارە خاڵەکی نیزامیمان هەیە ، تکایە خاڵی نیزامی بەڕێز کاك سراج.

بەڕێز سراج احمد حمدامین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەکرێ باسی جێگریش بکرێ ئەگەر سەرۆك ئامادەنەبوو لەو شوێنانە حزوری نەبوو دەکرێ جێگرەکەی لە شوێنەکەی ناوی بێتن ، لە شوێنە فەرمییەکان باسی جێگر نەکرایە داوادەکەم جێگر جێی بکرێتەوە لەو شوێنانە ، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس ، دکتۆر سراج دیارە ئەوە تەحسیل حاسڵە ، دەبێ لە ماددەیەك کەوا یەکلایی بکرێتەوە ، لیژنە پەیوەندیدارەکان ڕەئی خۆیاندا ، لیژنەی یاسایی ئەگەر ڕەئی کۆتایی ، سیاغەی کۆتایی بخوێننەوە بۆ ئەوەی بیخەینە دەنگدان.

بەڕێز د. ڤالاً فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی چوارەم:

یەکەم: دەستەیەك بەناوی (دەستەی بەڕێوەبردنی سەندووقی کوردستان بۆ داهاتە نەوت و گازییەکان پێك دێت و بەڕێوەبردنی سەندووق لە ئەستۆ دەگرێت و مافی هەیە سەرجەم ڕەفتارکارییە یاساییەکان بۆ مەبەستەکانی ئەم یاسایە ئەنجام بدات ، سەرۆکەکەی نوێنەرایەتی سەندووق دەکات لەبەردەم پەرلەمان و دادگاو سەرجەم لایەنەکانی دیکە.

دووەم: دەستە پێکدێت لە:

١- سەرۆکی دەستە بە پلەی وەزیر.

٢- جێگری سەرۆکی دەستە بە پلەی بریکاری وەزارەت.

٣- بەڕێوەبەری گشتی سەندووق.

٤- نوێنەری وەزارەتی سامانە سروشتییەکان ، شارەزایی هەبێت لە بواری نەوت و گاز ، پلەی وەزیفی لە بەڕێوەبەری گشتی کەمتر نەبێت (ئەندام).

٥- نوێنەری وەزارەتی دارایی و ئابووری ، شارەزایی هەبێت لە بواری دارایی و ئابووری ، پلەی وەزیفی لە بەڕێوەبەری گشتی کەمتر نەبێت (ئەندام).

٦- پسپۆڕێکی ئابووری و دارایی (ئەندام).

٧- پسپۆڕێکی یاسایی (ئەندام).

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا ماددەکەی هەمووی دەخەینە دەنگدان ئەوەی لەگەڵە دەستی خۆی بەرزبکاتەوە ، (٥٣) کەس لەگەڵە ، کێ دژیەتی؟ (١) کەس دژیەتی ، ماددەکە پەسەندکرا ، ماددەی (٥)م لیژنەی یاسایی بیخوێننەوە.

بەڕێز د. ڤالاڤ فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی پێنجەم:

یەکەم: پێویستە لەسەر ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێم، لە ماوەی (٩٠) نەوەت رۆژ لە رێکەوتی بەرکاربوونی ئەم یاسایەدا، هەماهەنگی بکات لەگەڵ ئەنجومەنی هەرێمیی بۆ پێشکەشکردنی کاندیدێکی لێهاتوو بۆ هەر یەك لەو سێ پۆستەی کە لە بڕگەی دووەمی ماددەی چوارەمی ئەم یاسایەدا هاتوون پێشکەش بکات.

دووەم: دوو ڕای لەسەرە:

ڕای یەکەم:

١- هەر یەك لە سەرۆك و جێگرەکەی و بەڕێوەبەری گشتی سەندوق و ئەندامانی دەستە بێجگە نوێنەرانی وەزارەتی دارایی و سامانە سروشتیەکان لە لایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە بە پەسەندکردنی زۆرینەی ڕەهای ئەندامانی پەرلەمان بۆ ماوەیەك زیاتر نەبێت لە (٤) چوار ساڵی شیاو بۆ یەکجار نوێکردنەوە و بەهەمان ڕێکارە باسکراوەکان، دادەمەزرێن، وە ئەوانەی ئەم وەزیفانەیان پڕکردۆتەوە، پاش تەواو بوونی ماوەی دیاریکراو ئەگەر بەپێی یاسا نوێ نەکرێتەوە، ئەوا دەگەڕێندرێنەوە سەر کارەکانی پێشوویان بەر لە ئەستۆگرتنی ئەم وەزیفانە.

٢- سەرۆکی دەستە لەبەردەم پەرلەماندا ئەم سوێندە دەخۆات:

(بە خودای مەزن سوێند دەخۆم کە بە دڵسۆزیەوە پارێزگاری لە یەکێتی گەل و خاکی کوردستانی عێراق بکەم و ڕێز لە یاسا ڕەچاوکراوەکان بگرم).

ڕای دووەم:

١- سەرۆکی دەستە لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە بە پەسەندکردنی زۆرینەی ڕەهای ئەندامانی پەرلەمان بۆ ماوەیەک زیاتر نەبێت لە چوار ساڵی شیاو بۆ یەکجار نوێکردنەوە و بەهەمان ڕێکارە باسکراوەکان، دادەمەزرێت.

٢- سەرۆکی دەستە لەبەردەم پەرلەماندا ئەم سوێندە دەخۆات:

(بە خودای مەزن سوێند دەخۆم کە بە دڵسۆزیەوە پارێزگاری لە یەکێتی گەل و خاکی کوردستانی عێراق بکەم و ڕێز لە یاسا ڕەچاوکراوەکان بگرم).

سێیەم: مەرجە لە دامەزراندنی هەر یەک لە سەرۆک و جێگرەکەی و بەڕێوەبەری سەندووق و ئەندامانی دەستە، سەرباری بوونی مەرجە گشتیەکانی دامەزراندن لە وەزیفەی گشتیدا، بەلای کەم هەلگری بڕوانامەی زانکۆیی بەرایی بن لە بواری پسپۆڕی دەستەو خاوەنی شارەزایی بێت لە بواری پسپۆڕی دەستە بۆ ماوەیەک کەمتر نەبێت لە (١٥) پازدە ساڵ بەنیسبەت سەرۆک و (١٠) دە ساڵ بەنیسبەت جێگری سەرۆک و بەڕێوەبەری سەندووق و ئەندامەکان.

چوارەم: ئەنجومەنی وەزیران بۆی هەیە کەسانی بیانی لەوانەی خاوەن شارەزایی و پسپۆڕین لەسەر پێشنیاری ئەنجومەنی هەرێمیی بەسیفەتی ڕاوێژکاریی دابمەزرێنێت و ماف و پابەندییەکانیان بەپێی گرێبەست و بەگوێرەی پێڕەوی ناوخۆی دەستە کە ئەنجومەنی وەزیران پەسەندی دەکات، دیاری دەکرێن.

زۆر سوپاس ، ئێستا دەرگای گفتوگۆ دەکەینەوە ئەوەی دەیەوێ بەشداری بکات با ناوی خۆی بنووسێت.

بەڕێز فخرالدین قادر عارف / سکرتێری پەرلەمانی کوردستان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم ئەندام پەرلەمانە بەڕێزانە گفتوگۆی ماددەکە دەکەن:

(علی حەمە صالح ، زۆزان صادق ، امنە زکری ، انس محمد ، دکتۆر فرست صۆفی دکتۆرە ، شرین حسنی ، تحسین اسماعیل ، دکتۆر سراج احمد ، عباس غزالی ، ڤەمان فیصل ، ڕابوون معروف ، ابوبکر هەڵەدنی ، ایوب عبدالله ، ئومێد حەمە علی ، بەهزاد دەرویش ، دکتۆرە جوان ، منیرە عثمان ، شکریە اسماعیل ، فائق مصطفی ، دکتۆرە ڕێواز فائق ، فرحان جوهر ، قادر ئۆتمان ، مریم صەمەد ، سۆران عمر ، عمر عینایەت ، عادل عزیز ، مامۆستا مروان گەلاڵی).

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز فائق مصطفی فەرموو.

بەڕێ. فائق مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

من پێم وایە لە ماددەی پێنجەم بڕگەی یەکەم و دووەم پاش و پێشیەک هەیە پێشنیار دەکەم کە بڕگەی دووەم پێش بخرێت، لە بەر ئەوەی لە بڕگەی یەکەمدا باس لە پێشنیار کردنی سێ کاندیدەکە دەکرێ، بەڵام لە بڕگەی دووەمدا هێشتا بە دوو را ماوەتەوە کە رایەکەیان تەنها سەرۆکی دەستەکە لە لایەن پەرلەمانەوە

متمانەیان پێ بدرێت رایەکی تریان ئەوەیە کە سەرۆك و ئەندامانی ئەنجومەنەکە، بۆیە حەتا لە بڕگەی دووەمدا یەك لای نەکرێتەوە ناتوانین لە بڕگەی یەکەمدا ئەو ژمارەیە دیاری بکەین کە ئەنجومەنی وەزیران کاندیدەکان پێشکەش دەکات، سەبارەت بە بڕگەی چوارەم کە لە سەر پێشنیاری ئەنجومەنی هەرێمی، من پێشنیار دەکەم ئەوە بگرێتەوە لە سەر پێشنیاری دەستە خۆی بێ، بۆ ئەوەی چونکە ئێمە لەوێ ئاماژەمان بەوە داوە لە سەرەتای پرۆژە یاساکەدا کە ئەمە سەربەخۆیی کارگێڕی و دارایی هەیە بۆ ئەوەی زیاتر ئەو سەربەخۆیی بچەسپێت دەستەکە، دەستەکە پێشنیاری شارەزا بکات بۆ ئەوەی کە گرێ بەستیان لە گەڵ کێ بێ شارەزای بیانیدا، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێز دکتۆر فرست صۆفی فەرموو.

بەڕێز د. فرست صۆفی :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە بڕگەی یەکەم لە بەر ئەوەی ئەنجومەنی هەرێمی یەك وەحدەیە هەموویان بەیەکەون بە هەر دوو نوێنەرەکەی هەر دوو وەزارەتەکەش وا باشە بەم شێوەیە بێ ئەنجومەنی هەرێم بۆ هەر یەکە لەو پۆستانەی لە ماددەی چوارەمی ئەم یاسایەدا هاتوون دەبێ بەم شێوەیە بێ، لە بەر ئەوەی ئەنجومەنی هەرێمی تەشکیل نابێ تا هەر هەموو پۆستەکان پێکەوە تەواو نەبن، نابێ نە سێ و نە پێنج هەمووی بەیەکەوە ئەوە یەك، خاڵی دووەم، سەبارەت بەوەی کە با بڵێین کێ لە لایەن پەرلەمانەوە پەسەند بکرێت، بە پێی ماددەی پانزدە، بڕگەی دووەم لە یاسای ژمار (٢٢) بیست و دووی ساڵی (٢٠٠٧) ی نەوت و گاز کە ئەڵێت سەرۆك و ئەنجومەنی کارگێڕی لە لایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە دوای پەسەند کردنی لە لایەن زۆرینەی رەهای ئەندامانی پەرلەمان دادەمەزرێن بە مەرجێك دەسەڵات و ... هەتا دوایی، مانای وایە ئەگەر بڕیار بێ یاسای ژمارە (٢٢) بیست و دوو وەکو مەرجەع حیسابی بکەی بۆ تەشکیل بوونی ئەو کۆمپانیەی و ئەو موئەسەسانەی کە بە پێی ئەم یاسایە دەبێ بکرێن، واتە دەبێ ئەنجومەنی کارگێڕی هەموویان لە لایەن پەرلەمانەوە پەسەند بکرێن بێنە ناو پەرلەمان بە زۆرینەی رەها پەسەند بکرێن، ئەگەر بەو پێوەرەش دایبنێن کە ئەو یاسایەشی یاسایەکی نوێیە و دەتوانێت، یەعنی با بڵێین خۆی بۆ خۆی ئەو ئەنجومەنە کێ بێت یان سەرۆك بێت یان چەند ئەندامێك بێن ئەوا دەکرێتە حاڵەتێکی تەبیعی، بەڵام بە تەصەوری من یەعنی پەسەند کردن لە ناو پەرلەمان هیچ کێشەیەك دروست ناکات، یەعنی ئەگەر هەموشیان بێت لە ناو پەرلەمان پەسەند بکرێن ئەوانەی کە پێیان دەگوترێن ئەنجومەنی کارگێڕی، حاڵەتێکی زۆر زۆر ئاساییە و پێشتریش کە لە پەرلەمان یاسایەك دەرچوو و رێگای داوە کە پەرلەمان هەموویان پەسەند بکات ڕەچاوی ئەوە کراوە کە راستە بەس سەرۆك بەرپرسیار دەبێت لە ناو پەرلەمان لە بەر ئەوەی پلەی وەزیرە و دێتە ناو هۆڵی پەرلەمان و لێپرسینەوەی لە گەڵ دەکرێ و سەحبی سیقەی لە گەڵی دەکرێ، بەڵام ئەوانی تر کە پەسەند ئەکرێن وەکو با بڵێین کۆمسیۆنی هەڵبژاردن هەموویان هاتنە ناو پەرلەمان پەسەندمان کردن،

یەعنی حاڵەتێکی تەبیعی یە، بەڵام ئەگەر بەیانی بانگی کەین ئێمە بەس سەرۆکی کۆمسیۆن بانگی ئەکەین ناو هۆڵی پەرلەمان، مەرج نییە هەموو ئەندامانی کۆمسیۆن بێن، بۆیە من پشتگیری ئەو رایە دەکەم، زۆر ئاساییە با هەموو ئەندامانی ئەنجومەنی کارگێڕی ناو پەرلەمان پەسەند بکرێن، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێز دکتۆرە ڕێواز فائق فەرموو.

بەڕێز د. ڕێواز فائق :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من خۆم ئامادە نەکردووە، تۆزێکی تر قسە ئەکەم ئەگەر ئەبێ، ئەگەر نابێ قسە ناکەم، دەبـێ دە دەقیقـەی تر قسە بکەم؟

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

دەبێتن باشە، بەڕێز شرین حسنی فەرموو.

بەڕێز شرین حسنی :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت ماددەی پێنجەم بڕگەی یەکەم پشتگیری قسەکانی دکتۆر فرست دەکەم، هەر یەك لە سێ پۆستەکە لابدرێتن با هەموو کە ئەندامن لەو ئەنجومەنە، ئەو دەستەیە بین، یەعنی پێشکەش بکرێتن لە لایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە، سەبارەت بە زۆرینەی ڕەهای ئەندامانی پەرلەمان، من پێم وایە تەنها سەرۆکی دەستە بێتە بەردەم پەرلەمان حاڵی هەر دەستەیەکی تر چۆن بە سەرۆکی دەستەیە هاتبووە هۆڵی پەرلەمان و دەنگی لە سەر درا ئەو ئەگەر سەرۆکی دەستەی بە پلەی وەزیریش بێ، حاڵی هەر وەزیرێك بێتە بەردەم پەرلەمان، بەڵام ئەگەر هات و هەر سێکیان هاتنە بەردەم پەرلەمان و زۆرینە ڕەهای پەرلەمانی وەرگرت دەبێ هەموو مودیر عامەکان و هەموو وەکیل وەزیرەکانی تریش بێنە بەردەم پەرلەمان و وەری بگرن و ببێتە نەریت، نەك تەنها بۆ ئەم دەستەیە بکرێتن، و سەبارەت بە چوار ساڵ بکرێتە پێنج ساڵ، سەبارەت بە سوێند خواردنیش، من دەبینم سەرۆکی دەستە تەنها مەسئولە لە سەر بەرێوەبردنی داهاتەکانی نەوت و گاز نەك مەسئولە لە سەر پەرەپێدان و گەشەپێدانی نەوت و گاز، لە بەر ئەوە من دەبینم ئەم سویند خواردنە شتێکی یاساییە و تەواوە و هیچ هەڵەیەکی تێدا نییە، چونکە بەرپرسە بەس تەنها لە سەر مەسائیلی ئیداری، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێز عمر عینایەت فەرموو.

بەڕێز عمر عینایەت حەمە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێز ئەندامانی پەرلەمان، سەبارەت بە نەوەد (٩٠) رۆژ زۆر زۆرە، پشتگیری لەو خوشکە بەڕێزە دکتۆرە شکریە خان ئەکەم بکرێت بە سی رۆژ یان شەست رۆژ، چونکە نەوەد رۆژ زۆر زۆرە، ماوەیەکی زۆرە بە هەماهەنگی لە گەڵ ئەنجومەنی هەرێمی ئەوە لا ببرێت، چونکی بە راستی ئەنجومەنی وەزیران ئەنجومەنی وەزیرانە ناکرێت ئەنجومەنی وەزیران هەماهەنگی بکات لە گەڵ خۆیدا ئەوانە هەموو ئەندامن لە ئەنجومەنی وەزیران، لە بەر ئەوە من داوا ئەکەم ئەو هەماهەنگیە لابببرێت، ئەنجومەنی وەزیران خۆی ناو پێشکەش بکات، پێویست بەوە ناکات هەماهەنگی لە گەڵ ئەنجومەنی هەرێمی بکات، سەبارەت بەوەی کێ بێتە بەردەم پەرلەمان بۆ پەسەند کردن، من رام لە گەڵ بەڕێز دکتۆر فرستە و پێم وایە کاك علی پێنجی وت ئێمە بیکەین بە هەر حەوتیان بێنە ناو پەرلەمان لێرە ناوەکان پەسەند بکرێت تەنها بەڕێز وەزیر سوێند بخوات هیچ لایەك نییە، سەبارەت بە سوێندەکە بە خودای مەزن سوێند دەخۆم کە بە دڵسۆزی و دستپاکی ئەرکی سەرشانم جێبەجێ بکەم و ... تا کۆتایی، دەستپاکی و ئەرکی سەرشانم ئیزافە بکرێت بۆ سوێندەکە، چونکە پارە کۆ ئەکاتەوە، پێویستە دەستیان پاك بێت، سەبارەت بە بڕگەی چوارەم ئێمەی کوردستان دەردی راوێژکاری هەیە، راوێژکاری بیانی لەو بەینە چوومە کەیسێك لە یەکێك لە وەزارەتەکان لە ماوەی دوو ساڵدا یانزدە ملیار دینار دراوە بە راوێژکار، من راوێژکارێکم بینی نەك راوێژکار نەبوو موهەندسیش نەبوو، یەعنی ئەوەی من تەقیمم کرد توانای مولّەتێکی یەك ساڵەی نەبوو بە داخەوە مانگانەکەی بیست و چوار ملیون دینار بوو، لە بەر ئەوە راوێژکار دەبێ خۆمان لێ بپارێزین ئەگەر ئەکرێت من داوا دەکەم لە بەڕێزتان و داوا لە هەموو ئەندامانی پەرلەمان ئەکەم لێرە دیاری بکرێت بە لایەنی کەمەوە عەدەدی راوێژکارەکە ئەمن نالێم هەمووی لابەرن لە بەر ئەوەی شتێکی تازەیە ئێمە ئەکەین داوا ئەکەم راوێژکار بلّێن یەك تا دوو راوێژکار بۆ ئەوەی حەسریان بکەین ئەگەر بێ راوێژکار دابمەزرێنن لەوانەیە پەنجا راوێژکار بێنێ، هەموو پارەکەمان بدەن بە راوێژکاران، لە بەر داوا ئەکەم ئەو راوێژکارەکان تەحدید بکرێ، زۆر سوپاس، قسەکانی من تەواو بوو.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێز سۆران عمر فەرموو.

بەڕێز سۆران عمر :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی پێنجەم بڕگە یەکەم ئەو هەماهەنگیە لە گەڵ ئەنجومەنی هەرێمی لابببرێت، چونکە کە بۆ بە ئەنجومەنی وەزیران ئەنجومەنی هەرێمیش لە ناو ئەنجومەنی وەزیرانە وا ئەزانم ئیجاب ناکات بۆ پێشکەش کردنی (کاندیدێکی لێهاتوو) لە راستیدا لە گەڵ ئەوا نیم کاندیدێکی لێهاتوو ئەوە وشەیەکی مەتاتیە لە گەڵ ئەوەدامی (کاندیدی لێهاتوو) لابببرێت، لە رای دووەم خاڵی سێیەم، بڕگەی سێیەم مەرجەکانی هەر یەك لە سەرۆك و جێگر و بەڕێوبەری سەندووق و ئەندامانی دەستە دیاری کراوە، بۆیە لە گەڵ ئەوەم بڕگەی سێیەم لە رای دووەم ببێت بە مەرجی دانانی ئەندامەکان، واتە ئەو مەرجانەی کە

کاندیدی لێهاتووه لێره دیاری کراوه، واته رای یەکەم هیچ مەرجی تێدا نییه تەنها (کاندیدی لێهاتوو)، لێهاتوویش شتێکی مەتاتیه رایەکەی دکتۆر فرست پشتیوانی ئەکەم که تەنها سێ پۆستەکه نەبێت که له بڕگەی دووەمی ماددەی چوار هاتووه هەموویان بن جگه له نوێنەری هەر دوو وەزارەتی دارایی و سامانی سروشتی و له گەڵ رای یەکەمم له بڕگەی دووەم، بەڵام منیش له گەڵ ئەوەم که چوار سالّەکه مەجالی نوێ کردنەوەی نەبێت، لابڕێت، له گەڵ ئەو سوێندەم که بەڕێز کاك ئەبوبەکر هەڵەدنی پێشنیاری کرد ئەم مەزوعه یەکێتی گەل و خاکی کوردستانی عێراق له هەموو کاتێکدا دژی یەکێتی خاکی عێراقم له بەر ئەوه هیچ پەیوەندی بەوەوه نییه، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێز تحسین اسماعیل فەرموو.

بەڕێز تحسین اسماعیل :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی پێنج یەکەم هەندێك هەڵەی زمانەوانی تێدایه (کاندیدێکی) ناکرێت (کاندیدی)، واته بۆ پێشکەش کردنی (کاندیدی لێهاتوو) له رێکەوتی بەرکار بوونی ئەم یاسایەدا له گەڵ ئەنجومەنی وەزیران هەماهەنگی بکات، نەك هەماهەنگی بکات له گەڵ ئەنجومەنی وەزیران ئینجا پێشکەش بکات، دوایی زیادەیه، چونکه خۆی دەڵێت بۆ پیشکەش کردنی، کەواته ئەوەی ئەخیر نابێت هەبێت له سەر بڕگەی دووەم رای یەکەم (چوار سالّی شیاو) شتێکی زۆر غەڵەته، ئینجا بەر له ئەستوو گرتنی ئەم وەزیفانه زیادەیه ئەوان ئەم وەزیفانه زیادەیه ئەگەر راتان له سەر بێت سیاغەیەکی که من دام رشتووه بۆتان دەخوێنمەوه، هەر یەك له سەرۆك و جێگر و بەڕێوبەری گشتی سەندووق و ئەندامانی دەسته بێجگه له نوێنەرانی وەزارەتی دارایی و سامانه سروشتییەکان به پەسەند کردنی زۆرینەی رەهای ئەندامانی پەرلەمان بۆ ماوەیەك منیش له گەڵ پێنج سالّەکەدام، له پێنج سالّ زیاتر نەبێت و شیاوی یەکجار نوێ کردنەوه بێت، شیاوی یەکجار نوێ کردنەوه دێته ئێره به هەمان رێکاره باس کراوەکان له لایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوه دادەمەزرێن پاش تەواو بوونی ماوەی دیاری کراو ئەگەر به پێی یاسا نوێ نەکرێتەوه، ئەوا دەگەڕێندرێنەوه سەر کارەکانی پێشوویان، ئەمه وەك راستکردنەوەی هەندێك شتی زیادی که تێدا بوو سوێند خواردنەکه من پێم باشه بەم جۆره بێت، به خوای مەزن سوێند دەخۆم که ئەو ئەرکەی پێم سپێردراوه به پاکی و دڵسۆزی ئەنجامی بدەم، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، کاك تحسین تو دشێی ئەوێن ته نقیسی دارشتن تو ب نقیسیی بینی دێ باشتر بیت، بەڕێز ایوب عبد الله فەرموو.

بەڕێز ایوب عبد الله :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش بە هەمان شێوەی هاوڕێکانم تێبینیم هەیە لە سەر ئەو نەوەد (٩٠) رۆژە زیادی دەزانم بە راستی، چونکە ئەو یاسایە تا بەرکار دەبێت لە کوردستاندا لەوانەیە سی رۆژی تری پێ بچێت لێرە (٩٠) نەوەد رۆژ و لە ماددەی سێزدەش (٩٠) نەوەد رۆژی ترمان هەیە بۆ دیاری کردنی هەیکەلی کارگێڕیەکە کە سەرجەمەکەی کۆ بکەینەوە دەکاتە سەد و پەنجا (١٥٠) رۆژ، بۆیە هەم ئەوە نەوەد رۆژەی ئەم ماددەیە و (٩٠) نەوەد رۆژی ماددەی سێزدەمیش بە زیاد دەزانم بکرێنە چل و پێنج رۆژ و لە سەر سوێندەکەش بە هەمان شێوە من تێبینیم هەبوو پێم باشە سوێندەکە بەو شێوازە بێت، بە خوای مەزن سوێند دەخۆم کە بە دڵسوزییەوە پارێزگاری لە یەکێتی گەل و خاکی کوردستانی عێراق بکەم و کار بکەم بۆ جێبەجێ کردنی یاسا ڕەچاو کراوەکان و بەرچاو ڕوونی لە داهاتەکان و زیاد کردنیان، چونکە بە راستی داوای خەڵک هەم بەرچاو ڕوونییە لە داهاتەکان و هەم لە وەزعی ئەمڕۆی کوردستان و ئەو قەیرانە ئابووریەیەش زیاد کردنی داهاتەکانیشە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ئەوەی پێشنیارەکەی بە نووسین بدە، نووسین ئاسانتر دەبن، بەڕێز بەهزاد دەورێش فەرموو.

بەڕێز بەهزاد دەروێش :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەز ژی دگەڵ وان رەئیا بووم ئەڤ (٩٠) نەوەد رۆژ بیتە شێست رۆژ، ئەڤە خاڵا ئێکێ، خاڵا دوویێ هەر ماددا پێنجێ برگا ئێکێ دویماهیێ یا هاتیە ئەم یاسایە داهاتوو پێشکەش بکەن، تەبعەن وازیحە ناحیا مەعنەوی دێ پێشکەشی پەرلەمانی بکەت بەس نەنقیسیە پیشکەش بە پەرلەمان بکەت، یەعنی ئەو وشە ئیزافە بیتن، یا سێیێ ئەز ژی تەئیدا ئاخفتنا دکتۆر فرست دکەم راستی کو زۆر تەبیعیە، چونکی ئەڤ دەستەیە گرنگە چەوا کۆمسیۆنا بالا سەربەخۆ یا هەڵبژاردنا هەر نەهە ئەندام هاتنە ئێرە ئەڤ دەستەش ب ئیعتیبار یا گرنگە کو بێنە بەردەم پەرلەمانی وەکی گوتی پەرلەمان متمانێ پێ بدەت، خاڵا دی بۆ سوێندێ ژی ئەز پشتگیریا رەئیا ماموستا ئەبوبەکر هەڵەدنی دکەم، نوقتەیەکا دی ژی من هەبی ماددا پێنجێ خاڵا سێیەم دوو مەرج یێن داناین هەڤدژی ئێکن، بۆ نموونە بێژێتن ڕستە سێیەت بێژی بواری پسپۆری دەستە، هەتا ئێرە باشە، بەس دیسان بێژێتن خاوەنی شارەزا بیت لە بواری پسپۆرێ دەستە، من پێ باشە ئەڤ چەند وشە بێە ڕاکرن، خاوەنی شارەزایی چونکێ شارەزا (١٠) سالاً نابێت، من ڕستە دی دیت (١٠) سالە، شارەزا بێ یاسایێ کەس (١٠) سالاً نابێتە شارەزا، پێم باشە ئەو وشە خاوەنی شارەزا بێت لە بواری پسپۆری دەستە، ئەڤە زێدەیە، خالاً ئاخیریش ئەوەیە ئەز پشتگیریا ڕەئیە مونیرە خانی دەکەم، چونکە ئەڤە ڕاستی سەندووقە پارەیە، وابزانم تێرا خۆی شارەزا تێدا هەی ئەڤ (٧) کەسە، پێویست ناکات زۆر نەفەرە زێدە بکەن بۆ ڤێ سندووقێ، قەڵەبالغییەکی دروست بکەین، پسپۆر لەوانەیە مە پتر پێویست بن لە بواری دیکە نە بۆ بەڕێوەبردنە ڤی سندووقێ، کو چەند پارە هات، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

خاتوو مریم فەرموو.

بەڕێز مریم صمد عبدی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەسەر ماددەی پێنجەم پێم باشە ئەو بڕگەیە هەماهەنگی بکات لەگەڵ ئەنجومەنی هەرێم، بۆ پێشکەش کردنی کاندیدێکی لێهاتوو ئەوە لابېرێت هەماهەنگی، چونکە پێویستە بکرێت لەسەر ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێم لە ماوەی (٩٠) ڕۆژ لە رێکەوتی بەکاربوونی ئەو یاسایەدا، کاندیدێکی لێهاتوو بۆ هەریەك لەو سێ پۆستەی کە لە بڕگەی دووەمی ماددەی چوارەمی ئەم یاسایەدا هاتووە پێشکەش بکەن، لە ماددەی دووەم، لە بڕگەی دووەم لەگەڵ ڕای یەکەمم کە هەریەك لە سەرۆك و جێگرەکەی و بەڕێوەبەری گشتیی و ئەندامانی دەستە بێجگە لە نوێنەرانی وەزارەتی دارایی ، لە ماددەی چوارەم پێم باشە ئەنجومەنی وەزیران کە دەڵێت بۆی هەیە کەسانی بیانی لەوانەی خاوەن شارەزایی و پسپۆرن ، ئەو شارەزاو پسپۆرانە بەپێی پێویستی بۆی زیاد بکرێت، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك فرحان فەرموو.

بەڕێز فرحان جوهر قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتگیری قسەکانی دکتۆر فرست و کاك عمر عینایەت دەکەم، کە قسەکانیان کرد لەبارەی هاتنی ئەو دەستەیە لە پەرلەمان متمانە وەربگرێ، منیش لەگەڵ ئەوەدامە لە پەرلەمان متمانە وەربگرێتن، هەروەها لەبارەی ڕاوێژکارەکان پێم وا بێتن (ڕاوێژکار) ئەوە زیادە، لەبەرئەوەی شارەزا هەیە، چەند شارەزاو پسپۆری تێدانە، ئەمەش مەسەلەیەکی بێ حەد ئیداریە، ڕاوێژکاری بیانی بۆ دۆزینەوەی نەوت و بۆ بواری نەوت و سامانە سروشتییەکان بێ نەك بۆ بواریکی ئیداری، بۆیە بارگران کردنیان یان هێنانی موستەشاری بیانی لێرە من بە پێویستی نازانم، پێشنیار دەکەم ئەوە هەر لابچێتن، ڕاوێژکاری بیانی لەو سەندووقەدا تێدا نەبێت، لەبەرئەوەی بەشی خۆی شارەزای تێدا هەیە، لەبارەی کەمکردنەوەی ڕۆژەکانیش لە ماوەی (٩٠) ڕۆژدا لەگەڵ ئەوەدام کە ماوەکە کەم بکرێتەوە، دوو، سێ پێشنیارکران، بەڵام من پێم باشە کەم بکرێتەوە، بەڵام پێم باشە لەگەڵ ڕەئی کاك ایوب بم (٤٥) ڕۆژ باشە، ئەوە بوو قسەکانی من، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عادل فەرموو.

بەڕێز عادل عزیز شکر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی پێنجەم ڕای یەکەم کە دەڵێت هەر یەك لە سەرۆك و جێگرەکەی و بەڕێوەبەری گشتی سەندووق و ئەندامانی دەستە بێ، بێجگە نوێنەرانی وەزارەتی دارایی و سامانە سروشتییەکان لە لایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە بە پەسەندکردنی زۆرینەی ڕەهای ئەندامانی پەرلەمان بۆ ماوەیەك زیاتر نەبێت لە (٤) چوار ساڵی شیاو، خۆی وشەی شیاو دیارە زۆر زیادەیە لەوێ، چوار ساڵ بۆ یەکجار نوێکردنەوە بەهەمان ڕێکارە باسکراوەکان دادەمەزرێن، ئیشکالەکە لێرەیە و، ئەوانەی ئەم وەزیفانەیان پڕکردۆتەوە، پاش تەواو بوونی ماوەی دیاریکراو ئەگەر بەپێی یاسا نوێ نەکرێتەوە، ئەوا دەگەڕێندرێنەوە سەر کارەکانی، دوای ماوەی دیاریکراو ئەگەر بەپێی یاسا نوێ نەکرێتەوە مەتاتیە، یەعنی دیارە دوای (٨) ساڵەکە بۆیان هەیە (٨)ساڵی تریان بۆ تازە بکەنەوە، بەپێێ یاسا بۆیان هەیە ئەو ماوەیە نوێ بکەنەوە، کەواتە بەپێی یاسا نوێ نەکرێتەوە لابېرێت لە جوملەکەدا، سەبارەت بە هاتنی ئەو دەستەیە بۆ پەرلەمان وتمان وەرگرتنیان لەلایەن پەرلەمانەوە بەزۆرینەی ڕەها پشتگیری تەواوی قسەکانی کاك علی حەمە صالح دەکەم، سەبارەت بە ڕاوێژکارەکانیش کە زیادەیە پشتگیری لە قسەکانی کاك عمر عینایەت دەکەم، هەروەها (٩٠) ڕۆژیش زۆرە، دیسان پشتگیری لە قسەکانی کاك عمر دەکەم، (٤٥)ڕۆژ زۆر باشە، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

خاتوو ڕێواز فەرموو.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری لە بۆچوونەکەی کاك فائق دەکەم لەوەی کە بڕگەی یەکەمی ماددە پێنجەم بەگوێرەی یەك لابوونەوەی ئەو دوو ڕایەیە، کە لە بڕگەی دووەمدا هەیە، دارشتنەکەشی دەگۆڕێت، بۆیە پێشنیار دەکەم بڕگەی یەکەم بکرێت بە بڕگەی دووەمی ماددەی پێنجەم، ئەوەی کە ئێستا دووەمە، پێشنیاردەکەم بکرێت بە یەکەم لەڕووی قانونیەوە من قسە لەسەر ئەوە دەکەم، ئایا هەر شەش کەسەکە پەرلەمان یەعنی بووە بە عورف یان دەکرێت هەر شەشیان بێنە پەرلەمانی کوردستان یان نا؟ بۆچوونەکەی کاك دکتۆر فرست تەواوە ئەوەی کە ماددەی ١٥ی یاسای ژمارە (٢٢)دا هاتووە، هەروەها سەرباری ئەوە ئێمە بڕگەی پێنجەم لە ماددەی هەشتای دەستوری هەمیشەیی عیراقیمان هەیە، کە باس لەوە دەکات یەکێك لە دەسەلاتەکانی ئەنجومەنی وەزیران ئەوەیە کە پێشنیاری پلە تایبەت بکات بۆئەوەی دەنگیان لەسەر بدرێت و، لە یاسا کارپێکراوەکانی ڕاژەی مەدەنی و مووچەی پلە تایبەتەکانیشدا، پلە تایبەتەکان دابەش دەکات بۆ پلەی بالای (أ) لەگەڵ پلە بالای (ب)، لە ماددە قانونیەکەی دەستووریشدا بە موتلەقی باسی پلە تایبەتەکان دەکات،

کەواتە وەکیل وەزیریش دەبێ، مودیر عامیش دەبێ و، ئەگەر نەبووە بە عورف کە لێرە دەنگ بە مودیر عام بدرێت، لەڕاستیدا بەخۆتان دەزانن لەڕووی پلە بەندیەوە عورف لەدوای یاسایە، لە سیستەمی قانونی عیراقیدا یاسا بە یاسا رەت دەکرێتەوە، قاعیدەی قانونی بە قاعیدەی قانونی، عورف ئاسانترە کە بە یاسا بڵێین رەت بکرێتەوە یان کارپێکردنی ڕابگیرێت، لەبەرئەوە لە دەسەلاتی ئەو پەرلەمانەیە دەنگ بە زیاتر لە کەسێك بدات، بۆئەوەی کە یان متمانە یان پەسەند کردنی بۆ زیاتر لە کەسێك هەبێت، بەلاّم ئیشکالیەتەکە لەوەدا ئەگەر لە یەك کەس زیاتر بێتە بەردەمی پەرلەمانی کوردستان، لە یەك کەس زیاتر بێتە بەردەمی پەرلەمانی کوردستان، (٣) بن یان (٦) بن، ئێمە ئەوکاتە کێشەمان بۆ دروست دەبێت لە مەسدەری سولتەی ئەمانە، ئێمە لە پەرلەمان سولتەیان دەدەینێ، کەواتە ئیسنات کردنی دەسەلاّت، یەعنی قەراری خولقێنەر بۆ دەسەلاّتی ئەوان بریتییە لە دەنگدانی پەرلەمانی کوردستان، کەواتە قوەتی قانونی ئەوان یان لە دەسەلاّتدا هەموویان وەکو یەکتریە، بۆیە من پێشنیاردەکەم ئەگەر ئەم پەرلەمانە بەڕێزە لەسەر ئەوە ساغ بووەوە کە لە کەسێك زیاتر بێتـە بەردەمی پەرلەمانی کوردستان، ئاخیر بەشی بڕگەی دووەمی ماددەی پانزەهەم جێبەجێ بکات، کە باس لەوە دەکات موشەریع کە باسی لەوە کردووە بە زۆرینەی دەنگی ڕەهای ئەندامانی پەرلەمان دادەمەزرێن، وتوویەتی بە مەرجێك دەسەلاّت و بەرپرسیاریەتیان بە یاسا دیاری بکرێت، واتە ئێمە ئەگەر فەقەرەی دووی ماددەی (١٥) دەنگی لەسەر دەدەین هەموو ئەنجومەنەکە دێتە ئێرە، پەرلەمانتارانی بەڕێز دەنگ لەسەر ئەوە دەدەن، کەواتە نابێ بەشێکی فەقەرەکە جێبەجێ بکەین، دەبێ فەقەرەکە بە تەواوەتی جێبەجێ بکەین، پەرلەمان دەبێت دەنگ بدات کە زیاتر لە کەسێك دێتـە ئێرە دەبێت ئاخیری ماددەکە جێبەجێ بکات، دەبێت بەرپرسیاریەتیان دیاری بکرێت، ناکرێت ئەو کەسەی کە پلەکەی وەزیرە لێرە متمانەی وەرگرتووە، بەڕێزێکیش مودیر عامە هەر لێرە متمانەی وەرگرتووە من ئەو مودیر عامە بم دەڵێم من و تۆ وەکو یەکین، چونکە مەسدەری سولتەی هەردووکمان دەنگدانی پەرلەمانی کوردستانە، سەبارەت بە مەفهومی بەرپرسیاریەتی بۆ خۆتان دەزانن بەرپرسیاریەتی هیچ کەسێك لە ئێمە ، هیچ بەڕێزێك لە حکومەت بە سیفەتی شەخسی، بە سیفەتی کەسی بەرپرسیار نییە لە بەرامبەر پەرلەمانی کوردستان، تەنانەت سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیرانیش بەرپرسە لە دامەزراوەیەك کە دامەزراوەی حکومەتی هەرێمی کوردستانەو وەزارەتەکانە، واتە ئیشکالیەتی بەرپرسیاریەتی زۆر کێشە نابێ لە ماددەی پێشووشدا ساغمان کردووەتەوە، کە تەنها سەرۆك بەرپرسە، کەواتە سەرۆك بەرپرسە لە کردەوەی خۆی و موئەسەسەکەی کە ئەندامانی ئەنجومەنەکەش بێگومان بەڕێوەی دەبەن، لەبەرئەوە داواکاری من ئەوەیە لەڕووی قانونیەوە ئێمە ئەوەمان بەسەردا تێنەپەڕێ ئەگەر هاتو دەنگمان لەسەر ئەوەدا دەبێ ئەرك و بەرپرسیاریەتی دەستەکە، سەرۆك ، جێگر،

بەڕێوەبەری سەندووق، ئەندامانی دەستە دیاربێ ، چونکە بەڕاستی ئەوکاتە تەنانەت سەرۆکی حکومەتیش حەقی ئەوەی نییە لێپرسینەوە لە مودیر عامێك بکات، کە لێرە لە پەرلەمانی کوردستان متمانەی پێدراوە، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

ناکرێت ئەوە دوایی لێژنەی یاسایش ڕوونکردنەوەی لەسەر بدەن، ناکرێت ئەو بەرپرسیاریەتانە لە ڕێگای پەیڕەوی ناوخۆی سەندووقەکەوە دەست نیشان بکرێت، کە ئەوەش ئەنجومەنی وەزیران پەسەندی دەکات، ئەوکاتە لە پەیڕەوەکەدا ئەوە دیاری بکرێت، بەرپرسیارییەتەکەیان چۆنە، مامۆستا مەڕوان فەرموو.

بەڕێز حسین اسماعیل حسین (مەڕوان گەلاڵی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکانی من کرا ، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

نوقتەی نیزامیت هەیە کاك عمر؟ فەرموو.

بەڕێز عمر عینایەت حەمە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

نوقتەی نیزامی نییە، بەڵام بەدرێژایی تەمەنی عیراقیش و پەرلەمانی کوردستانیش نە وەکیل وەزیر، نە مودیر عام لەبەردەمی پەرلەماندا سوێندیان نەخواردووە.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عباس فەرموو.

بەڕێز عباس غزالی میرخان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت ماددەی پێنجەم لەگەڵ ڕای امنە خانم، کە تەنها دەستەی سەرۆکایەتی سوێند بخوات، بۆئەوەی تووشی ئیشکالیەت نەبین، چونکە تەنها وەزیر دێتە بەردەم پەرلەمان و متمانە وەردەگرێت، بەڵام بۆ خاڵی دووەم بەمشێوەیە بێ نابێ جیاکاری بکرێت تەنها سێ کەس سوێند بخۆن، ئەگەر تەنها سەرۆکێك کە نەیەتن متمانە وەربگرێت، دەبێ هەموو دەستەکە پێکەوە جیاکاری نەکرێت، هەموویان پێکەوە بێن و متمانە بە هەموویان بدرێت و، لە مودەتی (٤) ساڵەکەش بکرێت بە پێنج ساڵ.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

د. شێرکۆ فەرموو.

بەڕێز د. شێرکۆ حەمە امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی زۆری قسەکان کرا، بەس هەروەکو ئەوەی کە پشتیوانیان لێ بکەم، ئەو (٩٠) ڕۆژە بابڵێین لە ماددەی پێنجەم خاڵی یەکەم زۆر زۆرە، لەگەڵ ئەوەم (٣٠) ڕۆژ بێت، هەروەها مادام ئێمە دەنگمان دا پێشتر ئەنجومەنی وەزیران لەڕووی ڕێکخستنەوە، هەر ئەنجومەنی وەزیران خۆشیان ئەو خاڵە یەعنی کاندیدەکان پێشکەش کەن نەك بە هەماهەنگی لەگەڵ ئەنجومەنی هەرێمی، لە ڕای یەکەمدا هەر لە ماددەی پێنجەم، خاڵی یەکەم یەعنی بەپێی ئەوە بێت دەکاتە (١٢) سااڵ زیاتریش، کە دەڵێت یەکجار بۆی هەیە تازە بکرێتەوە، پاشانیش پاش تەواوبوونی ماوەی دیاریکراو ئەگەر بەپێی یاسا نوێ نەکرێتەوە، یەعنی ئەوە بەبڕوای من ڕوون بکرێتەوە ئایا (٨) زیاترە یان هەر (٨) ساڵە؟ ئاساییە دووجار بێت، بەاڵم (٩٠) زیاتر گونجاو نییە بەڕاستی، سوێندەکەش ئەو هاوڕێیانە ڕوونیان کردەوە بەڕاستی ئەوە لە سوێندی سەرۆکی ئەم دەستەیە ناچێت، کەسانی بیانی یەعنی ئەگەر ئەو سەندووقە ئەرکەکەی کۆکردنەوەی داهاتە وەکو لە ماددەی هەشتەمی ئەم پرۆژە یاسایە باسکراوە، سەرچاوەی کۆکردنەوەکەش دیارە ئیتر من نازانم دەبێ ڕاوێژکاری بیانی بۆچی بێ؟، یەعنی ماددەی هەشتەمی ئەم پرۆژە یاسایە ببووڕە بەشی چوارەم بەڕێوەبردنی داهاتەکانی نەوت و گاز ماددەی هەشتەم، یەعنی دیاریشی کردووە پارەکە لەکوێوە دێت، یەعنی ڕوونە لەبەرئەوە من نازانم چ پێویستییەکی بە ڕاوێژکاری بیانی هەیە، کە فێریان بکات چۆن پارەکان کۆدەکەنەوە، ئەوەی تریان کە لە یاسای ژمارە (٢٢)ەوە هاتووە، بەڵێ لەگەڵ ئەوەم ئەوەی کە دەڵێت سەرۆك و ئەندامانی ئەنجومەنی کارگێڕی لەاڵیەن ئەنجومەنی وەزیران دوای پەسەندکردن واتە ئەوە وەکو خۆی جێبەجێ بکرێت، من لەگەڵ ئەوەم کە بێنە ئێرەو دواتریش لەناو پەیڕەوەکە ئەرك و بەرپرسیاریەتیەکەیان دیاری بکرێت.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك ڤەمان فەرموو.

بەڕێز ڤەمان فیصل سلیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەستپێکی پشتگیری و پەسەندنێ ئاخافتنێ دکتۆر فرست دکەین، ئەو ماددە ئان ژی ئەو سەنەدی قانونێ یاسا ژمارە (٢٢) سالاً (٢٠٠٧)داهاتیێ گەلەك وازیحە، کو پێتڤیە سەرۆك و ئەندامێن ئەنجومەنێ ئەڤێ دەستێ بێن بەردەم پەرلەمانی بێنە پەسەندکرنێ، ئەرك و دەسەلاتێت واناژی د دیڤ پەیرەوێ ناوخۆ کو ئەنجومەنی وەزیران بۆ ئەم دەینێتێ دێت بێنە دەست نیشان کرنێ، سەبارەت بە ماددە پێنجیێ برگە ئێکێ ئەو (٩٠) ڕۆژە هەر زێدەنە، نابێتن کو پەرلەمانە لڤێرێ بەرائەتە خۆی دیاری بکات، دڤێتن ژ بیر نەکات دوو وەزیفە بێتن، ئێکێ تەشریعە، یەکادی ڕەقابەیە نەك (٩٠) ڕۆژ، یان (٤٠) ڕۆژ ئان (٣) ڕۆژ بکاتە قەیدەك و بێتە سەر ملێ دەسەلاتا جێبەجێ کرنێ پێ مولزەم بکاتن، بۆ هەندێ بەرائەتە خۆ پێ دیار کرن، بێژێتن ئیلتیزامی دوماهی هات دەمێ دا دەست پێ بکات، نەخێر هەر پێتڤی ناکاتن یەك ڕۆژی هەبێتن لە ڕۆژا ڤی قانونێ دەسەلاتا جێبەجێ کرنێ مولزەمە ، دڤێتن ئەگەر وان ئیلتیزاما خۆ بەجێ نەهێنا، پەرلەمان موتابەعە ڤێ چەندێ بکات، سەبارەت ئەوی سیغەتە کۆ بۆ سوێند داهاتێ ، ئەسلەن ئەو سیغەتە بە هیچ شێوەیەك ناگونجێ لەگەلێ وان ئەرك و مەهامەت کو ئەڤ دەستە هەیە ب ستویێ ڤە بگرێتن، چونکە ڕاستە ئەو کەسە دڤیت پۆستەی وەرگرتن پلە وەزیرە، بەس سیفەتێ وی نە سیفەتێکی سیاسییە، بەلکو پتر سیفەتێکی میهنییە، ژ بەر هەندێ ژ دگەل وی کاك تحسین داڕێشتی، سەبارەت بە خالاً ئاخیرێ و خالاً چوارێیە، ئەز باش دەزانم کو ئەڤ خالاًها هەر ئەسلەن زێدەیە، بەهیچ شێوەیەك پێتڤی ناکاتن کو ئەم بچین خەبیرێکێ ژ دەرڤە بێنین بۆ هەندێ کو نیشان مە بدە، کە چەوا ئەم داهاتە خۆ خڕ ڤە بکەین، چونکە ئەرك و دەسەلاتێت ئەڤی دەستە هەیە دەست نیشان کرن مەحدودن، دگەل هەندێ دا ئەگەر ماژی دامەزراندن بەهیچ شێوەیەك بۆ کەسێکی بیانی نایێتن، چونکە تەزراوب دروست دەکات دگەل قانونێ خدمە مەدەنییە، بەتایبەتی ماددە (٧) فەقەرە (١) دبێژی لازم عیراقی بیت یان متجنس بیتن، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێز د. جوان، فەرموو.

بەڕێز د. جوان إسماعیل عزیز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان.

به نیسبەت ماددەی (٥) برگەی (١) لەگەڵ بەڕێز کاك عمر عینایەتم، لەگەڵ خوشکە شکریەم کە (٩٠) ڕۆژ زۆرە، بکرێتە (٤٩) ڕۆژ، بە نیسبەت سوێندەکەی دووبارە ناکەمەوە، سوێندەکە بەڕاستی گشتی یە، دەبێ تایبەت بێ بە گوێرەی تەبیعەتی یاساکە بێ، خصوصییەتی بدرێتێ، بە نیسبەت برگەی سێیەم، کە باسی شروتی دامەزراندن دەکات، لێرەدا من سوپاسی لیژنەی دارایی دەکەم، سوپاسی لیژنەی پیشەسازی و لیژنەی یاسایی دەکەم، بەڕاستی ماندووبوونیان دیارە لەو یاسایەی کە برگەی سێیەم لە ماددەی (٥) دەخوێنیتەوە، دیارە ئەرکیان چەند بەجێهێناوە، وەسفی وەزائیف دەکەن، کە (job description) دوو لای گرتۆتەوە، لایەنی وەزیفەی کار و مەهام و مەسئولیاتی ئەو دەستەی دیاری کردووە، لایەنی تر باسی شەهادە و ئیختیصاص و لێهاتوویی و شارەزایی ئەو کەسانەی کردووە کە لەو دەستەیە ئیش دەکەن، بەڵام چۆن تۆ دەبینی شەهادە و ئیختیصاص گرنگە، شتێکی تر زۆر گرنگە، لە شەهادە و ئیختیصاص کەمتر نییە، ئەویش سلوکیات و ئەخلاقیاتی میهنەیە، واتا ڕاستە لە (شروگ العمل)، وەزیفە، نووسراوە ئەو شروتانە، بەڵام تەبیعەت و خصوصیەتی ئەو یاسایە دەخوازێ باسی دەستپاکی بکەین، باسی ئەمانەت بکەین، وەك ئەوەی لە کۆلێژی بەڕێوەبردن و ئابووری لە بەشی ژمێریاری، ئەوەی لەسەر سندووق ئیش دەکات بە عەرەبی پێی دەڵێن (أمین صندوق)، پێشنیاری ئەوە دەکەم بۆ لێژنەکە، ئەگەر ئەو ڕستەیەی لە ئاخیر فەقەرەی سێیەم دانێن، کە باسی (١٥) سالّ دەکەن بە نیسبەت سەرۆك، (١٠) سالّ بە نیسبەت جێگری سەرۆك و بەڕێوەبەری سندووق و ئەندامەکان، ئەوەش ئیزافە بکرێ (ئەو کەسانەی کە لەم دەستە کار دەکەن بە دەستپاکی و ئەمانەت ناسراوبن)، لەگەڵ ئەوەشم فەقەرەی چوارەم کە باسی ڕاوێژکاری بیانی دەکات، یەعنی خیبرەی ئەجنەبی، بەداخەوە دیارە شارەزا نییە لە هەرێمی کوردستان، لە هەموو جامیعەکان و زانکۆکانی هەرێمی کوردستان کۆلێژێك هەیە بە ناوی کۆلێژی بەڕێوەبردن و ئابووری، ئینسانی تەخەصوصی زۆر هەیە، لەلایەنی دارایی، لەلایەنی کارگێری، لەلایەنی...

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

تۆزێ دەرفەتمان پێ بدە د. جوان، با بێ دەنگ بن ئەندامانی پەرلەمان، بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، کاتێ ئەندامی پەرلەمان قسە دەکات پێویست دەکات گوێ بگرین، بۆ ئەوەی بزانین چی دەڵێ؟ بۆ ئەوەی دوایی قسەکانی دووبارە نەکەینەوە.

بەڕێز د. جوان إسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی بکەوێتە ئەخیر هەر شانسی وایە دکتۆر، من ئاخیر کەسم، شانسەکە وایە، بەڕێزان زانکۆ هەیە، زۆر زانکۆ لە هەرێمی کوردستان هەیە، کۆلێژێك هەیە بە ناوی کۆلێژی بەڕێوەبردن و ئابووری، بەشەری شارەزای کەفائەتی وای داراییمان هەیە، ئابووریمان هەیە، کارگێڕیمان هەیە، دەتوانین سوود لەوان وەرگرین، لەجیاتی ئەوەی ئیعتیماد لەسەر کەفائاتی ئەجنەبی بکەین، ئیعتیمادی زۆر باش لەسەر کەفائاتی ناوخۆ بکەین، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێز کاك زانا عبدالرحمن، فەرموو.

بەڕێز زانا عبدالرحمن عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە من لەسەر بڕگەی (٣)، لەسەر مەرجەکانی دامەزراندن هەندێك قسەم هەیە، لەبەر ئەوەی ئەو سندووقە نوێ یە، گرنگیشە، وا باشە ئەو کەسانەی کە بەرپرسیارێتیان پێ دەدرێ شێوازی دامەزراندنەکەیان ڕوون بێ، دەرفەتی تیا بێ بۆ خەڵکی نوێش، ئەوەی کە لێرە هەیە ناڕوونی هەیە، سەرۆکی دەستەکە تەنها نووسراوە کەسێکی لێهاتوو بێ، دەبێ میکانیزمێك دابنرێ لە ڕێگەی (CV) بێ، بۆ ئەوەی فورسەت بخولقێ خەڵکی تر، یەعنی ئەنجومەنی وەزیران لە ناو ئەم یاسایە ڕوون نەکراوەتەوە، چۆن ئەو کەسە دیاری دەکات؟ چونکە ئەوەی کە من بینیم لێرە، باس دەکات مەرجە گشتییەکانی دامەزراندنی لە وەزیفەی گشتی تیا بێ، بەڵایەنی کەم هەڵگری بڕوانامەی زانکۆیی بێ لە بواری پسپۆری دەستە خاوەنی شارەزایی بێ، ماوەی کەمتر نەبێ لە (١٥) ساڵ، یەعنی ئێستا لەبەر چاومن کێن، دەستەکە لەبەر چاومە، کۆمەڵێ خەڵکی کە هەموو تەمەنێکی زۆر زۆریان هەیە، دانیشتوون، یەعنی ئێستا وێنەکانیش لەبەر چاوی من دا هەیە، ئەو (١٥) ساڵە زۆر زۆرە ڕاستی، یەعنی دەبێ فورسەت بۆ گەنج بخولقێ، واتا ڕاستە پسپۆری و ئەزموون گرنگە، بەڵام خۆ گەنجی ئەو ولاتەش، ئێمە بەرنامەی تواناسازیمان هەیە، کۆمەڵێ گەنجی زۆرمان ناردۆتە دەرەوە، ئێ ئەوانە دێنەوە، تۆ هەرچی پۆستی ئەم ولاتە هەیە داتناوە (١٠) ساڵ شارەزایی و (١٥) ساڵ شارەزایی، (٢٠) ساڵ شارەزایی، فورسەت ناخولقێ، ئەوە چوار ساڵیش فورسەتی دەدەیتێ، چوار ساڵی تریش خۆی کاندید بکاتەوە بۆ سەرۆکی دەستەکە، یەعنی بزانە تەمەنی دەبێ بە چەند، لەبەر ئەوە ئەو (١٥) ساڵە زۆر زۆرە، بەبڕوای من بکرێتە (٥) ساڵ بۆ هەردووکیان، هەم بۆ سەرۆکی دەستەکە، هەم ئەوانەی کە بۆ جێگری سەرۆك و بەڕێوەبەری سندووقەکەش پێنج ساڵ شارەزاییان هەبێ کیفایەتە، تا ئەو گەنجانەی کە لەم ولاتەش دەژین خەونیان هەبێ ڕۆژێ ببنە سەرۆکی سندووق و ببنە ئەندام لە بەڕێوەبردنی ئەو ولاتە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێز کاك ئومێد حەمە علی، فەرموو.

بەڕێز ئومێد حەمە علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خاڵی یەکەم پشتیوانی ڕوونکردنەوەکانی د. فرسەت دەکەم، کە هەموو متمانەی پەرلەمان وەربگرن، دووهەم/ هەرچەندە سوێند مەسەلەیەکی ئەخلاقی یە، بەڵام بە بڕوای من سوێندەکەش بگۆڕێ بەشێوەیەك کە لەگەڵ جەوهەری کاری دەستەکە بگونجێ، چەمکی دەستپاکی تێدابێ، سێهەم/ پشتیوانی کاك عمر عینایەت دەکەم لەوەی کە ڕاوێژکاران دیاری بکرێن، سنووردێکیان بۆ دابنرێ، لە یەك تا دوو، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕای حکومەت، بەڕێز د. ئاشتی هەورامی، فەرموو.

بەڕێز د. ئاشتی هەورامی/ وەزیری سامانە سروشتییەکان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

چەند تێبینییەکمان هەیە لەسەر ناحیەی فەنی و عەمەلی، یەعنی بڕیار لای بەڕێزان..

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

تۆزێ مایکەکەت نزیك بکەیتەوە بەڕێز د. ئاشتی، بۆ ئەوەی گوێیان لێ بێ.

بەڕێز د. ئاشتی هەورامی/ وەزیری سامانە سروشتییەکان:

بەڵێ، ببووڕە، یەکەم/ نەوەد ڕۆژ بە نەوەد ڕۆژ شتێکی عەمەلی دانراوە، چونکە بە (٣٠) ڕۆژ ناکرێ، تا خەڵك بدۆزیتەوە، موقابەلەیان دەکەین، ئەوە شتێکی عەمەلی یە، تۆ دەبێ خەڵکی شارەزا بدۆزیتەوە، موناسیبە بەو ئیشە یان نا، ئەوە خەتوەی یەکەم، ئەوەی دووەم/ نەوەدی دووەم لە ماددەی (١٣)، دەتوانین ئەوە نەختێ کەم بکەینەوە، بیکەین بە (٦٠) ڕۆژ، بەڵام یەکەم زەروورییە، من نایبینم، حەز دەکەی بیکە بە (١٠) ڕۆژ، بەڵام ناحیەی عەمەلی ناڕوا، کەچی ئەنجومەنی وەزیران پێی ناکرێ، ئیعلانی دەکات خەڵك دەدۆزێتەوە، گفتوگۆ دەکات، هەماهەنگی لەگەڵ کێ دەکات؟ دەتانەوێ هەماهەنگی لابەبەن، لایبەن موشکیلە نییە، بەڵام ناحیەی عەمەلی، جیهەی مەعنی مالیەیە و نەوتە، دەچێتەوە ئەو لوجنەیە، دەچێتەوە ئەو لیژنەیە خۆی مەعنییە، شارەزایە لە ئەنجومەنی وەزیران، زیاتر لە هەموو ئەندامەکانی تر، ڕایسپێرێ بەوان، بڵێ جێبەجێی بکەن، ئەندامەمان بۆ بدۆزنەوە، ڕاستە پەسند کردنەکەی لای ئەنجومەنی وەزیران دەبێ، بەڵام عەمەلیەن کە کاندید بدۆزیتەوە و پێشنیار بکەیت و موقابەلەی بکەیت، (CV)یەکەی پەسند بکەی، دەبێ لیژنەی بۆ دابنێی، لیژنەکەش خۆی جیهەی مەعنی داهاتە و مالیەیە، لەگەڵ دارایی، جا لەبەر ئەوە با وەکو خۆی بمێنێ، من لەبەر سوێندیش من لەگەڵ ڕای زۆربەی ئەندامەکانم، کە ئیزافەی بۆ بکرێ، نەك سامان، داهات، سامان خۆی وەکو سامانی سروشتی، وەکو نەوتەکە خۆیەتی، باسی داهاتەکە دەکەین، ئەوە بخرێتە سەر سوێندەکە پێمان باشە بۆ ئەوە، چوار ساڵ عەمەلی تیرە لە هەموو دەزگاکانی جیهانی من ئاگام لێیە پێنج ساڵی نییە، چوار ساڵییە، بشبێ بە پێنج ساڵ موشکیلە نییە، بەڵام چوار ساڵی باشترە، بەڵام بۆ سەرۆکی دەستەکە با لەگەڵ خولی پەرلەمان بێ، وەکو ئەنجومەنی وەزیران، وەزیر دەگۆڕێ هەموو، ناکرێ پێنج ساڵ بمێنێ، هەر ئەو بە تەنها وەزیر ماوەتەوە، بەڵام سەرۆکی دەستەکە کە پلەی وەزیرە، کە

ئەنجومەن گۆڕا، ئەویش دەگۆڕێ، بەڵام باقی ئەندامەکان لە شوێنی خۆیان دەمێنن، چوار ساڵ قابیلی تەمدید بێ، یان نا، یەك جار تەمدید بێ بەسە، باوەڕ ناکەم پێویستی بە زیاتر بێ، ڕاوێژکاری بیانی پێویستە یان پێویست نییە؟ بیانی بێ، یان بیانی نەبێ، بەڵام ڕاوێژکارێك کە بتوانی بە عەقد دایبمەزرێنی، بۆ ئەوەی کە شارەزایی هەیە بەکاری بێنن، بۆ نموونە بەڕێزان من لە ئەنجومەنی وەزیرانم، برادەرم لێرە نییە وەزیری دارایی کە خۆی قسە بکات، داوای لێ بکە ڕاپۆرتێکت بۆ دروست بکات چەند گرافێکی تێدا بێ، چەند تەحلیلێکی تێدا بێ، وەڵلا بە مانگێك دروستی ناکات، شارەزایی نییە، هەتا لە ئەساسی وەزارەتی دارایی دا حاسیبە نییە، هەمووی بە دەست دەکرێ، ئێ باشە تۆ چۆن دەتوانی ئەم سندووقە بەڕێوەببەی بێ ئەوەی ئەم شارەزایی یە دروست بکەی، بەڕێزان من ئەوەی بەباشی دەزانم خۆی ئەمینی سندووقەکە دەبێ یەکێ لەوانە بێ کە بیدۆزینەوە، ئیحتیمالە ئەجنەبی بێ، جا لەبەر ئەوە من دێمەوە سەر ئەساسەکە، یەك کەس بەرپرسە، سەرۆکەکەیە دێت سوێند دەخوات، نەك هەر سێ کەس، نەك هەر شەشەکە، ئەوە دروست ترە، لەبەر ئەوەی ئیحتیمال زۆرە ئێمە ئەمینی سندووقەکە دەبێ ئەو شارەزایی تەواوی هەبێ، من وەکو وەزارەتی سامانە سروشتییەکان، با باسی وەزارەتی خۆم بکەم، چەند ڕاوێژکاری دەرەوەم هێناوە، زۆر ئیعتیمادیان لەسەر دەکەم، ئیشم بۆ دەکەن، وەڵلا، وەبیلا، وەتەڵا (٥٠) کەسم بۆ بێنە لە جیۆلۆجییەکان ناتوانێ خەریتەیەکم بۆ بکات هێشتا، ئێ باشە ئەوە تۆ ئیشێکی عەمەلیت داناوە، دەبێ بتوانێ ڕۆژانە ڕاپۆرت دەربکات، دەبێ تەحلیل بکات، دەبێ بتوانێ کۆمپیوتەر بەکار بهێنێ، ناتوانین خەڵك تەعین بکەین لەبەر ئەوان، بۆ ئەوەمان نەکردووە، ئەگەر وابێ با هەر لە شوێنی خۆی بمێنێ، خۆ من باشتر دەتوانم ڕاپۆرتت بۆ بکەم، تۆ دەتەوێ سەربەخۆیی هەبێ، بەڵام عەمەلی تر بێ، ئیشەکەی خێراتر بڕوات، ئیشەکەی شەفاف بێ، ئیشەکەی بە توانا بیکات، تەحلیل بکات، بۆ ئەوەی تێی بگەین هەموومان، جا لەبەر ئەوە پێشنیاری ئێمە وایە هەر یەك کەس بێ بۆ پەرلەمان، لەبەر ئەو سەبەبە مەجال بدەین کە ڕەئیسی سندووقەکە لەوانەیە، ئیحتیمالە یەکێکی شارەزا بێ لە دەرەوە بیدۆزینەوە، بڕوا ناکەم من کەس ناناسم، لەوانەیە بەڕێزتان زۆر خەڵك بناسن بتوانێ ئەو ئیشە بکات، ئەگەر هەبوایە من تەعینم دەکرد لای من، خەڵکی وام پێویستە بۆ موحاسەبە، نییە، لە دەرەوە هێناومە، جا بەڕێزان ئەوە کورت و موختەسەر ئێمە میللەتی کورد مەئساتی زۆرمان دیوە، هێشتا مەجالێکی زۆرمان ماوە کە بگەینە ئەوە بتوانین بەشێ لەو ئیشانەی خۆمان، خۆمان بە دەستی خۆمان بیکەین، لەبەر ئەوە هیوادارم کە بە خراپ وەری نەگرن، من حەز دەکەم کە بزانن ئەوە عەمەلی دانراوە ئەم یاسایەی کە بڕوا، ئیشەکە بڕوات، شتێکی فەننی دروست ببێ، بتوانین بە شەفافیەت خێرا مەعلوماتەکە بە پەلە وەربگرین، کە بتوانین تەحلیلی بکەین، جا لەبەر ئەو سەبەبانەیە من لەگەڵ ئەوەم کە یەك بێ بۆ سوێند خواردن، یەك شتی تریش خەلەل هەیە لە هینەکە، لەوانەیە لە صیاغەی عەقدەکەیە کە ئێمە ناردوومانە، بە تەئکید مەبەستی ئێمە نەبووە کە وەزیری سامانە سروشتییەکان یان وەزیری دارایی نوێنەری خۆی بکات بە ئەندام، نا، ئەو پێشنیاری دەکات، دەبێ دەنگی بۆ بدرێ لە ئەنجومەنی وەزیران، مەبەست ئەوە نییە ئاشتی

هەورامی، یان وەکو کا ڕێباز بەیانی بڵێ فلانە مودیر عامم دەنێرم، ئەندامە، دەبێ هەموو کەسێك بێدەنگ بێ، نە کەس بڵێ ڕەئیم هەیە لەسەری، نا، بە عەکسەوە، دەبێ حاڵی، حاڵی باقی بێ، دەبێ ئەنجومەنی هەرێمی موقابەلەی بکات، ئەنجومەنی وەزیران بڵێ ئەوە هینەکەی باشە یان باش نییە، جا لەبەر ئەوە من حەز دەکەم ئەوەش چارەسەر بکرێ، هەموو ئەندامەکان بەیەکەوە ئەنجومەنی وەزیران پەسندیان بکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، خاتوو منیرە مولاحەزەیەکت هەبوو؟ نوقتەی نیزامیت هەیە؟ فەرموو.

بەڕێز منیرە عثمان علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی ئێمە لە قسەکانی بەڕێز ئاشتی هەورامییەوە خەریکە بێ هیوا دەبین لە گەنجی ولاتەکەمان، یەعنی گەنجی ئێمە گەیشتبێتەئاستێك نەتوانێ کۆمپیوتەر بەکار بێنێ، ئەی بۆ زانکۆکان داناخەن؟ بۆ قەرار نەدەین زانکۆکان دابخەین؟

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

باشە خاتوو منیرە، قسەی خۆتت کردووە و ڕەئی خۆتت وتووە، ئەویش ڕەئی خۆی دەڵێ، لیژنە پەیوەندیدارەکان قسەتان هەیە؟

بەڕێز د. ڤالا فرید إبراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیارەکان زۆر بوون، لەسەر ڕا و پێشنیاری بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، لیژنەکان ڕێککەوتووین کە بەو شێوەیەی ئێستا دامان ڕشتووە بیدەینە دەنگدان، بەڵام ئەگەر بەڕێزتان دەقەیەکی ترمان بدەنێ، مەمنون دەبین بۆ ئەو بابەتە.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

باشە سوپاس، بەڕێز د. زۆزان، فەرموو.

بەڕێز د. زۆزان صادق سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

نە نوقتەت نیزامی، بەس وەکو ڕەخنەیەکە، مولاحەزەیەکە وەکی دگەل منیرە خانێ، ئەگەر ڤی شێوە بیتن مە هەندە پسپۆر و تایبەتمەند و دکتۆر و پرۆفیسۆر لە زانکۆیێت هەرێمێ هەین، هەمیا موختەص نەبن و شارەزا نەبن، جەدوەلەکی بۆمە چێکەن بۆ شولەکی واستە یەعنی زانکۆیێت مە هەمیت فاشیلن.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

باشە سوپاس، د. ڤالا، فەرموو.

بەڕێز د. فالاّ فرید إبراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی کە دەیخوێنینەوە ڕا و پێشنیاری زۆربەی ئەندامانی پەرلەمان تێدا جێی کراوەتەوە، دوای گفتوگۆکردن لەلای لیژنەکان.

ماددەی پێنجەم:

یەکەم:

پێویستە لەسەر ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێم لە ماوەی (٩٠) نەوەد ڕۆژ لە ڕێککەوتی بەرکاربوونی ئەم یاسایەدا، هەماهەنگی بکات لەگەڵ ئەنجومەنی هەرێمیی بۆ پێشکەش کردنی کاندیدی لێهاتوو بۆ هەر یەک لەو پۆستانەی لە بڕگەی دووەمی ماددەی چوارەمی ئەم یاسایەدا هاتووە.

دووەم:

١- ئەندامانی دەستە لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە پاش پەسند کردنیان بە زۆرینەی ڕەهای ئەندامانی پەرلەمان بۆ ماوەیەک کە زیاتر نەبێت لە چوار ساڵ دادەمەزرێن و شیاوی یەکجار نوێ کردنەوەن بە هەمان ڕێکارە باسکراوەکان، ئەوانەی ئەو وەزیفانەیان پڕ کردۆتەوە پاش تەواوبوونی ماوەی دیاری کراو ئەگەر بە پێی یاسا نوێ نەکرێتەوە، ئەوا دەگەڕێندرێنەوە سەر کارەکانی پێشوویان بەر لە ئەستۆ گرتنی ئەو وەزیفانە.

٢- سەرۆکی دەستە لەبەردەم پەرلەمان دا ئەم سوێندە دەخوات:

(بە خودای مەزن سوێند دەخۆم کە بە دڵسۆزیەوە پارێزگاری لە یەکێتی گەل و سامان و خاکی کوردستانی عێراق بکەم و پابەند بم بە یاسا).

٣- مەرجە لە دامەزراندنی هەر یەک لە سەرۆک و جێگرەکەی و بەڕێوەبەری سەندووق و ئەندامانی دەستە، سەرباری بوونی مەرجە گشتییەکانی دامەزراندن لە وەزیفەی گشتی دا، بەلای کەم هەڵگری بڕوانامەی زانکۆیی بەرایی بێت لە بواری پسپۆڕی دەستەو خاوەن شارەزایی بێت لە بواری پسپۆڕی دەستە بۆ ماوەیەک کەمتر نەبێت لە (١٠) دە ساڵ بەنیسبەت سەرۆک و (٧) حەوت ساڵ بەنیسبەت جێگری سەرۆک و بەڕێوەبەری سەندووق و ئەندامەکان.

سەرباری بوونی مەرجە گشتیەکانی دامەزراندن لە وەزیفەی گشتی دا بەلای کەم هەڵگری بڕوانامەی زانکۆیی بەرایی بێ لەبواری پسپۆری دەستەو خاوەن شارەزایی بێ لەبواری پسپۆری دەستە بۆ ماوەیەک کەمتر نەبێ لە ١٠ ساڵ بە نیسبەتی سەرۆک و حەوت ساڵ بەنیسبەت جێگری سەرۆک و بەڕێوەبەری سەندوق و ئەندامەکان.

٤- ئەنجومەنی وەزیران بۆی هەیە کەسان لەوانەی خاوەن شارەزایی و پسپۆڕن لەسەر پێشنیاری ئەنجومەنی هەرێمیی بەسیفەتی ڕاوێژکاریی دابمەزرێنێت و ماف و پابەندییەکانیان بەپێی گرێبەست و بەگوێرەی پێڕەوی ناوخۆی دەستە کە ئەنجومەنی وەزیران پەسەندی دەکات، دیاری بکرێن.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/سەرۆکی پەرلەمان:

خاتوو امنە فەرموو.

بەڕێز امنە زکری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مە ل نوقتەیەکا یاسایی ئەگەر هاتوو بە وەرگریش پەرلەمانی وەرگریتن، ماوەی گرێدانا خۆ ل پەرلەمانێ بەرچاڤ بێتە وەرگرتن، چار سالّ ناگونجێت گەل خولا پەرلەمانێ، یەعنی فەراغا یاسایی بۆ سەرۆکێ دەستێ دێ چێ بیتن، باشە ببیتە پێنج سالّ.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/سەرۆکی پەرلەمان:

كاك عادل فەرموو.

بەڕێز عادل عزیز شکر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

٩٠ ڕۆژەکە وەکو خۆی ماوەتەوە، کە ڕای زۆرینەی ئەندام پەرلەمانەکان کە ئەو ماوەیە زۆرە، هەروەها لە ڕای یەکەمیش کە لە ماوەی دیاری کراودا بە پێی یاسا نوێ نەکرێتەوە، ئەو (بەپێی یاسایە نوێ نەکرێتەوە) زۆر مەتاتیە، یەعنی ڕێخۆشکەرە بۆ ئەوەی کە ئەو ئەندامە بەڕێزانە بۆ ماوەی هەشت سالّی دیکەش واتە بچێتە (١٦) سالّ ماوەکەیان بۆ درێژ بکرێتەوە، ئەڵێ (چوار سالّی شیاو بۆ یەك جار نوێ کردنەوە) یەعنی تا ئێستا بۆ (٨) سالّ تەبیعیە، بەڵام دەڵێ (بەهەمان کارە باس کراوەکان دادەمەزرێن) ئەوانەی ئەم وەزیفانەیان پڕکردووەتەوە، پاش تەواوبوونی.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/سەرۆکی پەرلەمان:

ئەو جارەشی تازە بوویەوە، بەهەمان ڕێکاری یاسایی، یەعنی دەبێ ئەنجومەنی وەزیران ڕازی بێ، بێتە پەرلەمانی کوردستان، پەرلەمانی کوردستانیش پەسەندی بکات، ئینجا دەبێتەوە، كاك عادل فەرموو.

بەڕێز عادل عزیز شکر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

یەعنی هەمان ئەندام؟

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ هەمان ئەندام، یەك جار دەتوانێ تازە ببێتەوە، بەڵام بەهەمان ڕێکارەکان، واتە دەبێ ئەنجومەنی وەزیران ڕازی بێ و پەرلەمانیش ڕازی بێ، کاك عادل فەرموو.

بەڕێز عادل عزیز شکر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەمە بۆ هەشت ساڵەکە بەڕێزم، بەڵام لێرە دەڵێ پاش تەواو بوونی ماوەی دیاری کراوەکە، ئەگەر بە پێی یاسا نوێ نەکرێتەوە ئەوا دەگەڕێندرێتەوە سەر کاری پێشووی.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/سەرۆکی پەرلەمان.

یەعنی چوار ساڵەکە ئەگەر تازە نەبوویەوە دەڕواتەوە سەر ئیشەکەی خۆی، کاك عادل فەرموو.

بەڕێز عادل عزیز شکر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وشەی (ئەگەر بە پێی یاسا نوێ نەکرێتەوە) کەمێك مەتاتیە، یەعنی ئیحتمالی ئەوە هەیە دوای هەشت ساڵەکە بۆ چوار ساڵی تر دیسان بۆیان تازە بکرێتەوە.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/سەرۆکی پەرلەمان:

باشە ئێستا لیژنەی یاسایی ڕوونکردنەوەت دەدەنێ، خاتوو شکریە فەرموو.

بەڕێز شکریە اسماعیل مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆربەی پێشنیارەکانی ئێمە ڕەچاو نەکراوە، ئێمە کۆمەڵێك پەرلەمانتار ئەوەمان پێشنیار کرد کە ماوەی (٩٠) ڕۆژ گەلێك زۆرە، بکرێ بە (٦٠) یان (٤٥) یان (٥٠) هیچیان وەر نەگیراوە، سەبارەت بە سوێندەکە، ئەوەی کە دکتۆرە خوێندیەوە، بەڕاستی زۆرێك لەو سوێندانەی کە ئێمە پێشنیارمان کرد ئەوانەی کە ئێمە وتمان بەم شێوازە نییە، بۆیە ئەو سوێندەی کە جەنابیان خوێندیەوە لەگەڵ ناوەڕۆکەکەی لەگەڵ ئەم کاروپیشەیە ناگونجێ، سەبارەت بە مەسەلەی ڕاوێژکار کە زۆرێك لە ئەندام پەرلەمانان پێشنیاریان کرد کە ئەمە بەڕاستی ئەو ڕاوێژکارە، هێنانی ڕاوێژکارێکی بیانی بە موچەیەکی یەکجار زۆر لەگەڵ ئێستای هەرێمی کوردستان ناگونجێ ئەگەر زۆر زەرور بوو ئینجا بە عەقد بێ، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/سەرۆکی پەرلەمان.

بیانیەکە لابراوە پێم وابێ، خاتو منیرە فەرموو.

بەڕێز منیرە عیمان علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

داوا لە بەڕێز لیژنەی یاسایی دەکەم جارێکی تر خاڵی کۆتاییمان بۆ بخوێننەوە بێ زەحمەت.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/سەرۆکی پەرلەمان:

باشە دوایی هەمووی دەیخوێننەوە، کاك عمر فەرموو.

بەڕێز عمر عینایەت حەمە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

فیعلەن ئێمە داوامان کردووە (٩٠) رۆژەکە کەم بکرێتەوە، دەسکاری نەکراوە، پشتگیری قسەی کاك عادل دەکەم کە داوا دەکات بە پێی یاسا نوێ بکرێتەوە، ئەوە تەحسیلێ حاسڵە، ئەوە ئەگەر بیانەوێ بۆیان نوێ بکرێتەوە، ئەو کاتە یاسایەکە هەموار دەکەن و با (٨) ساڵەکە ببێت بە (١٢) ساڵ، بەڵام ئێستا ئەوە مەتاتیە و پێویستە ئەو وشەیە لابرێ، لەسەر سوێندەکە وشەی دەستپاکیمان داوا کرد دەستپاکیەکەیان ڕەچاو نەکردووە، بەڕێزان ئەندامانی لیژنەی یاسایی و سەرۆکی لیژنەی یاسایی لە ڕاوێژکارەکانیش دا ئێمە داوامان کرد بکرێ بە شێوەی کاتی و ژمارەی ڕاوێژکارەکانیش دیاری بکرێ، ناکرێ مەفتوح بێ بۆ ڕاوێژکارێك، لەوانەیە سەد ڕاوێژکار دابمەزرێنێ، یەعنی ئێمە نموونەمان هێنایەوە لە یەك دائیرە لە کوردستان دا (٢٢) ڕاوێژکار دامەزراوە، یەعنی ئەمە با ژمارەکەی تەحدید بکرێ، چەند ڕاوێژکاری پێویستە ئێستا پێمان بڵێن، یەکە؟ دووە؟ دەیە؟ بیستە؟ با لێرە ئێستا تەحدید بکرێ، چەند ڕاوێژکاریان دەوێ؟ سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/سەرۆکی پەرلەمان:

خاتوو زۆزان فەرموو.

بەڕێز د.زۆزان صادق سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مە سێ ئەندام پەرلەمانا پێشنیار کر کو کاندیدی لێهاتوو ببیتە کاندیدێ پسپۆر یان کاندیدێ پسپۆر و لێهاتوو، چونکە لڤێرێ دیت هەڤ دژیەك هەبیتن دگەل ماددا بەری، کو یا گۆتی پسپۆرەکی دارایی، پسپۆرەکی ئابووری، یەعنی لڤێرێ ئەو پەیڤا لێهاتوو لڤێرێ دێتن موتەمەکین، یەعنی هەڤ دژی وەیە ئەوە کو موختەس بی ل ماددا دی تردا، ڤە دڤیت ئان پسپۆرەك کاندیدەکی پسپۆر و لێهاتوو بیتن یان کاندیدەکی پسپۆر، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/سەرۆکی پەرلەمان:

تکایە لیژنەکانی پەرلەمان، تەبعەن ئەو سیاغەیەی خوێنرایەوە، ڕێککەوتنی هەموو لیژنەکان بوو، ئەو سێ لیژنەیەی کە لەسەر مەنەسەکەن، ئەو سیاغەی کە خوێندیانەوە، بۆیە ئێستا ڕوونکردنەوە بدەن لەسەر ئەو سیاغەیەی کە خوێندیانەوە و تێبینی ئەندامانی پەرلەمانیش ڕەچاو بکەن و وەڵامی تێبینیەکان بدەنەوە، کاك گۆران فەرموو.

بەڕێز گۆران ئازاد حەمە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەموو ڕەئیەکی ئەندامی پەرلەمان جێی ئیعتبارە و ئێوە دەتوانن بە دەنگدان یەکلایی بکەنەوە، بەڵام کە ئێمە لەدوای موشاوەرەیەکی زۆر، یەعنی ڕەئیەکانی ئێوەمان لەبەردەستە، موناقەشەی دەکەین لەگەڵ حکومەت و لەگەڵ خۆمان لەڕووی مەنتقی لێکی دەدەینەوە و دوا سیاغەیەی نیهائی وەردەگرین، بەو مەعنایە نییە ڕەئی ئێوەمان لەبیر چووبێ، لەبەدەل ئەوە ئەگەر ئەوکاتە هەموو ڕەئیەك کە قسەی لەسەر کرا دەیخەینە دەنگەوە ئەوە شتێکی دیکەیە، لەبەرئەوە زۆرجار ئەوە دووبارە دەکرێتەوە و ئەندامان دەڵێن ئەو ڕەئیەی ئێمە وەرنەگیرا، لەسەر (٩٠) ڕۆژەکە یەکەم شت ئەم مەوزوعە ڕەبتی بە حکومەتەوەیە، حکومەت جیهەی مەعنیە، دەڵێ من پێویستم بە (٩٠) ڕۆژە ئەوە یەك، دوو/ ئێمە کۆمسیۆنی هەڵبژاردنمان لە پەرلەمان دروست کرد، (٩٠) ڕۆژمان دانا ئاخر ڕۆژ پێ ڕاگەیشتین، کە مەسەلەی ئیختساسی و پسپۆری نەبوو دەزانن چۆنمان دانا، ئاخر ڕۆژ بۆ سبەینێ مودەکە سقوتی دەکرد، ئەمە شتێکی پسپۆری و ئیختساسیە، سێیەم/ ئەم ولاتە لەسەر ئەم (٩٠) ڕۆژە ئەمە بۆ یەکەمجارە گرنگە ئەم کارە، هەتا دروست دەبێ، دواتر دەکەوێتە سەر سکەی خۆی و ئەم (٩٠) ڕۆژە شتەکە کۆتایی پێ دێت، بۆیە یەعنی وەك ڕەئی لیژنە لەگەڵ حکومەت مادام ئەوان خۆیان وایان پێ باشە و تەجروبەشمان نەبووە، کێشە نییە، (٩٠)ی دووەمیش لیژنەی با بڵێین سامانە سروشتییەکان و ئێمەش ڕەئیمان وایە، ئەگەر وابوو لەوێ دەتوانرێ، قابیلی ئەوەیە بکرێ بە (٦٠) ڕۆژ ئەو ڕەئیەی کاك عمر وکاك عادل باسیان کرد، مەنتقەکەی یەعنی داڕشتنەوەی نەسەکەی ئەوهایە کە ئەو کەسە چوار ساڵە و چوار ساڵی دیکەی بۆ نوێ دەکرێتەوە، بەڵام کە دەیخوێنیەوە، لەوانەیە هەندێ کەس تەفسیری دی تێ بگات، بۆیە ئەوەمان دەسکاری کرد کە بڵێین پاش تەواو بوونی ماوەی دیاری کراو ئەوە لادەدەین هەر دەڵێین ئەو کاتە با بڵێین بە پێی یاسا کە بۆی نوێ دەکرێتەوە لادەبەین، پاش تەواو بوونی کارەکەی دەگەڕێتەوە سەر وەزیفەکەی خۆی، ئەو ڕەئیەشمان وەرگرتووە سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز د.ڤالا فەرموو.

بەڕێز د.ڤالا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی کە پەیوەست بوو بە بابەتی سوێند خواردنەکە کە موستەڵەحی دەستپاکی بۆ زیاد بکرێ، من ئەندامان دڵنیا دەکەمەوە لەوەی کاتێ کە لەبڕگەی سێیەم دەڵێین مەرجە لە دامەزراندنی هەریەك لە ئەندامان، بوونی مەرجە گشتیەکانی دامەزراندن لە وەزیفەی گشتی دا، هیچ کەسێك لە وەزیفەی گشتی دا دانامەزرێت ئەگەر هاتوو ئیدانە کرابێ بە تاوانی جونحە یاخود جینایە، کە دەست پیسی و تاوانەکانی جونحە و جینایە دەچنە ناو ئەو بابە، واتە کە دەڵێین مەرجە گشتیەکان بە پێی وەزیفەی گشتی ئەو کەسەی کە تاوانبار بێ بە یەکێك لەو تاوانانە خۆی دانامەزرێ، بۆیە دەستپاکی ئەو کەسە تەحسیڵ حاسڵە

به پێی یاسا، ئەوە سەبارەت بەو بابەتە، بابەتی دووەم کە باسکرا ڕاوێژکارەکان بە سیفەتی کاتی بن، ئێمە خۆمان لە یاسایەکەدا دەڵێین بەپێی گرێبەستە، کە دەڵێین گرێبەستە، یەعنی عەقد، عەقد خۆی دامەزراندن نییە و عەقد خۆی موەقەتە لێرە، لەڕووی یاساییەوە عەقد موەقەتە.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/سەرۆکی پەرلەمان:

با تەواو بێ کاك سۆران، نوقتەی نیزامی؟ فەرموو.

بەڕێز سۆران عمر سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیسان لە سوێندەکە کە بەڕێز د.اشتی تەئکیدی کردەوە قەزیە سامان نییە، داهاتە، با وشەی سامان بکرێ بە داهات، دەبوو ڕەچاوبکرێ.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز د.ڤالا فەرموو.

بەڕێز د.ڤالا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

داهات بە موستەڵەحی عەرەبیەکەی بە مانای ئیرادات دێت، ئێمە دیراسەی هەندێك لە یاساکانمان کرد کەسوێندی تێدایە نازانم موستەڵەحی ئیرادات هیچ سوێندی پێ نەخوراوە، دائیمەن سامان هاتووە، (پروات) هاتووە، بەڵام ڕەئی نیهائی بۆ ئەندامانی پەرلەمان دەمێنێتەوە، بیکەن بە داهات، پهرەواتی مالی هەیە، بەڵام بە سامان هاتووە، بەڵام داهات.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عمر فەرموو.

بەڕێز عمر عینایەت حەمە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێز سەرۆکی لیژنەی یاسایی فەرمووی کە دەستپاکی تەحسیڵ حاسڵە، خۆ دڵسۆزیش تەحسیڵ حاسڵە بۆ هاتووە دڵسۆزی، یەعنی دەستپاکی بۆ نەبێ، چ زەرەرێك دەدا لەو سوێندە، ئەوەیە یەکەم، دووەم ژمارەی ڕاوێژکارەکان با بوترێ، یەعنی ناتوانی مەفتوح بێ لەوانەیە سەد ڕاوێژکار دامەزرێنێ.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/سەرۆکی پەرلەمان.

باشە سوپاس، کاك خلف فەرموو.

بەڕێز خلف احمد معروف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تەئکید لەو قسەیەی ئەخیری کاك عمر دەکەم، سەبارەت بە تەحدید کردنی ڕاوێژکارەکان دوو، سێ جار پێشنیاری کرد لیژنەی یاسایی باسیان نەکرد، عەدەدی ڕاوێژکارەکان.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/سەرۆکی پەرلەمان:

ڕای لیژنە پەیوەندارەکان چییە لەسەر ژمارەی ڕاوێژکارەکان؟ بەڕێز د.ڤالاّ فەرموو.

بەڕێز د.ڤالاّ فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوە جیهەتێکی تەنفیزیە و حکومەت کاتێك کە دەستەکە دادەمەزرێنێ ئەو دەزانێ پێویستی بە چەند ڕاوێژکارە، چۆن ئەتۆ بۆی تەحدیدی عەدەدی ڕاوێژکار دەکەی پێش دامەزراندنی دەستەکە، ئەوە کارێکە پەیوەندیدارە بە خۆیانەوە، بەڵام ڕەئیش بۆ ئەندامانی پەرلەمانە.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/سەرۆکی پەرلەمان:

هیچ یاسایەك هەیە کە ژمارەی ڕاوێژکاری دیاری کردبێ؟ هیچ یاسایەك هەیە؟ بەڵێ د.عزت فەرموو.

بەڕێز د.عزت صابر اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەپەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمان نەهاتووە، سەرۆکایەتی پەرلەمان چەندی ڕاوێژکاری هەبێ، لە ئەنجومەنی وەزیران نەهاتووە، سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران چەند ڕاوێژکاری هەبێ، لەگەڵ ئەوەشدا لەپەیڕەوی ناوخۆی ئەم موئەسەسەیە دەتوانن دیاری بکەن، بە پێی پێویست ڕاوێژکار دادەمەزرێنرێ، لەبەرئەوە بە ڕەئی ئێمە لە پەرلەمان زەحمەتە تۆ دیاری بکەی ژمارەی ڕاوێژکار.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/سەرۆکی پەرلەمان:

باشە کاك عادل فەرموو.

بەڕێز عادل عزیز شکر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

کاری ئەم دەستەیە و ئەم سەندوقە تەنها پارە کۆکردنەوەیە، خۆ کارێکی تر ناکات، تا نەزانێ چەند ڕاوێژکاری پێویستە یەعنی بەڕاستی، کاری ئەم سەندوقە تەنها پارە کۆکردنەوەی داهاتی نەوت و گازی ئەم ولاّتەیە، یەعنی ئیشەکەیان مەحدودە پارەی ئەم نەوت و گازە دەچێتە ئەم سەندوقەوە، یەعنی دەبێ مادام مەحدودە ئیشەکە کەواتە دەبێ ڕاوێژکارەکانیش مەحدود بن، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/سەرۆکی پەرلەمان:

کاك د.عزت فەرموو.

بەڕێز د.عزت صابر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئیماراتی ئەبوزەبی داهاتی هەموو نەوتەکەی ئەجنەبیەك کۆی دەکاتەوە و بەدوایدا دەگەڕێ و عەقد دەکات هەتا کۆتایی، لەبەرئەوە با بەهین وەری نەگرین، من بە خراپی نابینم بەڕاستی بەشێکی سەرکەوتنی ئیماراتەکانی دوبەی و ئەبو زەبی و ئەوانە عەقڵی نێودەوڵەتی بووە، لەبەرئەوە با لێی نەترسین، بەڵام منیش لەگەڵیم زۆر نەبێ و پارەیەکی زۆریشیان نەدرێتێ بە پێی تواناکانی خۆیان، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/سەرۆکی پەرلەمان:

د.سراج نوقتەی نیزامی؟ فەرموو.

بەڕێز د.سراج شێخ احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەزارەتەکان وا تەسەور دەکەم بە پێی یاساکانیان لە سێ یان تا چوار ڕاوێژکار زیاتر ناکرێ، دەکرێ جەمع و تەوفیقێك بکرێ، ئەوەش دەستەیە و وەکو وەزارەت حسابی بۆ بکرێ، لە چوار تێ نەپەڕێت و تەسەور دەکەم ئەوانیش هەر پێویستیان بە چوار ڕاوێژکار هەبێ، زیاتر نابێ، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/سەرۆکی پەرلەمان:

تکایە ئەم جارەش بیخوێننەوە، بۆ ئەوەی ئەندامانی پەرلەمان بزانن دەنگ لەسەر چی دەدەن، بەڕێز د.ڤالا فەرموو.

بەڕێز د.ڤالا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی پێنجەم:

یەکەم:

پێویستە لەسەر ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێم، لە ماوەی (٩٠) نەوەد ڕۆژ لە ڕێکەوتی بەرکاربوونی ئەم یاسایەدا، هەماهەنگی بکات لەگەڵ ئەنجومەنی هەرێمیی بۆ پێشکەشکردنی کاندیدی لێهاتوو بۆ هەر یەك لەو پۆستانەی کە لە بڕگەی دووەمی ماددەی چوارەمی ئەم یاسایەدا هاتووە.

دووەم:

١-ئەندامانی دەستە لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە پاش پەسەند کردنیان بەزۆرینەی ڕەهای ئەندامانی پەرلەمان بۆ ماوەیەك کە زیاتر نەبێ لە چوار ساڵ دادەمەزرێن و شیاون بۆ یەك جار نوێ کردنەوە بە هەمان ڕێکارە باسکراوەکان، ئەوانەی ئەو وەزیفانەیان پڕکردووەتەوە پاش تەواوبوونی ماوەی دیاری کراو دەگەڕێندرێنەوە سەر کارەکانی پێشوویان بەر لە ئەستۆ گرتنی ئەم وەزیفانە.

٢- سەرۆکی دەستە لەبەردەم پەرلەماندا ئەم سوێندە دەخوات:

بە خودای مەزن سوێند دەخۆم کە بە دڵسۆزیەوە پارێزگاری لە یەکێتی گەل و سامان و خاکی کوردستانی عێراق بکەم و پابەند بم بە یاسا.

سێیەم:

مەرجە لە دامەزراندنی هەر یەك لە سەرۆك و جێگرەکەی و بەڕێوەبەری سەندوق و ئەندامانی دەستە، جگە لە نوێنەرانی هەردوو دەستە، وەزارەتی سامانە سروشتییەکان و وەزارەتی دارایی و ئابووری سەرباری بوونی مەرجە گشتیەکانی دامەزراندن لە وەزیفەی گشتی دا بەلای کەم هەلگری بڕوانامەی زانکۆیی بێ و بەرایی بێ لەبواری پسپۆری دەستە و خاوەن شارەزابێ لەبواری پسپۆری دەستە بۆ ماوەیەك کەمتر نەبێ لە دە سالّ بە نیسبەت سەرۆك و حەوت سالّ بە نیسبەت جێگری سەرۆك و بەڕێوەبەری سەندوق و ئەندامەکان.

چوارەم:

ئەنجومەنی وەزیران بۆی هەیە .

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز د.ڤالا فەرموو.

بەڕێز د. ڤالا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

٤- ئەنجومەنی وەزیران بۆی هەیە کەسانێك لەوانەی خاوەن شارەزایی و پسپۆرین لەسەر پێشنیاری ئەنجومەنی هەرێمیی بە سیفەتی راوێژکاری دابمەزرێنێت و ماف وپاپەندیەکانیان بە پێی گرێبەست و بە گوێرەی پەیڕەوی ناوخۆی دەستە کە ئەنجومەنی وەزیران پەسەندی دەکات، دیاری دەکرێن.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئالێرە بۆ نالێین ماف و پابەندی و ژمارەیە بە پێی گرێبەست و بە گوێرەی پەیرەوی ناوخۆ دەستە دیاری دەکرێ ئەوەی تریش کێشەی ژمارە حەل دەکات، دەستەکە خۆی ئەنجومەنی وەزیران رێی بۆ دانەنێ، ژمارەیان دەست نیشان دەکرێ، کاك عادل بیخوێنەرەوە تکایە د. ڤالا دەقەیەك.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عادل فەرموو.

بەڕێز عادل عزیز شکر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆرینەی ئەندامانی پەرلەمان پێیان باشە ئەو (٩٠) رۆژە زۆرە، کەم بکرێتەوە، بکرێتە لایەنی کەم (٦٠) یان (٤٥) رۆژ،بەڕێز بڕیاردەری، لیژنەی یاسایی ئەڵێت حکومەت تەلەبی کردووە بۆ ئەوەندە، کەواتە پەرلەمان لەسەر تەڵەبی حکومەت وەزیرەکان بانگ دەکاتە پەرلەمان، یەعنی پەرلەمان ناتوانێ حکومەت ئیجبار بکا کە پێی بڵێ ئەو ماوەیە زۆرە، کەمی بکەرەوە، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

وەکو رای لیژنەکانی پەرلەمانیش بەو شێوەیە کە (٩٠) رۆژ، بەو شێوەیە نەك ئەوەی کە حکومەت ناتوانێ رای خۆی بەسەر پەرلەمانا فەرز بکا کاك عادل، ئەوان پێشنیاریان کردووە، ئێستا دەنگدانی پەرلەمان یەکلایی ئەکاتەوە، ئەگەر پەرلەمانتاران لەگەڵ ئەو دەقە نەبوون کە خوێندرایەوە ئەو کاتە ئەبێ دەقی بە دیل بدۆزرێتەوەو بخرێتە دەنگەوە، کێ لەگەڵ ئەو دەقەیە دەی ماددەی پێج بەو شێوەیە کە خوێندرایەوە؟ (٤٦) کەس لەگەڵیەتی، کێ دژیەتی؟ (٧) کەس دژیەتی، کەواتە پەسەند کرا، ماددەی شەشەم.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز د.ڤالا فەرموو.

بەڕێز د. ڤالا فرید ابراهیم:

ماددەی شەشەم: دەستە ناوبەناو، بەلای کەم مانگی یەکجار، یان هەر جارێك پێویست بکات کۆدەبێتەوە، و داوای بەستنی ئەم کۆبوونەوانەش لە لایەن سەرۆکی دەستەوە ئاراستە دەکرێت و بڕیارەکان بە زۆرینەی دوو لە سەر سێی ئەندامەکانی دەردەکرێن.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

کێ قسەی هەیە لەسەر ئەم ماددەیە با ناوەکانیان بنوسرێ؟.

بەڕێز فخرالدین قادر عارف/ سکرتێری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەمانە بۆ ماددەی شەشەم گفتوگۆ دەکەن: د. فرسەت صوفی، شکریە اسماعیل، منیرە عثمان، عادل عزیز ، حاجی کاروان، قارەمان قادر، عمر عینایەت، شرین حسنی، سراج احمد، شوان شێخ احمد، د. شوان.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك د. فرسەت فەرموو.

بەڕێزد. فرسەت صوفی :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

به تەسەوری من لە رووی صیاغەوە پێویستی بە صیاغە کردنەکەیە، بەس پەلە بوو نەمتوانی صیاغەکەی داڕێژمەوە، ئەگەر دەرفەت بی پاش ئەوەی کە قسەم کرد صیاغەکی نوێ بۆ بەڕێزان دەنێرم، چونکە لە رووی صیاغەوە ناڕێکە، بەڵام پرسیاری من ئەوەیە بۆچی دوو لەسەر سێ؟ یەعنی ئەوە چ ختورەتەکی تێدایە کە لێرە بڕیار بە (دوو لەسەر سێ) دەردەچی؟ یەعنی وا بریار موعەتەڵە، یەعنی ئەسڵەن ئەو سەندووقە لەوانەیە کەم بڕیار دەر بکات، باسیش کرا کە ئەو سەندووقە، یەعنی زیاتر دەسەڵاتەکانی کاشفن ،لەبەر ئەوە بە تەسەوری من ئەو مەترسیەی نەوێ (دوو لەسەر سێی) نەوێ هەر بە لایەنی کەم زۆر زۆریش ئەوە بێ ئەغلەبییەی، یەعنی بەزۆرینەی رەهای ئەندامانی بڕیاردەر بکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

خاتوو شکریە فەرموو.

بەڕێز شکریە اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش هاو ڕام لەگەڵ د. فرسەت ئەمە پێویستی بە صیاغەیە، لەبەر ئەوەی شێوازەکەی تۆزێك رەکیکە، من پێم باشە کۆبوونەوەکە بکرێتە کۆبوونەوەی هەفتانە، کۆبوونەوەکە هەفتانە بێ، ئەو هەموو دوورو درێژیەی بۆ دانەنرێ، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

كاك عمر مصطفي د. شوان فەرموو.

بەڕێز د.شوان قەڵادزەیی:

هەر کۆبوونەوەکە کۆبوونەوەیەکی ئاسایی نەبێت، کۆبوونەوەی لەناکاویش، یاخود نائاسایی لەسەر داوای سەرۆکی دەستە، بەڵکو لەسەر داوای (دوو لەسەر سێی) ئەندامان هەر کاتێك داوایان کرد ئەو کۆبوونەوەیە ئەنجام بدرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

خاتوو مونیرە فەرموو.

بەڕێز منیرە عثمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

یەکەم لە رووی صیاغەوە فیعلەن صیاغەیەکی باش نییە ئەبێ صیاغە بکرێتەوە، دووەمیشیان ئەوە بەلای کەم مانگی یەك جار پێم وایە ئەبێ، هەفتانە کۆبوونەوەی خۆی بکات، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

خاتوو شرین فەرموو.

بەڕێز شیرین حسنی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەمان پێشنیاری دکتۆر فرست سەبارەت بە (دوو لە سەر سێی) ئەندامەکان و خاڵێکی تریش کە کۆبوونەوەیەش لە لایەن سەرۆکی دەستەوە مەرج نییە لە لایەن دەستەوە بێتەوە، سوپاس .

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عادل فەرموو.

بەڕێز عادل عزیز :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵلا من پێم وایە ئەم ماددەیە ماددەیەکی زیادەیە دەستەیەك کاری ئەوە بێ پارەی ئەم وڵاتە، سەروەت وسامانی ئەم وڵاتە هەموومان دەزانین لە رێی نەوت و گازەوەیە، یەعنی چی ناوبەناو یان بە لایەنی کەم مانگی یەك یان هەرجارێ پێویست بکا بە دڵنیایی بەردەوام پێویست دەکا، تۆ بەردەوام رۆژانە نەوتت دەڕوا، لەبەر ئەوەی ئەم دەستەیە بەردەوام کۆبوونەوە بکا، یەعنی نازانم هەر پێم وایە زیادەیە بەراستی بە بڕوای من، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك د. سراج فەرموو.

بەڕێز د. سراج شێخ احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو ماددەیە باسی نیزامی جەلەسات ئەکا، شێوازی گرێدانی جەلسە دەکا، بەراستی ئەوە بە سێ دێر کۆتایی پێ نایێ پاشان رکاکەتی زۆری پێوە دیارە، مەسەلەن بیدایەت دەست پێدەکا دەستە ناوبەناو، یەعنی ئەو عیباراتانە پێم وابێ تۆزێك رەکیکە، دەکرێ بنووسرێ بڵێ دەستە کۆبوونەوەی ئاسایی خۆی گرێ ئەدا مانگێ جارێك، یاخود هەر کاتێ پێویست بکا، یەعنی تۆزێك شتەکە حەسمی پێوە دیار بێ، یەعنی مەتاتیەتی پێوە دیار بێ، یەعنی تۆزێك ئەو بابەتە رەکیکە پێویستی بە صیاغەکی تێرو تەسەلتر هەیە، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك حاجی کاروان فەرموو.

بەڕێز کنعان نجم الدین (حاجی کاروان) :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش هەر مەبەستم ئەوە بوو دەستە ناوبەناو لابچێ، لەلایەن سەرۆکی دەستەو ئەندامانی دەستەوە ئاراستە بکرێت بەس ئەو ئیزافەیەم هەبوو، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك قارەمان فەرموو.

بەڕێز قارەمان قادر فتاح :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵلا منیش هەمان قسەم هەبوو، یەعنی دەستە ناوبەناو یان بەلای کەم مانگی جارێك دەتوانرێ بە کورتی بنووسرێ ئەو دەستەیە پێویستە مانگی جارێك کۆبێتەوە، لە کاتی پێویست کۆبوونەوەی ئاسایی خۆی دەکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عمر فەرموو.

بەڕێز عمر عینایەت حەمە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێم باشە ئاوا بنووسرێ و دەستە بەلای کەمە پانزە رۆژ جارێك کۆ دەبێتەوە، یان هەر جارێك پێویست بوو، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەکانی پەرلەمان راتان چییە بۆ ئەو گفتوگۆیەی کراو رای ئەندامانی پەرلەمان؟ .

بەڕێز د.ڤالا فەرموو.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە وەکو لیژنەی یاسایی پێمان وایە تەئیدی بەڕێز کاك عادل دەکەین ئەوەی لێرە هاتووە تەحدید بکاتن چەند جار کۆ دەبێتەوە، ئەوە پەیوەستە بە خودی دەستەکە خۆی دەستەکە لە نیزام داخیلی خۆیدا دەتوانێ تەحدیدی بکا لەوانەیە دەستە هەموو رۆژێ کۆ ببێتەوە بە پێی پێویست لەوانەشە ماوەیەك، یەعنی لێرە ئەوەی کە تەحید کراوە پەیوەندیدارە بە بابەتی ئەوەی کە کەی کۆ بێتەوە؟ ئەمە پێمان وایە دەستە لە نیزام داخیلی دەتوانێ ئەمە چارەسەر بکاتن، بۆیە هەڵگرتنی ئەو ماددەیە بە باش دەزانم من.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك د. شێرکۆ فەرموو.

بەڕێز د. شێرکۆ جودت مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەڵگرتنی ماددەکە تەبعەن بڕگەیەکی تیایە کە باس لە ئالیەتی دەرکردنی بڕیارە کە (دوو لەسەر سێیە) کە ئەمە بۆیە دانراوە بۆ ئەوەی زۆرینەی دەستەکە زیاتر بڕیار دەردەکەن، بۆیە ناکرێ ماددەکە، تەبعەن د. عزتیش هەمان رەئی هەبوو، پێی راگەیاندم تەنها ئەوە بمێنێتەوە کە دوو لەسەر سێ بڕیارەکان بە دوو لەسەر سێ بدرێ، ئەکرێ هی کۆبوونەوەکان ئەوانە لابڕێ، بەڵام بڕیارەکان بە (دوو لەسەر سێ) بێ باشترە، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (٥)

سێ شەممە رێکەوتی ٢٠١٥/٣/٣١

کاتژمێر (١١)ی پێش نیوەڕۆی رۆژی سێشەممە رێکەوتی ٢٠١٥/٣/٣١ پەرلەمانی کوردستان - عێراق بە سەرۆکایەتی یوسف محمد صادق سەرۆکی پەرلەمان و، بە ئامادەبوونی بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمینکی جێگری سەرۆك و، بەڕێز فخرالدین قادر سکرتێری پەرلەمان، دانیشتنی ژمارە (٥)ی خولی چوارەمی، ساڵی (٢٠١٥) ی خۆی بەست.

بەرنامەی کار:

بەپێی حوکمەکانی بڕگە (١)ی ماددە (٢٠) لە پەیڕەوی ناوخۆی ژمارە (١)ی هەموارکراوی ساڵی ١٩٩٢ی پەرلەمانی کوردستان - عێراق، دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان بڕیاری دا دانیشتنی ژمارەی (٥)ی خولی گرێدانی دووەمی ساڵی یەکەم لە خولی چوارەمی هەڵبژاردن لە کات (١١)ی پێش نیوەڕۆی رۆژی سێ شەممە رێکەوتی ٢٠١٥/٣/٣١ دا بەم شێوەیە بێت:

١ بەردەوام بوون لەسەر گفتوگۆ کردنی پرۆژە یاسای سەندوقی داهاتەکانی نەوت و گاز لە هەرێمی کوردستانی عێراق بەپێی ماددەکانی (٧٢) و (٧٤) و (٧٥) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (١)ی ساڵی (١٩٩٢) ی هەموار کراو.

٢- دەنگدان لەسەر متمانەدان و سوێند خواردنی یاسایی بەرێز (غازی سعید سلیمان) بۆ پۆستی وەزیری هەرێم بە پێی برگەی چوارەم لە ماددەی (٦٥) لە یاسای هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (١)ی ساڵی (١٩٩٢) ی هەموار کراو.

٣- دانان و ئاڵوگۆڕ کردنی هەندێ لە ئەندامانی لیژنە هەمیشەییەکانی پەرلەمانی کوردستان بە پێی ماددەی (٤٤) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (١)ی ساڵی (١٩٩٢) ی هەموار کراو.

٤- خوێندنەوەی یەکەم بۆ ئەم پرۆژە بڕیارانەی خوارەوە بەپێی ماددەی (٧١) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (١) ی ساڵی (١٩٩٢)ی هەموار کراو.

یەکەم: پرۆژە بڕیاری بە پارێزگا کردنی شاری کۆیە لە هەرێمی کوردستانی عێراق.

دووەم: پرۆژە بڕیاری قەرەبوو کردنەوەی شەهید و برینداراني خۆپیشاندانی (١٧)ی شوباتی (٢٠١١) و رۆژانی دوایی.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان.

دانیشتنەکەمان بە ناوی گەلی کوردستان دەست پێ ئەکەین، خولی چوارەمی هەڵبژاردن، ساڵی دووەم، دانیشتنی ژمارە (٥)، رۆژی دانیشتن (٢٠١٥/٣/٣١)، بەرنامەی کار، بەپێی حوکمەکانی بڕگە یەکی ماددەی (٢٠) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستانی عێراق، ژمارە (١) ی ساڵی (١٩٩٢) ی هەموار کراو،

دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان بڕیاریدا کاتی دانیشتنی ژمارە (٥) ی خولی بەهارە لە خولی هەڵبژاردنی چوارەمی پەرلەمان لە کاتژمێر (١١) ی پێش نیوەڕۆی ڕۆژی سێ شەمە، ڕێکەوتی (٢٠١٥/٣/٣١) بەرنامەی کاری دانیشتن بەم شێوەیە بێت:

١ بەردەوام بوون لەسەر گفتوگۆ کردنی پرۆژە یاسای سەندوقی داهاتەکانی نەوت و گاز لە هەرێمی کوردستانی عێراق بەپێی ماددەکانی (٧٢) و (٧٤) و (٧٥) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (١)ی ساڵی (١٩٩٢) ی هەموار کراو.

٢- دەنگدان لەسەر متمانەدان و سوێند خواردنی یاسایی بەڕێز (غازی سعید سلیمان) بۆ پۆستی وەزیری هەرێم بە پێی برگەی چوارەم لە ماددەی (٦٥) لە یاسای هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (١)ی ساڵی (١٩٩٢) ی هەموار کراو.

٣- دانان و ئاڵوگۆڕ کردنی هەندێ لە ئەندامانی لیژنە هەمیشەییەکانی پەرلەمانی کوردستان بە پێی ماددەی (٤٤) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (١)ی ساڵی (١٩٩٢) ی هەموار کراو.

٤- خوێندنەوەی یەکەم بۆ ئەم پرۆژە بڕیارانەی خوارەوە بەپێی ماددەی (٧١) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (١) ی ساڵی (١٩٩٢)ی هەموار کراو.

یەکەم: پرۆژە بڕیاری بە پارێزگا کردنی شاری کۆیە لە هەرێمی کوردستانی عێراق.

دووەم: پرۆژە بڕیاری قەرەبوو کردنەوەی شەهید و بریندارانی خۆپیشاندانی (١٧)ی شوباتی (٢٠١١) و ڕۆژانی دوایی.

ئێستا داوا لە سەرۆکایەتی هەرسێ لیژنەی دارایی و یاسایی و سەرچاوە سروشتییەکان ئەکەین بێنەو سەر مەنەسە، بۆ دەست کردن بە تەوەری یەکەمی بەرنامەی کاری ئەمڕۆمان، کاك عەباس نوقتەی نیزامییە؟ فەرموو.

بەڕێز عباس غزالی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیار ئەکەم برگەکانی (٢، ٣، ٤) بێتە پێشەوە، لەبەر ئەوەی کاتی کەم ئەوێ بۆ ئەوەی بتوانین بەڕێی بکەین، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەپێی پەیڕەوی ناوخۆ ناتوانین، چونکە تەوەری یەکەم کراوەتەوە لەبەردەم پەرلەمانی کوردستان، بابەتێك لە گفتوگۆی پەرلەمان بێ ناتوانین کۆتایی پێی بێنین، تا کۆتایی پێ نەیەت، یەعنی ناتوانی وازی لێ بێنی و بڕۆیتە سەر گفتوگۆی تەوەرێکی تر تا ئەو بڕگەیە تەواو نەبێ، فەرموو کاك ئومێد نوقتەی نیزامییە؟

بەڕێز ئومێد عبدالرحمن خۆشناو:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پەرلەمانی کوردستان وەکو بەرهەمێك بۆ خوێنی شەهیدان و ڕابردوو کە ئەمڕۆ یادی لەسێدارەدانی یەکەمین سەرۆك کۆماری کوردستان پێشەوا (قازی محمد) ە، پێشنیار ئەکەم دانیشتنی ئەمڕۆمان بۆ ڕیزگرتن لە ڕۆحی یەکەم شەهیدی کۆمار، و یەکەم شەهیدی سەرۆك کۆمار پێشەوا (قازی محمد) چەند ساتێك بەبێ دەنگی بوەستین، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

پێم وابێ دوێنێ بوو، بەڵام کێشە نییە، فەرموو دەقیقیەك وەستان بۆ گیانی پاکی قازی محمد و سەرجەم شەهیدانی هەرێمی کوردستان و کوردستان بە شێوەیەکی گشتی، فەرموون، پێم وابێ لە ماددەی حەوتەمین لە ڕاپۆرتی هاوبەشی هەرسێ لیژنە، بۆیە بیخوێنەوە بۆ ئەوەی ئەندامانی پەرلەمان گفتوگۆی لەسەر بکەن.

بەڕێز د.ڤالا فرید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی حەوتەم: دەستە ئەمانەی خوارەوە لە ئەستۆ ئەگرێت:

١ تۆمار کردن و دۆکیۆمێنت کردنی سەرجەم داهاتەکانی نەوت و گازی هەرێم کە بە گوێرەی حوکمەکانی ئەو یاسایە دەستە ئەکەون لە سەندووق، و بەڕێوەبەردن و مسۆگەر کرنی ڕێژەی ئالۆگۆڕیان بۆ وەزارەتی دارایی پاش ئەوەی بەپێی ماددەی (١١) ی ئەو یاسایە لەسەر پێشنیاری دەستە و بڕیاری ئەنجومەنی وەزیران و پەسند کردنی پەرلەمان تەرخان ئەکرێن.

٢- وردبینی کردنی جولّەی گشت داهاتەکانی نەوت و گازی هەرێم لە سەندووق بەپێی چاودێری ناوخۆیی، لەگەلّ ڕاپۆرتی مانگانە دەربارەیانەوە.

٣- سالانە ئاشکرا کردنی گشت ئەو داتایانەی تایبەتن بە ژمێرەو چالاکیەکانی سەندووق دەربارەی سپاردن و ڕاکێشان و وردبینی کردنیان بە بەکارهێنانی کۆمپانیای ژمێریاری جیهانی لێهاتوو و متمانە پێکراو، دواتر بەرز کردنەوەی ڕاپۆرتی ناو، بەناو بۆ ئەنجومەنی وەزیران کەوا چالاکی و ڕاپۆرتی ژمێریاری جیهانی پوخت ئەکاتەوە، لەگەلّ دەرخستنی ڕاو بۆچوونی خۆی لەسەر ئەو ڕاپۆرتە.

٤-مسۆگەر کردنی شەفایەت و درکاندن لە پرۆسە دارایییەکان لە کاتی ئەنجامدانی ڕێککار و پرۆسەکانی ژمێریاری بە گوێرەی ستانداردی ژمێریاری پەیڕەوکراوی جیهانی و ئاستی پیادە کردنیان لەسەر گشت ژمێرییەکانی سەندووق کە لەم یاسایە باس کراوان.

٥- پێویستە لەسەر دەستە ڕاپۆرتی مانگانە و سالانەی خۆی بداتە پەرلەمان.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کێ قسەی هەیە با ناوەکانیان بنووسرێ؟

بەڕێز فخرالدین قادر-سکرتێری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سالار محمود.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك عباس غەزالی.

بەڕێز عباس غزالی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی حەوت من زیاتر وەکو ڕێنمایی ئەبینم، یاسای باش هەرچی کورتر بێ باشترە، ئەمن بەو شێوەیە پێشنیار ئەکەم

١ دەستە هەڵدەستی بە تۆمار کردنی داهاتی ئەو سەندووقە

٢- وردبینی جولەی گشت داهاتەکان بە شەفافیەت.

٣- دەستە ڕاپۆرتی مانگانە و سالانەی خۆی ئەدات بە پەرلەمان.

سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو خاتوو مونیرە.

بەڕێز منیرە عثمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی حەوتەم بڕگەی دووەم لە کۆتایی دا ئەڵێ (لەگەڵ دەرکردنی ڕاپۆرتی مانگانە دەربارەیانەوە، من پێشنیار ئەکەم ئەو ڕاپۆرتانە بکرێنە نامیلکەیەك لە شێوەی وەقائیعی کوردستان، خاڵێکی تر، پێم وایە بڕگەی سێیەم بە وردی باسی ئەوەی کردووە چۆن شەفافیەتی تێدا ئەپارێزرێ لە داهاتی نەوت، پێم وایە بڕگەی چوارەم زیادەیە، لە بڕگەی پێنجەمیش ئەڵێ پێویستە لەسەر دەستە ڕاپۆرتەکانی مانگانە و سالانەی خۆی بداتە پەرلەمان، بەپێی یاسای نەوت و گاز ئەو دەستەیە لەژێر چاودێری پەرلەمانە، بۆیە پەرلەمان بۆی هەیە هەرکاتێك بیەوێ ئەو دەستەیە ڕاپۆرت بداتە پەرلەمان، کە وتت سالانە و مانگانە، لێرە تەسبیت ئەبێ، پێم وایە بە تەسبیت کراوی لەو حاڵەتە پەرلەمان ناتوانێ لە هەرکاتێ پێویست بێ داوای ڕاپۆرت بکات، بۆیە پێم بایە بەو شێوەیە بێ نەك سالانە و مانگانە، لە هەرکاتێ بێ پەرلەمان بتوانێ، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، دکتۆرە ڕێواز فەرموو.

بەڕێز د.ڕێواز فائق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من یەك مولاحەزەم لەسەر دەقە کوردیەکە و دەقە عەرەبیەکە هەیە، تەرجەمەی ئینسیابیەت بە ڕێژەیی کراوە، مسۆگەر کردنی ڕێژەی ئالۆێر، یەعنی (نسبیە فی التحویل) وابزانم لە ڕووی ئیقتیسادییەوە ئەوە دەلالەتێکی خراپی هەیە، یان ئینسیابەت وەکو خۆی بنووسرێ، یان هەر وشەکە لابرێ باشترە لەوەی ئەو وشەیە تێدابێ، لەبەر ئەوەی مەسەلەی ڕیژەیی بوون لە تەحویل دەلالاتی ئیقتیسادی هەیە، هەرچەندە من لە ئیقتیساد زۆر نازانم، بەڵام وەکو وشەیەك کە لە ناو نەسەکە هاتبێ هەست ئەکەم حەقە بۆمان ڕوون بکەنەوە فەرقی ئینسیابیەت و نسبیەت چییە؟ سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك ئایدن.

بەڕێز ئایدن معروف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی حەوتەم لە سەرەتاوە هاتووە دەستە ئەمانەی خوارەوە لە ئەستۆ ئەگرێ، لێرە پێشنیار ئەکەم بەو شێوەیە بێت (دەستە لەمانەی خوارەوە بەرپرسە)، لە عەینی ماددە لە بڕگەی سێیەم (کاری ژمێرە لەلایەن کۆمپانیای ژمێریاری جیهانی لێهاتوو و متمانە پێکراو ئەنجام ئەدرێ، لێرە دەڕئەکەوێ کە بێ متمانەیی بە سیستەمی ژمێریاری هەرێمی کوردستان هەیە، بۆیە پێشنیار ئەکەم ئەو کارە لەلایەن کۆمپانیای ژمێریاری جیهانی لێهاتوو بە هاوکاری و هەماهەنگی لەگەڵ وەزارەتی دارایی بۆ ئەنجامدانی ئەو کارە، و لەو ماددەیە بڕگەیەك زیاد بکرێ، بڕگەی شەشەم، ڕاپۆرتی مانگانە بۆ ڕای گشتی ڕابگەیەنێ، لەبەر ئەوەی ئەو سەندووقە داهاتە پێویستە زیاتر شەفافیەتی هەبێ، و ئەم سەندووقە داهاتی ڕاستەوخۆ و پەیوەستە بە جیلی داهاتوو، بۆیە ئەبێ ڕاپۆرتی ئەو سەندووقە بۆ ڕای گشتی ئاشکرا بێ، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو خاتوو شرین.

بەڕێز شرین حوسنی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشێك لە قسەکانم کاك عەباس کردی، بەڵام بڕگەی پێنجەم خۆی ئەو دەستەیە لە ژێر چاودێری پەرلەمان دایە، بۆیە پێویست ناکات مانگانە و سالانە ڕاپۆرتی خۆی بداتە پەرلەمان، بەڵام لە جیاتی پەرلەمان ئەگەر نوسخەیەك بداتە دەستەی نەزاهە، بۆ ڕای گشتی دیاری بکات، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك قادر.

بەڕێز قادر ئۆتمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی حەوتەم برگەی یەکەم، پێشنیار ئەکەم جگە لە دۆکیۆمێنت کردن و تۆمار کردنی داهاتی نەوت و گاز، داهاتی دارایی هاتووش کە پەیوەستە بە بەرهەمە نەوتییەکان لە حکومەتی ناوەندییەوە دێت تۆمار بکرێ، چونکە بەپێی ماددەی دوو ئێمە وا پەسندمان کرد کە حوکمەکانی یاساکەجگە لە داهاتی نەوت و گاز بەسەر شتەکانی تری پەیوەست بە بەرهەمە نەوتیەکانی تریش کە لە ناوەندەوە بۆمان دێت پەسند ئەکرێ، راستە ئەو داهاتە دیاری کراوە، بەڵام مادام دێتەوە ناو سەندووقەکە پێویستە ئەویش تۆمار بکرێ، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك ئومێد.

بەڕێز ئومێد حمە علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بڕگەی دووەم لە ماددەی حەوتەم، وردبینی کردنی جۆڵەی گشت داهاتەکانی نەوت و گازی هەرێم لە سەندووق بەپێی چاودێری ناوخۆیی لەگەڵ دەرکردنی ڕاپۆرتی مانگانە دەربارەیان، ئەوەی جولەی گشت داهاتەکانی نەوتی هەرێم لە سەندووق دا، قەناعەتم وایە لە سەندووقدا لابرێ، وەکو خۆی بنووسرێتەوە، و پشتیوانی ڕای کاك ئایدن مەعروف ئەکەم کە ڕاپۆرتەکە بۆ ڕای گشتی ئاشکرا بکرێ، جا ئەوە وەکو بڕگەیەك زیاد بکرێ، یان هەر لەگەڵ بڕگەکەی پەرلەمان یەك بخرێ، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

باشە، سوپاس، بەڕێز کاك علی فەرموو.

بەڕێز علی حەمە صالح:

بەڕێز سەرکی پەرلەمان.

من چەند تێبینیەکم هەیە، یەکەمیان تۆمار کردن و دۆکیۆمێنت کردنی سەرجەم داهاتەکانی نەوت و گازی هەرێم بە گوێرەی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەست دەکەون لە سەندووق دا پشتیوانی لە کاك (ئومێد) دەکەم، زیادە چونکە بابەتەکەمان سەندووقی داهاتە و ڕوونە، هەر وەها بەڕێوەبردن و مسۆگەر کردنی گواستنەوە بۆ ژمێریاری وەزارەتی دارایی ڕێژەییەکەی هەر لێرە واتای تەواو نادات (ئاڵۆ وێریش) لە زمانی کوردیدا زیاتر کڕین و فرۆشتن و مامەڵە و ئەمانە دەگرێتەوە، بەڵام پێموایە هەر بنووسرێت مسۆگەر کردنی گواستنەوە بۆ ژمێرەی وەزارەتی دارایی واتاکەی دەپێکێت، لە خاڵی دووەمدا وردبینی کردنی جۆڵەی گشت داهاتەکانی نەوت و گازی هەرێم لە سەندووقەکاندا بەپێی چاودێری ناوخۆیی، من دەزانم چاودێری ناوخۆیی لێرە وەکو مەبەستی دیوانی ریقابەی مالی و چاودێری حکومەتە، بەڵام ئەمە وازیح نەهاتووە، چونکە هەموو موئەسەسەیەك وەزارەت بێ یان دیوانی چاودێری بێ یان دامەزراوەیەکی ئاوا

تەدقیقی داخلی خۆشی هەیە، بۆیە بە وازیحی بنووسرێت کە مەبەست لێی دیوانی چاودێری دارایی حکومەتە، سەبارەت بە خاڵی (٥)م کە دەڵێت پێویستە لەسەر دەستە راپۆرتەکانی مانگانە و ساڵانەی خۆی بداتە پەرلەمان، لێرە بەپێی ئەم دەربڕینە دەتوانێ راپۆرتی مانگانە و ساڵانەش هەر لە ساڵێك دا بنێرێت یان دوو ساڵ جارێك بنێرێت، بەڕای من بنووسرێت پێویستە لەسەر دەستە راپۆرتەکانی بە شێوەی مانگانە و ساڵانە، واتە شێوەی ناردنەکە مانگانە و ساڵانە بێت، نەك راپۆرتی مانگانە و ساڵانە، چونکە بە پێی ئەمە دەتوانێت (٦) مانگ جارێك راپۆرتی (٦) مانگت بۆ بنێرێت، ساڵێك جارێك راپۆرتی (١٢) مانگیت بۆت بنێرێت، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێز دکتۆر شێرکۆ فەرموو.

بەڕێز د.شێرکۆ حەمە امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتیوانی لە قسەکانی دکتۆرە (ڕێواز) و کاك (علی حەمە صالح) و کاك (ئایدن) و کاك (ئۆمێد حەمە علی) دەکەم، یەك سەرنجیشم هەیە لەوەی کە دەڵێت لە ماددەی (٧)م خاڵی (١)م لە ئاخیردا دەڵێت بە پێی ماددەی (١١)ی ئەم یاسایە لەسەر پێشنیازی دەستەو بڕیاری ئەنجومەنی وەزیرانی و پەسەند کردنی لە لایەن پەرلەمانەوە، یەعنی بە بڕوای من ئەمەی ئەنجومەنی وەزیران لێ لابدرێت دەستە خۆی بڕیاری لێ بدات و لە پەرلەمانیشدا پەسەند بکرێت، ئەوە پێشنیازەکەی منە و، یەك پرسیاریشم نازانم بەڕێزان ئەمڕۆ لێرە نین لە وەزارەت، با بڵێین لە شوێنێکی تردا یا خۆد ڕەنگە هەر پەیوەست بێت بەمەشەوە شایستەی کۆمپانیاکان، یەعنی ئەوەی کە موستەحەقاتی کۆمپانیاکانە، کێ موسادەقە لەسەر ئەوە بکات؟، یەعنی بۆ نموونە ئەم کۆمپانیایە دەڵێت من ئەوەندە موستەحەقاتم هەیە ئەوی تر بڵێت من ئەوەندە موستەحەقاتم هەیە کێن ئەو جیهەتەی کە موسادەقەی موستەحەقاتی ئەم کۆمپانیانە بکات؟، چونکە دواتر دەڵێت پارەی ئەوانە دەر دەکرێت ئینجا ئەویتری دەچێتە ناو سەندووقەکەوە لە ماددەکانی تردا هەڵبەتە، ئەمە لە راستیدا دەبێت ڕوون بکرێتەوە ئەو جیهەتە کێیە موسادەقە دەکا لەسەر موستەحەقاتی کۆمپانیاکان؟، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

باشە، سوپاس، بەڕێز کاك سالار فەرموو.

بەڕێز سالار محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە راستیدا قسەکانم هەندێکی کرا، تەنیا ئەوەندە دەڵێم لەم ماددەیەدا داڕشتنەوەی خاڵەکانی بەشێکی لە ڕووی کار گێڕی و ژمێریارییەوە تەحسیل حاصلن و هەندێك تەفاصیلی زۆری تێدایە و وردەکاری زۆری تێدایە، کە تا ئاستێك دەچنە چوار چێوەی پڕەنسیپەوە بۆ لیژنەی مەعنی، بەڕای من چڕکردنەوەی ئەم

ماددەیە بە پێویست دەزانم، هەرچەندە لە ڕووی واقعییەوە تەصەور ناکەم ئەو دەستەیە بتوانێت مانگانە ڕاپۆرت بداتە جیهەتی مەعنی، بە تەحدید بوترێت وەرزی ئەو دوو ڕاپۆرتە ئاراستە بکرێت و، سالّانەش هی سالّەکە بنێردرێت بۆئەوەی ئەوان بتوانن لە چوار چێوەی یاساکە نەچنە دەرەوە و کارو باری خۆیان بەڕێوە ببەن، ئەم ماددەیە بۆ مسۆگەر کردنی دوو مەسەلەی زۆر گرینگە یەکەم: تۆمار کردنی داهات، دووەمیش: گواستنەوەی بۆ وەزارەتی دارایی و سەرف کردنی، بۆیە بە دیدی من وردکرنەوەی ئەم بابەتە جۆرێك لە مەترسی لە بەدینەهاتنی ئەم دوو خالّە هەیە، هیوادارین لیژنەی مەعنی چڕی بکاتەوە و مسۆگەری ئەو داخوازییە بکات کە هەیە.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

باشە، ئێستا لیژنە پەیوەندیدارەکان قسەتان چییە لەسەر ڕای ئەندامانی پەرلەمان؟، بەڕێز دکتۆر عزت فەرموو.

بەڕێز د.عزت صابر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

یەکێك لە پەرلەمانتارە بەڕێزەکان باسی لەوە کرد کە دەستە سەر بە پەرلەمان دەبێت، بۆیە ڕاپۆرتەکانی نەك هەر بۆ پەرلەمان یا خۆد پەرلەمان مافی ئەوەی هەیە هەموو کاتێك دەسەلاّتەکانی کەم بکاتەوە، ڕاستی ئەم دەستەیە سەر بە ئەنجومەنی وەزیران دەبێت، بۆیە زۆر گرینگە ڕاپۆرتی بدرێتە پەرلەمان، لە خالّی داهاتوودا سیاغەی ڕاپۆرتەکەش نیشانی بەڕێزتان دەدەم، بەڕێزیکی تریش باسی لەوەی کرد شایستەی دارایی پێویستە ئەویش بچێتە ئەو سەندووقە، لە ڕاستیدا لە بڕگەی (٥)ی ماددەی (٨) بە وازیحی هاتووە شایستەی دارایی تر دەبێت ئەویش بچێتە سەندوقەکەوە، سەبارەت بە ماددەی (٧)م بڕگەی (١)م پشتگیری ڕای پەرلەمانتارە بەڕێزەکان دەکەم ڕێژەی (ئالّۆ وێر) لەوێ واتای تەواو و دەقیق نادات بە دەستەوە، بۆیە پێشنیار دەکەین بەم شێوەیە بێت، بەڕێوەبردن و مسۆگەر کردنی گواستنەوەیان بۆ ژمێرەی وەزارەتی دارایی ئەو کاتە هیچ تەفسیرێکی هەلّنەگرێت، سەبارەت بە بڕگەی (٢)م لە ماددەی (٧)م وردبینی کردنی جولّەی گشت داهاتەکانی نەوت و گازی هەرێم لە سەندووق دا بەپێی چاودێری ناوخۆیی لە هەرێمی کوردستان، کە وتت لە هەرێمی کوردستان ئەو سیغەیە یا خۆد ئەو تەفسیرە هەلّەیە ناهێلّێت، چونکە هەموو وەزارەتێك لە حکومەتی هەرێم دا خۆی چاودێری ناوخۆیی هەیە، هەموو وەزارەتێك بێجگە لەوەش شوێنەکەی لە هەرێمی کوردستان پێی دەوترێت دیوانی چاودێری دارایی، بۆیە مەعنای یا خود مەبەست لە بڕگەی دووەمی ماددەکە بریتییە لەوەی کە دیوانی چاودێری دارایی چاودێری داهاتی ئەم سەندووقە بکات، بۆیە وشەی هەرێمی کوردستانی بۆ ئیزافە بکرێت یان بە تەحدید بنووسرێت، لە لایەن دیوانی چاودێری دارایی لە هەرێمی کوردستان،...

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

پێموابێت ئەوە دوایی لە بڕگەکانی تردا تێدایە لە ماددەکانی تردا کە دیوانی چاودێری ڕەقابەی دەکات.

بەڕێز د.عزت صابر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڵێ یەعنی کەواتە ئێستا کە وشەی هەرێمی کوردستانی بۆ ئیزافە بکەین ئەو ئیشکالەش ناهێڵێت کە ئەم چاودێرییە ناوخۆییە لە لایەن وەزارەت خۆیەوە بێت، ماددەی (٥)م بەم شێوەیە سیاغە بکرێتەوە (پێویستە لەسەر دەستە راپۆرتەکانی بە شێوەی مانگانە و ساڵانەی خۆی بداتە پەرلەمان و بۆ ڕای گشتی ئاشکرا بکات) بۆئەوەی ڕای ئەو پەرلەمانتارە بەڕێزانەی تریش بە هەند وەربگیرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز دکتۆر شێرکۆ جودت، فەرموو.

بەڕێز د.شێرکۆ جودت:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە ناوی خوای بەخشەندە و میهرەبان، ئەم خاڵانەی کە باس کرا سەبارەت بە راپۆرتەکان بکرێت بە نامیلکە و لە وەقایعی کوردستان خۆی بێگومان راپۆرتەکان بلاو دەکرێتەوە، مەسەلەی ئەوەی کە (بە پێی پێویستی) بۆ زیاد بکرێت هەر ئەوەش پێویستە و ئێمە پشتگیری لێ دەکەین بەوەی کە مانگانە ئەوانە راپۆرت بنێرن و بە پێی پێویست، سەبارەت بە ڕایەکەی دکتۆرە (ڕێواز) مەسەلەی ئینسیابیەت و نسبیەت من پشتگیری لەو ڕایە دەکەم، چونکە ئینسیابیەت جیاوازە لە نسبیەت، نسبیەت واتە ڕێژەیەک دیاری بکرێت، بەڵام ئینسیابیەت واتە سیاقی جوڵەی حەرەکەی هینەکە، بۆیە بەڵێ ئەوە ئێستا لە گەڵ لیژنەدا دەبێت روونی بکەینەوە یان تەوزیحی زیاتری بدەینێ، مەسەلەی بە هاوکاری و هەماهەنگی وەزارەتی دارایی بەڵێ ئەوە خۆی لە خۆیدا تەحسیل حاصلە، چونکە ئەم موئەسەسەیە سەر بە ئەنجومەنی وەزیرانە و، ئەنجومەنی وەزیرانیش وەزارەتی دارایی مەعنی یە،...

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

لە کوێیدا ئەمە دکتۆر؟

بەڕێز د.شێرکۆ جودت:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی کە هەر لە بڕگەی پێشتردا ئیقرارمان کردووە کە تەنزیمییەن سەر بە ئەنجومەنی وەزیران بێت و لەوێدا تەبعەن دەبێتە تەحسیل حاصل کە وەزارەتی درایی بێتە سەر خەت و ئەگەر ئیشارەتیشی پێ بدرێت، یەعنی تەئکید کردنەوەیە لەسەر ئەوە، ئەوەی ئاشکرا بکرێت بۆ ڕای گشتی بەڵێ بێگومان کە پەرلەمان ئاگادار بوو و ئەو راپۆرتانە زەخت بکرێتەوە بۆئەوەی کە ئاشکرا بکرێت بۆ ڕای گشتی شتێکی گرینگە بۆ شەفافیەت، ئەوەی کە دەوترێت پێویست ناکات (بنووسرێت) یان (بوترێت) کە راپۆرت بدات بە پەرلەمان، ئێمە مەبەستمان بۆ کە بەروونی تەئکید لەوە بکەینەوە کە مولزەم بێت ئەو دەستەیە کە راپۆرت بدات بە پەرلەمان بۆئەوەی کە نەبێتە ئەوەی کە ئجتیهاد بکرێت مانگێك بنێرێت یان کاتێك

بنێرێت و کاتێك نە نێرێت لەبەرئەوەی کە مولزەم نییە، بۆیە بەو دەقە ئیلزامی ئەو دەستەیە دەکرێت کە راپۆرت بنێرێت بۆ پەرلەمان راپۆرتی تەفصیلی، ئەوەی کە بە روونی بنووسرێت دیوانی چاودێری دارایی بەڵێ، چونکە هەر ئێمە خۆشمان کە موناقەشاتمان دەکرد لە لیژنەکاندا مەبەستمان ئەوە بوو کە لە ژێر رەقابەی دیوانی چاودێری دارایی دا بێت کە لە بڕگەی(٢)م دا باسی لێوە بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز دکتۆرە ڤالا فەرموو.

بەڕێز د. ڤالا فرید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەکو لیژنەی یاسایی تەنیا ڕای خۆمان لەسەر بڕگەی (٢)م هەیە، کە تایبەتە بە وردبینی کردنی جوڵەی گشت داهاتەکانی نەوت و گازی هەرێم لە سەندووق دا بە پێی چاودێری ناوخۆیی لە گەڵ دەرکردنی راپۆرتی مانگانە دەربارەیانەوە، ماددەی (١١) بڕگەی (٥)م هەیە، لە ماددەی (١١) بڕگەی (٥)م کارەکانی دەستەو ژمێرەکانی سەندووق مل کەچ دەبن بە چاودێری پەرلەمانی کوردستان و دیوانی چاودێری دارایی هەرێم، بۆیە دەکرێت ئەو بڕگەیە لێرانە هەڵبگیرێتن لەبەرئەوەی لە بڕگەی (٥)م لە ماددەی (١١)م بە ڕاشکاوانە ئیشارەت بەو بابەتەو بەو خاڵە دراوە.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز کاك علی فەرموو.

بەڕێز علی حەمە صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵاهی یەك تێبینی بچووکم هەیە، تەبعەن من پشتیوانی زۆربەی بۆچوونەکانی بەڕێز کاك (سالار) دەکەم، بەڵام سەبارەت بەوەی کە راپۆرتی مانگانە ڕەنگە نەکرێت و بکرێتە وەرزی من پێموایە راپۆرتی هەفتانەش دەکرێت بکرێت ئەمە عەمەلییەکی زۆر ئاسانە و لە دونیا بۆتە شتێکی لەحزەوی، ئەم لەحزە ئەوەندە نەوت دەڕوات و ئەوەندە نەوت فرۆشرا پارەکەی جوڵەی پێدەکرێت، ئێستا لە نەرویج موعتەبەرە، یەعنی عەمەلییەکە قورس نییە، ئەو نەوتانەی کە فرۆشراوە تەنیا بەیاناتەکان کۆ دەکرێتەوە لە چوار چێوەی راپۆرتێکدا و تەسلیم دەکرێت، ئەم بەیاناتانەش بەشێکن لەوەی کە رۆژانە هەن، یەعنی تایبەت بە پەرلەمان یان تایبەت بە ئەنجومەنی وەزیران، ئەم راپۆرتە حازر ناکرێت، ئەم دامەزراوە راپۆرتەکە هەر خۆی هەیەتی بە شێوەی رۆژانە چەند نەوتی فرۆشتووە؟ جا تۆ دەتوانی رۆژانە لێی وەربگری، دەتوانی هەفتانە لێی وەربگری، دەتوانی مانگانە لێی وەربگری، بۆیە پێموایە کارێکی ئاسانەو قورس نییە.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

باشە، تکایە موشاوەرە بکەن سیاغەی بکەنەوە ماددەکە بەو تێبینیانەی کە وەرتان گرت بۆئەوەی بیخوێنرێتەوە و بیخەینە دەنگەوە. بەڕێز دکتۆر عزت فەرموو.

بەڕێز د.عزت صابر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بڕگەی (٢)م لە ماددەی (٧)م وردبینی جولّەی گشت داهاتەکانی نەوت و گازی هەرێم لە سەندووق دا بە پێی چاودێری ناوخۆیی لە گەلّ دەرکردنی راپۆرتی مانگانە دەربارەیانەوە، لە راستیدا لە ماددەی (١١) هاتووە کە دیوانی چاودێری دارایی سەرجەم جولّەی داهات لەم سەندووقە وردبینی دەکات، لە یەکێکی تر لە ماددەکان هاتووە کۆمپانیای (جیهانی) وردبینی دەکات، لە سیستەمی ژمێریاریش لە هەرێمی کوردستاندا سەرجەم وەزارەت و دەستەکان لە ناوخۆی خۆیدا بەشێك هەیە پێدەوترێ بەشی (تەدقیق)، بەشی وردبینی، بۆیە بۆئەوەی هەرسێ چاودێرییەکە چاودێری ناوخۆی و دەستەکە سەندووقەکە دیوانی چاودێری دارایی لە هەرێمی کوردستان لە گەلّ کۆمپانیا باوەر پێکراوەکانی دونیا بۆئەوەی هەرسێکی ئامانجەکە بپێکێ، دووەم بەم شێوەیە دایدەڕێژینەوە بۆئەوەی هیچ تەفسیرێکی تر هەلّنەگرێت وردبینی کردنی جولّەی گشت داهاتەکانی نەوت و گازی هەرێم لە سەندووق دا بە پێی وردبینی ناوخۆیی ئیتر لەوێدا هیچ تەفسیرێکی تر هەلّنا گرێت، ئەو چاودێری کردنە دەکەین بە (وردبینی) بۆئەوەی کەلیمەی تەدقیق بپێکێ وردبینی ناوخۆیی لەگەلّ دەرکردنی راپۆرتی مانگانە دەربارەیانەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

باشە، سوپاس، بڕگەکانی تریش داڕێژراونەتەوە، بەڕێز دکتۆر شێرکۆ فەرموو.

بەڕێز د.شێرکۆ حەمە امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ببورە، دەبوایە لە کاتی خۆیدا بم وتایە، تەنیا زمانەوانییە، دەربارەی نا، بەلّکو لەبارەیەوە، چونکە گۆنجاوتر و کوردی تر.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

لەبارەی لە بڕگەی چەند؟

بەڕێز د. شێرکۆ حەمە امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی حەوتەم، دووەم.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

د. شێرکۆ فورموو،

بەڕێز د. شێرکۆ جودت مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لە بڕگەی دووەم، کاتێك کە گفتوگۆکانمان کرد لەسەر مەسەلەی چاودێری، باسمان لە تەنیا تەدقیق نەبوو، بەلّکو مەبەستمان ئەوە بوو شتێك هەیە لە دونیا پێی دەلّێن (energy editing system) واتە

﴿نظام الرقابة على الطاقة﴾ ئەم سیستەمی چاودێرییە گرنگییەکەی لەوەدایە کە ئەم دەستەیە ﴿٣﴾ ئیشمان لە ماددەیەکی تردا تەسبیت کردووە، ﴿تەدقیقە، تەوفیقە، ادارة عائدات النفط﴾ واتە وردبینی و دڵنیاکردنەوە و بەڕێوەبردنی داهاتی نەوت و گاز، لە رووی تەوفیقییەوە نەك لە رووی تەدقیقییەوە بە تەنیا، لە رووی تەوفیقییەوە دڵنیاکردنەوە رووندات هەتا ئەو دەستەیە ئیشی چاودێری نەکات، واتە لەگەڵ کۆمپانیاکانی هەرێمی کوردستان بۆ نەوت و گاز تەنسیق دەکات بۆ دڵنیا کردنەوەی داتا و زانیارییەکان کە راستن، بۆیە ئێمە پێمان وایە بڕگەی دووەم، لەبەر ئەوەی گفتوگۆی زۆرمان لەسەر کردووە لە ماددەی حەوت، وەك خۆی بمێنێتەوە و چاودێرییەکەی و بوعدە رەقابییەکەی و دڵنیا کردنەوەکە زەمانەت دەکات و هەم تەدقیقەکەشی دەهێنێتە دی.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

باشە، تەواو بوون؟ کاك فەرهاد قسەت هەبوو؟ ببورە، فەرموو،

بەڕێز فەرهاد حەمە صالح ﴿فەرهاد سەنگاوی﴾:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دوو، سێ، قسەشم هەبوو، لەبەر ئەوەی من لە موناقشەی ئێرە یەك، دوو، جار رووپشتم، بەداخەوە ئێوە تێبینیەکانی منتان بە هەند وەرنەگرتبوو، تێبینییەکانیشم لە خۆرایی نەبوو، وتم وشەی سەندووق بکەنە ﴿کاسە﴾ کە بە داخەوە موەفەق نەبوون، بەڵام شتێکی ترم وت کە ﴿٥﴾ پارێزگارەکەی کوردستان پێویستە ئەندام بن لەو شوێنە، بۆچی؟ هەر ﴿٥﴾ پارێزگارەکەی کوردستان ئاگادارترین کەس و بەهێزترین کەسن لە پارێزگاکەی خۆیان لە ئیداری و زانیاری و دەسەڵاتیان هەیە و ئەگەر ئەندامی ئەو کاسەیە بن هەم شەفافتر و هەم ئاگادارتر دەبن و کوردستان کۆ دەکاتەوە، چونکە ﴿٥﴾ پارێزگار لە هەر پێنج گۆشەی کوردستان دەزانن چییە، من شەخسی خۆم ئەگەر پارێزگار بم ناهێڵێم نەوت لە پارێزگای من دەرکەن، ئەگەر نەزانم چۆن دەبێت؟ و بەشی ئێمە چەندە؟ چەند دەبردرێت؟ لەبەر ئەوە ئەگەر لە مەسڵەحەتی سەندووقەکە بۆ ئەوەی دیمۆکراتی تر بێت و باشتر بێت بۆ کوردستان پێویستە ﴿٥﴾ پارێزگارەکەی کوردستان ئەندام بن، ئەگەر تێپەڕیوە دەتوانرێت لە ماددەی ﴿١٣﴾ کە باسی هەیکەڵی کارگێڕی سەندووقەکە دەکات لەوێ جیگای بکرێتەوە، ئەمە مەسەلەی زۆر گرنگە.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

مەسەلەی ﴿کاسە﴾ یان سەندووق، وتمان لە دارشتنی کۆتاییدا، تەدقیق دەکەین کە چۆنە، ئەگەر بگۆنجێت لەگەڵ زاراوە کوردییەکاندا بەکاری دەهێنین، بەڵام ئەوەی جەنابت باس دەکەی ئەم سەندووقە تەنیا ئەرکی کۆکردنەوەی داهاتە و ئەرکی سەرپەرشتیکردنی پرۆسەکانی نەوت نییە، کۆمپانیاکانی تر کە دروست دەکرێن ئەو کات دەتوانرێت وا بکرێت کە لە ژێر چاودێری پارێزگاکان بن، بۆ نموونە کۆمپانیای دۆزینەوەو بە بازارکردنی نەوت کە دروست دەبێت لە داهاتوو کە بە یاسا دەری دەکەین، بەڵام ئەمە

سەندووقێکە بۆ کۆکردنەوەی داهات نەك بۆ سەپەرشتی کردنی پرۆسەکانی نەوت، بۆیە رەنگە لەبەر ئەمە تێبینییەکەت بەهەند وەرنەگیرابێت لە لایەن لیژنەکەوە.

بەڕێز فەرهاد حەمە صالح ﴿فەرهاد سەنگاوی﴾:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر روونی بکەنەوە رەنگە بە سوود بێت، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

د. ڤالا فەرموو.

بەڕێز د. ڤالا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دوای تاوتوێ کردنی بابەتەکە بە تایبەتی بڕگەی دووەم، لەگەڵ هەردوو لیژنەی تایبەتمەند ئەوان لە بیدایەتەوە روونکردنەوەیان دا کە مەبەستیان لە چاودێری، چاودێری دیوانی رەقابەی مالیە و دوای تاوتوێ کردن دەرکەوت مەبەستیان دیوانی رەقابەی مالّی نییە، بەڵکو مەبەستیان وردبینی کردنی نێوخۆییە، بۆیە لیژنەی یاسایی بڕیارەکەی لەگەڵ ئەوانە کە ئەو ماددەیە وەکو خۆی بمێنێت و دوای ئەوەی کە روونکردنەوەیان دا و ماددەکە بەم شێوەیە داڕێژراوەتەوە، ماددەی حەوتەم: دەستە ئەمانەی خوارەوە لە ئەستۆ دەگرێت، یەکەم، تۆمارکردن و دۆکیۆمێنت کردنی سەرجەمی داهاتەکانی نەوت و گازی هەرێم کە بە گوێرەی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەستدەکەون لە سەندووقدا و هەروەها بەڕێوەبردن و مسۆگەر کردنی گواستنەوەیان بۆ ژمێرەی وەزارەتی دارایی پاش ئەوەی بە پێی ماددەی یازدەهەمی ئەم یاسایە لەسەر پێشنیاری دەستەو بڕیاری ئەنجومەنی وەزیران و پەسەندکردنی پەرلەمان تەرخان دەکرێت، دووەم، وردبینی کردنی جوڵەی گشت داهاتەکانی نەوت و گازی هەرێم لە سەندووقدا بە پێی چاودێری نێوخۆیی لەگەڵ دەرکردنی راپۆرتی مانگانە لەبارەیانەوە، سێیەم، سااڵنە ئاشکراکردنی گشت ئەو داتایانەی تایبەتن بە ژمێرە و چالاکییەکانی سەندووق دەربارەی سپاردن و راکێشان و وردبینی کردنیان بە بەکارهێنانی کۆمپانیای ژمێریاری جیهانی لێهاتوو و متمانە پێکراو، دواتر بەرزکردنەوەی راپۆرتی ناوبەناو بۆ ئەنجومەنی وەزیران کەوا چالاکی و راپۆرتی کۆمپانیاکانی ژمێریاری جیهانی پۆخت دەکاتەوە لەگەڵ دەرخستنی راوبوچوونی خۆی لەسەر ئەم راپۆرتانە، چوارەم، مسۆگەرکردنی شەفافییەت و درکاندن لە پرۆسە دارایییەکان لەکاتی ئەنجامدانی رێکارو پرۆسەکانی ژمێرکاری بە گوێرەی ستاندەردی ژمێریاری پەیڕەوپێکراوی جیهانی و ئاستی پیادەکردنیان لەسەر گشت ژمێرەکانی سەندووق کە لەم یاسایەدا باس کراون. پێنجەم، پێویستە لەسەر دەستە راپۆرتەکانی بە شێوەی مانگانە و سااڵنەی خۆی بداتە پەرلەمان و بۆ رای گشتی ئاشکرای بکات.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

کێ لەگەڵ ماددەکەیە بەو شێوەیەی کە خوێنرایەوە؟ خرایە دەنگەوە، ﴿٧٥﴾ کەس لەگەڵیدایە، کێ دژیەتی؟ کاك سەعید دژیەتی، ﴿١﴾ کەس دژیەتی، کەواتە پەسەندکرا، ماددەی هەشتەم، کاك عمر نوقتەی نیزامیت هەیە؟

بەڕێز عمر عینایت حەمە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێش مانگێك ئێمە یاداشتێکمان ئاراستەی بەڕێزتان کرد بۆ ئامادەبوونی بەڕێزان ئەندامانی باڵای لیژنەی نەوت و گاز بۆ ناو پەرلەمانی کوردستان.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عمر، ئەمە پەیوەندی بەم دانیشتنەوە نییە، دەتوانی بە یاداشتێك بیدەی بە دەستەی سەرۆکایەتی، فەرموو ماددەی هەشتەم بخوێنن بۆ ئەوەی بیخەینە گفتوگۆوە.

بەڕێز د. فاڵا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی چوارەم، بەڕێوەبەردنی داهاتەکانی نەوات و گاز، ماددەی هەشتەم: دەستە وەرگرتنی ئەمانەی خوارەوە لە ئەستۆ دەگرێت، یەکەم، پوختەی داهاتە شایستەکانی هەرێمی هاتوو لە هەناردەکردن و فرۆشتنی نەوت و گاز بە گوێرەی گرێبەست کردنی بەستراو لەگەڵ کۆمپانیاکاندا چ لە لایەن وەزارەتەکانەوە یان کومپانیای کوردستان بۆ دۆزینەوەو و بەرهەمهێنانی نەوت و گاز بێت بە گوێرەی یاسا، پاش داشکاندنی شایستەکانی ئەو کۆمپانیایانەی لە هەرێم کار دەکەن و بەرهەمهێنەرن، چ نەختینەیی بێت یان عەینی و تێچوونەکانی و گواستنەوە و عەمبار کردن و هەناردەکردن و فرۆشتن لە لایەن وەزارەتەوە، دووەم، سەرجەم پێ بەخشین و پاداشتەکانی هاتوو لە گرێبەستەکانی نەوت و گاز لە کاتی شایستەبوونیان و لە نێوانیشیان پاداشتەکانی واژو کردن و بەرهەمهێنانی گرێ بەستە نەوتیەکانی بەستراو لەگەڵ کومپانیا بیانی و خۆماڵییەکان و پاداشتەکانی ژێرخانی ئابووری و بڕەکانی تەرخان کراو بۆ پاراستنی ژینگە و داهاتی تر بە گوێرەی یاسای نەوت و گاز و یاساکانی دیکەی پەیوەندیداردا هاتووە. سێ یەم، پوختەی داهاتەکانی بەروبوومە نەوتی و گازییەکان پاش داشکاندنی تێچوونەکان لە نێوانیاندا پاڵاوتە کردن و گواستنەوە و عەمبار کردن ئەوەی پەیوەستە پێیانەوە لە لایەن وەزارەتەوە، چوارەم: داهاتی دارایی هاتوو لە حکومەتی ئیداری ئەوەی راستەوخۆ پەیوەستە بە داهاتی نەوت و گاز و بەروبوومەکانیان جگە لە پشکی هەرێم لە بودجەی گشتی ئیتحادی دا. پێنجەم: ئەو بڕانەی وەك شایستە بۆ هەرێم هاتوون لەوەی تایبەتە بە نەوت و گازەوە، بە گوێرەی حوکمەکانی یاسای دیاری کردن و وەرگرتنی شایستە داراییەکانی هەرێمی کوردستان-عێراق لە داهاتە ئیتحادییەکان ژمارە ﴿٥﴾ی ساڵی ﴿٢٠١٣﴾ لەگەڵ رەچاو کردنی بڕگەی

چوارەمی سەرەوەی ئەم یاسایە، شەشەم: ئەو بڕانەی لە وەبەرهێنانی داهاتەکانی نەوت و گازدا وەدەست هاتوون کە لەو ماددەیەدا ئاماژەیان بۆ کراوە.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

کێ تێبینی هەیە لەسەر ئەم ماددەیە با ناوی خۆی بنووسێت؟ بەڕێزان دیارە لیژنە پەیوەندیارەکان دەزانن تێبینیتان لەسەر چییە؟ بۆیە روونکردنەوەیەك دەدەم پێش ئەوەی قسە بکەن و دوای ئەوە ئەگەر بیرورای ترتان هەبێت، ئەگەر قسەکانتان لە لایەن لیژنە پەیوەندیدارەکانەوە گەیشتبێت، بۆ ئەوەی کە ناوتان دەخوێندرێتەوە گفتوگۆکان درێژ نەخایەنێت، فەرموو د. عزت،

بەڕێز د. عزت صابر اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەنانەت لە بودجەی ساڵانەی عێراق دا هاتووە سەرجەم داهات و خەرجی نەوت لە بودجەدا پەسەند دەکرێت ئینجا خەرج دەکرێت، بۆیە ئەگەر مادەی هەشتەم، کە نووسراوە پوختەی داهاتەکان، لە بڕگەی یەکەم و سێ یەم، وشەی پوختە دەکەین بە وشەی کۆی ﴿total﴾ بە ئینگلیزی و سیاغەیەکی تری بۆ دەکەین و هەندێك پارەی تر هەیە شاراوە نییە، هەرێمی کوردستان کە نەوت دەفرۆشێت بۆ کۆمپانیا گەورەکان لە جیهان، ئەو نرخەی کە پێی دەفرۆشێت و ئەو پارەی کە وەردەگرێت کۆمێنشنی لەسەرە یا خود خەرجی هەیە ئەو خەرجییانە یەکسەر ئۆتۆماتیکی دەکرێت و ئەو خەرجییانە فیعلەن نایەتە ناو سەندووقەکەوە، سیاغەیەکی وای بۆ دەدۆزینەوە، بەڵام ناکرێت وەزارەتی سامانە سروشتییەکان بەدەر بێت لە وەزارەتەکانی تری حکومەتی هەرێمی کوردستان، بۆیە ئەو سەندووقە مەکانەتی خۆی هەبێت پێویستە سەرجەم داهاتی نەوت، نەك پوختەی داهاتی نەوت بچێتە ئەو سندوقەوە، ئەگەر بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان موناقشەیان چڕ بێتەوە لەسەر وشە، ئەوا رای لیژنەی دارایی و لیژنەی سامانە سروشتییەکانە کە وشەی پوختە دەکەین بە وشەی کۆی داهاتەکان، زۆر سوپاس.

بەڕێز فخرالدین قادر عارف/سکرتێری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم ئەندام پەرلەمانە بەڕێزانە ناویان تۆمارکردووە بۆ گفتوگۆکردن لەسەر ماددەی (٨) ، جا هەر بەڕێزێك ئەگەر پەیامەکەی گەیشتبوو بۆ گفتوگۆکردن کە من ناوم خویندەوە ئاگادرامان بکاتەوە بۆ ئەوەی ناوی بکوژێنینەوە ، پێشتر ئەم بەڕێزانە ناویان نووسیوە (تەلار لطیف ، گەشە دارا ، شێرکۆ حەمە امین ، علی حەمە صالح ، عزت صابر ، ڕێواز فائق ، مریم صمد)

بەڕێز د . یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

کێ ناوی خۆی ئەکوژێنێتەوە با ئێستا پێمان بڵێت.

بەڕێز فخرالدین قادر عارف/سکرتێری پەرلەمان:

(قادر وەتمان ، صالح فەقێ ، سەرکەوت سەرحەد ، تحسین اسماعیل ، مامۆستا مروان گەلاڵی ، هەورامان گەچێنەیی ، ڕابوون توفیق ، ابوبکر هەڵەدنی ، بەهزاد دەرویش ، پەروا علی ، کەژاڵ هادی ، حسن صالح ، منیرە عثمان ، غریب مصطفی ، حیاة مجید ، عباس غزالی).

بەڕێز د . یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

خاتوو گەشە فەرموو.

بەڕێز گەشە دارا جلال:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش لەگەڵ ئەو ڕایە بووم کە بەڕێز دکتۆر عزت خوێندیەوە ، مەسەلەی (پوختە و کۆ)کە لەگەڵ کۆیا بووم (کۆی داهاتەکان) ، داهاتە شایستەکانی هەرێم لە هەناردەکردن و فرۆشتنی نەوت و گاز ئەگەر ئێمە حەسری بکەین بە فرۆشتنی نەوت و گاز و تەنها (تصدیر و بیع) لێرەیا هەرکاتێك حکومەتی هەرێم عەقدێکی کرد لەسەر بەرهەمێکی تری نەوتی داهاتەکەی نایەتە ئەم سندووقەوە ، بۆیە پێم باشە بە گشتی عەقدەکان بە مەتلەقی بێت ، واتە ئەگەر بڵێین هەموو ئەو عەقدە نەوتیانەی کە کراوە داهاتەکەی بێتە ئێرە ، ئەبێ ئەو برگەیەش لاچێ لەکاتی مەسەلەی کۆکە ئەویش پاش داشکاندنی شایستەکان ، شایستەی کۆمپانییەکان ، دیارە لیژنەکانی پەیوەندیدار خۆیان باشتر ئەزانن ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د . یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس ، بەڕێز شێرکۆ حەمە امین فەرموو.

بەڕێز د. شێرکۆ حەمە امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەرباری پشتگیریم بۆ قسەکانی دکتۆر عزت و گەشەخان و تەلارخان و ئەوانە ، من لەسەر ئەم ماددەیە ئەم سەرنج و تێبینیانە ئەڵێم ، ئەم ڕەشنووسەشم ئامادە کردووە ، لەسەر یەکەم من بەدیاری کراوی من لایەنگری ئەوەم ئاوا بنووسرێ ماددەی هەشتەم ، خاڵی یەکەم " (کۆی داهاتەکانی پڕۆسەکانی نەوت دەچێتە سندووقەکەوە) ، پاشان موستەحاقاتەکانی کۆمپانیاکانی لێدەردەکرێت پاش ڕەزامەندی دەستەی بەڕێوەبردن و وردبینی کردنیان ، چونکە لە ڕاستیدا بەپێی ئەمە دەسەلاتەکی زۆر زۆر دراوە بە وەزارەتی سامانە سروشتییەکان بۆ من هەرتەمەنام ئەکرد بەڕێزیان لێرە بوونایە ، یەعنی ناکرێ لە دونیادا هیچ وێنەیەکی تر نییە وەزارەتێك خۆی نەوت دەربێنێ ، خۆی نەوت بفرۆشێ ، خۆی ئامر بلسەرفیش بێت ، ئەوەی تا ئێستا لەکوردستان کراوە وابووە لە ڕاستیدا ، هەتا بەپێی ئەو ڕاپۆرتەشی کە بەڕێزیان داویانە بە ئەندامانی پەرلەمان کە باسی خەرجییەکانی نەوتیان کردووە لە ساڵی (٢٠٠٧-٢٠١٣) کە لەڕاستیدا هەمووی بە بڕیاری نهێنیەو یەعنی ئەمە وێنەی نییە لە عالەمدا ، بۆ نموونە وەزیرەکانی تر ڕەنگە دەسەلاتیان زۆر مەحدوودە لە سەرفیاتا ، ئەبێ جیاوازی چی بێ لە بەینی وەزیرێك و وەزیرێکی ترا؟! بۆیە من لایەنگری

ئەوەم لە ڕاستیدا نەسەکە بەم جۆرە دابڕێژرێتەوە ، لایەنگری ئەوەم لە ڕاستیدا (کۆی داهات) ببێت بە داهاتی وەزارەتی دارایی یەعنی لە ڕاستیدا دەبێت وەزارەتی سامانە سروشتییەکان لایەنی تەکنیکی پڕۆسەی نەوت سەرپەرشتی بکا نەك لایەنی فرۆشتن و کۆکردنەوەی داهاتوو بوارەکانی تر ، چونکە لە ڕاستیدا وێنەی نییە لە جیهانا ، لەسەر خاڵی دووهەمیان" هەر بۆیە پێمخۆشە نازانم کێ وەلاممان بداتەوە؟ ئایا هەموو ئەوپارانەی پێشتر چارەنووسیان چی لێدێت؟ ئایا ئەچنە ناو ئەم سندووقەوە؟ یاخود ئەم سندووقە لەو کاتەی کە دەست بەکارکردن ئەکات پارەی تێ ئەچێت؟ سێهەمیان " ئەوەی دکتۆر عزت دیسان لەگەڵیام (کۆی داهاتەکان) ، لەگەڵ ئەوەشدام ئەوە لابرێت پاش داشکاندنی تێچوونەکان ئەمە لابرێت ، واتا کۆی داتەکە بچێتە ناو سندووقەکە و لەوێوە لێی دەربکرێتەوە ، حەزئەکەم وەلامی ئەم پرسیارەش وەربگرمەوە هەست دەکەم چوارەم و پێنجەم لەیەك ئەچن جا نازانم بەڕێزان خۆیان سەیرێکی بکەن ئایا چوارەم و پێنجەم چ جیاوازییەکی هەیە لە نێوانیانە داهاتی دارایی هاتوو لە حکومەتی ئیتیحادی پاشان ئەو بڕانەی وەك شایستە بۆ هەرێم ، هەستدەکەم خۆیان تۆزێك وردتر سەیری کەن ، ئایا هیچ جیاوازییەك ئەبینن لە نێوانیاندا؟ خاڵی شەشەم" ئەو بڕانەی لە وەبەرهێنانی داهاتەکانی نەوت و گازدا وەدەست هاتوون ئەو (کەیە) زیادەیە ، بڵێین ئەو بڕانەی لە وەبەرهێنانی نەوت و گازدا وەدەست هاتوون و لەم ماددەیەدا ئاماژەیان بۆ کراوە ، سوپاس.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس ، ئەندامانی لیژنە پەیوەندیدارەکان دوایی قسەی خۆتان بکەن ، بەڕێز کاك تحسین اسماعیل فەرموو.

بەڕێز تحسین اسماعیل احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی هەشتەم ، بڕگەی یەکەم" کۆی داهاتە شایستەکانی هەرێمی هاتوو ، لە کوردی نییە ئەگەر بکرێتە (شایستەکانی هاتووی هەرێم) ، ئینجا لێرە هاتووە بە گوێرەی گرێبەستەکانی نەوت و گازی بەستراو لەگەڵ کۆمپانیەکاندا ، بەستراو هەر غەڵەتە لێرە نەبێ باشترە هەر گرێبەستەکانی نەوت و گاز لەگەڵ کۆمپانیاکاندا ، ئینجا ئەویش پاش داشکاندن لێرە داشکاندن ناگونجێ کەمکردنەوە باشترە ، (کەمکردنەوەی شایستەکانی ئەم کۆمپانیانەی لە هەرێمدا کاردەکەن) ، بڕگەی دووەم" نووسراوە (سەرجەم پێبەخشین و پاداشتەکانی هاتوو) ، پێبەخشین نا ، (بەخشیش و پاداشتەکانی هاتوو لە گرێبەستەکانی نەوت و گاز لە کاتی شایستە بوونیاندا) نازانم مەفهومێك نادا باشترە بڵێین کە شایستەبن لە نێوانیشیاندا پاداشتەکانی واژۆکردن و بەرهەمهێنانی گرێبەست ، گرێبەست بەرهەمناهێنرێ ئامادەکردنی گرێبەستە نەوتییەکان بێ دیسان بەستراو لەوێ لابدرێتن ، بڕگەی سێیەم" بەڕێزێکی تریش ئیشارەتیدا کە بەروبووم زیاتر بۆ کشتوکاڵ دێت ، ئەگەر بکرێتە پێکهاتە نەوتییەکان موشتەقات پێکهاتەیە ، دیسان داشکاندن بکرێتە

کەمکردنەوەی تێچوونەکان ، پالاوتەکردن نییە بۆ پالاوتن نەبێ پالاوتەکردن بێتن ، من لەگەڵ بەڕێز کاك دکتۆر شێرکۆم بڕگەی چوارەم و پێنجەم لەیەك ئەچن ، بکرێنە یەك باشترە ، سوپاس.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس ، بەڕێز کاك ڕابوون معروف فەرموو.

بەڕێز ڕابوون توفیق معروف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەکورتی پشتگیری ئەو بۆچوونەدەکەم کە وشەی پوختە دەکرێتە سەرجەم ، هەروەها بە دەستەواژەیەکی وازیح و ئاشکرا جێبکرێتەوە ، جگە لەوەزارەتی دارایی یەعنی پێش گەیشتنی داهاتەکان بۆ وەزارەتی دارایی هیچ ناوەندێکی تر مافی سەرفکردنی پارەی نەبێ ، هەروەها پێشنیاریش دەکەم بۆ لیژنە پەیوەندیدارەکان لەسەرەوە ئەگەر بکرێ پێناسەی داهاتە نەوتییەکان بەگوێرەی ماددەی یەکەم لە یاسای نەوت و گاز ڕێکبخرێتەوە ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس ، خاتوو حیاة مجید فەرموو

بەڕێز حیاة مجید قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکانم لەلایەن مامۆستا تحسین و گەشەخان کرا ، سوپاس بۆ ئێوە.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس ، بەڕێز دکتۆرە ڕێواز فەرموو.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تێبینیم لەسەر بڕگەی شەشەم هەیە ، ئەگەر ئەم بڕگەیە بۆ ئەوە دانراوە ، ئەگەر ئێمە لە پێنج بڕگەی سەرەوە هیچ یەعنی شتێکمان لەبیر چووبێ یان شتێك کە لە ئایندەیا ڕەنگە وەکو داهاتبێت ئەو بڕەش بچێتە ناوسندووقەکەوە هەستدەکەم سیاغەکەی تەواو نییە ، ئەو بڕانەی لە وەبەرهێنانی داهاتەکانی نەوت و گازدا وەدەست هاتوون کە لەم ماددەیەدا ئاماژەیان بۆ کراوە نووسراوە ، خۆی ئەبووایە بنووسرێ بۆ نەکراوە ، هەرشتێکی تر کە لەو پێنج بڕگەیە نەکراوە ئەگەر وابێ یەعنی ئەو ماددەیە ئەو فەقەرەی زیادەیە ئەوە یەکەمیانە ، دووەم" ئەمەوێ تەوزیح لەسەر دوو شت بدەم بڕگەی چوارەم و بڕگەی پێنجەم مەبەست چییە ، بڕگەی چوارەم مەبەست لەپارەی بەنزینە هەندێك جار ئێمە قسە لەسەر ئەوە دەکەین کە لە ڕابردووا بڕێکی زۆر حسەی بەنزینی هەرێمی کوردستان نەهاتووە مەبەست ئەوەیە ، بڕگەی پێنجەمیش مەبەست ئەو (٢٧) تریلۆنەیە کە ئەو وەکو ڕاپۆرت لە ڕابردوودا وەرمانگرت ئەگەر خواکردی و عیراق دڵی نەرم بوو بۆی ناردین ئەچێتە ناو ئەو سندووقە ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس ، کاك عباس غزالی فەرموو.

بەڕێز عباس میرخان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی ڕاسی بێتن هەروەکو لە ماددەی پێشتریش باسم کرد ئەمانە زیاتر لە ڕێنمایی دەچن ، ئەمن ماددەی هەشت ، نۆ بەم شێوەیە کورتم کردیتەوە ئەگەر پەسند بێ ، لەدوای کەمکردنەوەی ئیلتیزاماتی سەرفیات کۆی داهاتەکانی خاڵس لەم سندووقە کۆدەکرێتەوە بە دراوەکانی دانپێدراو لەو بانکەی سندووق بە پەسندی ئەزانێ ، سوپاس.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس ، کاك بەهزاد دەروێش فەرموو

بەڕێز بەهزاد دەروێش:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بۆ ماددا هەشتێ خاڵ یەکەم و سێیەم تەئیدا پشتگیریا دکتۆر عزتێ دکەین هەروەتف بۆ خاڵ یەکەم ئەڤ سیاغە دکتۆر شێرکۆ حەمە امین خوێندیەوەڤا تەئیدێ لوێ سیاغە دکەین بەڕاستی ، خاڵ سێ" هەر ل سێیەمدا ماددا هەشتێ سێیەم بەدل بەروبووم و بەرهەمەکان پێشتریش مە بەحس کر بەدل بەروبووم ببتە بەرهەمەکان ، ئەوژی ئەز وێ ڕەئیمە هەرواتف پاش داشکاندن بێتە ئیلغا کرن ئەڤە خاڵ سێ داهاتییە نیشانکرن ، شەشەم" بەڕێز سەرۆکی پەرلەمانێ هەرچەندە دکتۆرە ڕێواز ب شێوازەکی دی بەحس کر ڕاستی ئەگەر هەمی داهاتێت نەوت و گازێ ئەم ئەغلەبێ سەر وێ ڕەئییێنە خاڵ ئێکێ و سێیێ ، هەمی بەرهەمەکانی نەوت و گاز هاتنە پەسن کرن ئەڤ خاڵە هەنگێ زێدەیە ئەوێ شەشێ ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس ، خاتوو پەروا علی فەرموو.

بەڕێز پەروا علی حەمە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەخاڵی یەکەم منیش وشەی (کۆ) باشترە کە بەڕێزان ئیشارەتیان پێدا ، هەر وەها لەگەڵ تەواوی قسەکانی دکتۆر شێرکۆ حەمە امینم ، سەبارەت بەخاڵی شەشەمیش بەهەمان شێوە ئەو بڕانەی لە وەبەرهێنانی داهاتەکانی نەوت و گازدا وەدەست هاتوون ئەکرێ بکرێ بە ئەوانەی تر یان سەرجەم ئەو بڕانەی تر تاڕادەیەك دەستەواژەکە ڕوون نییە یان لەگەڵ ئەوانی تر کۆبکرێتەوە یان بگۆڕدرێ ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس ، بەڕێز کاك قادر ئۆتمان فەرموو.

بەڕێز قادر ئۆتمان رسول (قادر ڕەزگەیی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش پشتگیری هەموو ئەو ڕەئیانە دەکەم کە (کۆی داهات) بێت نەك (پوختەی داهات)بێ ، پێشنیار دەکەم لە بڕی پاش داشکاندن دواتر شایستە داراییەکان سەرف بکرێ ، بڕگەی سێیەم هەر نەمێنێ تەنها یەك وشەی جیاوازی تێدایە کە پالأوتە کردنە باقی شتەکانی دیکە لەو دەقەدا هاتوون یاخود لە ماددەی (١١) بڕگەیەك یان خاڵێك زیادبکرێ بۆ دراو پێدانی وەزارەت بە مەبەستی شایستە داراییەکانی کۆمپانییەکان و بۆ مەبەستەکانی دیکەش ، یەعنی گواستنەوە و پالأوتەکردن بۆ هەموو ئەو مەبەستانە ، واتە کۆی داهاتەکە بێتە سندووقەکە دواتر وەزارەتی سامانە سروشتییەکان پارە وەربگرێ بە مەبەستی بەرجەستە کردنی شەفافییەت ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس ، بەڕێز کاك غەریب فەرموو.

بەڕێز غریب مصگفی حەمە (غریب پێنجوێنی)

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەوەی کە دکتۆر عزت باسی کرد، کە وشەی (پوختە) بکرێت بە (کۆ)هاوڕێیانم ئاماژەیان پێکرد، کە ئەوە بکرێت بە (کۆ)، بەڵام ئەگەر لەکۆتایی هەردوو خاڵی یەك و سێیەم، لە بڕگەی پاش داشکاندنی تا کۆتاییەکەی لا نەبرێت ئامانجی ئێمە ناپێکێت، تا کۆی داهاتەکە بە شەفاف بێتە ناو سندوقەکەوە، بۆیە ئومێد دەکەم لەهەردوو خاڵەکەدا هی یەکەم و سێیەم، پاش داشکاندنی تا کۆتایی هەمووی لابرێت، سوپاس.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێز کاك صالح فەقێ، فەرموو.

بەڕێز صالح فقێ محمد امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش پشتیوانی لەو پوختەیە دەکەم، ئەوە یەکەم، دووەم: لەخاڵی یەکەم ئەوەی گرێبەستەکەی نەوت و گازی بەستراو، تا ڕادەیەك ئەوانەی دوای خۆی ناگرێتەوە، کە بۆ لەمەودوا ئەبەسترێت، ئەو بەستراوەش لابرێت، ئەم وشەی داشکاندنە کە لەهەرکوێدا هاتبێت، نەمێنێت، کە ئێمە باس لە پوختە ئەکەین هیچ سەرفیاتێك نامێنێتەوە، تا پاش یان داشکاندنی تێدا بمێنێتەوە، ئەبێت جارێکی تر ڕێك بخرێتەوە، وە لەهەر شوێنێك وشەی نەوت وگاز هاتبێت، بەرهەمەکانیشی لەگەڵیدا ئاماژەی پێ بدرێت، وشەی هاتوو یان بەدەستهاتوو ئەوەش تا ڕادەیەك ڕوون نییە، لە هەر جێگایەك هەبێت بەدەست دەکەوێت یان بەدەست دێت ئەوە وشەیەکی تری بۆ بدۆزینەوە، لەوەی پێنجەمیش: لە دوو خاڵدا پێویست بەوە ئەکات لە سەرجەم پرۆسەکانی داهاتی نەوت، واتە سەرجەم پرۆسەکانی بۆ زیاد بکرێت، سوپاس.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز كاك علی حەمە صالح، فەرموو.

بەڕێز علی حەمە صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من ڕێکم خستووەتەوەو دامڕشتووەتەوە سەبارەت بەوەی کە پێی ئەڵێین (کۆبکرێت) خاڵی یەکەم: چونکە کە دەڵێین داهاتە شایستەکانی هەرێمی هاتوو، لێرەدا داهات نەهاتووە، هەرێم هاتووە، بۆیە لەڕووی زمانەوانیەوە، باشە بڵێین کۆی داهاتە وەدەست هاتووەکانی هەرێم، لەهەنارده کردن و فرۆشتنی نەوت و گاز، بەگوێرەی گرێبەستەکانی نەوت و گازی بەستراو لەگەڵ کۆمپانیاکان، لێرەدا واتاکەی بەم دوو دێڕە بەتەواوەتی دەیپێکێت، چونکە ئەوەی کە دەڵێین لەلایەن وەزارەتەوە یان کۆمپانیای کوردستان، ئێستا لەلایەن وەزارەتەوەیە، بەڵام کە کۆمپانیای کوردستان دروست بوو، ئۆتۆماتیکی لەقانونی تایبەت بەخۆی هەمووی ئەچێتە سەر کۆمپانیای کوردستان، من لەگەڵ وشەی شایستەدا نیم، چونکە ئەم داهاتانە هەر ئەبێت شایستە بن، نابێت نا شایستە بن، یەعنی بەشێوەیەك لە شێوەکان تۆ گومان لەخۆت دەکەیت کە ئیشی ناشایستە ئەکەیت، هەمیشە دووبارەی دەکەیتەوە، لەخاڵی سێیەم: دیسانەوە لەوانی تریشدا لەماددەی دووەم، سەرجەم پێ بەخشین و پاداشتەکانی هاتوو، لەگرێبەستەکانی نەوت و گاز لەکاتی شایستە بوونی، بۆ داهاتی تر هەیە ناشایستە بێت، یان کاتێکی تر هەیە داهاتی ناشایستەی تێدا بێت، ئەوە زیادە، خاڵی سێیەم: پێم وابێت ئەمە بەتەواوەتی دەیپێکێت، کە بڵێین دیسانەوە کۆی داهاتە وەدەست هاتووەکانی هەرێم لەهەنارده کردنی نەوت، ئەوەش ئەتوانین بنووسین کۆی داهاتە وەدەست هاتووەکانی نەوت و گاز، ئەوە بەتەواوەتی دەیپێکێت، ئەگەر نا وشەی هەناردەکردن و وشەکانی تر کۆتاییەکەی بەو شێوەیە ببڕێت، خاڵێکی تر ڕەنگە پرسیاری ئەوە بێت، لەگەڵ کاك دڵشادیش باسمان کرد، ئەی پارەی ئەو هەموو کۆمپانیانەی کە وقوفیان کردووە، ئیستیحقاقی پاڵاوگەکان چی بەسەر دێت؟، لە عێراق وا کراوە، سەرجەم پارەی نەوت کە وەدەست دێت ئەخرێتە سندووقی دەوڵەتەوە، دوایی لەناو بودجەی گشتیدا ئیستیحقاقی کۆمپانیا نەوتیەکان و هەموو مەسروفاتەکانی نەوت تەخصیصی بۆ ئەکرێتەوە، پارەی بۆ تەرخان ئەکرێتەوە، چونکە فیکرەکە ئەوەیە ئەگەر ڕاستەوخۆ وەزارەتی سامانە سروشتییەکان یان کۆمپانیای کوردستان یان هەر دامەزراوەیەکی تربن، ئەم پارانە بدەنەوە وەك ئیستیحقاقات، ئەم ئیستیحقاقاتانە ڕەنگە بە فیلتەری تەحقیقدا تێ نەپەڕێت، یەعنی ئیستیحقاقاتەکە هەر ئەدرێت، بەڵام کە بێتەوە سندووق و لەناو بودجەدا تەرخانی بۆ بکرێت زەمانەتێکی باشتر هەیە کە بە فیلتەرێکدا تێ دەپەڕێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، دکتۆر عزت، فەرموو.

بەڕێز د. عزت صابر اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پرسیارێك كرا سەبارەت بە ماددەی چوارەم و پێنجەم، جیاوازییەكەیان چییە؟، بەڕێز دكتۆرە ڕێواز بەشێكی ئیشارەت پێداو بەشێكی تریشی سالاّنە لە بودجەی عێراقەوە (١٠٠)ملیار دینار تەرخان دەكرێت بۆ كرێنی سووتەمەنی بۆ وێستگەكانی كارەبا و ئەبێت ئەو پارەش بچێتە ئەم سندووقەوە، كەواتە جیاوازییان هەیە، بۆیە چوارەم وپێنجەم گرنگی خۆی هەیە، وەكو خۆی دەمێنێتەوە، ماددەی هەشتەم، یەكەم: پوختەكە دەكرێت بە (كۆ) لەكوێدا كۆمپانیاكانی تەواو بوو، ئیتر بوەستێت، ئەمجارەش تەئكید لەوە دەكەمەوە كە ئەم سندووقە وەكو بانقێك وایە، بۆ هەلگرتنی پارەی داهاتی نەوت، بۆیە گرنگە و بۆ ئەوەی شەفاف بێت پرۆسەی نەوت لە كوردستان سەرجەم خەرجییەكانی لەم پەرلەمانەدا پەسەند دەكرێت، وەزارەتی نەوتی هەرێمی كوردستان سالاّنە خەرجی خۆی وەكو هەموو وەزارەتەكانی تر بخاتە ناو پرۆژەی بودجەوە ئەو كات ئەوەش نامێنێت كەوەزارەتی دارایی ئاگاداری نابێت، یاخود ئەو سندووقە ئەهەمیەتی كەم دەبێت، سەرجەم خەرجی وەزارەتی سامانە سرووشتییەكان بچێتە ناو بودجەی سالاّنە كە پەرلەمان پەسەندی دەكات، بۆیە یەكەم: لەكوێدا وشەی كۆمپانیاكان هاتووە كۆتایی پێ بێت، سێیەم: پوختەی داهاتەكان تەواو دەقیقە، بەروبووم لابرێت ئەوە لەماددەكانی تریش چاكمان كرد، ماددەی شەشەمیش (كراوە) بكرێت بە (نەكراوە)، ئەوەی دكتۆرە ڕێواز دەقیقە، یەعنی لەم پێنج ماددەیەدا چ داهاتێك لەنەوت دەستمان دەكەوێت بێجگە لەوەش هەر داهاتێكی تر كە دەستمان دەكەوێت، لەنەوتەوە بێت هەر ئەبێت بچێتە ئەم سندووقەوە، ماددەی نەوت (٢٠٠) ماددەی تری لێ دروست دەكرێت، (١٠٠) بەكار هێنانی هەیە، بۆیە زۆر ئاساییە لەداهاتوودا داهاتێكی ترمان هەبێت، كە لەم ماددانەدا ئیشارەتی پێ نەكراوە، سوپاس.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، لیژنەكانی تر قسەتان هەیە؟، خاتوو منیرە فەرموو.

بەڕێز منیرە عثمان علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە بڕگەی یەكەم كە باسی كۆی داهاتە شایستەكانی هەرێمی هاتوو لە هەنارەد كردن و فرۆشتنی نەوت و گاز، پێشنیار دەكەم بكرێت بە (نەوت و گاز) و (بەرهەمە نەوتییەكان)، بەگوێرەی گرێبەستەكانی نەوت و گازی بەستراو لەگەڵ كۆمپانیاكاندا، مەبەستم ئەوەیە ڕووبەرەكانەوەی تەواو لەبەردەستمان بێت، كە مەبەستی كام بیرە نەوتانەیە؟، ئەو بیرانەی ئێستایە، یان داهاتووە یان كۆنەكانە؟، چونكە بەپێی ماددەیەك لە فەقەرەی ١٦ و ١٧ی یاسای نەوت و گاز بەڕوونی ئیشارەتی بەمە داوە، كە بیرە نەوتەكانی ئێستاو داهاتوو، واتە ڕابردووشی ئیشارەت پێداوە، لە بڕگەی چوارەم، پێشنیار دەكەم لیژنەی یاسایی سەیرێكی ئەم بڕگەیە بكات، دەقاو دەق هاوشێوەی ماددەی دووەم بڕگەی دووەم، دووبارە بووەتەوە، سوپاس.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، دکتۆر فرسەت نوقتەی نیزامیت هەیە؟، فەرموو.

بەڕێز د. فرست صۆفی علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەسەر بڕگەی شەش پێم وایە، خۆیان کەنووسیویانە بەو شێوە نووسیویانە، ئەگەر نا پێویست نەبوو وشەی بەرهەمهێنانی تێدا بێت، ئەگەر وابووایە ئەوە قسەکەی ئەوان تەواو بوو، کە ئەڵێت ئەو بڕانەی لە داهاتەکانی نەوت و گاز بەدەست هاتووە، ئەگەر وابێت تەواوە، بەڵام کە ئەڵێت وەبەرهێنانی مەبەستی ئەوەیە کە لە پێشتر وابووە، با بڵێین ئێمە شیرینیمان هەیە، داهاتمان هەیە، ئەگەر وەبەرهێنان بەو بڕانە بکرێت، ئەو داهاتانەی لە وەبەرهێنانی ئەمانەوە دێت، ئەوانیش دەچنە ناو ئەم سندووقەوە، ئەگەر مەبەستیان ئەوە نییە، ئەم وەبەرهێنانە چییە لێرەدا؟، لەبەر ئەوە من تەسەور ئەکەم کە بڕگەی شەش کێشەی نییە وەکو خۆی، چونکە ئەوان ئەڵێن وەبەرهێنانی لەسەر بکرێت، لەسەر بەروبوومی نەوت، ئەگینا ئەبێت وەبەرهێنان هەڵبگیرێت، سوپاس.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، دکتۆر عزت، فەرموو.

بەڕێز د. عزت صابر اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەدانیشتنمان لەگەڵ نوێنەری ئەنجومەنی وەزیران و حکومەت، تەنانەت وەزارەتی سامانە سرووشتییەکانیش، بەوازیحی حەتا بەزمانی عەرەبی بۆ ئێمەیان ناردووە، جەختیان لەوە دەکردەوە، پێنج خاڵەکە کە سەرچاوەی کۆکردنەوەی داهاتن بۆ سندووقی داهاتە نەوتییەکان، هەر داهاتێکی تر کە لەم پێنج خاڵەدا ئاماژەی پێ نەکراوە، تەنها مەبەستی دەقیقی حکومەت ئەوەیە، سوپاس.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئەتوانین وای لێ بکەین ئەو بڕانەی لەوەبەرهێنانی داهاتەکانی نەوت و گاز وەدەست هاتوون و ئەو داهاتانەی تریش کە لەم ماددەیەدا ئاماژەیان بۆ نەکراوە، ئەوە هەم داهاتی وەبەرهێنان دەگرێتەوە هەم هەر داهاتێکی تریش کە لە بڕگەکان ئاماژەی پێ نەکراوە، بەڵێ دکتۆر عزت، فەرموو.

بەڕێز د. عزت صابر اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەفسیرەکەی دکتۆر فرسەت دەقیقە لێرەدا، وەبەرهێنانی داهات و وەبەرهێنانی سەرمایە تا دوایی، بەم شێوەیە صیاغەی دەکەینەوە، ئەو داهاتانەی کە لە پرۆسەی نەوت و گازدا وەدەست هاتوون و لەم ماددەیەدا ئاماژەیان بۆ نەکراوە، بۆیە وشەی وەبەرهێنان هیچ پێویست ناکات لەوێدا دابندرێت، سوپاس.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئەوەش پێم وابێت ماناکان ئەپێکێت، باشە لێژنەکانی تر هیچ تێبینیتان هەیە؟، دکتۆر شێرکۆ فەرموو.

بەڕێز د. شێرکۆ جودت مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خاڵێك باسکرا لەسەر ئەسەری ڕەجعی ئەم یاسایە کە ئایا ئەسەری ڕەجعی ئەبێت بۆ داهاتەکانی داهاتوو، یان نابێت؟، ئەوە ئەکرێت، لە بڕگەی داهاتوودا کە باس لە نەفازی ئەم یاسایە دەکرێت، ئەگەر ئەندامانی پەرلەمان پێیان باش بوو ئەکرێت بە بڕگەیەك دیاری بکەین کە هی ڕابردووش وردبینی تێدا بکرێت، لەوێدا تەسبیت بکرێت، سوپاس.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

كاك على حەمە صالح، فەرموو.

بەڕێز على حەمە صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

یەك بابەتی گرنگ هەیە نەمانوتووە، بەڕەئی من کۆکردنەوەی داهات زۆر زۆرەو ئاماژەی پێ نەکراوە، ئەویش مولکانەیە، چونکە لە ١٠٪ی هەموو پارەی وەدەستهاتوو لە پرۆسەی نەوتدا، لەهەموو گرێبەستێکدا لەپێش هەموو شتێك لە ١٠٪ی بۆ حکومەتی هەرێمە، بۆیە پێم باشە بنووسرێت سەرجەم پێ بەخشین و پاداشتەکانی هاتوو لە گرێبەستەکانی نەوت و مولکانەکان، من دیسانەوە تەئکید ئەکەمەوە ئەو کاتەش هەر وەڵامی ئەمەم پێ نەگەیشت، ئێستا حکومەت بەپێی هەموو عەقدێك لەگەڵ ئەنجومەنی باڵای هەرێمی نەوت و گازیش وەڵامی ئەمەم پێ نەگەشت، لە (٢٠٪)ی قازانجە لەهەموو گرێبەستێکی نەوتیدا، کۆمپانیای کوردستان بۆ دۆزینەوەو وەبەرهێنانی نەوت ئەم لە (٢٠٪)تە دەکەوێتە کوێوە لێرەدا؟، چونکە من لێرەش دەستم نەکەوتووە، ئەم دوو داهاتە دوو داهاتی زۆر گەورەن کە لێرەدا نییە، سوپاس.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

باشە، تکایە صیاغەی بکەنەوەو پاشان بیخوێننەوە تا بیخەینە دەنگەوە، مامۆستا ئەنەس، فەرموو.

بەڕێز انس محمد شریف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

حەقیقەت وشا وەبەرهێنان دوو، سێ جارا پشتی هنگی ژی یا هاتی وە دیارە مەبەستا حکومەتێ ئەوە کو وەبەرهێنان جهێ خۆ تێدا ببینیت، چونکی ماددەی نۆیەم، چوارەم بێژیت (سەندووق لە سەر پێشنیازی دەستە و ڕەزامەندیا ئەنجومەنی وەزیران دەسەڵاتی هەیە ژمێرەیەکی تایبەت لە بانکە ئەهلییەکان تەنها بۆ مەبەستی وەبەرهێنان بکاتەوە)، یەعنی ئەو وەبەرهێنانە دوو، سێ جها دووبارە بوویە وا دیارە مەبەستی پێ هەی نازانم ئەگەر لێرە رابکەن خەلەلەك دروست دەبیتن یان دەبی لە هەموو جێگا رابکەن یان ژی بمینیت.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئینجا دکتۆر عزت باسی ئەوەی کرد، ئەگەر بوتریێت کۆی داهاتەکانی تریش ئەوکاتە داهاتی وەبەرهێنانیش ئەگرێتەوە، فەرموون دوا داڕشتنی ماددەکان بخوێننەوە بۆئەوەی بیخەینە دەنگەوە.

بەڕێز د. فالاّ فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی چوارەم

بەڕێوەبردنی داهاتەکانی نەوت و گاز

ماددەی هەشتەم:

دەستە وەرگرتنی ئەمانەی خوارەوە لە ئەستۆ دەگرێت:

یەکەم: کۆی داهاتە شایستە وە دەستهاتووەکانی هەرێم لە هەناردەکردن و فرۆشتنی نەوت و گاز بەگوێرەی گرێبەستەکانی نەوت و گاز.

دووەم: سەرجەم پێ بەخشین و پاداشتەکانی هاتوو لە گرێبەستەکانی نەوت و گاز و مولکانەکان لەکاتی شایستە بوونیاندا لەنێوانیانیشدا پاداشتەکانی واژوو کردن و بەرهەمهێنانی گرێبەستە نەوتییەکان لەگەڵ کۆمپانیا بیانی و خۆماڵییەکان، پاداشتەکانی ژێرخانی ئابووری و بڕەکانی تەرخانکراو بۆ پاراستنی ژینگە و داهاتی دیکە بەگوێرەی ئەوەی لە یاسای نەوت و گاز و یاساکانی دیکەی پەیوەندیداردا هاتوون، سێیەم کۆی داهاتەکانی بەرهەمە نەوتی و گازییەکان، چوارەم، داهاتی دارایی هاتوو لە حکومەتی ئیتیحادی کەوا راستەوخۆ پەیوەستە بە نەوت و گاز و بەرهەمەکانیان جگە لە پشکی هەرێم لە بودجەی گشتی ئیتیحادیدا، پێنجەم، ئەو بڕانەی وەك شایستە بۆ هەرێم هاتوون لەوەی تایبەتە بە نەوت و گازەوە ئەویش بە گوێرەی حوکمەکانی یاسای دیاری کردن و وەرگرتنی شایستە داراییەکانی هەرێمی کوردستانی عێراق لە داهاتە ئیتیحادییەکان ژمارە پێنجی (٥) ی ساڵی (٢٠١٣) لە گەڵ ڕەچاو کردنی بڕگەی چوارەمی سەرەوەی ئەم ماددەیە، شەشەم، ئەو داهاتانەی کە لە ئەنجامی وەبەرهێنان بە سەرمایەی سەندووقەکەوە دەست دێن، حەوتەم، هەر داهاتێکی تری پرۆسەی نەوت و گاز کە لەم ماددەیەدا ئاماژەی بۆ نەکراوە.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

کێ لە گەڵ ماددەکەیە بەو شێوەیە کە خوێندرایەوە؟ (٦٧) کەس لە گەڵێیەتی، کێ دژییەتی؟ کەس نییە دژی بێت، کەواتە پەسەند کرا، یەك کەس؟ یەك کەس دژییەتی، کەواتە پەسەند کرا، نوقتەی نیزامیت هەیە کاك صالح؟ فەرموو.

بەڕێز صالح فەقێ :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە خاڵی یەك پۆختەی داهاتە شایستەکانی هەرێمی تێدا نەبێت، لە بەر ئەوەی ئەو بەرهەمانەی کە لە کەرکووك دێن ناگرێتەوە.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سیاغەکەی وای لێهاتووە، کۆی داهاتە بە دەست هاتووەکانی هەرێم.

بەڕێز صالح فەقێ:

ئەمن هەر دەستیشم هەڵبڕی بۆ ئەو خاڵە.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئەتوانڕێ لە جێگایەکی تر جێ بکرێتەوە، لە شوێنێکی تر جێ بکرێتەوە، باشە ماددەی دواتر بخوێنرێنەوە، پێم وابێ جیێ ئەبێتەوە، چونکە لە بڕگەی حەوتەمدا کۆی داهاتەکانی کە لێرەشدا نەهاتووە باس کراوە، جێ ئەبێتەوە، کێشە نییە بەڵێ، فەرموون ماددەی نۆیەم بخوێنەوە.

بەڕێز د. ڤالا فرید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی نۆیەم، یەکەم، ژمێرەی ئەو سەندووقە، ژمێرەیەکی داخراو دەبێت تەنها بە مەبەستی کۆ کردنەوەی داهات، دووەم، چەند ژمێرەیەکی جۆراجۆر بۆ سەندووق دەکرێتەوە چ بە دینارى عێراقی بێت یان هەر دراوێکی بیانی لە لقی بانکی ناوەندی عێراقی لە هەرێمدا یان هەر بانکێکی دیکەی حکومی کە ئەنجومەنی وەزیران پاش پەسەند کردنی لقی بانکی ناوەندی لە هەرێمدا هەڵیدەبژێرێت بە مەبەستی سپاردنی گشت داهاتەکانی نەوت و گاز کە لەم یاسایەدا دەقییان لە سەر کراوە، سێیەم پێویستە لە سەر دەستە رێنمایی پێویست بۆ جوڵاندن و سپاردنی بڕەکان لە نێوان ژمێرەکانی سەر بە سەندووق پاش پەسەند کردنی لە لایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە دەربکات، چوارەم، سەندووق لە سەر پێشنیاری دەستە و رەزامەندی ئەنجومەنی وەزیرانەوە دەسەڵاتی هەیە ژمێرەیەکی تایبەت لە بانکە ئەهلییەکان تەنها بۆ مەبەستی وەبەرهێنان بکاتەوە.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

کێ قسەی هەیە لە سەر ئەم ماددەیە با ناوی خۆی بنووسێت؟ بەڕێز کاك صالح فەقێ فەرموو.

بەڕێز صالح فقی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی نۆیەم لە خاڵی یەکەمدا ئەوەی پاش پەسەند کردنی لقی بانکی ناوەندی لە هەرێم هەڵی دەبژێرێ، ئەو پاش پەسەند کردنەی لێ لابرێت، رەنگە ئەو لقی بانکی ناوەندیە هەندێك جار کێشە بۆ ئەم سەندووقە دروست بکات ئەوە لابرێت باشترە کە تا ئێستاش پێم وایە نەکراوەتەوە.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، تەواو هەر ئەوەندە؟ باشە، بەڕێز ماموستا انس محمد فەرموو.

بەڕێز انس محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەر ماددەی نۆیەم، چوارەم، دیسان ئیشکالیەك یا تێدا هەی، بۆ مەبەستی وەبەرهێنان حیسابەك بکەنەوە، هیچ وازیح نییە ئەو وەبەرهێنانە چییە؟ ئەگەر بانکی ئەهلی یەعنی مەقسەد پێ ئەو بیت پارەی بدەنێ و ئەو پارە ب دەین بچیتن ئیحتیمالە قروزێت رەبەوی بن، ئەگەر قروزێت رەبەوی بن کێشەیەکی شەرعیمان لە سەر هەبیت ئەگەر نا بە چ شکل یان بە چ ئیستیسمار بێتە کرن؟ حەقیقەت نەیا وازیحە ئیحتیمالە ببیتە ئەگەرێ ڤێ چەندێ، یەعنی ئیحتیمالا زەرەرێ و فایدە و خوسارەتێ هەبیت، ببیتە ئەگەرێ ڤێ چەندێ ئەڤ ماله مالێ گشتی بە هەدەر بچیت دەبی بێتە وازیح کرن کا مەبەست وەبەرهێنان چییە و ل کیرێ بێتە وەبەرهێن کرن، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، کاك ئومێد حەمە علی فەرموو.

بەڕێز ئومێد حەمە علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەنها بڕگەی چوارەمی سەندووق لە سەر پێشنیاری دەستە و رەزامەندی ئەنجومەنی وەزیران و پەسەند کردنی پەرلەمان، من دەمەوێ ئەو پەسەند کردنی پەرلەمانەی بۆ زیاد بکرێت دەسەڵاتی هەیە ژمێرەیەکی تایبەت لە بانکە ئەهلییەکان تەنها بۆ مەبەستی وەبەرهێنان بکاتەوە.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

باشە، زۆر سوپاس، بەڕێز مامۆستا جمال عثمان فەرموو.

بەڕێز جمال عثمان ((مۆرتکە)):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خاڵی یەکەم ژمێرەی ئەم سەندووقە ژمێرەیەکی داخراو دەبێت تەنها بۆ مەبەستی کۆ کردنەوەی داهاتەکان، بە رای من ئەم سەندووقە ژمێرەیەکی داخراو دەبێت تەنها بۆ مەبەستی کۆبوونەوەی داهاتەکان وازیحتر و رووتنرە، خاڵی چوارەمیش مامۆستا باسی کرد، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێز دکتۆرە ڕێواز فائق فەرموو.

بەڕێز د. ڕێواز فائق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە یەکەمدا تۆزێك ناوازیحی هەیە، ژمێرەی ئەم سەندووقە ژمێرەیەکی داخراو دەبێت تەنها بە مەبەستی کۆکردنەوەی داهات، من نازانم ئەم فەقەرەمان بۆچی دانان؟ بۆ ئەوەی داماناوە کە هەیئەتی سەندووقەکە دەسەڵاتی سەرفی نەبێت حیسابەکەی حیسابێکی موغلەق بێت تەنها صەڵاحییەتی کۆکردنەوەی هەبێت، صەڵاحییەتی خەرجی نەبێت، هەست ئەکەم سیاغەکە خوێندەوەیەکی تری بۆ ئەکرێت، یەعنی من ئاوا

ئەیخوێنمەوە ئەگەر کەسێك مەعلوماتم لە سەر قانونەکە نەبێت وا ئەیخوێنمەوە کە ژمێرەی ئەم سەندووقەش تەنها لە بۆ کۆکردنەوەی داهاتە ژمێرەیەکی داخراوە، لە بەر ئەوە داوا لە لیژنە پەیوەندیدارەکان ئەکەم سیاغەیەك بکەن کە مەجالی هیچ نەوعە تەفسیرێکی تێدا نەبێت و ئەو ئامانجە بپێکێ کە لیژنە تایبەتمەندییەکان خواستیانە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێز دکتۆر شێرکۆ حەمە امین فەرموو.

بەڕێز د. شێرکۆ حەمە امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە راستیدا ئەمنیش سەرنجی یەکەمم لە سەر ئەوەیە کە دکتۆرە رێواز وتی، یەعنی ژمێرەی داخراو روون نییە، روون بکرێتەوە، یەعنی بە مەعنای ئەوەی هیچ حیسابێکی تری لە سەر ناکرێتەوە یا خود چۆن وەکو جەنابی وتی، یەعنی زۆر بە دیاری کراوی، مەبەستەکە ئەوەیە ئایا پارەکە کۆ ئەکاتەوە بە هیچ جۆرێك لێ سەرف ناکرێت؟ یەعنی مەبەست زۆر روون بکرێتەوە بە جوانی، خاڵێکی تریش لە سەر بڕگەی چوارەم سەندووق لە سەر پێشنیازی دەستە و رەزامەندی ئەنجومەنی وەزیران دەسەڵاتی هەیە ژمێرەیەکی تایبەت لە بانکە ئەهلییەکاندا تەنها بۆ مەبەستی وەبەرهێنان بکاتەوە، یەکەم لە راستیدا وەبەرهێنان دیار نییە، روون نییە، بە بڕوای من ئەمە دەرگایەك ئەکاتەوە رەنگە لە ئایندە بۆ خراب بە کار هێنان، بۆیە باشترە بڕگەیەکی بۆ زیاد بکرێت یان هەر لە گەڵ خۆیدا بۆتە دەستە رێنمایی تایبەت بۆ ئەو وەبەرهێنانە یا خود جۆری وەبەرهێنانەکە، یەعنی چی ئەکات؟ ئەو وەبەرهێنانە کامەیە کە بەو پارەیە دەکرێت؟ بۆیە لە راستیدا بەم جۆرە پلاستیکیە بە بڕوای من لە ئایندەدا زۆر بە خرابی بە کار بهێنرێت، و خاڵێکی تریش ئەوەیە کە پێویست ناکات رەزامەندی ئەنجومەنی وەزیرانیان هەبێت دەستە خۆی ئەو بانکە ئەهلییە هەڵبژێرێ کە ژمێرەکەی تێدا ئەکاتەوە، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێز دکتۆر فرست صۆفی فەرموو.

بەڕێز د. فرست صۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە بڕگەی یەکەم منیش پێم وایە هەر لە پرۆژەکەی کە لە پەرلەمانیش پێشکەش کرا پرۆژەکەی حکومەتیش ئەو حیسابی داخراو نییە، حیساب لە نیزامی بانکی حیساب کە هەیە و دونیایەك رێ و شوێن پێشتر دامانایە بۆ ئەو دەستەیە کە چۆن تەعامول لە گەڵ ئەو حیسابانە دەکات ئەمە تێبینی یەکەم، خاڵ دووەم بڕگەی پێنج لە ماددەی پانزدە لە یاسای نەوت و گازدا دەخوێنمەوە ئینجا تێبینی یەکە دەڵێم، بڕگەی پێنجەم دەڵێت تاکو مەرجەکانی ئاماژەیان بۆ کراوە کە لە ماددەی نۆزدەمی ئەم یاسایە جێبەجێ دەکرێن سەندووقەکە دوو حیسابی بە دەستەوە دەگرێت مەبەستی سەندووقی داهاتەکانە، یەکەمیان داهاتە

به دەست هاتووەکان لە پرۆسەکانی نەوتی تایبەتن بە کێڵگەکانی ئێستا حیسابی کێڵگەکانی ئێستا هی دیکە داهاتەکانی بە دەست هاتوو لە پرۆسەکانی نەوتی تایبەتن بە کێڵگەکانی ئایندە، یەعنی حیسابی کێڵگەکانی ئایندە هەر دووحیساب بەشێك لە داهاتی گشتی هەرێم پێك دێنن و دەکەوێتە ژێر چاودێری پەرلەمان، ماددەی نۆزدەمم خوێندەوە ئەو مەرجانەی هێشتا نەهاتوونەتە دی، واتە دەبێ لە کردنەوەی حیساب لە ناو ئەو یاسایەدا ئەو دوو خاڵەی کە ئێستا باسم کرد لە بڕگەی پێنجەم لە ماددەی پانزدە رەنگ بدەنەوە، واتە حیساب کە دەکرێتەوە لە سەندووقی داهاتەکانی نەوت لە سەر بنەمای کێڵگەکانی ئەوەی ئێستا و لە سەر بنەمای حیسابی کێڵگەکانی ئایندە لە ناو ئەو ماددەیە کە ئێستا حیساب دەکرێتەوە رەنگ بداتەوە بە تەصەوری من و بڕگەی یەکەمیش بە هیچ شێوەیەك پێویست ناکات، چونکە کە حیساب کرایەوە ئەوە دەستەیە تەسەروف لە گەڵی دەکات ئەو حیسابە چۆنە و بە چ دراوێکە و بە چ شێوەیەکە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، خاتوو شکریە اسماعیل فەرموو.

بەڕێز شکریە اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێم باشە، نووسرایە رێژەیەکی دیاری کراو لە داهاتە نەوتییە وەرگێراوەکان بۆنەوەی داهاتوو بسپێردرێت، من پێم باشە ئەم رێژە دیاری کراوە دیاری بکرێت لێرەدا بکرێتە لە سەدا پێنج، (٥٪).

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئەوە ماددەی دەیەمە خاتوو شکریە ئێستا ئێمە لە ماددەی نۆیەمین، د. عزت فەرموو.

بەڕێز د. عزت صابر اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

حیسابی موغلەق، ئەو حیسابەیە کە بەس پارەی تێ دەچێ و پارەی لێ دەرنایەت، حیسابێك بۆ منداڵێکی قاسر، کەس مافی نییە پارەی لێ دەربکات تا خۆی دەبێ بە خاوەنی هەتا دوایی، لەبەرئەوە ئەم سەندووقە بۆئەوە کراوە کەس مافی ئەوەی نەبێ پارەی لێ خەرج بکات، بۆئەوەیە سالانە کورتهێنانی بودجەت بۆ پڕبکرێتەوە، لەڕاستیدا بەڕێزان با تەوزیحێکی تر بدەم، ئەو سەندووقە بۆئەوەنییە بودجەی سالانە هەمووی لەمەوە دابین بکرێت، خاڵێکی تر بۆئەوەی یەکەم وازح تر بێ ژمێرەی ئەو سەندووقە ژمێرییەکی داخراو دەبێت و خەرجی لێ ناکرێت و، تەنها بۆ مەبەستی کۆکردنەوەی داهاتە، ئەوە بۆئەوەی یەکەم وازیح تر بێ، چونکە لە ماددەی دوای خۆیدا هاتووە ئەم پارانەی کە لەو سەندووقەوە ڕایدەکێشێت بۆ وەزارەتی دارایی، بۆ بودجەیە، بۆ ئەو بابانەی کە تەرخان کراوە، بۆیە کەلیمەی، وشەی داخراو تەنها مەبەستی ئەوەیە کە ئەتۆ حیسابی بانکی پارەی تێ دەکەیت و پارەی لێ دەردەهێنی، بەڵام ئەو سەندووقە کە دەڵێت داخراوە تەنها مەبەست لێی ئەوەیە دەستە یاخود تەنانەت ئەنجومەنی وەزیرانیش ئەگەر پەرلەمان ئاگادار نەبێت ، مافی نەبێت پارە لەم سەندووقە خەرج بکات، سەبارەت بە چوارەم سەندووق

لەسەر پێشنیاری دەستە و ڕەزامەندی ئەنجومەنی وەزیرانەوە، دەسەلاتی هەیەژمێرەیەکی تایبەت لە بانکە ئەهلیەکان تەنها بۆ مەبەستی وەبەرهێنان بە سەرمایەی سەندووقەکە بکاتەوە، پێشنیار دەکەین ئەو وشانەی بۆ زیاد بکرێت و بۆئەوەی وازیح تر بێ بۆ بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، وەبەرهێنان بە سەرمایەی سەندووقەکەوە ئەوکاتە ناحیە لوغەوییەکەی جوانتر دەبێ و رێکتر دەبێ، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەکانی تر هیچ سەرنج و تێبینیەکتان هەیە؟ د. شێرکۆ فەرموو.

بەڕێز د. شێرکۆ جودت مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ئەوەی کە جۆری وەبەرهێنان بە ڕێنمایی دیاری بکرێت، ئێمە موستەڵەحی وەبەرهێنان، خۆی موستەڵەحێکی ئابووریە، لەبەرئەوە دەبێ زیاد بکات واتە هەر پرۆژەیەك کە پارەکەی پێ زیاد بکات، لەبەرئەوە عیلمیەن ئەوە حەسم کراوە، بۆیە ڕێنمایی تری هەروەکو چۆن دەستەی وەبەرهێنان هینی خۆی هەیە بەهەمان شێوە موستەڵەحێکی عیلمیە، سابتە دەبێ زیاد بکەن، هەر مەشروعێك بێ دەبێ زیاد بکرێت.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

د. شێرکۆ نوقتەی نیزامیت هەیە؟ فەرموو.

بەڕێز د. شێرکۆ حەمە امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دوو شتم وت مەبەستم ئەوە بوو جۆری وەبەرهێنانەکە کێ ئەو وەبەرهێنانە دەکات؟، ئایا ئەو سەندووقە، دەستەکە خۆیان وەبەرهێنان دەکەن؟، دەڕۆن بە سەرمایەکە وەبەرهێنان دەکەن؟کێ چاودێری ئەو وەبەرهێنانە دەکات؟، خاڵێکی تریش بوو وتم ئەگەر بکرێت ئەوەی لێ لابېرێت، یەعنی دەستەکە خۆی بانکەکە هەڵبژێرێت، نەك بە ڕەزامەندی ئەنجومەنی وەزیران، دەستە خۆی بتوانێت بانکێك هەڵبژێرێت و ژمێرییەکی تێدا بکاتەوە، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

د. عزت وەلاّمت هەیە؟ فەرموو.

بەڕێز د. عزت صابر اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە بودجەی ئەمساڵی عیراقدا هاتووە ئەو سەندووقانەی کە هەیەتی وەك سەندووقی خانەنشینییە، هەر سەندووقێکی تر فیعلەن دەسەلاّت دراوە بە سەرۆکی ئەو سەندووقە وەبەرهێنان بکات، لەبەرئەوە ئەو پێشنیارەی دکتۆر شێرکۆ بە هەند وەربگرین، چونکە ئەو پارەی سەندووقە دەچێت بودجەی پێ دروست دەکرێت و پەرلەمان تەسدیقی دەکات، دەتوانین لەجێگای ئەنجومەنی وەزیران وشەی پەرلەمانی

کوردستانی بۆ دابنێین یان سەرۆکی ئەو دەستەیە و ئەنجومەنی ئەو دەستەیە بڕیار بدەن، کە ئەو حیسابە لە چ بانکێك دەکەنەوە، پێویست بە ئەنجومەنی وەزیران ناکات لەڕاستیدا، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك فەرهاد فەرموو.

بەڕێز فەرهاد حەمە صالح سەنگاوی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە دارشتنەوەی بابەتەکاندا کە ئەو برادەرانە پێوەی ماندوو بوون، بۆئەوەی باشتری دابڕێژنەوە، وشەی (invest) لە کوردیدا کراوە وەبەرهێنەر، یان وەبەرهێنان، با لەگەڵ (و) لە زمانی کوردیدا لەو شوێنە زیادە، دەتوانرێت بڵێی بەرهێنان، بەرهێنەر ئەوە دروستە، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

تێبینییەکی گونجاوە، ماموستا انسیش قسەیەکی هەبوو، فەرموو.

بەڕێز انس محمد شریف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵلا هەر مەترسی ئەو چەندە هەیە کو یەعنی جەنابێ دکتۆر شێرکۆ گوتی هەر شکلەکێ پارە زێدە ببیت، حەقیقەت هەر شکلەکی پارە زێد ببێتن هندەك جەها نەڕەوایە، مسەلەن قروزی بانکی یێت هەین رەبەوی دێ پارەی زێدە دەکات، بەس موخالیفی شەرعیە، هەروەسا موخالفی ئیحتمالە دەستوری عیراقیش بێتن، کو هەر شتەکی موخالیفی شەرعی بێت نابێت بێتە پەیڕەو کردین، یا دی ژی دەرگەهەکێ فەکریە ژ بەر هندێ ئیحتمالە هندەك جارا یەعنی خودانێ مالێ و دز ئەگەر پێکڤە بوونە شریك دێ گای کولەکێ را بەن، ئەڤ بەندە عەینەن ئەڤ کولەکەیە، یەعنی ئیحتیادی، ئیحتیمالە شەریکاتێت دی هەمی قروزا ببەن وەکی ئەم بینین سەدان شەریکاتێت تورکی و ئیرانی و نازانم چی پارە ژ کوردستانێ بی و مەشارعێت خۆ ب جھ نەئینایە و یێت چووین موحاسەبە ژی لدویفدا ناهێتە کرن، ئەڤ بەندە بێتە دەرگەهەك، دەرگەهەکی خراپ ئەڤ دگەل خۆ کرین، ڤێن بشکلەکی حەساس تەعامول بێتە کرن و بۆ وازیحی ، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

خاتوو شرین فەرموو.

بەڕێز شرین حسنی رمضان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵلا قسەکان لەلای ماموستا مەلا انسەوە کرا، بەلام کە وەبەرهێنان دەوترێت مەعناتە زیادبوونی سەرمایەیە، کە داخلی سیستەمی بانکی ببێ ئیحتمال بەوجۆرەی کە ماموستا انس ئیشارەتی پێدا، بە ریبا یەعنی پارە بە نەقد بداتە خەڵك و زیادی لەسەر وەربگرێتن، ئەگەر لێرەوە جۆری وەبەرهێنان دیاری بکرێتن باشتر دەبێت، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

د. شێرکۆ فەرموو.

بەڕێز د. شێرکۆ جودت مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە باسمان لە تەعریفە عیلمییەکەی وەبەرهێنانمان کرد، نەك بوعدی ئەوەی کە یەعنی حەرامە یان گەندەڵییە، یان کەمو کورتی تێدایە، وتمان تەعریفی علمی لە عیلمی ئیقتصادە بۆ وەبەرهێنان ئیستثمار لەسەر وەزنی ئیستیفعالە واتە (ثمر)، واتە بوونی بەرهەم، مەسەلەی ئەوەی کە ئەو بەرهەمە دواتر قانونیە یان قانونی نییە یان گەندەڵییە یان حەرامە یان ئەوە، ئەوە مەوزوعێکی قانونی تر ە، بۆیە دەکرێت کە جەنابتان باسی دەکەن بەوە حەسمی کەین کە بڵێین بەپێی پێناسەی وەبەرهێنان کە لە قانونی ئیستسمار تەعریفی وەبەرهێنان کراوە، زۆر وازیحە، زۆر جوانە باس لە ئەو بەرهەمە سافیە، پاکیە دەکات کە یاسا ڕێی پێ دەدات، ئەوە تەسبیت بکرێت بۆ وەبەرهێنان و یەك لایی بێتەوە.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عزت فەرموو.

بەڕێز د. عزت صابر اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەبەرهێنان پێی دەوترێت (investment) ئیستسمار، ئەو کەسەی کە وەبەرهێنانەکە دەکات پێی دەوترێت (investor) وەبەرهێنەر، وەکو فیعلیش وەبەرهێنان یەعنی ئیستسمار لەبەرئەوە کێشەی وشە وەکو وەبەرهێنان لە ماددەکە هاتووە، هیچ ئیشکاڵێکی تێدا نییە، وەبەرهێنان بریتیە لە زۆرکردنی سەرمایە ئەمڕۆ پارەکە ناخۆیت دەیخەیتە پرۆژەیەکەوە، پرۆسەیەکەوە لە داهاتوو بڕەکەی زۆر ببێت، لەڕاستیدا دیسان تەئکید لەوە دەکەمەوە ئەمساڵ وەزارەتی مالیەی عیراقی لە سەندووقی خانەنشینی پارەی لێ وەرگرتووە، فایدەیەکی دەداتێ بە لە سەدا ئەوەندە پارەکەش دەخاتەوە ناو سەندووقەکە و، مودیر و هەیئەی سەندووقەکەش ڕەزامەندی دەردەبڕن، تەنانەت وەزیری مالیەش مافی نییە بەزۆر پارەیان لێ وەربگرێت، لەبەرئەوە ئەو سەندووقە پارەیە دەیدات بە حکومەت دەتوانێت ئەم سەندووقە پارە بدات بە وەزارەتی دارایی دوایی لێی وەربگرێتەوە، ئەو سەندووقە پارە بدات بە بانکی ئەهلی بە فائیدە لەڕاستیدا جێی خۆیەتی کێشەی حەرامی و حەلاڵی، ڕوونی چونکە ئێمە نازانین ئەم پارەیە لە داهاتوو لەکوێ زیاتر دەبێت؟، تا ئەم سەندووقە وەبەرهێنانی پێوە بکات، بۆیە وشەی وەبەرهێنان کێشەی تێدا نییە، پشتیوانی لە ڕای ئەو دوو پەرلەمانتارە بەڕێزە دەکەم، کە سیاغەکەی بەمشێوەیە دەکەم بەزۆرینەی دەنگی دەستە دەسەلاتی هەیە، ژمێرییەکی تایبەت لە بانکە ئەهلییەکان تەنها بۆ مەبەستی وەبەرهێنان بە سەرمایەی سەندووقەکە بکاتەوە، دوای ڕاوێژ لەگەڵ بەڕێز ئەندامانی لیژنەی نەوت و گازیش لە ماددەی چوارەم ئەم ئیزافەیەی بۆ دەکەین، یاخود بەمشێوەیە دەیخوێنینەوە بۆ بەڕێزان، بەزۆرینەی دەنگ دەستە دەسەلاتی

هەیە ژمێرییەکی تایبەت لە بانکە ئەهلییەکان بکاتەوە، تەنها بۆ مەبەستی وەبەرهێنانی یاسایی بە سەرمایەی سەندووقەکەوە، خاڵێکی تر دەمەوێ ئیشارەتی پێ بدەم بۆئەوەی ئەو لایانە دیاری بکرێت کە خەرجی کۆمپانیا نەوتییەکان دیاری بکات، ماددەی پێنجەم ئیزافە دەکەین یاخود برگەی پێنجەم بۆ ماددەی نۆیەم ئیزافە دەکەین، بەمشێوەیە دەیخوێنمەوە، وەزارەتی سامانە سروشتییەکان شایستە داراییەکانی کۆمپانیاکانی بواری نەوت لە هەرێمی کوردستاندا دیار دەکات و لەلایەن ئەنجومەنی هەرێمیی نەوت و گازەوە پەسەند دەکرێت، دوای ئەوەی لەلایەن دەستەی سەندووقەوە وردبینی بۆ دەکرێت و لە بودجەی سالانەدا تەرخانکردنی بۆ دەکرێت.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەکە سیاغە بکرێتەوە، بۆئەوەی بیخەینە دەنگەوە، خاتوو گەشە فەرموو.

بەڕێز گەشە دارا جلال:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی دکتۆر عزت خوێندیەوە کە باس لە بەرهەمهێنانی یاسایی دەکات، بەڕاستی نابێت بەو سیغەیە بێ، تۆ گومانت هەبێ لەوەی کە سەندووق لە مەتنی نەسێکدا گومانیان هەبێت لە بەرهەمهێنانی نایاسایی، دەکرێت بوترێت وەبەرهێنانی نایاسایی، دەکرێت بوترێت وەبەرهێنانی بەگوێرەی یاسا کارپێکراوەکان.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئەوەش دەکرێت، فەرموو.

بەڕێز د. عزت صابر اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان داوای ئەوەیان کرد، برگەی پێنجەم لە ماددەی نۆیەم بخوێنینەوە وەزارەتی

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

دەبێت بڵێیت وەزارەت، چونکە پێناسە کراوە، فەرموو.

بەڕێز د. عزت صابر اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڵێ باش، وەزارەت شایستە داراییەکانی کۆمپانیایەکانی بواری نەوت لە هەرێمی کوردستاندا دیاری دەکات و لەلایەن ئەنجومەنی هەرێمیی نەوت و گازەوە پەسەند دەکرێت، دوایی لەلایەن دەستەی سەندووقەوە وردبینی بۆ دەکرێت و لە بودجەی سالانەدا تەرخانکردنی بۆ دەکرێ، دوایی لەلایەن دەستەی سندووقەوە وردبینی بۆ دەکرێت و لە بودجەی سالانەدا تەرخان کردنی بۆ دەکرێت، کە دەڵێین بودجەی سالانە مەبەست لەوەیە دەبێ لە بودجە پەسند بکرێ، تەخصیص بکرێ بڕی ئەو پارەیەی کە خەرج بکرێ بۆیان.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز د.شێرکۆ حەمە أمین، فەرموو.

بەڕێز د.شێرکۆ حەمە ئەمین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ناکرێ بوترێت دوای ئەوەی دەستە وردبینی دەکات، ئینجا ئەنجومەنی هەرێمی پەسندی بکات، یەعنی کە ئەنجومەنی هەرێمیی پەسندی کرد، وردبینییەکە ڕەنگە مەعنایەکی نەمێنێتەوە، سەرەتا با بڵێین وەزارەت دیاری دەکات، دەستە وردبینی دەکات، تەدقیقی دەکات، ئەوجا دەینێری بۆ ئەنجومەنی هەرێمیی بۆ کاروباری نەوت و گاز بۆ ئەوەی پەسندی بکات.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز کاك دڵشاد شعبان، فەرموو.

بەڕێز دڵشاد شعبان عبدالغفار:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئیشی ئەم سندووقە تەنها کۆکردنەوەی پارەیە زائیدەن ئیستیسمار کردنی ئەم پارەیە، ئەوەی وردبینی لەسەر ئەم پارەیە، یەعنی دەبێ بچێت وردبینی لەسەر ئینتاجی نەوت بکات، ئەوە ئیشی ئەم سندووقە نییە، یەعنی ئەوە ئیختیصاصی ئەنجومەنی هەرێمیی باڵای نەوت و گازە، دەکرێ لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە پەسند بکرێ، ئەوە دەکرێت، بەڵام ئیشی ئەو سندووقە نییە بچێ بەدواداچوونی ئینتاجی نەوت بکات، ئیشی ئەوە نییە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، بەڕێز د.شێرکۆ، فەرموو.

بەڕێز د.شێرکۆ حەمە ئەمین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێشتریش هەر ئەوەم وت، لە ڕاستی دا پرسیارەکە هەرە ئەوەیە، کێیە ئەو لایەنەی کە وردبینی دەکات؟ بۆ نموونە کۆمپانیایەکی نەوت دەڵێ ئەم بیرە هەزار مەترە، بە چی دا بزانین هەزار مەترە؟ یەعنی کێ یە ئەو لایەنەی کە دێت وردبینی دەکات لە موستەحەقاتی ئەم کۆمپانیانە؟ من بە چی دا بزانم ئەو بیرە بۆ نموونە (٥) سەد مەتر نییە؟ ئەوەیە لە ڕاستی دا خەڵەڵە گەورەکە.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، باشە، بەڕێز د.شێرکۆ جودت، فەرموو.

بەڕێز د.شێرکۆ جودت مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەیەك دا بە زەقی ئیشارەت بۆ ئەوە كراوە كە ئەم سندووقە سێ ئیشی هەیە: (تدقیق - توثیق - إدارة عائدات النفط و الغاز)، تەدقیق ئەوە وردبینی یە و وازیحە، وردبینی و شێوازی ئصولی تەدقیقی هەیە، بەڵام (توثیق) كە دەڵێ (توثیق) واتا دڵنیاكردنەوە، واتا ئەوەی كە ئەوە ئەو دەزگایە بێ، ئەو دەستەیە بێ كە هەموو لایەك دڵنیا بكاتەوە، گومانەكان بڕەوێنێتەوە، لەسەر ئەوەی كە بۆیە باسی ئینێرجی و (auditing)مان كرد، بۆیە باسی چاودێریمان كرد لەبری تەدقیق لە بڕگەی پێشوودا و دەنگمان لەسەر دا، بۆ ئەوەی ڕەقابە بێ نەك تەدقیق تەنها، واتا ڕەقابە تەدقیقەكەش دەگرێتەوە، ڕەقابە بە مەعنای ئەوەی كە سیستەمێك بەكار دەهێنێ، كاتێ كە دەوترێ ئەوەندە بەرمیل نەوت بەرهەم هێنراوە، بۆ ئەوەی دڵنیایی دروست بكات، دەبێ دڵنیا بێ لەوەی كە ئەو پێنج سەد هەزارە، پێنج سەد هەزارە، داهاتەكەشی كە زەربی سیعری نەوتی دەكات، دەكاتە ئەوەندە، دڵنیایە لە داهاتەكەی، چونكە ئەگەر ئەوە نەبێ، ئەو كاتە هەر چ ڕەقەمێكی ئینتاجی بێت بۆ ئەم دەستەیە، ئەم زەربی سیعرەكەی دەكات و دەڵێ ئەوە عائیداتەكەیەتی، ئەوە غەڵەتە بەڕاستی، لەبەر ئەوە ئەم دەستەیە یەكێك لەو ئیشانەی كە دەنگدانی لەسەر كراوە (توثیق)ە، (توثیق) واتا دڵنیاكردنەوە، ڕەواندنەوەی گومانەكان لە داهات كە ڕەبتە بە ئینتاجی بەرهەمی نەوت و گاز لە هەرێمی كوردستان.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ، خاتوو شرین حسنی، فەرموو.

بەڕێز شرین حسنی رمضان:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من پشتگیری قسەكانی كاك دڵشاد دەكەم، زۆر تێكەڵی كرا لە بەینی ئیشی وەزارەت و ئیشی ئەم سندووقە، بەشێوەیەك كە وای لێ دێت ناوەرۆكی ئەم پرۆژە یاسایە لەگەڵ ناوی ئەو پرۆژەیە ناگونجێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، باشە ئەگەر وای لێ بكرێت (دوای وردبین كردنی بە پێی ماددەكانی ئەم یاسایە)، خاتوو ڕێواز فائق، فەرموو.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسین:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەوەی د.عزت خوێندییەوە دەبێتە بڕگەی (٥)ی ماددەی (٩)؟

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسین:

هیچ پەیوەندی بەو ماددەیەوە نییە بەڕاستی، ئێمە بەس باسی حیساباتی سندووق دەکەین لە ماددەی (٩)، ئەگەر دەیانەوێ ئەوە بکەن شوێنی ئەو ماددەیە نییە، تێکەڵ و پێکەڵییە، لە ڕووی مەنهەجییەت و تەسەلسولی مەوادی قانونیشەوە، یەعنی لە ڕووی مەوزووعییەوە ڕەبتی نییە بە ژمێرەوە، ئێمە باسی حیساباتی سندووق دەکەین، کێ تەدقیق دەکات و ئەوانە لە پێشەوە بوو، ئەو قسەیە دەبوایە یان پێشتر بکرایە، یان لە شوێنێکی تر دا بکرایە.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

یان بکرێ بە ماددەیەکی سەربەخۆ.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسین:

نازانم چی لێ دەکەن، بەڵام لە فەقەرەی (٥)ی ئەم ماددەیە دوور و نزیك، یان من هیچ نازانم لەم مەسەلەیە، یان جێی نابێتەوە، چونکە ئەوە بەس باسی حیساباتی سندووقە، هیچ شتێکی تر نییە، حیسابەکەی چۆنە؟ لە کوێ یە؟ لە کوێ دا بۆی هەیە حیساباتی تازە بکاتەوە؟ ئیتر عیلاقەی نییە بەسەر تەدقیق ، ئەو فەقەرەی کە زیاد کرا ماددەی سەربەخۆیە، شوێنی نییە بە هیچ شێوەیەك لە ڕووی مەنهەجییەت و تەسەلسولەوە، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز د.عزت صابر، فەرموو.

بەڕێز د. عزت صابر إسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو قسەیەی بەڕێز د.ڕێواز تەواو دەقیقە، بەڵام ئێمە لە ماددەی (٨)دا ئەو صەڵاحییەتەمان لە دەستی وەزارەتی سامانە سروشتییەکان دەرهێنا کە خۆی هەموو خەرجی پرۆسەی نەوت بکات، مادام خەرجی پرۆسەی نەوت ئێستا وەزارەتی سامانە سروشتییەکان موباشەرەتەن خۆی نایکات، مادام پارە و هەموو مەصرەفی وەزارەتی سامانە سروشتییەکان دەبێ بێتە ئەم سندووقەوە، بۆیە دەبێ ئەگەر لەم پرۆژە یاسایەدا نەبێ، لە شوێنێك دا یەکلایی بکەینەوە کێ یە ئەو لایەنەی کە دەڵێ/ کۆمپانیای گازپرۆم ئەوەندە پارەی خەرج کردووە؟ کێ تەدقیقی دەکات؟ کێ پارەکەی دەدات؟ مادام وەزارەت نایدات، دەبێ شوێنێك هەبێ وردبینی بکات، چاودێری بکات، بۆیە مەبەست لە ئیزافە کردنی ئەو ماددەیە دڵنیام لەوەی ئەم سندووقە یەعنی پارەی تێ دەچێ، ماددەی دوای ئەویش خەرج دەکرێ لەلایەن بودجەوە، ئەوە باس لەوە دەکات، تەدقیق دەکرێ و پارەکان تەقدیر دەکرێ و ئەوانە، بەڵام چونکە لە ماددەی پێشوودا ئێمە ئەو صلاحییەتەمان لە دەستی وەزارەتی سامانە سروشتییەکان سەندۆتەوە، دەبێ لایەنێك هەبێ، جیهەتێك هەبێ ئەم حیساباتانە بکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

باشە، سوپاس، بەڕێز د. بەهار، فەرموو.

بەڕێز د. بەهار محمود فتاح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتیوانی لە ڕاکەی د. ڕێواز دەکەم، پێشنیار دەکەم بە ماددەیەکی سەربەخۆ بێ ئەوە، دوای وردبینی کردن ئێستا، دوایی د.عزتیش زەروورەتی ماددەکەی ڕوون کردەوە، بۆیە دەتوانین لە دوای ماددەی نۆیەم بە ماددەیەکی سەربەخۆ دابنرێ.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

باشە، بەڕێز د. شێرکۆ جودت، فەرموو.

بەڕێز د. شێرکۆ جودت مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو ماددەیە زەروورە، ئەو بڕگەیە زەروورە هەبێ لەبەر مەسەلەی کۆنترۆڵ کردنی وردبینی لەسەر کولفە، بۆیە تەئیدی ئەوە دەکەم کە بە ماددەیەکی جیا بێ، بەڵام لە داڕشتنەکەی دا ئەوە بێ کە دوای وردبینی کردنی ئینجا پەسند بکرێ، نەك پەسند بکرێ دوایی وردبینی بۆ بکرێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

باشە، ئەگەر موتەفیقن بیکەن بە ماددەیەکی سەربەخۆ دوایی.

بەڕێز د. ڤالا فرید إبراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی نۆیەم:

١- ژمێرەی ئەو سندووقە ژمێرەیەکی داخراوە و خەرجی لێ ناکرێ، تەنها بە مەبەستی کۆکردنەوەی داهاتەکانە.

٢- چەند ژمێرەیەکی جۆراوجۆر بۆ سندووق دەکرێتەوە، چ بە دیناری عیراقی بێت، یان هەر دراوێکی بیانی لە لقی بانکی ناوەندی عیراقی لە هەرێم دا، یان هەر بانکێکی دیکەی حکومی کە ئەنجومەنی وەزیران پاش پەسند کردنی لقی بانکی ناوەندی لە هەرێم دا هەڵیدەبژێرێ بە مەبەستی سپاردنی گشت داهاتەکانی نەوت و گاز کە لەم یاسایانەدا دەقیان لەسەر کراوە.

٣- پێویستە لەسەر دەستە ڕێنمایی پێویست بۆ جوڵاندن و سپاردنی بڕەکان لە نێوان ژمێرەکانی سەر بە سندووق پاش پەسند کردنی لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە دەربکات.

٤- دەستە دەسەڵاتی هەیە ژمێرەیەکی تایبەت لە بانکە ئەهلییەکان بکاتەوە تەنها بۆ مەبەستی وەبەرهێنان بەسەرمایەی سندووقەکە بە پێی یاسا کارپێکراوەکان.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئیمینکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا ئەو داڕشتنە دەخەینە دەنگدانەوە، بەو چوار بڕگە، ماددەی نۆیەم بە تەواوی بە چوار بڕگەوە، ئەوەی لەگەڵە دەستی بەرز بکاتەوە، (٦٠) دەنگ لەگەڵە، کێ دژیەتی؟ (٢) کەس دژە، ماددەکە پەسند کرا بەکۆی دەنگ، دیارە بڕیار وایە ماددەیەکی ئیزافی تاوتوێ بکرێت، ئەو ماددەی ئیزافە کراوە موناقەشەی لەسەر کراوە، هەر تەنیا داڕشتنەکە دەخوێنرێتەوە و دەیخەینە دەنگەوە، دەبیتە ماددەی دەیەم، فەرموو.

بەڕێز د. ڤالا فرید إبراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی دەیەم:

وەزارەت شایستە داراییەکانی کۆمپانیاکانی بواری نەوت و گاز لە هەرێمی کوردستان دا دیاری دەکات و لەلایەن دەستەی سندووقەوە وردبینی بۆ دەکرێت و لەلایەن ئەنجومەنی هەرێمی نەوت و گازەوە ڕەزامەندی لەسەر دەدرێت و لە بودجەی ساڵانەدا تەرخان کردنی بۆ دەکرێت و پەرلەمان پەسندی دەکات.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئیمینکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا ئەو ماددە ئیزافییە دەخەینە دەنگدانەوە، موناقەشەی لەسەر کراوە، ئەوەی لەگەڵە دەستی خۆی بەرز بکاتەوە، (٥٧) لەگەڵە، کێ دژیەتی؟ (١) دژە، ماددەکە پەسەند کرا بە کۆی دەنگ، ماددەی (١٠) دەبێتە ماددەی (١١)، د.ڤالا فەرموو.

بەڕێز د.ڤالا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی/١١

سەندووقێك بە ناوی سەندووقی نەوەکانی داهاتووی هەرێم دادەمەزرێت، کە بەڕێوەبردن و دراو پێدانی بە یاسایەك ڕێك دەخرێت کە لەماوەی (١٨) مانگ لە ڕێکەوتی بەرکاربوونی ئەم یاسایەدا دەردەکرێت تیایدا ڕێژەیەکی دیاری کراو لە داهاتە نەوتیەکانی وەرگیرا و بە پێی یاسا بۆ نەوەکانی داهاتوو دەسپێردرێت و لە بودجەی ساڵانەدا جێگیر دەکرێت.

بەڕێز جعفر ابراهیم (جێگری سەرۆکی پەرلەمان):

زۆر سوپاس سەرۆکی لیژنەی یاسایی، ماددەکە خوێنرایەوە، دەیخەینە بەر گفتوگۆ، کێ دەیەوێ موناقەشە بکات؟ بەڕێز سکرتێری پەرلەمان فەرموو.

بەڕێز فخرالدین قادر عارف (سکرتێری پەرلەمان):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم بەڕێزانە گفتوگۆ دەکەن لەسەر ماددەی (١١) دەکەن، (صالح فقێ، تحسین اسماعیل، ابوبکر هەڵەدنی، شکریە شێخانی، بەهزاد دەرویش، عمر کۆچەر، شوان قەڵادزەیی، ابو کاروان، حاجی کاروان، فەرهاد سەنگاوی).

بەڕێز جعفر ابراهیم (جێگری سەرۆکی پەرلەمان):

بەڕێزان، پێش ئەوەی بڕیینە سەر ئەم ماددەیە، کاك گۆران ڕوونکردنەوەیەکی هەیە لەسەر کۆی ماددەکە، فەرموو.

بەڕێز گۆران ئازاد محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، پێموایە بەشی زۆری ئەندامانی پەرلەمان مولاحەزەکەیان لەو چوارچێوە دایە کە لەوانەیە پێمان وابێ (١٨) مانگ زۆرە، ئێمە دوای مشاوەرە کردن لەگەڵ هەردوو لیژنەی مەعنی، سەندووقێك دروست دەبێ مەفهومی ماددەکە بەم شێوەیەیە ئەگەر سەرنج بدەین بۆ نەوەکانی داهاتوو، ئەم سەندووقە کارکردن و ئیشەکانی بە یاسایەك ڕێك دەخرێت، کێ یاسا دەردەکات، پەرلەمانی کوردستان، ئیتر تێ ناگەم بۆ ئێمە مودە دانێین، ئەمڕۆ ئەم یاسایە پەسەند دەکەین بەیانی وەرن پرۆژە یاسایەك پێشکەش دەکەین بۆ نەوەکانی داهاتوو، واتە ئیلزامێك نییە لەسەر حکومەت، نەنووسراوە حکومەت پرۆژە یاسایەك دەنێرێ، نەش نووسراوە ڕێنمایی هەتا حکومەت دەری بکات مودەی بۆ دابنێین، نەمان گوتووە سەندووقەکە دروست دەبێ لە ماوەی (١٨) مانگ دا دەڵێین یاسایەك دەردەکەین لە ماوەی (١٨) مانگ دا ئیتر بۆ ئێمە خۆمان بە کاتەوە پەیوەست بکەین، بە یاسایەك دەردەکرێ و یاسایەکەش ئەوە ئێمە کە ئێمە لەگەڵ لیژنەی مەعنی قسەمان کرد دەڵێین حازریشە و دەتوانین پێشکەشی بکەی و حکومەت بانگ دەکەی بۆ گفتوگۆ و موناقەشە کردن، بۆیە ئەم کاتەیە پێموایە زیادەیە.

بەڕێز جعفر ابراهیم (جێگری سەرۆکی پەرلەمان):

سوپاس، کاك صالح فەرموو.

بەڕێز صالح فقێ محمدامین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

یەك/ ئێمە بەردەوام باس لەسەر ئەوە دەکەین لەسەر ئەمری واقع ناوچە کوردستانییەکانی دەرەوەی ئیدارەی هەرێم هاتووەتە سەر کوردستان، بۆیە پێویستە ئەم سەندووقە سەندووقی نەوەکانی داهاتووی کوردستان بێ، نەك هەرێم بێ، دوو/ ئەو ماوەیە من بەگرنگی دەزانم هەبێ، بەڵام ماوەکە مەرج نییە (١٨) مانگ بێ، بڵێین لە (١٨) مانگ تێ پەڕ نەکات، یان کاتێك کە لەوە تێ پەڕ نەکات، سەبارەت بەو ڕێژەیە، ڕێژەیەکی دیاری کراو بۆ نەوەکانی داهاتوو، من پێم باشە ڕێژەیەك دیاری بکرێ، دوو خاڵێکی بۆ ئیزافە بکرێ بەڕێژەیەك لەسەدای چەند ئەندامانی بەڕێزی پەرلەمان دەنگی لەسەر بدەن بۆ نەوەکانی شەهیدان و قوربانیانی ئەنفال دابین بکرێ و زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم (جێگری سەرۆکی پەرلەمان):

کاك تحسین فەرموو.

بەڕێز تحسین اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

کاك گۆران ئازاد تێبینیەکەی لە جێی خۆی بوو ئەو ڕوونکردنەوەیە، ئەوەی تریان من لەگەڵ کاك صالحم کە سەندووقی نەوەکانی داهاتووی کوردستان بێ، لەهەر شوێنێکیش کە دەسپێردرێ هاتبێ پێم باشە دادەندرێت گونجاوترە، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم (جێگری سەرۆکی پەرلەمان):

کاك ابوبکر فەرموو.

بەڕێز ابوبکر عمر عبدالله هەڵەدنی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێموایە دیاری کردنی وادە گرنگە، پێچەوانەی ڕەئیەکەی کاك گۆران، چونکە یاسای نەوت و گاز لە ساڵی (٢٠٠٧) دەرچووە، ئەوەتا ئێمە پاشی (٨) ساڵ لەو یاسایەدا باس لەم سەندووقە دەکات، دوای هەشت ساڵ ئێمە پرۆژە یاسایەکی ئاوا موناقەشە دەکەین، لەبەرئەوە من پێموایە ماوەکە گرنگە، بەڵام بڵێین لەسالێك زیاتر تێ نەپەڕێ، یەعنی دەرفەتی سالێك کە بێ، نەك حەزفی کات بکەین، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم (جێگری سەرۆکی پەرلەمان):

سوپاس، تکایە ئەو تێبینی و سەرنجانە لای خۆتان بنووسن، شکریە خان فەرموو.

بەڕێز شکریە اسماعیل مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێم باشە ئەم ڕێژەیە دیاری کراو بێ، بە پێی ستاندارد جیهانییەکان لەزۆربەی وڵاتە جیهانیەکان ڕێژەی (٥٪) دیاری کراوە، هیوادارم لێرەش (٥٪) دیاری بکرێت و، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم (جێگری سەرۆکی پەرلەمان):

کاك بەهزاد فەرموو.

بەڕێز بەهزاد دەروێش دەروێش:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەیا (١١) نافێ سەندووقێ من پێ باشە ب شێوازێ بیت، سەندووقا نەوەکان لە داهاتی نەوت و غازدا، یەعنی تەحدید بێتە کرن، نە موتڵەقی بیت نافێ سەندووقێ، دووبارە دکەمەوە سندووقا نەوەکان لە داهاتێ نەوت و غاز دا، خالا دوویێ ئەز پشتگیریا ماموستا ابوبکر هەڵەدنی دەکەم کە (٢١) ساڵ زیاتر نەبێ، تەحدید بێتە کرن مودەکە باشە.

بەڕێز جعفر ابراهیم (جێگری سەرۆکی پەرلەمان):

کاك عمر فەرموو.

بەڕێز عمر صالح (عمر کۆچەر):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەڤ ماددا بەحسێ نەوەکان ئەجیالێ بێت دکەتن، ئەز پێشنیار دکەم بۆ ئێستا ژی و نووکە ژی پلە بەرزەکان، هەر خێزانەکی کیماسی پێنج سەد دۆلار ژ نەفت و گازێ بۆ بێتە تەرخان کرن، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم (جێگری سەرۆکی پەرلەمان):

کاك عمر فەرموو.

بەڕێز عمر مصطفی (د.شوان قەڵادزەیی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

واللە منیش هەر لەگەڵ ئەوەم ڕەئی کاك صالح کە بکرێتە سەندووقی نەوەکانی داهاتووی کوردستان ـ عیراق، (١٨) مانگەکەش ئەو (١٨) مانگە بەشێوەیەکی تەرتیب کرابێ کە لەو خولەی دا پەسەند نەکرێ ئەوە، یەعنی جێ بەجێ نەکرێ، ئەگەر بکرێتەوە شەش مانگ یان شەش تا هەشت مانگ، ڕێژەکەش دیاری بکرێ مەسەلەن لەسەدا دەیە، لەسەدا پانزەیە دیاری بکرێ لە ئەو ماددەیەدا و زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم (جێگری سەرۆکی پەرلەمان):

کاك ابوکاروان فەرموو.

بەڕێز عبدالرحمن فارس (ابوکاروان):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش لەگەڵ ئەوەدام ئەو ماوەیەی کە دیاری دەکرێ سالێك بێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم (جێگری سەرۆکی پەرلەمان):

کاك فەرهاد فەرموو.

بەڕێز فەرهاد حەمە صالح (سەنگاوی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سوپاس، بەڕێز من بۆ ماددەی (١١) بوو.

بەڕێز جعفر ابراهیم (جێگری سەرۆکی پەرلەمان):

کاك حاجی کاروان فەرموو.

بەڕێز کنعان نجم الدین (حاجی کاروان):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەس ویستم تەئکید لە قسەکەی بەڕێز مامۆستا عمر کۆچەر بکەمەوە، بە یەك شەرحی ئیزافە، مادام ئێمە دەتوانین ڕێژەیەکی دیاری کراو دیاری بکەین بۆ نەوەکانی داهاتوو ئەشتوانین بەهەمان شێوەیە ڕێژەیەك دیاری بکرێ بۆ خێزانەکانی ئێستا، ئەگەر کوردستان دابەشی بکەین، تەقریبەن بڵێین پێنج ملیۆن کەسە ئەگاتە ملیۆن و نیوێك خێزان، ئەگەر هەر خێزانێك چوار سەد دۆلار مانگانەی هەبێ، هەر مانگی مەبلەغێکی زۆر دیاری کراو ناکات، بەڵام مەعیشەتی خەڵك و بژێوی خەڵك زۆر باش دەبێ و

ئەوەندەش پێوەی دیار نابێ، ئەگەر ئەمەش نەکرێ فەترەیەکی تر ئێمە لەوە دەچێ دیارە پرۆژە یاسای پێشکەش بکرێ لە داهاتی نەوت بەشی خێزانەکان بدرێ، ئەگەر جێی بکرێتەوە بە پێی یاسایەك لەوە دەچێ زۆر باش بێ.

بەڕێز جعفر ابراهیم (جێگری سەرۆکی پەرلەمان):

كاك علی فەرموو.

بەڕێز علی حەمە صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من بۆ ئەوەی تەفسیری ئەوە نەکرێ کە ئایا ناوچەکانی تری کەرکووك و ئەوانەی دەگرێتەوە، پێشنیار دەکەم بکرێت بە سەندووقێك بەناوی سەندووقی نەوەکانی داهاتوو، کە وتت نەوەکانی داهاتوو دەکرێ بۆ کەرکووك و شەنگال و بۆ هەموو شوێنێك ئیستفادەی لێ بکرێ و ئەو وشەی هەرێمە لێ بکەینەوە، بە تەئکید لەو گرفتە رزگارمان دەبێ، بۆچی نیسبە دیاری نەکراوە، ئێمە زۆر موناقەشەمان کرد، هۆکاری دیاری نەکردنی ڕێژەکە ئەوەیە کە ئێمە قانونێکی تر دەردەکەین، ئێستا ئامادەکاریمان کردووە تەنیا قانونێك بۆ نەوەکانی داهاتوو، لەو قانونە نیسبەکە دیاری دەکەین ناکرێ لێرە نیسبەیەك دیاری بکەین ئەو قانونە قانونێکی خاستر و تایبەتمەند تر، بە باشترمان زانی لەوێ دیاری بکرێ، سەبارەت بەوەی کە (١٨) مانگ بێ، بە تەواوەتی لەگەڵ ئەوە دام ئەو (١٨) مانگە لابڕێ و لەو حاڵەتە یان بە (١٨) مانگەکە بە تەواوەتی لابڕێ یان بڵێین لە (١٨) مانگ زیاتر نەبێ، بە دەستی خۆشمانە ئێستا پرۆژەکەمان حازرە دەتوانین لە مانگێك یان دوو مانگی تردا پەسەندی بکەین، ئەو گرفتەمان چارەسەر دەبێ، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم (جێگری سەرۆکی پەرلەمان):

لیژنە پەیوەندارەکان، بەڵێ كاك د.شێرکۆ فەرموو.

بەڕێز د.شێرکۆ جودت مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، ئەم کاتەی کە سنوودار بکرێ جێی خۆیەتی بەوەی کە بەو دۆخە نەڕۆینەوە کە بەسەر یاسای نەوت و گازی هەرێم لە (٢٠٠٧)ەوە تا ئێستا هات، بۆیە ئەو (١٨) مانگەش باسی بە تەسەوری من زۆرە، پێشنیاری شەش مانگ دەکەم، بۆ سەقفە زەمەنیەکەی، بۆچی ڕێژەکە دیاری ناکرێ، ئیزافەتەن بۆ تەوزیحەکەی كاك علی، مەسەلەی ڕێژە لە قانوندا دەبێ بە دیراسات و بە قۆڵ بوونەوە بە داتا و بە زانیاری نیسبەتەکە دیاری بکرێ، کە ئەوەش پاڵپشتی یاسای نەوەکانی داهاتووە کە گوتمان ئەوە دابمەزرێ، مەسەلەی ئەوەی کە بەشێك دیاری بکرێ بۆ خێزانەکان، دیارە ئەمە باس لە نەوەکانی داهاتووە، دیارە ئەم ماددەیە باس لە نەوەکانی داهاتووە، بۆیە بۆ خێزانەکان لە بڕگەی دوای ئەمە لە ماددەی دوای ئەمە، دەکرێ لە مەسەلەی بیمەی کۆمەڵایەتی کە ئەوەش پرۆژەیەکی تر دەتوانین جێی بکەینەوە لە ئەبوابی سەرفی ئەم ماددەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم (جێگری سەرۆکی پەرلەمان):

لیژنەی دارایی و کاروباری ئابووری کاك د.عزت فەرموو.

بەڕێز د.عزت صابر اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە سێ مانگی ڕابردوودا لەڕاستی دا چەند ڕێکخراوێك پرۆژە یاسایەکیان حازر کردووە، پرۆژە یاسایەکەشم بینیوە و لەڕاستی دا دەوڵمەندی دەکەین وەکو لیژنەی دارایی و لیژنەی سامانە سروشتییەکانیش و لیژنەی یاساییش، لە نزیکترین کاتیش دا پێشکەش دەکەین بۆ ئەوەی پەسەند بکرێ، ئەگەر لێرە ڕێژەی سەدی دیاری بکەین، ئەو پرۆژە یاسایە ئەهمیەتی نامێنێ باشتر وایە لە پرۆژە یاسایەکەدا دیاری بکرێ لە سەدا چەندی داهاتی ئەم سەندووقە بچێتە سەندووقەکەوە، سەندووقی نەوەکانی داهاتووی کوردستان، پێشنیار دەکەین هەرێم لابېرێ، کورستان بێ بۆ ئەوەی ناوچە کوردستانییەکانی کە لەژێر دەرەوەی ئیدارەی هەرێمدا ئەوانیش بگرێتەوە، لە ماوەکەشدا ڕای زۆرینەی لیژنەکان لەوەدایە کە ماوەکە لادەبەین، چونکە ناکرێ پەرلەمان خۆی ماوە بۆ خۆی دابنێ وەکو بەڕێزانی تریش ئیشارەتیان پێیدا، کەواتە سیاغەکەی بەم شێوەیەیە سەندووقێك بەناوی سەندووقی نەوەکانی داهاتووی کوردستان دادەمەزرێت کە بەڕێوەبەردن و برەو پێدانی بە یاسایەك ڕێك دەخرێ، تیایدا ڕێژەیەکی دیاری کراو لە داهاتە نەوتیەکانی وەرگیراو بە پێی یاسا بۆ نەوەکانی داهاتوو دەسپێردرێت و لە بودجەی ساڵانەدا جێگیر دەکرێت، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کاك سالار فەرموو.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من دەست خۆشی لە لیژنەی مەعنی و ئەندامان دەکەم، کە باسیان لە جێکردنەوەی خسوسیەتی ناوچە کوردستانیەکانی دەرەوەی هەرێم کرد دیارە ئەم سندوقە پشت ئەستورە بە فرۆشتنی نەوت وە موشتەقاتی نەوتی لە هەرێمی کوردستاندا، بە پێی دواین ڕێك کەوتن کەرکووك هەرێمی کوردستان تەحەکومی پێوە دەکا، کەواتە ناوهێنانی کەرکوك و ناوچە کوردستانییەکانی دەرەوەی هەرێم خێر کردن نییە بەو خەلکە، بۆیە واجبی پەرلەمانی کوردستانە بە یاسا بە ماددەی سەریح شوێن دەست کەوتی ئەوان، چاوەروانی ئەوان لەو سندوقە بکاتەوە، ئەگینا بێتە سەر حەق ئەو بەراوردە ئەفکاریە لێژنەی سامانە سروشتییەکان، لیژنەی دارایی باشتر ئەزانن کە ئەو ڕێژەیەی کە لە کەرکوك هەرێمی کوردستان تەحەکومی پێوە ئەکا لە چوارچێوەی ڕێکەوتنەکە، ئەگەر زیاتر نەبێ کەمتر نییە لە هەرێمی کوردستان، لەبەر ئەوە ناوهێنانی سندوقی نەوەکانی داهاتوو بە تایبەتی بۆ جێکردنەوەی چاوەروانییەکانی خەڵکی ئەو ناوچانە لە سندوقی داهاتە نەوتییەکان ئەمە لە جێی خۆیەتی، خاڵێکی تر ئەبێ ئێمە بزانین ئەم سندوقە کە ئێستا موناقەشەی ئەکەین، ئەبێ بە یاسا ئەوە دوو خولی پەرلەمانە ئینجا توانیمان ئەو ئیرادە گشتیە دروست

بکەین، ئەگەر بێتو بۆ ئەو بابەتەی تریش ئەگەر زەمەن تەحدید نەکرێ بە دیدی من (١٨) مانگ زۆر زۆرە لە سالّ تێپەر نەکا زۆر باشە زەمەن تەحدید بکرێ، حکومەت ئیلزام بێ بە هاوکارمان بێ کە ئەوە کارێکی باشەو بگەینە ئەو ئاکامانەی کە هەموومان ئەمانەوێ، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کاك ابوبکر فەرموو.

بەڕێز ابوبکر عمر عبدالله هەڵەدنی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیار ئەکەم ماددەی یانزەهەم بکرێتە دوو برگە: برگەی یەکەم: سندوقێك بە ناوی سندوقی نەوەکانی داهاتوو دادەمەزرێت کە بەرێوەبردن و دراو پێدانی بە یاسایەك رێك دەخرێت دوای ماوەیەك، برگەی دووەم: تیایدا رێژەیەکی دیاریکراو لە داهاتە نەوتیەکان ئەویش بەپێی یاسایەك رێك دەخرێت بکرێتە برگەی دووەم، بۆ ئەوەی وازحتر بێت، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کاك گۆران فەرموو.

بەڕێز گۆران ئازاد محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تەنها تەوزیح لەسەر مەسەلەی پابەند بوون بە کاتەوە دەکەم، خۆی ئەگەر حکومەت بابڵێین پرۆژەکە بنێرێ زەروورە با بڵێین کاتی تیا بێ، قسەکەی من هەر ئەوەندەیە کە ئێمە وەك پەرلەمانی خۆمان تەشریعی قانون دەکەین، یەعنی خۆمان گومانمان هەیە لە دەسەڵاتی خۆمان، لەوەی حکومەت هاوکاریمان بکا لەوەی یاساکەمان پێدەرچێ، بۆ ئەوەی قانون دادەنێین، گریمان ئەو مودەیەمان داناوە حکومەت رێگربوو، هاوکاری ئێمەی نەکرد مەفهومی موخالەفەو عیقابی حکومەت لەو قانونەیە لە کێیە ؟ یان چ دەقەومێ؟ ئەوە قانونەکە دەرنەچوو خۆ ئەبێ کە نەسێك دابنێ بۆ شتێك کە نەبوو، لەبەر ئەوەی بەراستی من ئیلحاحی لەسەر رەئی خۆشم ناکەم دەکرێ بلێین ئەوەی پێی باشە بمێنێتەوە، یاخود لایدەن، لە حالەتی مانەوەش زۆربەی ئەندامانی بەرێز قسەیان لەسەر کەمکردنەوەی مودەکە کرد، یاخود سەقفێکی زەمەنی دانێن بڵێین لە شەش مانگ زیاتر نەبێ، لە سالّ زیاتر نەبێ، بۆ ئەوەی بتوانین ئەگەر توانرا زۆر زووتر پەسەند بکرێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

خاتوو د. بەهار فەرموو.

بەڕێز د. بەهار محمود فتاح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئازادیخوازی گەلی کوردستان لە ئاستی دونیا زیاتر نرخێنرا، و زیاتر دەرکەوت، هەڵبەت گەلی کوردستان ڕەتی کردەوە لەژێر حوکمی دیکتاتۆری ژیان بەسەر بەرێ، ئاوارەی ولاتەکانی تر بوو، بەڵام هەنگاوی دوای ئەوە کە گەلی کوردستان هاوێشتی بریتی بوو لە ئەنجامدانی هەڵبژاردن بۆ دروست کردنی دامودەزگاکانی هەرێمی کوردستان، ئەوە پەیامێکی زۆر ڕوون بوو، هەر لەوکاتەوە کە هەرێمی کوردستان بە هەموو پێکهاتەکانیەوە دژی دیکتاتۆریەتی زوڵم و زۆرداریە ڕاپەڕینی دژ کرد، لە هەمان کات نەیوسیت لەژێر چەپۆکی ئەو ڕژێمە بمێنێتەوە، و بەدیل بۆ ڕژێمی دیکتاتۆری هەڵبژاردنی ئیختیار کرد بۆ یەکلایی کردنەوەی ململانێ سیاسییەکان لە هەرێمی کوردستان، بۆیە ئەوە ئیرادیەکی بەهێزی گەلی کورد پیشان ئەدات، گەلی کوردستان بە هەموو پێکهاتەکانییەوە کە هەمیشە لەگەڵ ئازادین، لەگەڵ یەکلایی کردنەوەی ململانێ سیاسیەکانن، و هەمیشە دژ بە گرووپە تیرۆریستیەکان وەستاون، دژ بە گرووپە تۆندڕەو و ڕژێمە دیکتاتۆرییەکانی ناوچەکە وەستاون، گەلی کوردستان توانی لە ڕاپەڕینەوە دەست پێ بکات، و لە (٢٠٠٣) ڕژێمی دیکتاتۆری بەغدا بڕووخێنێ، لە کاتێکدا بەرنامە بۆ ئەوە دانرابوو کە لە ڕێگەی کشانەوەی دامودەزگاکانی حکومەتی بەعس لە هەرێمی کوردستان ئەزموونی حوکمڕانی لە هەرێمی کوردستان شکست بێنێ، بەڵام ئەوە ڕێك پێچەوانە بوویەوە، لە بری ئەوەی گەلی کوردستان و دەستەلاتەکەی شکست بێنێ، ڕژێمە دیکتاتۆرییەکەی بەغدا شکستی هێنا، و بینیمان چۆن ئەو ڕژێمە لەبەردەم ئیرادەی خەڵکی عێراق و بە هاوکاری هێزە هاوپەیمانەکان شکستی خوارد، ئێستا دەست بە بەرنامەی کاری ئەمڕۆمان ئەکەین کە خاڵیپ یەکەمی بریتییە لە بەردەوام بوون لەسەر گفتوگۆ کردنی پڕۆژەی داهاتەکانی سەندوقی نەوت و گاز لە هەرێمی کوردستانی عێراق بەپێی ماددەکانی (٧٢) و (٧٤) و (٧٥) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (١)ی ساڵی (١٩٩٢) ی هەموار کراو، بۆیە داوا لە بەڕێز سکرتێری پەرلەمان ئەکەین، کاك عادل ئەتبینم، بەڵێ فەرموو.

بەڕێز عادل عزیز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیار ئەکەم دەستپێکی کۆبوونەوەی پەرلەمان ئەوجارە بە دەقیقەیەك وەستان بۆ گیانی ئەو شەهیدانەی چیمەن بەتایبەتی لە پێش کۆبوونەوەکە بوونە ڕێگر لەبەدەرم داگیرکەری بەعس، و بۆ ئەو منااڵ و ژنانەی لە برسان و لە سەرمان لە کۆڕەوەکە ڕەق بوونەوە، و تێکڕای شەهیدانی کوردستان، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو دەقیقەیەك وەستان بۆ گیانی پاکی شەهیدانی ڕاپەڕین، و هەموو شەهیدانی هەرێمی کوردستان، سوپاس، فەرموو بەڕێز سکرتێری پەرلەمان بۆ خوێندنەوەی کۆنووسی پێشووی دانیشتنی پەرلەمان.

بەڕێز فخرداللین قادر-سکرتێری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بـەناوی خـوای گـەورە، پوختـەی دانیشـتنی ژمـارە (٥) ی کۆبوونـەوەی ئاسـایی پەرلـەمان لـە بـەروار ی (٢٠١٥/٣/٣١) بەو شێوەیە بوو:

١ دەست پێکردنی دانیشتن لەلایەن بەڕێز سەرۆکی پەرلەمانەوە.

٢- گفتوگۆ کـردن لەسـەر پـرۆژە یاسـای سـەندووقی کوردسـتان بـۆ داهاتـە نـەوت و گازییـەکان لـە هـەرێمی کوردستانی عێراق، بۆ دانیشتنی ئەمڕۆ دواخرا.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو ناوی ئامادە نەبووانی دانیشتنی پێشوو بخوێ.

بەڕێز فخرالدین قادر-سکرێتری پەرلەمان:

ناوی ئامادە نەبوانی ئەنـدامانی پەرلـەمان کـە لـە دانیشـتنی ژمـارە (٥) ی ئاسـایی لـە بـەروار ی (٢٠١٥/٣/٣١) مۆڵەت دراون بوون یان بێ مۆڵەت ئامادە نەبوون بەم شێوەیەیە:

١ ئاری محمد-مۆڵەت

٢- ئاواز حمید-مۆڵەت

٣- دلێر مصطفی-مۆڵەت

٤- ادریس علی-مۆڵەت

٥- زۆزان صادق-مۆڵەت

٦- ڤیان عباس- مۆڵەت

٧- علی هالۆ-مۆڵەت

٨- مدینە ایوب- مۆڵەت

٩- هێڤا حاجی-مۆڵەت

١٠- یراونت نیسان- ئامادە نەبووە

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ئێستا داوا لـە هەرسـێ سـەرۆکایەتی ئەکـەین، لیژنـەی دارایـی، لیژنـەی سەرچـاوە سروشـتییەکان و سامانە سروشتیەکان، و لیژنەی یاسایی بێنە سەر مەنەصە بـۆ دەسـت پێکـردن بـە بەرنامـەی کـار، فـەرموو کاك سالار نوقتەی نیزامییە؟

بەڕێز سالار محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە راستیدا بە پشت بەستن بە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمان بەندە بیرۆکەیەکم هەیە عەرزی بەڕێزتان و پەرلەمانی کوردستانی بکەم، هیوادارم بخرێتە بەرنامەی کارەوە، بۆ ئەم مەبەستەش بەڕێز سکرتێری پەرلەمان و جێگری سەرۆکی پەرلەمانیشم ئاگادار کردۆتەوە، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

باشە، با بەرنامەی کار ئەنجام بدەین، بڕگەکانی جێ بەجێ بکەین، ئەوکات دەرفەت بە بەڕێزیشت ئەدەین بیرۆکەکەت پێشکەش بکەی، ئێستا سکرتێری پەرلەمانیش باسی کرد کە (٤٨) سەعات پێش ئێستا خستۆتە ڕوو، فەرموو ماددەی یازدە کە بۆتە ماددەی دوازدە بخوێنەوە بۆ ئەوەی ئەندامانی پەرلەمان گفتوگۆی لەسەر بکەن.

بەڕێز د.ڤالا فرید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی پێنجەم

دابەشکردنی داهاتەکانی نەوت و گازی سندووق

ماددەی یازدەم دەبێتە ماددەی دوازدەم:

یەکەم: داهاتەکانی نەوت و گاز کە لە سندووقدا دەسپێردرێن و بەپێی حوکمەکانی ئەم یاسایە وەرگیراون، لە لایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە بەپێی مەرج و ستاندەری هاتوو لە یاسای نەوت گازدا، پاش تەرخان کردنی ئەم بڕانە لە بودجەی سالانەو پەسند کردنی لە لایەن پەرلەمانەوە، بەم شێوەیەی خوارەوە دابەش دەکرێن:

١- **دراوپێدانی بودجەی گشتی بەگوێرەی یاسای بودجەی گشتی سالانەی هەرێم.**

٢- **دراوپێدانی پرۆژەی وەبەرهێنان لە پێ بەخشین و پاداشتەکان بە گوێرەی گرێبەستە نەوتی و گازیەکانی بەستراو لەگەڵ کۆمپانیا بیانی و خۆماڵیەکان کە لەلایەن ئەو کۆمپانیایانەوە تەرخان ئەکرێن بەو مەرجەی بە گوێرەی ستاندارد و مەرجەکانی هاتوو لە یاسای نەوت و گازدا بێت لە نێوانیشیان چری دانیشتوان بەو شێوە دادپەروەری لە نێوان پێکهاتە ئاینی و نەتەوەییەکان دێنێتە کایەوە بە لەبەر چاو گرتنی گەشە پێدانی ئەو ناوچانەی پرۆسە نەوتییەکانی تێدا ئەنجام ئەدرێ، و پاڵپشتی کردنی ئەنجومەنە خۆجێیەتی و شارەوانییەکانیان.**

٣- **ژمێرەی (سندووقی نەوەکانی داهاتوو) بەگوێرەی حوکمەکانی ماددەی دەیەمی ئەم یاسایە.**

٤- **دراوپێدانی وزارەت بۆ پاڵپشتی کردنی ژیرخانی ئابووری کەرتی نەوت و گاز لە هەرێمدا لە کاتی پێویستیداو قەرەبوو کردنەوەی خاوەنی ئەو زەوییانەی بۆ پرۆسەکانی نەوت و گاز تەرخان دەکرێن، و قەرەبوو کردنەوەی ئەو کەس و لایەن و مولکانەی لە ئەنجامی پرۆسە نەوتیی و گازییەکاندا زیانیان پێ دەگات.**

٥- پالپشتیکردنی سندووقی ژینگەی دامەزراو بەپێی یاسای نەوت و گاز.

دووەم: نابێ تەرخان کراوەکانی خەرجی پرۆژەکانی وەبەرهێنان کە گرێبەستی لەسەر نەکراوە بخولێندرێنەوە.

سێیەم: لە سەرەتای نیوەی دووەمی هەر ساڵێکی رۆژمێری، وەك یەکی داهاتەکانی نەوت و گازی تەرخانکراو فیعلیەکانی ژمێرەکانی سندووق ئەنجام دەدرێت و، ژمێرەکانی سندووق لەسەر ئەم بنەمایەو بەپێی یاساو پێڕەوەکانی بنەماکانی ژمێریاری متمانە پێکراو لە هەرێمدا، ئەنجام دەدرێن.

چوارەم: دەستە بەرپرسیاریەتی خۆی بەپێی ئەو پرنسیپ و ستاندەرانەی تایبەتن بە دەستپێشخەری شەفافیەت لە پیشەسازییە دەرهێنکارەکانی هاتوو لە سەرچاوەی (Extractive Industries Transparency)ی ناسراو بە (EITI)، پیادە دەکات و پێویستە شیاوو هاوتەریب بن لەگەڵ شێوازە هەرە باشەکانی پیشەسازییە نەوتییەکان.

پێنجەم: کارەکانی دەستەو ژمێرەکانی سندووق ملکەچ دەبن بۆ دیوانی چاودێریی دارایی هەرێم.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ژمارەیەك ئەندام پەرلەمان ناویان نووسیووە، (عباس غزالی، دکتۆرە ڕێواز، بەشار موشیر، شرین حسنی، علی حمە صالح) کێی تر ناو ئەنووسێ؟ خاتوو مونیرە تۆش قسە ئەکەی؟

بەڕێز فخرالدین قادر-سکرتێری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو بەڕێزانە ناویان تۆمار کردووە بۆ گفتوگۆ کردن لەسەر ماددەی دوازدە، (گەشە دارا، عباس غزالی، ڕێواز فائق، بشار مشیر، شرین حسنی، علی حمە صالح، قادر وتمان، مریم صمد، صالح فەقێ، تەلار لطیف، ئاواز جنگی، انس محمد، تحسین اسماعیل، فرست سۆفی، ڤەمان فیصل، ئومید حمە علی، کاك ایوب، بەهزاد درویش، بێستون فائق، پەروا علی، منیرە عثمان، شێرکۆ حمە امین، قارەمان قادر، کەژاڵ هادی، سهام عمر، عمر کۆچەر، ایدن معروف، سروود سلیم، سالار محمود، عبدالرحمن، نجات محمد)

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

خاتوو گەشە فەرموو.

بەڕێز گەشە دارا:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە لەسەر خەرجیەکانی ئەو سەندوقە پێم باشە برگەیەك زیاد بکرێ، چونکە دیارە هەموومان لە بەرنامەی ئینتیخابی باسمان لە عەدالەتی کۆمەلایەتی و هاوکاری کردنی خەلکی فەقیر و هەژار کردووە، هەر یەکە و بە جۆرێك لیست هەبوو باسی پێشکەش کردنی پرۆژەی شۆسیالی دەکرد، لیست هەبوو باسی پشکی هاوولاتیانی ئەکرد بە راستەوخۆ لە داهاتی نەوت، هەریەکە بە جۆرێك، بەراستی هەموو لیستەکان ئەو جۆرە بەرنامەیان هەبوو، بەس بە دەربڕینی جیاواز، ئێستاش لە پەرلەمانی کوردستان سێ پرۆژە

هەیە، و لە لێژنەی کار و کاروباری کۆمەڵایەتی، راستەوخۆ ئێمە کار لەسەر ئەو پرۆژە ئەکەین، حەوت لێژنەی تریش کاری لەسەر ئەکات، ئەوەی گرنگە کە ئەو پرۆژەیە ئیلتیزاماتی مالی ئەکەوێتە سەر شانی حکومەت بۆ ئەوەی لە داهاتوو بیانووی نەبێ بۆ جێ بەجێ کردنی ئەو پرۆژەیە، پێویستە ئێمە کە ئەگەر نیەتمانە، دڵنیاشم هەموومان نیەتمانە، و بە گرنگی ئەزانین، هەموو فراکسیۆنەکان کە ئەو پرۆژەیان پێشکەش کردووە (٣) پرۆژەیە بەتایبەتی پرۆژەی یەکەم کە هەموو فراکسیۆنەکان خاوەنییەتی واژووی زۆربەی پەرلەمانتارانی بەسەرەوەیە بە گرینگی دەزانین ئەمە لە داهاتوودا بچێتە بواری جێبە جێ کردنەوە دوای ئەوەی کە لە پەرلەمان پەسەند دەکرێت، بۆیە پێم باشە کەبڕێك لە داهاتی ئەو سەندووقە بەڕێژەیەك دیاری بکرێت بۆ هاریکاری کۆمەڵایەتی لە حکومەتی هەرێمی کوردستان، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

باشە، سوپاس، بەڕێز کاك عباس فەرموو.

بەڕێز عباس غزالی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە پێویستی دەزانم پیرۆزبای سەری ساڵ لە برا ئاشوریەکانمان بکەین، بە نیسبەت ماددەی (١٢) راستە لە خاڵی (٤)م باسی قەرەبووی جوتیار کراوە، بەڵام ئەو زەوییەش ئیستیمراریەتی هەیە بۆئەوەی بەرهەمی کشتۆکاڵی بێنێ، بۆیە پێشنیار دەکەم خاڵی (٥)م بەم شێوەیە پێشنیار بکەین: لەبەر ئەوەی تەواوی نەوت و گاز تەواوی کار و پرۆژەکانی نەوت و گاز لەسەر زەوی کشتۆکاڵ و لە وەرگاکانن، ڕەنگە بڵێین ئەوە سەخەرییە یان ناوچەیەکە کە بە کەڵك نایەت، بەڵام لەوەرگایە بۆ ئاژەڵداری بەکار دێت راستەوخۆش مەترسیان لەسەر ژینگە هەیە، هەر بۆیە پێشنیار دەکەین لە خاڵی (٥)م ڕێژەیەك کە من (٤٪)م پێشنیار کردووە لە داهاتی ئەم سەندووقە بۆ بواری ژینگە و کشتۆکاڵی تەرخان بکرێت، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز دکتۆرە فەرموو.

بەڕێز د.ڕێواز فائق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من قسەکانم دەکەم بە دوو بەشەوە، بەشێکی بۆئەوەی هەموو هاوڕێکانم لەسەر پەیامی فراکسیۆنی سەوز لەسەر ئالییەت و میکانیزمی دابەش کردنی داهاتەکانی نەوت هەموومان قسە نەکەین، بەڕێز سەرۆکی فراکسیۆن ئەرکی ئەوەی بە من سپاردووە لە جیاتی ڕەفیقەکانم بە ناوی فراکسیۆنەوە ئەم قسەیە بکەم لەسەر ماددەی (١٢)م کە ئێستا (١٢) یە، بەشەکەی تریش سێ تێبینی قانونییە کە لەسەر ماددەکەیە و هی خۆمن، بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان: لە دیباجەی ماددەکەوە دەر دەکەوێت کە داهاتەکانی سەندووقەکە بەسەر پێنج بواردا دابەش دەکرێن و لەو دارشتەی دیباجەکەوە ڕوون دەبێتەوە کە ئەو پێنج سێکتەرە بە شێوەیەکی حەسری داهاتەکانیان بەسەردا دابەش دەکرێت، بۆیە بوار نییە ئەنجومەنی وەزیران لە کاتی

دابەش کردندا هیچ سێکتەرێك زیاد بکات، هاوکات پەرلەمانی کوردستانیش لە کاتی پەسەند کردندا ئەم کارە ناکات، بۆیە یەکەم: بەناوی هەزاران گەنجی بێکاری ئەم هەرێمە کە زۆریان دەرچووی زانکۆ و پەیمانگاکانن، بە ناوی هەزاران خاوەن پێداویستی تایبەت کە توانای دابین کردنی پێداویستیە سەرەتاییەکانی خۆیانیان نییە، بەناوی سەدان نەخۆشی خێزانە هەژارەکانی ئەم هەرێمە کە لەبەر نەبوونی ناتوانن داو دەرمان بۆ نەخۆشەکانیان دابین بکەن، بەناوی هەزاران ژنی مالّەوە کە سەرچاوەیەکی داهاتیان نییە و چاوەیان لە دەستی باوك و برا و هاوسەرەکانیانە کە شتێك پارەیان بۆ کرێنی سەرەتایی ترین پێداویستیەکانیان یان سەرەدانی نەخۆشێك یان کرێنی دیارییەك بۆ ئازیزانیان پێ بدەن، بەناوی هەزاران ژنی بێ هاوسەری ئەم هەرێمە کە سەرچاوەی داهاتیان نییە و چاوەیان لە زەکات و خێر و سەدەقەی خەلّکە بۆ دابین کردنی پێداویستیەکانیان، بەناوی سەدان ژنی تەلاق دراو کە دوای جیا بوونەوەیان نازانن ڕوو لە کوێ بکەن و دەست لە کێ پان بکەنەوە، بەناوی هەزاران منداڵ کە لەبەر هەژاری خێزانەکانیان یان بێناز بوونیان یان بێ سەرپەرشتیان لەسەر شەقامەکان دەسۆڕێنەوە و لە خوێندن و ژیانی سادە و سەرەتایی بێبەشن، بەناوی هەزاران خوێندکاری زانکۆ...

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

دکتۆرە بڕۆ ناو بابەتەکەوە، پێشنیارەکانت چییە؟ فەرموو.

بەڕێز د.ڕێواز فائق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڵێ، پەیامی فراکسیۆنەکەم: زانکۆ و پەیمانگاکان کە لەبەر بێ پارەیی ڕوو بە ڕووی دەیان مەوقفی موحریج دەبنەوە، بەناوی هەزاران بە سالاّ چووی ئەم هەرێمە کە سەرچاوەیەکی داهاتیان نییە و چاوەیان لە ڕەحمەتی کوڕ و کچەکانیانە، بە ناوی هەزاران گەنجی ئەم هەرێمە کە لە ترسی نەبوونی شوێنی نیشتە جێبوون هاوسەرگیری ناکەن یان ئەگەر هاوسەرگیریش بکەن نەبوونی شوێنی نێشتە جێبوون دەبێتە مۆتەکەو هەمیشە هەڕەشە لە بەختەوەریان دەکات، بە ناوی هەموو ئەوانەی کە دەکرێت لە ئایندەدا لە یاسای چاودێری و هاریکاری کۆمەلّایەتی ناسراو بە (سۆشیال) سوودمەند بین، داوا لە لیژنە تایبەتمەندەکان و هاوڕێیانی پەرلەمانتارمان دەکەین کە ڕەزامەند بن لەسەر تەرخان کردنی بڕی لە (١٠٪) هەموو داهاتی سەندووقەکە بۆ ئەو چین و توێژانەی کە لە سەرەوە ئاماژەمان پێدا لە چوار چێوەی سەندووقەکانی هارکاری کۆمەلّایەتی کە دواتر بە یاسا ڕێك دەخرێت، چونکە ئەمە لەم هەل و مەرجەدا گونجاوترین میکانیزمە بۆئەوەی هاوولاّتیانی هەرێمی کوردستان راستەو خۆ لە داهاتی نەوت و گاز سوودمەند بن و گیرفانەکانیان بە داهاتی سامانی سروشتی گەرم بێتەوە کە دوا جار سامانی هەموو خەلّکی کوردستانە، دووەم: لە جیاتی کەس و کاری سەربەرزی شەهیدان و لە جیاتی دایك و باوك و...

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

تکا دەکەم ئیتر واز لەمە بێنە، بڕۆ ناو پێشنیارەکانت، خاتوو (گەشە) پێشنیارەکانی خوێندەوە تەبیعی یە، یەعنی پێشنیارەکانت بکە، من دەمەوێت یەك تێبینی لێرە بڵێم بەڕێزان، دکتۆرە (ڕێواز) هەموو ئەندامانی پەرلەمان نوێنەرایەتی خەڵکی کوردستان دەکەن بە گشتی، بۆیە هەموویان کاتێك کە قسە دەکەن سەرنج و تێبینی دەڵێن پێشنیار دەکەن هەردیسانەوە هەموویان بە نوێنەرایەتی هەموو خەڵکی کوردستان ئەمە دەکەن، بۆیە پێویست ناکات کەستان بیری کەستان بێننەوە کە نوێنەرایەتی کێ دەکەن یان کێ ناکەن، بۆیە هەر ئەو کاتەی کە تۆ پێشنیار دەکەی یان خاتوو (گەشە) پێشنیار دەکات بەشێك لە داهاتەکەی بۆ سەندووق بێت بە ناوی ئەوەیانەوە، بۆیە راستەوخۆ بچۆ سەر سەرنج و تێبینیەکانت.

بەڕێز د.ڕێواز فائق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

باشە، داوا دەکەم بەشێك بۆ سەندووقی کەس و کاری شەهیدان تەرخان بکرێت، چونکە بەداخەوە لە ئێستادا ئەو سەندووقە کە سەندووقی کەس و کاری شەهیدانە سەندووقێکی مایە پووچەو قەیرانی دارایی کاریگەری ڕاستەو خۆی لەسەر دروست کردووە، ئەوە پەیامی فراکسیۆنەکەمانە، خۆشم چەند تێبینیەکی یاساییم هەیە یەکەم: داوا دەکەم ناو نیشانی بەشی (٥)م بەم شێوەیە لێ بکرێت، لە جیاتی دابەش کردنی داهاتەکانی نەوت و گازی سەندووق، بوترێت (دابەش کردنی داهاتەکانی سەندووق کە پێویست بە نەوت و گاز ناکات)، دووەم: ئەم ماددەیە پێشتر ژمارە (١١) بووە لە پڕۆژەکە و لە ڕاپۆرتەکە ئێستا بووە بە ژمارە (١٢)، داوا لە لیژنە تایبەتمەندەکان دەکەم لە هەر کوێی ئەم ژمارەیە هاتووە لە ئێستاوە چاك بکرێت و، ئاخیر تێبینیشم ئەوەیە بڕگەی (٤)م بەم شێوەیە لێ بکرێت (دراو پێدانی وەزارەت بۆ پاڵپشتی کردنی ژێرخانی ئابووری، کەرتی نەوت و گاز لە هەرێم دا لەکاتی پێویستدا، نوقتە تەواو، قەرەبوو کردنەوەی خاوەنی ئەو زەویانەی بۆ پرۆسەکانی نەوت و گاز تەرخان دەکرێن و قەرەبوو کردنەوەی ئەو کەس و لایەنانەی مولکانە لە ئەنجامدانی پرۆسەی نەوت و گازەکاندا زیانیان پێگەیشتووە بکرێت بە بڕگەیەکی سەربەخۆ و دەسەلاتی قەرەبووەکە بدرێت بە سەندووقەکە نەك بە وەزارەتی سامانە سروشتییەکان، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێز کاك بشار فەرموو.

بەڕێز بشار مشیر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وا دیار ئەم یاسایە زۆر گرینگە لەبەر ئەوەی چەندین دانیشتن بۆ ئەم یاسایە تەرخان کراوە پەرلەمانتارانی بەڕێز بەجدی گفتو گۆی لەسەر دەکەن، هەروەکو دەزانین نەوت تەنیا سەرچاوەی داهاتە لە هەرێمی کوردستان و بۆئەوەی ئەم سەرچاوەیە بە هێز بکەین پێویستە سەرچاوەی داهات جۆراو جۆر بێتن و باشترین کەرت بۆئەوەی ببێتە سەرچاوەی دیکەی داهات کەرتی کشتوکاڵە، چونکە سەرکەوتن لە ئاوەدان

کردنی هەر ولاتێك یان بنیاتنانەوەی هەر شارستانییەتێك بەندە بە پێشکەوتن و گرینگی دان بە بواری کشتوکاڵ و دابین کردنی ئاسایشی خۆراك، بەڵام بەداخەوە لە هەرێمی کوردستان ئەم کەرتە پشتگوێ خراوە، بۆیە پێشخستن لە بواری کشتوکاڵ و گەڕانەوە بۆ ئاوەدان کردنی گوندەکان پێویستی بە هەڵمەتێکی فراوان هەیەو ئەگەر کەرتی کشتوکاڵ لە ئاستی پێویست با لە هەرێمی کوردستان بڕینی بودجەو مووچە و کێشەکانی نەوت و گاز لە نێوان حکومەتی هەرێم و حکومەتی ناوەند کاریگەرییەکی ئەو تۆی نەدەبوو یان هەستی پێنەدەکرا، بەڵام ماوەی (٢٤) ساڵە کە کوردستان خاوەنی حکومەتی خۆیەتی، ئەم کەرتە کاری وای بۆ نەکراوە کە ژێرخانێکی کشتوکاڵی بەهێزمان هەبێت یان پێویست بێت بۆئەوەی لایەنی کەم ڕێژەیەك لەو بارگرانییەی لەو کێشانەی لەو قەیرانانەی لە ئەستۆ بگرێت کە ئەمڕۆ تووشی هەرێمی کوردستان بووە، سیاسەتی دابین کردنی ئاسایشی خۆراك و کەرتی کشتوکاڵ لە هەر ولاتێك بێت بەو ولاتانەی کە دەوڵەمەندن بە نەوتەوەش گرینگییەکی تایبەت بە کەرتی کشتوکاڵ دراوە لەبەر ئەوەی کاریگەرییەکی ڕاستەو خۆ لەسەر لایەنی سیاسی و ئابووری و کۆمەڵایەتیش هەیە، بۆیە بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان: من داوا دەکەم لە ماددەی (١١)م فەقەرەیەك زیاد بکرێت بۆ بڕە پارەیەك لەم سەندووقە کە داهاتی نەوت دێتە ناوی دیاری بکرێت و جێگیر بکرێت بۆ چارەسەر کردنی کێشەکانی کشتوکاڵ بەتایبەتی کێشەی سەرچاوە ئاوییەکانی نێو دەوڵەتی و بەنداوەکان، چونکە هەموومان دەزانن ولاتانی دراوسێ زۆر بە خراپی سیاسەتی بەڕێوەبردنی ئاو پەیڕەو دەکەن و مەترسییەکی زۆر گەورە لەسەر ئایندەی ئاو لە هەرێمی کوردستان دروست دەبێت، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان: من پشتگیری تەواوی قسەکانی برای بەڕێزمان کاك (عباس غزالی) دەکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، خاتوو شرین فەرموو.

بەڕێز شرین حسنی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (١٢)م خاڵی (١)م دراو پێدانی بودجەی گشتی بە گوێرەی یاسای بودجەی گشتی ساڵانەی هەرێم ئەم خاڵە زۆر وازیح نییە، چونکە ئەمە تەزاروب دەکات لە گەڵ بەشی (٤)م کە تێدا دیاری کراوە جگە لەو بەشە بودجە کە لە بەغداوە دێتن ئەگەر لێرە دیاری بکرێتن، چونکە ئەم ساڵیش یاسای بودجەی گشتی هەرێم لەسەر ئەو بەشە بودجەی (١٧٪) کە لە بەغداوە دێتن خەملێنراوە، بۆیە لێرە ئەم خاڵە زۆر وازیح نییە، خاڵی دووەم: باسی بە ڕەچاو کردنی ئەو ناوچانەی کردووە کە پرۆسە نەوتیەکانی تێدا ئەنجام دەدرێت، لێرە من پێشنیار دەکەم ئەگەر بە ڕێژەی پترۆ دۆلار دیاری بکرێتن، هەر وەکو لە یاسای عێراقیدا هاتووە، دیاری کردبوو کە بۆ هەربەرمیلێك (٥) دۆلار خەرج بکرێتن، بەڵام لەبەر ئەو قەیرانە داراییە ئێستا کردوویانە (٢) دۆلار بۆ هەر بەرمیلێك، منیش پێشنیار دەکەم بۆ هەر بەرمیلێك (٢) دۆلار تەرخان بکرێتن وەکو ڕێژە نەك تەنیا بە ڕەچاو کردن بێت، چونکە ئەگەر بە ڕەچاو کردن بێت ئیحتیمال هەیە (١)

دۆلار خەرج بکا و ئیحتیمال هەیە (١٠) دۆلار خەرج بکا و ئیحتیمال هەیە خەرجیش نەکاتن، ئەگەر بە ڕێژە بێتن تۆزێك ئیجباری تێدا دەکرێتن و خەرج دەکرێت، هەروەها بۆ خاڵی (٥)م پاڵپشتی کردنی سەندووقی ژینگەی دامەزراو بە پێی یاسای نەوت و گاز، لێرەش ئەگەر بۆ ئەو ناوچانەی کە پرۆسەی نەوتییەکان تێدا ئەنجام دەدرێتن، چونکە زیاتر ئەو ناوچانە زەرەرمەند دەبن و ژینگەیان تێك دەچێت، هەروەها لێرەش وەکو ڕێژەی پترۆ دۆلار خەرج بکرێتن بۆ هەر بەرمیلێت (٢) دۆلار بێتن، هەروەها پشتیوانی لە قسەکانی خاتوو (گەشە) دەکەم، کە فەقەرەیەکی تر زیاد بکرێتن کە بەشێك لەم پارەیە تەرخان بکرێتن بۆ (سۆشیال)، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

باشە، زۆر سوپاس، بەڕێز کاك علی فەرموو.

بەڕێز علی حەمە صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من سەرنجەکانی خۆم دابەش دەکەم بەسەر دوو تەوەردا تەوەرێکیان ئیزافە کردنی هەندێك بڕگەیە، تەوەری دووەمیش هەندێك تێبینیە لەسەر بابەتەکان، من پێشنیار دەکەم بەو پێیەی کە ئەم ماددە، ماددەیەکی گرینگە واتە دارایی نەوتە کۆی گشتی بۆچوونەکە ئەوەیە درایی نەوت دەبێت لە سێ شتی سەرەکیدا بەکار بهێنرێت، بووژانەوەی ژێرخانی ئابووری، باشتر کردنی گوزەرانی خەڵك، تەنمییەی بەشەری، کە بتوانین ئەم سێ بڕگەیە جێی بکەینەوە بەشێوەیکی حەکیمانە زۆر باشە، لە ئیزافەکانم پێشنیار دەکەم، یەکەم: دابەش کردنی بەشێك لە داهاتەکانی نەوت بەسەر خێزانە کەم دەرامەتەکاندا ئەمە بە پێی یاسا واتا بوترێت بە پێی یاسا، چونکە دەبێت یاسایەکی تایبەتی بۆ دەر بکرێت، راستە ئێستا لە کوردستاندا بمانەوێ و نەمانەوێ بودجەی کوردستان و عێراقیش زیاتر پشتی بە نەوت بەستووە، ڕەنگە هەندێك خێزان هەبێت چەندین مووچەی هەبێت لە سایەی ئەم نەوتە هەندێك خێزانیش هەبێت هیچ مووچەیەکی نەبێت، دەکرێت دواتر لە قانونەکە بوترێت بۆ نموونە هەر خێزانێك دەخلی مانگانەی لە کە (١٥٠٠) دۆلار کەمترە یا خود هەربڕێك کە پێمان باش بوو مانگانە بڕێکی دیاری کراوی لە پارەی نەوت بدرێتێ، ئەم بڕەش بە پێی زیاد بوونی بەرهەمی نەوت و زیاد بوونی داهاتی ولاّت زیاد بکات، خاڵی دووەم: پاڵپشتی کردنی پڕۆژە بۆ ناوچە کوردستانییەکان، کوردستانییە ئازاد کراوەکانی ناو دەنێین ناوچە کوردستانییە جێ ناکۆکەکان ناو دەنێین هەرچی ناودەنێین، پاڵپشتی کردن بۆئەوەی پڕۆژە لەو ناوچانە بکرێت، چونکە ڕەنگە لە بودجەی گشتی دا ئەوە وەك پێویست بایەخیان پێ نەدرابێت، خاڵی سێیەم: پێشنیار دەکەین لە عێراق دا پترۆ دۆلار بۆ مەحافەزاتە، بەڵام ئەگەر لە کوردستان دا ئێمە پترۆ دۆلار بۆ مەحافەزات دابنێین هەر چوار مەحافەزەکە نەوتی تێدایە، بۆیە پێشنیار دەکەم هەر قەزایەك نەوتی لێ دەر بهێنرێت لەسەر ئەساسی قەزا دابنێین لە (٢٪) بەرهەمی نەوتییەکان بۆ قەزاکە بێت، بۆ بووژانەوەی قەزاکە، بۆ ئەو زەرەری ژینگەیەی لێ دەکەوێت و دەرفەتی کار دروست ببێت، خاڵێکی دیکە کە ئەمە بۆ

تەنمییەی بەشەری زۆر موهیمە، تەرخان کردنی بەشێك لە پارەی سەندووقی نەوت بۆئەوەی وەك قەرز بدرێتە خوێندکاران، دیارە من باش دەزانم پێویستە پارەی نەوت بۆ گەشە پێدانی ژێرخانی کشتوکاڵ، ژێرخانی پیشەسازی و هەموو ئەو کایانەی تر بەکار بهێنرێت، بەڵام دەتوانین هەموو ئەوانە و ئەوانی تر لە بودجەدا جێی بکەینەوە، دەڕۆمە سەر تێبینیەکانم لەسەر بڕگەکانی ماددەکە پێموایە خاڵی (٢)م لە بڕگەی (١)م ماددەکە زیادە، چونکە ئێمە لە خاڵی (١)م دا دەڵێین دراو پێدانی بودجەی گشتی بە گوێرەی یاسای بودجە، بودجەی گشتی لە بودجەی تەشغیلی بەکار بردن لە بودجەی وەبەر هێنانیش پێك دێت، واتە خاڵی (٢)م خۆی راستەو خۆ بەشێکە لە خاڵی (١)م، واتە پڕۆژەکانی وەبەر هێنان خۆی بەشێکە لە خاڵی (١)م ئەمە جگە لەوەی کە ئێمە پێشووتر وتوومانە کۆی داهاتەکە دەگەڕێتەوە سەندووقەکە، پاشان لە چوار چێوەی بودجەی گشتی دا ئامادە دەکرێت و لە چوار چێوەی بودجە پڕۆژەکان پەسەند دەکرێت، بۆیە بۆئەوەی بابەتەکە شین نەبێتەوە و دوایی تەفسیری خراپیشی بۆ نەکرێت بەراستی من پێشنیار دەکەم بڕگەی (٢)م بە تەواوەتی لا بدرێت، خاڵی (٤)م بڕگەی (١)م دراو پێدانی وەزارەت بۆ پاڵپشتی کردنی ژێرخانی ئابووری کەرتی نەوت و گاز لە هەرێم دا ئەمە کارێکی گرینگە، بەڵام بڵێین دراو پێدانی وەزارەت پاش رەزامەندی ئەنجومەنی باڵای هەرێمی نەوت و گاز، واتە وەزارەتی سامانە سرۆشتییەکان خۆی پێشنیاری بکات لەبەرئەوەی ئەو هەیئەیەکی باڵاترە، بەڵام موتەفیق بن لەسەری دواتر لە بودجەدا جێی بکرێتەوە، من تەصەور دەکەم ئەمە هەدەفەکە بە تەواوەتی بپێکێت، بڕگەی (٢)م ماددەکە دەڵێت نابێت تەرخان کراوی خەرجییەکانی پڕۆژەکانی وەبەر هێنان کە گرێبەستی لەسەر نەکراوە بخۆلێنرێتەوە، ئەمە لە یاسای بودجەی سااڵنە هەبوو زۆر بە خراپ کەوتەوە دیسان ڕەنگە ئەو پەرلەمانتارانەی کە پێشتر لەم خولەدا بوون شایەتی ئەمە بدەن، بۆ نموونە (٤) ملیار دۆلار تەرخان دەکرا بۆ پڕۆژەکانی وەبەر هێنان (٢) ملیاری خەرج دەکرا (٢) ملیارەکەی تری خەرج نەدەکرا، نە دەخولایەوە بۆ ساڵی پاشتر هەر بۆ ئەو پڕۆژەیە بەکار بهێنرێت، دەهێنرایەوە بۆ خەرجی بەکار بردن و بۆ کۆمەڵێك خەرجی کە بە بەراورد بە خەرجی پڕۆژەکان ئەمانە خەرجی پێویست نەبوون، بۆیە من پێشنیار دەکەم ئەم بڕگەیە لا بدرێت، چونکە بڕیاردان لەسەر چارەنووسی پڕۆژەکان بخولێتەوە یان نە خولێتەوە ئەمە ئیشی یاسای بودجەیە، ئیشی ئەم یاسایە نییە پارەکە چی بەسەر دێت؟ پارەکە دەخولێتەوە یان نا خولێتەوە، چونکە ئەم سەندووقە پارە کۆدەکاتەوە ئێمە لەسەرەوە وتوومانە تەمویلی بودجەکە دەکات لە یاسای بودجەکەدا پێویستە قەرار بدرێت کە ئەم پارەیە دەخولێتەوە یان نا، بەڵام ئەگەر تەسبیت بکرێت چی لێرە بێت چی لە یاسای بودجە بێت ئەگەر پارەی مەشاریع نەخولێتەوە ڕەنگە دوایی بۆ خەرجی دیکە بەکار بهێنرێت، کە ئەمەش سوودی ئەوتۆی نابێت، ئاخیر تێبینیم ئەوەیە بەڕای من پاش و پێش لە نێوان بڕگەی (٥)م و (٤)م بکرێت، یەعنی بۆچوونی خۆمە کە کارەکانی دەستەو ژمێرییەکانی سەندوق ملکەچ بن بۆ چاودێری پەرلەمان و دیوانی چاودێری دارایی ڕەنگە زەرورتر بێت، پێویست تر بێت، جدی تر بێت، مەنتقی بێت

لەوەی کە بە پێی ئەو ستانداردەی کە تایبەتە بە دەست پێشخەری شەفافیەت لە پیشەسازی دەرهێنانی نەوت دا پێش و پاشەوەی بکرێت، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بە خێرهاتنی بەڕێز مامۆستا (مولود محی الدین مواراد) وەزیری هەرێم بۆ کاروباری پەرلەمان، بەڕێز کاك (غازی سعید سلیمان) کاندید بۆ وەزیری هەرێم دەکەین بۆ ناو هۆڵی پەرلەمان، بەڕێز کاك ئایدن فەرموو.

بەڕێز ئایدن معروف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی (١٢)م کە دەربارەی دابەش کردنی نەوت و گاز پێویستە ڕەچاوی ئەم خاڵانەش بکرێت، یەکەم: دەبێت ڕێژەیەك لە سەدا دیاری کراو دیاری بکرێت بۆ دراوی پێدانی تەمویلی پڕۆژەکان و بودجەی گشتی، دووەم: دەبێت ڕێژەیەکی لەسەدا دیاری کراو سالانە دیاری بکرێت بۆ ئەنجامدانی پڕۆژەی ستراتیجی گەورە و درێژ خایەن، بە شێوەیەك بڕگەیەك لەو ماددەیە زیاد بکرێت دراوی پێدانی پڕۆژەی ستراتیجییەتە نیشتمانییەکان و، هەروەها منیش پشتیوانی قسەکانی دکتۆرە (ڕێواز) خان دەکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێز کاك ئۆمێد فەرموو.

بەڕێز ئۆمێد حەمە علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەرەتا تێبینیەکانی خۆم دەڵێم لە بڕگەی ژمارە (٢) دراو پێدانی پڕۆژەکانی وەبەر هێنان پشتیوانی ڕایەکەی کاك (علی حەمە صالح) دەکەم، چونکە لە ژمارە (١) حەلی ئەو بابەتە کراوە، دەتوانرێ لا ببرێت، خاڵی (٤)م دراو پێدانی وەزارەت بۆ پاڵپشتی کردنی ژێرخانی ئابووری کەرتی نەوت و گاز، دراو پێدانی وەزارەت پرسیارەکە ئەوەیە ئەی ئەو کاتەی کە دوو کۆمپانیا بۆ دۆزینەوەی نەوت و بۆ بە بازاڕ کردن دادەمەزرێنین ئەو کاتە ئەو دراو پێدانە وەکو خۆی دەمێنێتەوە یان بۆ چارەسەری دەکرێت بڵێن دراو پێدانی وەزارەت تا ئەو کاتەی هەردوو کۆمپانیاکەی پەیوەندیدار دادەمەزرێن؟ چۆن ئەمە ڕێك دەخەن لە ڕووی یاساییەوە؟ بە بڕوای من بەم شێوەیە بێت باشە، چونکە کاتێك کە ئەو دوو کۆمپانیایە دادەمەزرێنین ڕەنگە ئیشکال بۆ ئەو بابەتە دروست ببێت، هەر لەو خاڵەدا قەرەبوو کردنەوەی ئەو کەس و لایەن و مولکانەی لە ئەنجامی پڕۆسەی نەوتی و گازییەکاندا زیانیان پێگەیشتووە، کە دەڵێین زیانیان پێگەیشتووە واتە ئەوانەی کە لە ڕبردوودا، بۆیە بە بڕوای من ئەمە باشترە هەم لە ڕووی زمانەوانیشەوە بکرێت (کە لە ئەنجامی پرۆسەی نەوتی و گازییەکاندا زیانیان پێدەگات) لە هەر کاتێکدا ئەوەی لە ڕابردوودا بووە و ئەوەی لە داهاتووش دا لە پرۆسەکانی نەوت و گازدا زیانیان پێدەگات، بڕگەی (٢)م دووبارە پشتیوانی ڕایەکەی کاك (علی حەمە صالح) دەکەم، یان لابرێ یان ئەو (نابێتەی) لێ لابرێت و بسڕێتەوەو تەنیا

بکرێتە بەوەی کە بخولێنرێنەوە و، بە پێویستی دەزانم ئەوە بڵێم کە خاڵێکی دیکە بۆئەم ماددەیە زیاد بکرێت ئەویش تەرخان کردنی یارمەتی بۆ ئەو خێزانانەی داهاتیان بە پێی ستانداردی جیهانی لە ئاستێکی خراپ دایە دیارە ئەوە بە پێی یاسەیەکی تایبەت بتوانرێت ئەو بڕە دیاری بکرێت، ئەو چین و توێژانەی کە کۆمەڵگەی ئێمەیان لێ پێکهاتووە بێگومان گەنجانن، خوێندکارانن، پیرانن، خوشکانن، دایکانن، کچانن، کابانی ماڵە، مامۆستایانن، هەموو خێزانەکان، کرێکاران، پیشەوەران، هەژاران، هەموو چین و توێژەکانی تر، کەم ئەندامان و، کەس و کاری شەهیدان، ئەمە پێکهاتەی کۆمەڵگای ئێمەیە، بۆیە بە بڕوای من دەبێت لە (١٠٠٪) پارەی ئەم سەندووقە بۆ تەواوی ئەم چین و توێژانە بێت واتە بۆ کۆمەڵگای ئێمە بێت، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز مامۆستا انس فەرموو،

بەڕێز انس محمد شریف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ب ناڤێ خودێ مەزن و دلۆڤان، حەقیقەت ئەم دبینین وەکی وان تەرحێت بوریدا، تەقریبەن ئەو سندووقا هە گەلەك جها، جهێ بودجەی دگریت، یەعنی ئەم دبینین ئەو تشتێ مە دڤێت ل بودجەی تەرخان بکەین ئەم ل سندوقێ دا تەرخان دکەین، حەقیقەت سندووق تڤیا تەنیا بۆ دیاری کۆم کرنا پارەی با و ل دوماهیکێ چووبا بودجەیدا، بەس مادەم هوسا دەرباز بوویە هندەك تێبینی من لسەر هەنە، مە بەحسێ گەلەك تەخ و چینا کر، بەلێ تەخەك ل هەموو تەخان پیرۆزترە کە ئەگەر ئەو نەبان ئەڤرۆکە ل ڤی پەرلەمانی ئەم نەدشیاین باخڤین و نەدشیاین ل مالاّ خۆ ب ئارامی بنڤین، ئەو ژی پێشمەرگێت کوردستانێ نە و بنەمالێت سەربەرزێت شەهیدانن، ئەز نابینم نافێ وان ل ڤی پرۆژەی دا هەبیت، حەقیقەت دڤێت پارەکێ باش ل ڤێ سندووقێ بێتە تەرخان کرن بۆ پشتەڤانیا پێشمەرگەی و هاریکارییا بنەمالێت شەهیدان و ئەڤە ل هەموو یان پیرۆزتر و گەورەتر و مەزنترن کە ئەم لێرەدا دابین بکەین، یا دوویێ، ل برگا دوویێ، لەفزەك یا تێدا دەرباز بووی دادەپەروەری لە نێوان پێکهاتێن ئایینی و نەتەوەییەکان، حەقیقەت ئەز لێرە دبینم ئەگەر پێش وان ئاخفتنا ئەم بکەینە هاوولاتی، چونکی ئەم کار دکەین بۆ هاوولاتی بوونێ و ئەم هەمی هاوولاتینە بێ فەرق و جیاوازی و شینا وان پەیڤا هاوولاتی ل وێرێ بێتە نڤیسین باشترە، و هەروەسا برگە چار، دراو پێدانی وەزارەت بۆ پالپشتی کردنی ژێرخانی ئابووری کەرتی نەوت و گاز لە هەرێمدا لە کاتی پێویستدا و قەرەبووکردنەوەی، ئەو ﴿کاتی پێویست﴾ وازح نییە و ﴿کاتی پێویست﴾ چییە؟ کەنگی یە؟ نەیا شەفافە بزانین کەنگی ﴿کات پێویستە﴾؟ و ئەگەر پتر هاتبا حەسر کرن دا باشت بیت، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك قادر ئۆتمان فەرموو.

بەڕێز قادر ئۆتمان رەسول:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە بڕگەی، یەکەم خاڵی دووەم، پێشنیار دەکەم چۆن چڕی دانیشتوان و ئەو ناوچانەی کە پرۆسەی نەوت تێدا ئەنجام دەدرێت و بەڕێوە دەچێت لەبەر چاو بگیرێت لە دراو پێدانی پرۆژەکانی وەبەرهێنانە ناوچە راگوێزراوەکانیش بگرێتەوە، چونکە تاکو ئێستا ئاسەواری سوتان و راگواستنیان پێوە دیارە و بودجەش بە پێی ژمارەی دانیشتوان دابەش دەکرێت و ئەم ناوچانە ژمارەی دانیشتوانیان بە بەراورد بە شوێنەکانی تر کەمترە، بۆیە داخل بکرێت، بۆ نموونە پشدەر و هەموو ئەو ناوچانەی کە راگوێزراون و بەشێك لەو ناوچانە ناوچەی قەدەغەکراو بوون، پشتیوانی لە رایەکەی ﴿گەشەخان﴾ دەکەم، بۆ ئەوەی بڕێك لە داهاتی ئەم سندووقە بۆ هاریکاری کۆمەڵایەتی تەرخان بکرێت، هەروەها پشتگیری لە ﴿رێواز خان﴾ دەکەم کە کەمێك لە داهاتی ئەم سەندووقە بۆ سەندووقی کەس و کاری شەهیدان بێت، هەروەها پشتگیری لە قسەکانی ﴿کاك علی و کاك ئومێد﴾ دەکەم، بۆ ئەوەی کەمێك لەم داهاتە بۆ ئەو هەژارانە بێت و بە یاسا رێك بخرێت کە لە هەرێمی کوردستان مووچەیان نییە و داهاتی فەردیان کەمە، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك تحسین فەرموو،

بەڕێز تحسین اسماعیل احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مادەی دوازدەهەم، عینوانەکەی وەکو ﴿د. رێواز﴾ گوتی هەروای لێبکرێت دروست تر، دابەشکردنی داهاتەکانی سەندووقی نەوت و گاز، نەك نەوت و گازی سەندووق، بڕگەی یەکەم، پێم باشە بەم سیاغە بنووسرێت داهاتەکانی نەوت و گاز لە سەندووقدا دادەنرێن یان ئەگەر دەسپێردرێن دەمێنێت دەبێ بنووسرێت کە بە سەندووق دەسپێردرێن و بە پێی حوکمەکانی ئەم یاسایە وەرگیراون بە پێی مەرج و ئیستاندەردی هاتوو لە یاسای نەوت و گازدا پاش تەرخانکردنی ئەو بڕانە لە بودجەی ساڵانە و پەسەندکردنی لە لایەن پەرلەمانەوە ئەنجومەنی وەزیران بەم شێوانەی خوارەوە دابەشیان دەکات، ئەمە بە نیسبەت سیاغەکەی، لە هەر شوێنێك دراو پێدان هاتبێت، پێم باشە تەرخان کردن بێت، تەرخان کردنی بودجە بۆ هەر شتێك بێت، پێشنیار دەکەم دوو بڕگە زیاد بکرێت یەکەم، دیاری کردنی مانگانە بۆ ئەو کەسانەی کە بێکارن بە ناوی سۆشیال و بڕگەیەکی تر تەرخان کردنی بودجەیەك بۆ قەرەبووکردنەوەی ئەوانەی بە درێژایی شۆڕشەکانی بزووتنەوەی رزگاریخوازی کورد زەرەرمەند بوونە، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك ایوب فەرموو.

بەڕێز ایوب عبدالله اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەرەتا پشتگیری لە ﴿کاك عالی حەمە سالح﴾ دەکەم لەسەر بڕگەی یەکەم، خاڵی دووەم، لەسەر دراو پێدانی پرۆژەکانی وەبەرهێنان بە زیاد دەزانم، چونکە ئەمانە لەو خاڵانەدا هاتووە کە یەکەمینیان کاری ئەنجومەنی وەزیرانە و لە بودجە دا جێگەی کراوەتەوە و ئەم بڕگەیە مەتاتییە و لەوانەیە پارەیەکی زۆر سەرف بکرێت لەم سەندووقە لە زۆر شوێن کە پێویستیش نەبێت، لەسەر خاڵی چوارەم، کە دەڵێت دراو پێدانی وەزارەت بۆ پشتگیری ژێرخانی ئابووری کەرتی نەوت و گاز پێویستە، بەڵام پێویستیشە ئەو لایەنە دیاری بکرێت کە بڕیار دەداتن کام ژێرخان پێویستە؟ واتە دوای رەزامەندی ئەنجومەنی هەرێمی نەوت و گاز بێت یان دوای رەزامەندی ئەنجومەنی وەزیران بێت لەسەر دیاری کردنی ژێرخانەکە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك سروود فەرموو،

بەڕێز د. سروود سلیم متی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری لە قسەکانی ﴿د. شرین و کاك علی﴾ دەکەم دەربارەی سیستەمی پترۆدۆلار، ئەو سیستەمە زۆر گرنگە، لەبەر ئەوەی زۆربەی خەڵکی گوندان گلەیی و گازاندەیان هەیە بەوەی کە لەم پرۆسەیە تەنیا دوکەڵ بۆ ئێمەیە، و ئەو سیستەمە بەشێك لەم گلەییانە کەم دەکات، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك بەهزاد فەرموو،

بەڕێز بەهزاد دەروێش دەروێش:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددا دوازدێ، یەکەم، بڕگا دووێ، مەژی پێ باشە هەر وەکو بەحس هاتییە کرن، دابەش کرن لسەر شێوازێ هاوواڵاتی بێت نەك لسەر ئەساسێ پێکهاتەی بێت، چونکە ئەوە پارەیە بۆ دادپەروەریێ و مە دڤێت هەموو دەزگاهێت خۆ لسەر ئەساسا هاووڵاتی بوونێ دروست کەین نەك لسەر ئەساسا پێکهاتا، ئەوە نە مەسەلەکا سیاسییە، دووەم، هەر ل بڕگا ئێکێ خاڵ دووێ باتی پشتگیری کرن لە ئەنجومەنێ شارەوانی و خوجێییەکان ببێژین، بە پێی پرۆژەی پترۆدۆلار کە ﴿٢٪﴾ کێمتر نەبیت، چونکی براستی رێژە لێرە زۆر موهیمە، بۆ ڤێ گاڤێ حکومەتا فیدرالێ ناچار بی ئەولجار دۆلارەك بی و پاشی کرە ﴿٥﴾ دۆلار، نووکە ﴿٢﴾ دۆلارا سەرف دکەت و سێ دولار پێت هێلایەوە، ئەگەر سەعرێ بەرمیلا نەفتێ باش بی پاش دێ سەرف کەتەوە، بەرهندێ ئەز دبێژم رێژەیا ﴿٢٪﴾ کێمتر نەبیت و بێتە خەرج کرن بۆ قەزا و ناحییا، چونکە مە گوت ئەوا حکومەتا فیدرال بۆ تەنمیا پارێزگەها پتر تێتە بکارئینان، هەر وەتوف خالەکا دی، یەکەم، خالا شەشێ بێتە زیاد کرن و ببێژین پالێشتی خێزانێن هەژار و کێمئەندام، ئەوێن کە هیچ

سەرچاوەیەکێ داهاتێ نەبیت کە لە ﴿٢٪﴾ کێمتر نەبیت و بە پێی یاسای تایبەت رێکبخرێت و خالا دوماهیێ یا پێنجەم، تەبعەن ئەو یاسایە لسەر ئەساسا یاسایا نەوت و گازێ هاتییە دانان، بەرهندێ ئەز بێژم پالپشتی ماددا ﴿١٧﴾ێ یاسایا نەوت و گازێ کارەکانی دەستە و ژمێرەکانی سەندووق ملکەچ دەبن بۆ چاودێری پەرلەمانی کوردستان و دیوانی چاودێری دارایی هەرێم، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، د. فرست فەرموو،

بەڕێز د. فرست صۆفی علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە پێی ماددەی ﴿٥٧﴾ لە یاسای ژمارە ﴿٢٢﴾ی نەوت و گاز سالی ﴿٢٠٠٧﴾، لەوێ ئەوەی کە ئێستا لێرە باس کراوە هەمووی تێدایە، تەنیا ﴿٢﴾ فەقەرەی تێدا نییە، بەکارهێنانی رێژەیەك لە داهاتە نەوتییەکان بۆ پاراستنی مافەکانی نەوەکانی داهاتوو، ئەوەمان تەسبیت کرد و پرۆژە ستراتیژییەکانی تێدا نییە، و پشتگیری ژینگە تێدایە و پشتگیری خێزانی شەهیدەکان لێرە هاتووە، تێدا نییە، بۆیە ئاساییە مادام لە یاسا بنەڕەتییەکە کە یاسای ئەسلە لەوێ باسی خێزانی شەهیدان و پرۆژە ستراتیژییەکانی کردووە، دەکرێ لەگەڵ مەسەلەی ژینگە و یەکێك لەم فەقەرانە باسی ئەوەش بکرێت، خاڵی دووەم، هەندێك جار تەنیا ئەگەر رێژەی هاووڵاتیان لەبەر چاو بگری، رەنگە جۆرێك کێشە دروست ببیت، چونکە زۆرێك لەو مەنتیقانەی کە بە راگواستن و بەر تەرحیل کەوتن ئێستا رێژەی دانیشتوانیان کەمە، بەڵام رووبەڕی جوگرافی گەورەیان هەیە بە تایبەتی مەنتیقە حدودییەکان و لە دەستووری عێراقیش هاتووە ئەو ناوچانەی کە زەرەرمەند بوون لە سیاسەتی رژێمی پێشوو، شان بە شانی مەسەلەی فراوانی دانیشتوانیان زۆر زۆر باشە لەبەر چاو بگیرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، مریم خان فەرموو،

بەڕێز مریم صمد عبدی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی دوانزە، یەکەم، خاڵی پێنج، پالپشتی کردنی سەندووقی ژینگەی دامەزراو بە پێی یاسای نەوت و گاز، دیارە بەڕێزان دەمەوێت ئاماژە بەوە بکەم کە هەموومان ئاگادارین و دەشزانین لەسەر ئاستی هەموو جیهان بە تایبەتی لە وڵاتە پێشکەوتووەکان ئێستا گرنگی زۆر دەدرێت بە بواری ژینگە کە بودجەی تایبەت و ئیشی جوان و شتی تازە لەم بوارە دەکرێت، بەڵام بەداخەوە ئەوەی گرنگی پێنادرێت نەك تەنیا لە هەرێمی کوردستان بگرە لە رۆژهەڵاتی ناوەراست زۆر بە کەمی گرنگی بە پرسی ژینگە دەدرێت، بەڵام ئەوەی لە هەرێمی کوردستان هەستی پێدەکرێت بە هۆی ئەو پێشکەوتنە تەکنەلۆجیایە کە لە هەرێمی ئێمە هەیە و زۆر بوونی دانیشتوان و پێشکەوتنی پیشەسازی لە هەرێمی کوردستان ئێستا وای کردووە کە

هەڕێمی ئێمە تووشی قەیرانی پیس بوونی ژینگە بووە بە پێی ئەو بەدواداچوونەی ئێمە چونکە ئێمە لە لیژنەکەی خۆمان ئەو سەندووقەی کە هەیە، بەڵام وەزارەتی سامانە سروشتییەکان سەرپەرشتی دەکات و بە پێی قسەکانی خۆیان نیسبەیەکی کەم بۆ ژینگە پارەی تەرخان کردووە، بۆیە پێویستە ئەو پارەیەی کە تەرخان دەکرێت بۆ ژینگە بخرێتە ناو سەندووقی ژینگە کە لە لایەن دەستەی پاراستن و چاککردنی ژینگە سەرپەرستی دەکرێت ئەوان سەرپەرشتی بکەن بە پێی ماددەی ﴿١٠﴾ لە یاسای ژمارە ﴿٨﴾ی سالی ﴿٢٠٠٨﴾، ئەوەی ئێمە دەڵێین تێکەڵاوییەك هەیە لە نێوان وەزارەتی سامانە سروشتییەکان و دەستەی ژینگە، بەوەی کە ئێمە داوا دەکەین ئەو سەندووقەی کە تەرخان دەکرێت ئەو دەستەیە سەرپەرشتی بکات.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئەمە لەم یاسایە جێی نابێتەوە، چونکە یاسای سەندووقەکە ئەو کات لەوێ موعالەجە دەکرێت.

بەڕێز مریم صمد عبدی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە پێی ماددە ﴿١٠﴾ لە یاسای ژمارە ﴿٨﴾ سالی ﴿٢٠٠٨﴾ هەیە، ئەو سەندووقە جێی بۆ کراوەتەوە، دەبێت ئەو دەستەیە سەرپەرشتی بکات، بەڵام وەزارەتی سامانە سروشتییەکان خۆی سەرپەرشتی ئەو سەندووقە دەکات و خۆی تەحەکومی دەکات،

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

تێدەگەم لە مەبەستەکەت خاتوو مریم، بەڵام هەر دەمەوێت ئەو تێبینییە بڵێم، هاوکاری ئەو سەندووقە بکرێت و ئەو سەندووقە سەر بە کێ یە؟ سەر بە وەزارەتی سامانە سروشتییەکانە یان دەستەی ژینگەیە؟ ئەمە دەبێت لە یاسای دەستە یان یاسای سەندووقەکە موعالەجە بکرێت.

بەڕێز مریم صمد عبدی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە کۆتاییدا دەمەوێت پشتگیری لە قسەکانی ﴿گەشە خان و د. ڕێواز﴾ بکەم، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك ڤەمان فەرموو،

بەڕێز ڤەمان فیصل سلیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە ئەم هەمی دزانین کو داهاتێ نەفتێ داهاتەکێ موئەقەت دێ بیت و دبیت ل چەند ساڵەکێ دیدا بەرەف کۆتایی بچیت، بەرهندێ پێتڤی دزانم ئیستیفادە ل وی داهاتێ بهێتە کرن بۆ پالپشتی کرن ل سێکتەرێ کشتوکالیێ زیراعەتێ دا و برگەیەکێ ل ماددا ﴿١٢﴾ بێتە زیاد کرن کو ب یاسایەکێ دی بێتە ڕێکخستن بۆ هندێ کو داهاتێ ڤێ نەفتێ پالپشتیێ ل سێکتەر یان ژی کەرتێ زیراعەتێ و ئافاکرنا سەدا واندا بکەتن، تێبینییەکا دی لسەر هەمان ماددە کو برگا پێنجێ دبێژیت کارەکانی دەستە و ژمێرەکان و

هەتا دوماهیکێ دبیت خازیعن بۆ رقابا پەرلەمانی و دیارە یاسایە ژمارە ﴿٢٢﴾ سالا ﴿٢٠٠٧﴾ێ ماددا ﴿١٧﴾ێ دا هەمان ماددە هاتییە، ژبەر هندێ ئەز پێدڤی نزانم ببیتە ﴿٨﴾ بۆ ماددەیەکا دیتر و مادەم کو یاسایا دیتر ئەسلە و کیفایەت تێتە کرن بۆ ئیشارەت پێدانێ کو کارێن ئەوێ دەستێ خازیعن بۆ رەقابا پەرلەمانی، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، خاتوو کەژاڵ فەرموو،

بەڕێز کەژاڵ هادی فەقێ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەرەتا پشتگیری داواکەی ﴿گەشەخان﴾ دەکەم، یەکێك لە داهاتەکانی خەرجی نەوت و گاز بۆ بیمەی کۆمەڵایەتی بێت کە ئەمەش بە پێی یاسا رێك بخرێت و پشتگیری رایەکەی سەیدا ﴿بەهزاد و د. شرین﴾ دەکەم، رێژەی ﴿٢٪﴾ پترۆدۆلار بۆ قەزا و ناحیەکان لە رێگەی ئەم سەندووقە تەرخان بکرێت، لە رێگەی ئەم سەندووقە ئەو کەسانەی کە زیانیان پێگەیشتووە وەکو تەنکەرە نەوتییەکان بە هۆی دەعم کردن و ئاگر کەوتنەوە و ئەسەری رەجعی هەبێت بۆ ئەوانە پێش چوونی یاساکە کە زیانی گیانی و ماددیان پێگەیشتووە، تەعویز بکرێن لە رێگای ئەم یاسایەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، خاتوو پەروا فەرموو،

بەڕێز پەروا علی حەمە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆرێك لە تێبینییەکانی من ئیشارەتی پێدرا و پشتگیری لە قسەکانی ﴿کاك علی﴾ دەکەم، لە خاڵی چوارەم گۆڕینی داواکارم کە بڕگەی یەکەم، لە خاڵی دووەم، لا ببرێت و سەبارەت بەوەی رێژەیەك دیاری بکرێت بۆ هەموو چین و تۆێژەکانی تر و پشتگیری لەم رایە دەکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، خاتوو نجات فەرموو،

بەڕێز نجات محمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بڕگا دوویێ، سەبارەت دراو پێدانی پرۆژەکانی وەبەرهێنان بەو مەرجەی بە گوێرەی ستاندارد و مەرجەکانی هاتوو لە یاسای نەوت و گازدا و لە نێوانیاندا چڕی دانیشتوان، واتە تەنیا پێوەری رێژەی هاووڵاتیان وەرگیراوە، بۆیە پێشنیار دکەم هەم رووبەڕی جوگرافی و دەڤەرێن زەرەرمەند بێتە بەرچاڤگرتن و زێدە کرن، تەنیا رێژا دانیشتوان کارتێکرنەکا راستەوخۆ لسەر کێمیا ئاستێ خزمەتگوزاریا دکەت ل ڤان دەڤەرا، بۆ نموونە دەڤەرا ئامێدیێ سنوورەکێ جوگرافی بەرفرەە هەی و رێژا ئاکنجی بوونێ ژبەر کێمیا

خزمەتگوزاریا دبیتە ئەگەرێ دروست بوونا هیجرەی بۆ سەنتەرێ پارێزگەها، بەر هندێ ئەز پشتەوانیا ﴿د. فرست و كاك عباس و شرین خان و كاك بەشار﴾ دكەم، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، كاك صالح فەرموو،

بەڕێز صالح فەقێ محمدامین:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

مـن لـە مـاددەی دوانزەهـەم، لـە یەكـەمی خـاڵی دووەم، گرێبەسـتە نـەوتی و گازییـەكانی بەسـتراو، ئـەو ﴿بەسـتراوە﴾ نـاروونی هەڵـدەگرێت و ناكۆكـە و رەنگـە زیـاتر پـێش خـۆی بگرێتـەوە، بۆیـە ئـەو وشـەی ﴿بەستراوە﴾ لابـرێت باشـترە و گرێبەستەكان ئەوەی دوایش بگرێتەوە، هەر لە خـاڵی دووەم، وشـەی ﴿بـەر لەبەر چاوگرتنی گەشـەپێدانی ئـەو ناوچـەانەی پرۆسـە نەوتییـەكانی تێـدا ئـەنجام دەدرێـت﴾، ئـەو ﴿بـەر لەبەرچاوگرتن﴾ لابـرێت و سیفەی ئیلزامی پێ بدرێت، لـە خـاڵی سـێیەم، نـاوی سـەندووق لـە رابـردووشـدا گۆڕیمان كوردستانی بۆ زیاد بكرێت، خاڵی پێنجەم، لەسـەر سـەندووقی ژینگـە رێژەیـەك دیـاری بكرێـت بـۆ ئەو ناوچانەی كە پرۆسە نەوتییەكانیان تێـدا ئـەنجام بـدرێت، بـۆ نموونـە ئەگـەر سـنووری چەمچـەماڵ بـە نموونە بهێنمەوە، زەوی زۆری كشتوكاڵی لەو سنوورە بە بیابان كراوە و سـەوزاییەكی زۆر بـە بیابـان كـراوە، بە هۆی بەكارهێنانی ئەو بیرانە هەر لە هەڵكەنـدنی هـەتا سـەرجەم پرۆسـەكانی نـەوت ئـاوێكی زۆری ژێـر زەوی بە رۆژانە ئەو بیرە ئیلتیوازییانە بە بەردەوامی ئیش دەكات، بۆیە رەنگـە بـە بیابـانیش زیـاتر بكـات، لەبەر ئەوەی ئەو ئاوە وردە وردە بەرەو كەمی دەچێت و لە ئەنجامی ئـەو پرۆسـانە ماددەیـەكی زۆری زیـان بەخش و دووكەڵ دەردەچێت وا دەكات ژینگەی سنوورەكە زیاتر تێكبـدات و ئـەو نەخۆشـیە مەترسـیدارانە بـە پێـی پسـپۆر و شـارەزایانی بـواری پزیشـكی لـە ئاینـدەدا مەترسـی ئـەوە دەكرێـت زۆرتـرین نەخۆشـی درێژخایەن و كوشندە لەو سنوورانە بڵاو بێتەوە، بۆیە پێویستە ئەم سەندووقە بۆ ئەو ناوچانە ئەولییەتی پی بـدرێت و چـەندین بەنـداو بـۆ ئـەو سـنوورانە دروسـت بكرێـت و رێـژەی سـەوزایی لـەم سـنوورانە زیـاد بكرێت و رەچاوی ئەوە بكرێت كە ئەو نەخۆشییە كوشندانە كە بڵاو دەبێتەوە چارەسـەر بكرێـت، دیـارە لـە سنووری گەرمیان بە گشتی لای ئێمەش بەش هەرە زۆری زیان لێكەوتوون و كەس و كاری زۆری شـەهیدان، هەم قوربانیانی ئەنفال و كیمیاباران و بـە گشـتی لـە سـنوورەكانمی تـریش، بۆیـە بیرێـك لـەوە بكرێـت كـە رەچاوی ئەوە بكرێت رێژەیەك بـۆ كـەس و كـاری شـەهیدان دیـار بكرێـت، پشـتگیری لـەو رایانـە دەكـەم كـە پێشنیاریان كرد رێژەیەك بۆ كەرتی كشتوكاڵی دیار بكرێـت، لەبـەر ئـەوەی لا ئێمـە هـەم كـەرتی كشـتوكاڵی پەیوەندی بە ئەمنییەتەوە هەیە و لە لایەكی تر بیر لەوە بكرێتەوە باشترین و گونجاوترین كەرتـە كـە بـیر لە سەرچاوەی داهاتی دووەم لە هەرێمی كوردستان لە دوای نـەوت، كـەرتی كشـتوكاڵی گرنگـی پـێ بـدرێت و پێشـنیار دەكـەم ئێمـە وەكـو لیژنـەی ناوچـە كوردسـتانییەكانی دەرەوەی هـەرێم كـە بەرهـەمی ناوچـە

کوردستانییەکانی دەرەوەی ئیدارەی هەرێم بەکاردێنین نەوتی کەرکووك و ناوچەکانی تر، بۆیە خاڵێك بۆ ئەو ناوچە کوردستانیانە زیاد بکرێت، زۆر سوپاس،

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، خاتوو منیرە فەرموو،

بەڕێز منیرە عثمان علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە بەشی پێنجەم ﴿دابەش کردنی داهاتی نەوت و گازی سەندووق﴾ لا ببرێت، لەبەر ئەوەی لە پێناسەکاندا هاتووە، واتە لە ماددەی دوانزە، یەکەم، دەبێت داهاتەکانی نەوت و گاز کە لە سەندووقدا، نەوتراوە گاز لێرەش لابببرێت، پشتگیری ئەو ڕایەی بەڕێز کاك علی حەمە صالح ئەکەم کە خاڵی دووەم لابببرێت ، پێشنیار ئەکەم خاڵێکی بۆ زیادبکرێت کە تێیدا تەعویزی ئەو ناوچانە بکرێتەوە کە لەسەر دەستی ڕژێمە یەك لەدواییەکەکانی ڕابردوو تووشی زەرەر و زیان بوون وەکو هەڵەبجەو گەرمیان و ناوچەکانی تر ، خاڵی چوارەم دراوپێدانی وەزارەت پاش ڕەزامەندی ئەنجومەنی باڵای نەوت و گاز بێت ، پشتیگری قسەکانی بەڕێز کاك علی حەمە صالح و کاك ئومێد حەمە علی ئەکەم ، بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان ، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان پشتگیری تەواوی قسەکانی گەشەخان ئەکەم کە پێویستە ڕێژەیەك بۆ پڕۆژە یاسای هاریکاری کۆمەڵایەتی لێرەدا تەسبیت بکرێ ، لەبەر ئەوەی ئەو پڕۆژە یاسایە تێیدا کەم ئەندام و خاوەن پێداویستی تایبەت ، منداڵی بێ باوك ، ژنی بێ هاوسەر ، هەژارانی ئەم وڵاتە ، خوێندکاران ، هەموو ئەو فیئانەی پێداویستیان بە هاوکاری دەست گیرۆیی حکومەتە ، ئاشتکردنەوەی حکومەت و هاوواڵتیانە ، بۆیە داوادەکەم ڕێژەیەك دیاری بکرێ بۆ پشتگیری کردنی ئەو پڕۆژە یاسایە ، هەروەها پشتگیری تەواوی قسەی ئەو ئەندام پەرلەمانە بەڕێزانە دەکەم کە پێشنیاریان کردووە ڕێژەیەك دابنرێ بۆ بوژانەوەی کەرتی کشتوکاڵی ، سوپاستان دەکەم.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس ، خاتوو تەلار فەرموو.

بەڕێز تەلار لطیف محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەرەتا پشتگیری قسەکانی خاتوو گەشە ئەکەم بۆ دیاریکردنی ڕێژەیەك بۆ هاریکاری کۆمەڵایەتی ، لەبەر ئەوەی پاڵپشیەك ئەبێ بۆ سەرجەم چین و تۆێژەکان بێ جیاوازی بەتایبەتی خاوەن پێداویستی تایبەت ، پشتگیری لە پێشنیارەکەی کاك عباس و کاك بشار ئەکەم بۆ دیاریکردنی ڕێژەیەك بۆ کەرتی کشتوکاڵ ، هەروەها پشتگیری لە قسەکانی کاك علی ئەکەم بۆ پترۆ دۆلار ، پێشنیار ئەکەم نیسبەیەك بۆ کەرتی پیشەسازی دابنرێت ڕاستە لە بوودجەی هەرێمدا ئێمە توانیمان پاڵپشتیەك دابین بکەین ، بەڵام دیاری کردنی لەم سندووقەدا ئەبێ بە ئیلزامکردن بۆ بووژاندنەوەی ئەم کەرتە ، هەروەها بەتایبەتی کارگەکان ،

چونکه ئەم کارگانە ئەبنە هۆکارێك بۆ زیادبوونی هەڵی کاریش لە هەرێمی کوردستاندا ، گرینگترین یاخود دیارترین ڕێگا بۆ پاڵپشتی لە سەرکەوتنی سیاسەتی نەوت لە هەرێمی کوردستاندا ڕەنگدانەوەیەتی لەسەر بووژاندنەوەی کەرتی کشتوکاڵ ، هەروەها کەرتی پیشەسازی ، چونکە ئەوانیش لە داهاتوودا ئەبنە هاوکارییەك یاخود پاڵپشتیەك بۆ زیادبوونی داهاتێکی دیکە بۆ هەرێمی کوردستان ، دەربازبوونمان لەو قەیرانەو یاخود لەو گەمارۆ ئابووریانەی کە دائیمەن هەرەشەیە لەسەر هەرێمی کوردستان ئەویش بوونی داهاتێکی دیکەیە لە پاڵ داهاتی نەوت ئەویش کەرتی کشتوکاڵ و پیشەسازییە ، بۆیە دیاریکردنی نیسبە بۆیان لەم سندووقەدا ، لەم یاسایەدا گرنگی و تایبەتمەندی خۆی هەیە ، پاڵپشتی لە هەموو ڕەئیەکانی دیکە ئەکەم ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس ، بەڕێز دکتۆر شێرکۆ حەمە امین فەرموو.

بەڕێز د. شێرکۆ حەمە امین

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

من سەرەتا پشتگیری ئەکەم لە قسەکانی کاك علی حەمە صالح ، گەشەخان ، دکتۆرە ڕێواز ، کاك عباس غەزالی و کاك قادر و کاك ئومێد و هەموو ئەوانی تر کە لە ڕاستیدا باسی ئەوەیان کرد کە پارەی نەوت ئەبێت جگە لە بووژانەوەی ژێرخانی ئابووری کوردستان لەکەرتەکانی پیشەسازی ، بازرگانی ، کشتوکاڵ ، دەست خستنی هەڵی کار بۆ گەنجان کە بەداخەوە تا ئێستا لە هەرێمی کوردستان نەخراوە ژێرخانی ڕۆشنبیری لە هەرێمی کوردستاندا ، یەعنی تا ئێستا ئەمە نەکراوە لە ڕاستیدا ، پشتیوانی لە هەموو ئەوانە ئەکەم ، جگە لەوەی پێویستە کەرتی نەوت بخرێتە خزمەتی ئەم کەرتانەوە ، یەعنی ناکرێ خۆ ولاتێك تەنها هەموو چاوی لەسەر نەوت بێت ، پشتیوانی لەوە ئەکەم کە باسی پارەی نەوت ئەبێ بۆ دادپەروەری کۆمەڵایەتی لە هەرێمی کوردستاندا بێت ، واتا ئەم پارەی نەوتە جگە لە بووژاندنەوەی کەرتەکانی تری ژێرخانی ئابووری هەرێمی کوردستان ئەبێت دادپەروەری کۆمەڵایەتی لە هەرێمی کوردستاندا بەرجەستە بکات کە تا ئێستا ئەم دادپەروەری کۆمەڵایەتییە نییە لە هەرێمی کوردستاندا ، لە ڕاستیشدا هەروەکو دکتۆرە ڕێوازیش وتی هەموو فڕاکسیۆنەکان ، هەموو لیستەکان بە پەیامی جیاواز ئەمەیان باس کردووە بۆ نموونە ئێمە وتوومانە نەوت لە نەعلەتەوە ئەکەین بە نیعمەت ، سووریشین لەسەر ئەو پەیامە بە هاوکاری هاوڕێکانمان بۆ ئەوەی نەوت لە نەعلەتەوە بکەین بە نیعمەت بۆ خەڵکی هەرێمی کوردستان ، بۆیە ئەمە نوقتەیەکە لە ڕاستیدا جا ئەم چین و تۆێژە جیاوازانەی کۆمەڵی کوردستان هەر لە بابلێن کارگوزارێك ئەیگرێتەوە تا ئەگاتە کەس و کاری شەهیدان ، پێشمەرگە ، گەنجان ، زانکۆ ، کابانی مااڵ ، پیر و پەکەوتەکان ، نەك هەر ئەوە ئێمە لایەنگری ئەوەین کە مووچە بەرزەکانیش کەمبکرێتەوە ، مووچەی کەم زیادبکرێ بۆ ئەوەی دادپەروەری کۆمەڵایەتی بێنێتە کایەوە ، بۆیە لە ڕاستیشدا پێشنیازیش ئەکەین لە (١٢٪) تەرخان بکرێ بۆ سندووقی بیمەی کۆمەڵایەتی کە ئەمەش بە یاسا ڕێکبخرێت ، لەڕاستیدا من

سەرنجێکم لە لا دروست بووە لە دوێنێوە بۆ بەڕێزان لە حکومەت لێرە نین ، یەعنی لە ڕاستیدا ئەمە پرسیارێکی گەورەیە ، خۆ ئەسڵ وایە ئەو پڕۆژە یاسایانەی موناقەشە ئەکرێن کە پەیوەندیدارە بە حکومەتەوە خۆیان لێرە بن ، یەعنی زۆرجار حکومەت خۆی ئەو ڕەخنەیە ئەکا یا ئەو گلەییە ئەکا بۆچی پڕۆژە یاساکان بەبێ ئامادەبوونی حکومەت لە پەرلەماندا تێ ئەپەڕێ؟ ئەی باشە حکومەت بۆ لێرە نییە؟ من پێشنیازێك ئەکەم لە ڕاستیدا ، پێشنیازێك ئەکەم مادام دەستەی دەستپاکی ، دیوانی چاودێری دارایی لە ژێرچاودێری ئەم پەرلەمانە دایە ماوەیەکی زەمەنی زۆر کورت و دیاریکراویان بۆ دیاری بکرێت کە چاودێری بکەن لەو ڕاپۆرتە ، وردبینی بکەن لەو ڕاپۆرتە کە وەزارەتی سامانە سروشتییەکان داویەتی بە ئێمە کە چۆن پارەی نەوتیان لە ساڵی (٢٠٠٧-٢٠١٣) سەرفکردووە ، بەپێی ئەمە بێ بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.....

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئێمە باسی یاسای سندووق ئەکەین بەڕێز دکتۆر شێرکۆ.

بەڕێز د. شێرکۆ حەمە امین:

بەڵێ ، دێمە سەر تێبینیەکانیشم لەسەر ئەمە ، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان تەرخانکردنی دوو ملیۆن و شەسەدو هەشتا و پێنج و کەسرێك ، کەمپینی بێکاری گەنجان من تێناگەم ئەم پارەیە چۆن سەرفکراوە؟ بۆ کەمپینی بێکاری گەنجان ، دەیان پارەی تیایە دراوە بە کەرتی ئەهلی ، زانکۆی ئەهلی ، بە ڕێکخراوی ئەهلی.....

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

دکتۆر شێرکۆ ئەمەوێ سەرنجت ڕابکێشم ، تکایە وەرەوە سەر بابەتەکەی خۆمان کە بابەتی سندووقی داهاتە نەوتییەکانە....

بەڕێز د. شێرکۆ حەمە امین:

دوا پێشنیازم ئەوەیە بە خێرایی سەقفێکی زەمەنی بۆ دەستەی دەستپاکی ، دیوانی چاودێری دابنرێت ئا ئەمەمان بۆ یەکلای بکەنەوە ، چونکە لە ڕاستیدا من نازانم ئەگەر پارە مابێ با هەندێ پێشنیازی تر بکەم ، چونکە پێموایە حکومەتەکە خۆی بۆ ئەوە نەهاتبێت ئەزانێت کە پارەی نەوت نەماوە ، نازانم چ پارەیەك چۆتە ناو ئەم سندووقەوە؟

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

من ئەمەوێت تەنها ئەوە بە بیری جەنابت بهێنمەوە بەڕێزیشت وەکو ئەندامێکی پەرلەمان ئەتوانی داوا لەو دوو دامەزراوەیە بکەی کە بەدواداچوون بۆ ئەو داهاتە بکەن ، ڕاپۆرت بدەنەوە بە پەرلەمان ، پەرلەمانی کوردستان لە دانیشتنەکانمان تەئکیدمان لەوە کردۆتەوە کە ئەوان چاودێری ئەو پڕۆسەیە بکەن ، دیوانی چاودێری دارایی کەوتۆتە سەرخەت لەو بوارە ، بۆیە بەرپرسیاریەتی ئەوانە چاودێری بکەن.....

بەڕێز د. شێرکۆ حەمە امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مادام قسەکە هاتە سەر ئەوە ئەگەر یارمەتیم بدەی.....

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

نا ، قسە لەسەر ئەسڵی پڕۆژە یاساکە ئەکەین ئێستا ، من تەنها ئەوەت پێئەڵێم چونکە مونتیج نییە ئەم باس و خواسە ، ئێستا لێرە مونتیج نییە.....

بەڕێز د. شێرکۆ حەمە امین:

ئەچمە سەر ئەسڵی پڕۆژە یاساکە ، ئەو تێبینیانەی کە هەمە لەسەر ئەسڵی پڕۆژە یاساکە لە یەکەمیاندا هەر بێگومان گونجاوترە بگوترێت داهاتەکانی سندووق ئەو نەوت و گازەی لێ لابرێت ، دیسان ئەیڵێمەوە پشتگیری لە قسەکانی کاك علی حەمە صالح ئەکەم لەوەی کە وتی ئەو بڕگەیە لابرێ ، لە دووهەمیاندا لە کۆتاییدا ئەڵێ ئەنجومەنی خۆجێیەتی و شارەوانییەکان ، من تێناگەم کە شارەوانییەکان هیچ شەرعییەتێکیان نەماوە کە لە ساڵی (٢٠٠٠) هەڵبژاردنیان بۆ کراوە بۆ ئێمە بێین جارێکی تر زیندوویان بکەینەوە ئەی بۆ نەڵێین وەرن حکومەت پارتی کوردی ناچاربکەین هەڵبژاردنی ئەنجومەنی قەزاو ناحییەکان بکا ، بۆ جارێکی تر بێین لە ڕێگای ئەم تەرخانکردنەوە تەمدیدی ساڵەکانیان بکەینەوە و شەرعییەتیان پێبدەینەوە ، بۆیە من لەگەڵ ئەوەم لە ڕاستیا لە بری ئەوە ئێمە بڵێین پێویستە هەڵبژاردنی ئەنجومەنی قەزاو ناحییەکان بکرێ ، چونکە ناکرێت لە شوێنێك دوو دەسەلاّت هەبێ ، دوو ئەنجومەنی پارێزگا هەبێ و ئەنجومەنی شاروانیش هەبێ ، لە خاڵی چوارەمیاندا بابەت دراو پێدانی وەزارەت ئەوەی لە ئەخیردا ئەڵێت ، ببووڕە دراو پێدانی وەزارەت بە کولی لەگەڵ ئەوەم ئەم وەزارەتە لابرێت پێشنیازدەکەم ، چونکە لە هیچ شوێنێك لە خاڵەکانی پێشەوە وەزارەتی تێدانییە سندووقەکە خۆی ئەو کارە بکا یاخود ئەگەر هەر ئەشمێنێتەوە ئەنجومەنی وەزیران ڕەزامەندی دەربڕێ لەسەر ئەمە ، بەس پێشنیازی یەکەمم ئەوەیە وەزارەت لابرێت سندووقەکە خۆی ئەو کارەش بکا ئەوەی لە خاڵی چوارەمدا پاڵپشتیکرنی ژێرخانی ئابووری و کەرتی نەوت ئەوانە ، چونکە ناکرێ لەڕاستیدا ئەم دەسەلاّتە بدرێتەوە بەوەزارەت جارێکی تر ، چونکە ئێمە دوێنێ لە ماددەکانی پێشوودا ئەوەمان برد بۆ سندووقەکە ، ئەوەی کە خاتوو مریم صمد باسی کرد کە لە یاسای ژینگەدا هەیە ، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان گلەیی دەستەی ژینگە ئەوەیە بۆ ئەوەی من ڕوونتری بکەمەوە ئەگەر یارمەتیم بدەی ئەم سندووقە سەر بە دەستەی ژینگەیە ، بەس لەناو وەزارەتی سامانە سروشتییەکاندایە.....

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز دکتۆر شێرکۆ تکات لێدەکەم لە بابەتەکە دەرئەچی بە خاتوو مریم صمدیشم وت ئەگەر ئەتانەوێ ئەو سندووقە دەستەی ژینگە سەرپەرشتی بکا پڕۆژە یاسایەك پێشکەش بکەن بۆ تعدیلی یاساکەی ئەمە ئەوکاتە شوێنی ئەو وتوێژەیە ، نەك ئێستا.

بەڕێز د. شێرکۆ حەمە امین؛

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من شەش مانگە ئەم پرسیارەم ناردووە بۆ وەزارەتی سامانە سروشتییەکان ، وەلامی نەداوەتەوە ، ئێستا بۆیە ئەم گلەییەم کرد ئەبوایە بەڕێز وەزیر و لایەنی پەیوەندیداری نوخبەی بچووکی بەڕێوبەری نەوت لەم هەرێمە لێرەبوونایە بۆ ئەوەی وەلامیان بدابایناینایەوە بزانین تا ئێستاکە ئەوان چەندیان تەرخانکردووە بۆ ژینگە لە هەرێمی کوردستان ، یەعنی ئەو نوخبەی کە چەند ساڵە ئیدارەی کۆی پڕۆسەکانی نەوت ئەکەن ئەبوایە لێرەبوونایە بەڕاستی ، پێشنیاز ئەکەم ئەوەی چوارەم و پێنجەم دەستە بەرپرسیارەتی خۆی بە پێی ئەو پڕەنسیپ و ستانداردانەی بە دەست پێشەخەرییەتی شەفافیەت ئەمە یان بکرێت بە ماددەیەکی سەربەخۆ یا بکرێ بە خاڵی پێنجەم ، خاڵی پێنجەم کارەکانی دەستەو ژمێرەکانی سندووق ملکەچ دەبن بۆ دیوانی چاودێری پەرلەمانی کوردستان و دیوانی چاودێری دارایی هەرێم ئەمە بخرێتە پێشەوە ، چونکە ئەمە ئەسڵە ، ئەمە گرنگە ، ئەو (ITI) لە ڕاستیدا قورسایی بەقەد ئەو چاودێرییەی پەرلەمان و چاودێری دیوانی دارایی هەرێم نییە ، سوپاس.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان؛

زۆر سوپاس ، دەمەوێ تەنها ئەو تێبینییە بخەمە ڕوو ئامادەبوونی حکومەت لە دانیشتنەکانی پەرلەمان لە کاتی وتوێژکردن لەسەر پڕۆژە یاساکان وجوبی نییە ، بەڵام ئەوان خۆیان لێرەبن باشترە بۆ ئەوەی دیفاع لە بیروبۆچوونەکانی خۆیان بکەن ، ئەگەرنا پەرلەمان خۆی خاوەن بڕیارە لە دەرکردنی یاساکان ، ئەگەر لێرە بن ئەتوانن بیروبۆچوونەکانی خۆیان بخەنەڕوو ، بەڵام بە دڵنیایشەوە لەکاتی وتوێژکردن لەسەر پڕۆژە یاساکە هەم وەزارەتی سامانەسروشتییەکان ، هەم وەزارەتی دارایی لەگەڵ لیژنە پەیوەندیدارەکان دانیشتوون ، بیروبۆچوونەکانی خۆیان خستۆتەڕوو ، بۆیە ئێمە بۆ هەموو دانیشتنێکی پەرلەمان بەرنامەی کار ئاڕاستەی حکومەت ئەکەین ، ئەگەر پێیان باش بێت ئەتوانن بەشداربن ، ئارەزووی خۆشیانە ئەتوانن بەشدارنەبن ، بەڵام پەرلەمان دانیشتنەکانی خۆی لەسەر ئەوە ناوەستێنێ کە حکومەت بەشدار ئەبێ یان نا؟ چونکە پڕۆژە یاساکان پەسندکردنیان لە ئیختساسی دەسەڵاتی یاسادانانە کە لە پەرلەمانی کوردستاندایە ، خاتوو ئاواز جەنگی فەرموو.

بەڕێز ئاواز جەنگی بورهان؛

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەرەتا من پشتیوانی قسەکانی گەشەخان دەکەم دەبێ لەم سندووقە بڕێك پارە بۆ پڕۆژەی هاریکاری کۆمەڵایەتی تەرخان بکرێ ئەم پڕۆژەیە هەموو بەڕێزانی ئەندام پەرلەمانان دەزانن پڕۆژەیەکی زۆر گرنگە ، ئەم پڕۆژەیە پڕۆژەیەکی زۆر زۆر گشتگیرە و پەیوەستە بە هەموو تاکێکی کۆمەڵگای ئێمەوە ، پەیوەستە بە تەندروستی ، کۆمەڵایەتی ، دارایی ، پەروەردەیی ، دەروونی ، تاکی کۆمەڵگای ئێمە ، لەبەر ئەوە پێویستە ئێمە جێگای بکەینەوە لەناو ئەم سندووقەیدا ، هەروەها ئێمە دەمانەوێت زۆرجار گوێمان لێ

دەبێ هەموو لایەنە سیاسییەکان باسی داد پەروەری کۆمەلایەتی دەکەن لەناو کۆمەلگادا ئایا ئێمە دەمانەوێت داد پەروەری کۆمەلایەتی هەبێ! ئەگەر بمانەوێ لەناو ئەم سندووقە پشتیوانی ئەو پڕۆژەیە بکەین بۆ ئەوەی ببێ بە یاسا و حکومەت جێبەجێی بکات توانای جێبەجێکردنی هەبێت ، من دەمەوێ سەرنجی بەڕێزان بۆ ئەوە ڕابکێشم زۆرجار گوێمان لەوە دەبێ ئینتمای (کەس) لەناو کۆمەلگای ئێمە (تاك) کەم بۆتەوە ، کەواتە پڕۆژەی هاریکاری کۆمەلایەتی لێرەش دەوری خۆی دەبینێ ئینتیما جارێکی تر لای ئەو کەسانە دروست بکاتەوە کە هەست دەکا پەرلەمانی کوردستان و حکومەتی کوردستان لە خەمخۆری ئەوانەو پڕۆژەی هەیە بۆ ئەوان و دەیەوێت دادپەروەری کۆمەلایەتی لەناو هەرێم بەرقەراربێ ، بەڕێزان من پشتیوانی هەموو ئەو بەڕێزانە ئەکەم کە باسی کەرتی کشتوکاڵیان کرد برای بەڕێزم کاك بەشار و کاك عباس غزالی ، دەمەوێ سەرنجتان بۆ ئەوە ڕابکێشم کەرتی کشتوکاڵ زۆر زۆر پشتگوێ خراوە لە هەرێمی کوردستان ، هەرێمی کوردستان کە قەیرانی دارایی تووش بووە ئەگەر بهاتبایە کەرتی کشتوکاڵ پێشکەوتوبووایە ڕەنگە بەو شێوەیەی ئێستا عوملەی هەرێمی کوردستان نەدەچووە دەرەوەی هەرێم بۆ هێنانی پێداویستییەکانی ڕۆژانەی خەڵکی هەرێم ، ئەمە خاڵێك ، خاڵێکی تر کە دەمەوێ سەرنجتان بۆی ڕابکێشم هەرێمی کوردستان پێویستی بەوەیە لەناو ئەم سندووقە ئێمە جێگای پڕۆژەی ستراتیژی بکەینەوە کە یەکێك لەم پڕۆژانە پڕۆژەی دروستکردنی بەنداوە لەم هەرێمە ڕۆژ بە ڕۆژ سەرچاوە ئاوییەکانمان لە کەمبوون دایە ، ولاتانی دەوروبەر ئاوەکانیان پڕۆژەی لەسەر دروست دەکەن ، بەنداوی لەسەر دروست دەکەن ، دەیگرنەوە ، ڕێژەی دانیشتوانی هەرێمی کوردستان لە زیادبوون دایە پێداویستییەکانی بەکارهێنانی ئاو لە زیادبووندایە کەواتە ئەگەر ئێمە حکومەتی هەرێمی کوردستان بیر لەوە نەکاتەوە لەناو ئەم سندووقە بڕێکی باش پارە تەرخان بکا بۆ دروستکردنی بەنداو لە هەرێمی کوردستان قەیرانی ئاویش دەبێت یەکێك لەو قەیرانانەی کە ڕووبەڕوومان دەبێتەوە من دەمەوێ باس لەوە بکەم یەکێك لەو بەنداوانەی لەهەرێمی کوردستان بەنداوی دوکانە حەوت ملیار مەتر سێجا ئاو دەگرێت یەعنی ئێستا لە حاڵی حازردا دوو ملیار مەتر ئاوی تێدایە ئەوە بۆ زانیاری ئێوە ، بۆ زانیاری خەڵکی هەرێمی کوردستان کە ئاو لە قەیراندایە لە هەرێمی کوردستان ، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان بەپێی ئەو زانیاریانەی من هەمە بەپێی سەردەمی مەلەکییەت لە عێراق سندووقێك هەبووە تەرخانکراوە بۆ پڕۆژەی ستراتیژی ئەم بڕە پارەیەی لەو سندووقەدا بووە تەنها بۆ پڕۆژەی ستراتیژی دروستکراوە ، خۆشبەختانە دوو پڕۆژەیان بەر هەرێمی کوردستان کەوتووە کە هەردوو بەنداوی دەربەندیخان و دوکانە کە تاکو ئێستاش ئێمە سوودی لێدەبینین ، بەشێکی تر لە کەرتی کشتوکاڵ کە دابینکردنی ئاسایشی خۆراکە لە هەرێمی کوردستان ، ئەگەر ئێمە بڕەپارەیەکی بۆ تەرخان نەکەین و جێگای نەکەینەوە لێرە چۆن دەتوانین ئاسایشی خۆراك لە هەرێمی کوردستان بەر قەرار بکەین ، بەڕێزان من دەمەوێ سەرنجتان بۆ ئەوە ڕابکێشم کەرتی کشتوکاڵ تەنیا ئەوە نییە بەرهەمی کشتوکاڵیمان هەبێ کەرتی کشتوکاڵ هەڵی کار زیاد دەکات لە هەرێمی کوردستان ،

کەرتی کشتوکاڵ دەبێتە مایەی ئەوەی کە خەڵکانێك بگەڕێنێتەوە بۆ لادێکانیان و گرنگی بەو بوارە بدەن ، کەرتی کشتوکاڵ.....

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر باسکرا خاتوو ئاواز.

بەڕێز ئاواز جەنگی بورهان:

دەزانم زۆر باسکرا ، بەڵام وەکو دکتۆرە جوان هەموو جارێ دەڵێ ئەوانەی کە دەکەونە دواوە بەداخەوە قسەکانیان هەمووی کراوە ، بەڵام من بڕیارمداوە قسەکانی خۆم ئەمڕۆ دەیکەم ڕاستە دەبێتە دووبارە ، بەڵام هەر باسی دەکەم ، دەمەوێ پشتیوانی لەو بەڕێزانە بکەم کە پێشنیازی پترۆ دۆلاریان کرد بۆ قەزاو ناحییەکان ، قەزاو ناحییەکان زۆر زەرەرمەندبوون لە دەرهێنانی نەوت لێیان بەتایبەتی قەزای کۆیە ، من لەبەر ئەوە وانالێم کە خۆم خەڵکی ئەو شارەم ، بەڵام قەزای کۆیە ئێستا کەوتۆتە مەوقیعێکی جوگرافی ، یەعنی چۆن دەڵێی زۆر بۆتە قەزایەکی پەنا ، ڕێگاکانی کە جاران لە کۆیەوە ڕەتدەبوون ئێستا هەمووی دابەش بووە هیچ کەسێك لە کۆیەوە هاتووچۆ ناکا ، هەموو دووکەڵ و پیسی ژینگەیی کە لە شیواشۆك نەوت دەردێ بۆ شاری کۆیە دێ ، جادەو بانەکانی کۆیە بەزەیت پێدادێتەوە کە لێوە ڕەت دەبی ، ڕەنگە لە ولاتە هەرە دواکەوتووەکانی سەر ئەم گۆی زەمینە جادە و بانی وانەبینی ، ڕۆژانە ڕووداوی ناخۆش و دڵتەزێنی هاتوچۆ ڕووەدات لەو ناوچەیە کەسیش پێی نازانێ ، کەسیش باسی ناکا من نموونەیەکی بەسیتان دەدەمێ ، بۆیە داوادەکەم پەترۆ دۆلار بۆ ئەو شوێنانە تەرخانبکرێ من حەفتەی ڕابردوو سەردانی ناحییەی تەقتەقم کرد پێشنیازێکیان خستە بەردەستی من کە داوا لە وەزارەتی شارەوانی بکەم یەك شۆفەل و یەك گرێدەری لێیە ئەم ناحیەیە هەردووکی لەکار کەوتووە ، کەواتە ناحیەکە پەکی کەوتووە بڕی تێچوونی چاکردنەوەی ئەم دووانە (١٠) ملیۆن دینارە داوا لە هەر لایەنێك دەکەن دەڵێن پارە نییە بۆتان چاك بکەینەوە ، من پێم وتن هەموو قەزاکە دابخەن و هەرکەسە بچێتەوە ماڵی خۆی و واز لە ئیش و کارەکانتان بهێنن ، بۆیە بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان من دەمەوێ ئەندامانی پەرلەمان زۆر زۆر بە گرنگی وەربگرن ، کەرتی کشتوکاڵ جێگای بکرێتەوە لەناو ئەو سندووقە ئێمە وەکو لیژنەی کشتوکاڵ بەڕێزان هاوکارانم زۆر باسیان لێکرد داکۆکی دەکەین لەم کەرتە بە یەك شت زۆر نیگەرانم دەمەوێ باسی بکەم لە پڕۆژەی بودجەی ئەم ساڵ لە ڕەشنووسەکەی کە ئامادەکراوە کەرتی کشتوکاڵ زۆر زۆر بودجەکەی کەمکراوەتەوە....

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئەوە ئاساییە لەکاتی موناقەشە کردنی یاسای بودجە ئەتوانین موناقەشەی بکەین.

بەڕێز ئاواز جەنگی برهان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

کەرتی کشتوکاڵ هیچ بڕە پارەیەکی بۆ دابین نەکراوە بۆ وەبەرهێنان لەو کەرتە ، قەرزی کشتوکاڵی جێگای نەکراوەتەوە ، کەواتە هیوادارم بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان لەکاتی دەنگدان ئەوەیان بیر بێ کە دەنگبدەن بۆ ئەوەی هاوشێوەی سندووقی ژینگە ، کەرتی کشتوکاڵیش بەشێکی بۆ دابین بکرێ ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس ، بەڕێز کاك قارەمان فەرموو.

بەڕێز قارەمان قادر فتاح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

واللە ئەگەر پارە هەبێ ئەمنیش پێشنیارێکم هەیە....

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

هەر بۆ کۆیە نەبێ تۆش وەکو خاتوو ئاواز.

بەڕێز قارەمان قادر فتاح:

واللە حەتمەن هەر ئەوەیە، پێشنیارەکم هەبوو زۆر لە برادەران کردیان ، ئاوازخانیش باسی کرد سەبارەت بە پەترۆ دۆلار ، یەعنی ئێستا قەزای کۆیەی بە نموونە هێناوە ، منیش باسی قەزای کۆیە دەکەم هەموتان بەناو قەزای کۆیە داڕۆیشتینە ڕێگاو بانی ، یەعنی جگەلەوەی کە زانکۆیەکی بۆ کراوە لە ڕابردوو قەزای کۆیە هیچ شتەکی بۆ نەکراوە تا ئێستا ، مەسەلەی پترۆ دۆلار کە لە حکومەتی عیراقی تەحدیدکراوە (٢) دۆلار لیترەش تەحدید بکرێ ، بەڵام بۆ قەزاکە خۆی نەك لەسەر ئاستی پارێزگاکە ، کۆیە ناوچەیەکە بەناحیەکانیشیەوە مەنتیقەیەکی کشتوکاڵییە ، بۆیە من پێشنیار دەکەم ئەو پارەیە لەسەر ئاستی قەزاکە سەرف بکرێ ، کێشەی زۆری بۆ قەزاکە دروستکردیە لە ڕووی کشتوکاڵەوە ، ڕیگاوبانەوە ، ژینگەوە ، پشتیوانی لە ڕایەکەی کاك علی حەمە ساڵح دەکەم دابەشکردنی بەشێك لەو داهاتە نەوتییە بەسەر خێزان و کەم دەرامەتەکان، پشتیوانی لە ڕەئیەکەی گەشە خان دەکەم، وە پشتیوانی لە ڕەئیەکەی کاك عباس غەزالیش دەکەم، سوپاس.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

خاتوو سوهام عمر، فەرموو.

بەڕێز سهام عمر قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەشێ پێنجێ ماددا دوازدێ دیارە گەلەك تێبینی یێ ل سەر ڤێ ماددێ هەنە ژبەر هندێ ژی داخاز دکەم لیژنێن پەیوەندیدار د ساغێت وێدا وردبین بن، چونکی جومکێ سەرەکی یێ دسەندووقێت ڤێرێ دا بۆ خەلکێ مە دهێتە دیاری کرن، خالا دووبێدا ژ برگا ئێکێ وشا چڕی دانیشتوان تنێ جەخت ل

سەر نەهێتە کرن، پشتگیریا نـەجات خـانێ و دکتـۆر فرستی دکـەم بـو هنـدێ، هەروەسـا پشتگیریا دکتـۆرە شرین دکەم ل سەر لابرنا وشا پالپشتی کردن و ل ڤێرێ رێژە بهێتە دانـان وەکی مامۆستا بـەهزادی ئامـاژە پێکری کو دوو ژ سەدێ (٢٪) کێمتر نەبیتن سەبارەت پترو دولار، هەروەسا سەبارەت خالا چارێ حـەتا وشـا (پێویستە) بهێتە ژێك فەصلێ کـرن و دویڤـدا وەختـێ دبێـژیتن قـەرەبوو کردنـەوەی خـاوەنی ئـەو زەویانـە ببیتە خالا پێنجێ و ل دویڤدا رێزبەندی بۆ خالا بهێتە کرن، چونکی قەرەبوو کرنا خاوەنێت ئـەڤان زەویـا پێدڤی یە ئیهتیمامەکا باشتر پێ بهێتە دان، چونکی ئەو زەرەرمەنـدێن ئێکـێ نـە بـۆ ڤـی بـواری و قـەرەبوو کرنا وانا پێدڤیە تایبەتمەندیا خۆ هەبیتن، هەروەسا من دڤێتن سەرنجا ئەندام پەرلـەمانێن بـەرێز راکێشـم بۆ ڤێ چەندێ کو گەلەك بەرێزان بەحسێ تووێژێن کۆمەلگـەهێ کـر، ئـەم هـەمی دزانـین و دانپێدانـەك پـێ هەی لایێ حکومەتێڤە ژلایێ خەلکیڤە، کو ژێرخانا ئابووری یا لاوازە دبیتن نە ژ تـەرخانکرنا پـارە یـا لاواز بووی دبیت د ئەدا کرنێ دا، تەوزیع کرنێ دا لاوازییەك هەبوویە، ژبەر هندێ چارەسەرکرنا ڤێ دبیتن دڤێ سـەندووقێ دا نەهێتـە کـرن، چـونکی دسـەندووقێ دا هـەر تەرخانکرنـەك یـا هـەی، ژبـەر هنـدێ گرێـدانا ئامادەکرنا بودجا گشتی یا سالانەیا هەرێمێ دگەل ئەڤێ دەستێ پێدڤی یـە تەنسیقەکا باش دناڤبـەرا ڤـان هەر دوو دامەزراوا هـەبیتن دا کـو چارەسـەرییەکا گشتگیر ژی هـەبیت ژبـەر هنـدێ ژی ئـەز داخـاز دکـەم ژ لیژانێن پەیوەندیدار ئەڤان تووێژێن ڤان بەرێزان بەحس کری، چونکی هەمی پێدڤینە و گرنگیەکا مەزنە و دبیتـە پرۆژەیـەکێ سـتراتیجی ل ژێـر یـان رێزەکـێ یـان رسـتەیەکێ یـان وشـەیەکا گشـتگیر هـەبیتن، کـو ژهەمیانڤە بگریتن و بۆ داهاتی باشتر تەرخانکرن هەبیتن، باشتر تەوزیع کرن هەبیت، باشـتر تـەنفیز کـرن هەبیت و سوپاس.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، مامۆستا عمر کۆچەر، فەرموو.

بەڕێز عمر صالح عمر(کۆچەر):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەندام پەرلەمانا تەقسیر نەکر، مەوزوع ئەز نزانم ئـەو سـەندووقە فیعلـەن وەکی مامۆسـتا ئەنەسـی گـوتی بودجەیە یان ژی ئەڤە بۆ سەندووقەکێ یە کێشا ڤی وەلاتی نە مەوزوعێ مـە داهاتـە، داهـات قەناعـەتا مـن چەند سالێن بوری گەلەك داهات یێت هەین بەس چەوا خراب سەرف کرنا ڤی داهاتی کێشا ڤـی وەلـاتی یـە ئەندام پەرلەمان دشێن موزاییدا سەر ئێك و دوو بکەن گەلەك، هەر ئێك ژمە بێژیت بۆ ڤێ تـەخێ بـۆ ڤـێ تەخێ، مە دوهـی پێشـنیار کـر بـۆ خێزانـێ، خێـزان پێشمەرگا دگریـت، شـەهیدان دگریـت، گـەنجا دگریـت، تشتەك بێتە تەرخان کرن دڤێ قانونێ دا عەرز کر دکتـۆر شـێرکۆی وەلام دا گـوتی د مـاددێ یـازدێ دا ئـەم دشێن جهێ وێ بکەین ئەگەر جهێ وێ دڤێ ماددێ دا بێتە کردن چ ئەڤە دکتۆرە شرین گوتی بۆ ئـەو جهـێ گاز لێ دەردکەڤیتن نسیبەك بێتە دانان چ بۆ خێزانـێ و ئەو ژی ب مەرجەکی ئەوێن پلە بەرز تێـدا نـەبن و تشتەکێ دی ژی ئەز دێ بێژم یـێ نەخۆش بەس بن دیـوار و ئـەڤێت مووچـێت خانەنشینێن نەیاسایی ئـەو

ژی بێنە بار کرن، ئەڤ پەرلەمانتارە هەمی ڤێ جەخت دکەن کو گەندەلی دڤی واریدا موسیبەتە ئەگەر ئەڤە بێتە چارەسەر کرن ئەڤ داهاتە ئەڤ سەندووقە دێ تێرا هەمیا کەت بەس وەختێ ئەڤە نەهێتە چارەسەر کرن حەتا نووکە وەلاما دیوانا چاڤدێری دارایی بەرێز سەرۆکی پەرلەمان، یا بۆ مە هاتی مە داخازا تەفاصیلا نافا یێ ژێ کری یێ گوتی ئەڤە دێ کێشێ دروست کەتن و ئەم نەشێن نافا بهێنێرین، دێ چەوا چارەسەر کەی ئەگەر تو نەزانی؟، و راپۆرتا پێشی وێ دانپێدان یا کری کو یێت نەیاسایی یێن هەین و ل هەمی ئاستا، دێ باشە ئەڤە موحتاجی جەخت کرنێ یە زەغتی یە ل سەر دیوانا چاڤدێری، مادەم نەیاساییە لابدەت، وەختێ خراب دهێتەی سەرف کرن مالێ ڤێ سەندووقێ هندی تو ڤێرێ عەرز کەی بێژیت بۆ فلان تەخی، بۆ فلان تەخی، ئاخر ئەڤە چەند سالە ئەڤ داهاتە هەمی یێ دهێتن بەس دروست ناهێتە سەرف کرن، ژبەر هندێ ئەز ڤان هەر دوو پێشنیار دکەم ئێك، تشتەك بۆ خێزانێ بێتە دانان بێژین چار وەرەقە، پێنج وەرەقە بۆ هەر خێزانەکێ دبن پلە بەرزدا و یا دیتر ئەو جهێ گاز لێ دەردکەڤیتن نیسبەك دوو دولار، ئەو ئاخفتنێت هاتینە گوتن پشتگیریێ بۆ دکەم، سوپاس.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، کاك سالار، فەرموو.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتگیری هەموو ئەو بۆچوونانە دەکەم کە خزمەت بە ناوەڕۆکی ئەم ماددەیە دەکات، تەنها سەرنجێکم لەسەر خاڵی چوارەمی ماددەکە هەیە، وەزارەت سەلاحیەتی دراوەتێ بۆ قەرەبوو کردنەوەی خاوەنی ئەو زەوییانەی کە بۆ پرۆسەکانی نەوت و گاز تەرخان دەکرێت، بەدیدی من ئەمە دەبێت دیقەتی باشتری تێدا بکرێت، لەلایەن لیژنەکانی پەیوەندیدارەوە، ئەمە ببەسترێتەوە بە ئەنجومەنەوە، بە دەستەی سندووقەکەوە، کە ئەو سەلاحیەتەی هەبێت، نەك وەزارەت، بە گەڕانەوەشمان بۆ یاسای (٢٢)ی ساڵی ٢٠٠٧ پێم وایە ئەم بابەتە لەوێدا موعالەجە کراوە، چونکە ئەوە پرۆسەیەکی گشتگیرە، حکومەتی هەرێم دەتوانێت ئەم بابەتانە تەسویە بکات، نەك بەتەنها وەزارەت، لەبەر ئەوە دەرگا نەکرێتەوە بۆ تەسەرووق وەزارەتێك بەتەنها، بۆ خەرج کردن لەو سندووقە، کە پێم وایە ئەمە دەرگا دەکاتەوە، بەجۆرێکی تر چارەسەر بکرێت، سوپاس.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێز مامۆستا عبدالرحمن، فەرموو.

بەڕێز عبدالرحمن علی رضا:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێش ئەوەی قسەکانم بکەم، پێشنیارێکم هەیە بۆ دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان، ئەویش ئەوەیە ئەم یاسایە پێم وابێت (٤ تا ٥) دانیشتنە بەردەوامین لەسەری، بۆیە تکا دەکەم ئەگەر دانیشتنەکە زۆریش

بخایەنێت با ئەمڕۆ کۆتایی پێ بێنین، پێشنیارەکانم ئەوەیە، بەبڕوای من کاتی ئەوە هاتووە کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان، ڕاستەوخۆ سوودمەند ببن لە داهاتی نەوت، یاخود سامانی سەرزەویی و ژێر زەوی ئەم وڵاتە، یان بەواتایەکی تر ئیتر کاتی ئەوە هاتووە نەوت لە زەحمەتەوە بکەین بە ڕەحمەت، ئیتر بەچ ڕێگایەك دەکرێت ئەوە ئەرکی سەرشانی ئێمەیە ئەو کارە بکەین، خاڵێکی تر کە من تێبینیم هەیە لەسەری وشەی (چڕی دانیشتوانە) بەبڕوای من ئەو وشەیە هەر لابېرێت، یان ئەوەیە وشەی (ڕاگوێزان و وێرانکاری ناوچەکانیشی) بۆ زیاد بکرێت، چونکە ئەم چڕی دانیشتوانە بۆ هەرێمێك دەبێت یان وڵاتێك دەبێت کە هیچ وێرانکاری و ئەنفال و کیمیابارانی تێدا ڕووی نەدابێت، نەك لەهەرێمێك کە نیوەی هەرێمەکە بەر شاڵاوی ڕاگواستن و ئەنفال و کیمیاباران کەوتووە، بۆیە داوا دەکەم یان وشەکە لابېرێت یان ئەوەشی بۆ زیاد بکرێت، ئەمە بەداخەوە لەکاتی پەسەند کردنی بودجەش زۆرجار لە پێدانی هەرێمەکانیشدا هاتوون چڕی دانیشتوانیان بە پێوەر داناوە بۆ ئاوەدانکردنەوەی شارو شارۆچکەکان کە ئەمە بۆ خۆی هەڵەیەکی گەورەیە، چونکە هەرگیز دادپەروەری نایەتەدی لە ئاوەدانکردنەوەی شارو شارۆچکەکانی هەرێمی کوردستاندا، سێکتەرێکی تر کە هاوڕێیانم زۆر باسیان لێوە کرد، بەتایبەتی لیژنەی کشتوکاڵ کە ئەویش سێکتەری کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاوە، با من بە تەفصیل قسەکانی ئەوان نەکەم، لە ١٠٠٪ پشتیوانی قسەکان و ڕای ئەوان دەکەم، کە باسی بووژانەوەی کەرتی کشتوکاڵیان کرد، ئێمە حەقە ئەو ڕاستیە بزانین کە سێکتەری کشتوکاڵ وسەرچاوەکانی ئاو لەهەرێمی کوردستان، یەکێکە لەو سێکتەرانەی کە بەداخەوە زۆر لە پووکانەوەدایە، ئەرکی هەموولایەکمانە کە تەکانێکی پێ بدەین و لە پووکانەوە بیپارێزین و بیگەشێنینەوە، چونکە ئاسایشی خۆراك و ئاو کە ئێمە بەلامانەوە گرنگە، پایەیەکی گرنگیشن بۆ دروست بوونی دەوڵەتی کوردی، بەسێکتەری ئاو و کشتوکاڵەوە بەندە، بۆیە بڕێکی باش لەپارەی ئەم سندووقە بۆ ئەو دوو سێکتەرە تەرخان بکرێت، وە پشتگیری قسەکانی کاك علی حەمە صالح دەکەم، هەروەها ئەو هاوڕێیانەشی کە وەك ئەو قسەیان کرد، هەروەها پشتیوانی لە قسەکانی گەشەخانیش دەکەم، ئەو هاوڕێیانەی تریش کە گرنگە بەهەموومانەوە، هەموو دەنگ و ڕەنگەکان، کار بکەین بۆ ئەوەی ئەم سندووقە بەکار بهێنین بۆ دابین کردنی دادی کۆمەڵایەتی لەهەرێمی کوردستان، سوپاس.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، شکریە خان، فەرموو.

بەڕێز شکریە اسماعیل مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێم وایە کاتی ئەوە هاتووە هەر هاوولاتیەکی هەرێمی کوردستان، پێویستە بەشێوەیەکی ڕاستەوخۆ ناڕاستەوخۆ سوودمەند بێت لەداهاتەکانی نەوت و گاز، بۆیە پێشنیار دەکەم، وابزانم پێش منیش باسی کرا، کە هەر خێزانێك بەپێی ژمارەی ئەندامەکانی بڕێك پارەی بۆ تەرخان بکرێت کە ئەوە لە زۆرێك لە وڵاتانی دونیا بەتایبەتی لە کەنداو پیادە دەکرێت، هیوادارم لەهەرێمی کوردستانیش بکرێت، هەروەها پێم

باشەو پێشنیاری ئەوەش دەکەم، بەشێك لە پارەی ئەم سندووقە پاشەکەوت بکرێت، وابزانم هیچ ئەندامێك باسی ئەوەی نەکرد، بەڕاستی من زۆرم لا گرنگە، ئەوەی کە بەسەرمان هات لەم ماوەیەدا، پێویستە هەوڵ بدەین دووبارە نەبێتەوە، ئەگەر بەشێك لەپارەی ئەم سندووقە پاشەکەوت بکەین، خاڵێکی تریش بەنموونە ولاتی سعودیە دەهێنمەوە لەگەڵ ئەوەی ڕۆژانە زیاتر لە (١٠)ملیۆن بەرمیل دەفرۆشێت، ئینجا قەرزاریش دەبێتەوە، لەبەر ئەوە بەشێکی زۆر زۆر پارەی تەرخان کردووە بۆ پرۆژەی ستراتیژی و ژێرخانی ئابووری، بۆیە هیوادارم ئێمەش لەم سندووقە بڕێك پارە تەرخان بکرێت بۆ ژێرخانی ئابووری بەتایبەتی لەبواری کشتوکاڵ و پیشەسازی و ژێرخانی پەروەردە، هەروەها پاڵپشتی تەواوی ئەو ڕەئیانە دەکەم کە داوایان کرد بۆ بیمەی کۆمەڵاتی کە پرۆژەکەی خوێندنەوەی بۆ کراوەو دیراسەت کراوەو ڕاپۆرتی بۆ ئامادە کراوە، ئەمە باشترین دەرفەتە کەپارەی بۆ تەرخان بکرێت، چونکە هەر پرۆژەکە دەنگی پێ درا، یەکسەر بچێتە بواری جێبەجێ کردن، بەم شێوازە چین و تویژێکی زۆر کە خەریکە ڕقیان لەهەرێمی کوردستان دەبێتەوە بەهۆی خراپی باری ئابووریان ئەم ئینتیمایەی کوردستانییان بۆ بگەڕێنینەوە، دواخاڵ جەخت لەوە دەکەمەوە کەرتی کشتوکاڵ زۆر گرنگە، ئەگەر بۆ نموونە ئێمە لەم قۆناغەدا لە ١٠٪ یان لە ١٢٪ کە من لە ١٢٪ م پێ باشە تەرخان بکرێت بۆ بواری کشتوکاڵ و ژێرخانی کشتوکاڵ، ئەوە بە تەئکید لە داهاتوویەکی نزیك دوو ئەوەندە بەشدار دەبێت، لە گەشەکردنی بودجەی هەرێم، سوپاس.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێز ماموستا هەورامان، فەرموو.

بەڕێز هەورامان حەمە شریف(گەچێنەیی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵاڵ دیارە قسەکانمان کەوتە دواییەوە، زۆربەی قسەکانم کرا، ئەوەی بەگرنگی دەزانم بڵێم، خوای گەورە ئەڵێت (الآن حصحص الحق) سوپاسی خوای گەورە دەکەم، ئەوەی کە ئێمە لە ڕابردوودا باسمان ئەکرد، لە خۆپیشاندانەکاندا باسمان دەکرد کە دەمان وت با داهاتی نەوت بۆ خەڵك بێت، ئەمڕۆ سوپاس بۆ خوا لە ناو پەرلەمانی کوردستان کۆکین لەسەری، لەڕاستیدا ئەوەی کە ئەمڕۆ باس کراو بیستمان، داوا کرا ئەو پێشمەرگەی کە گیانی خۆی فیدا دەکات بۆ ئەم خاکە، بەڵام خۆی لەسەر خاکەکە کرێچیە، ئەو تاقانەیەی کە هەموو کەسوکاری خۆی لەدەستدا لە کیمیاباران و ئەنفالدا، ئەوە (٢٧) ساڵە زاقەی چاوی دێت بۆ داهاتی ئەم کوردستانە، ئەو هەموو خەڵکە بەگشتی، بێ سەرپەرشتان ئەوەی کە باسکرا، ئافرەتان، قوتابیان، بێ کاران، کاسبکاران، هەمووی ئەگەر ئێستا داوا بکرێت بەشێکیان بۆ دابین بکرێت، بەزمانی حاڵ کەواتە تا ئێستا هیچیان بۆ نەکراوە، ئێستا داوا دەکەین، بەڵام ئێستا پێ ڕاگەیشتبین سوپاسی خوای دەوێت، سوپاس.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، خاتوو زولفا، فەرموو.

بەڕێز زولفا محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری قسەکانی کاك علی و دکتۆر شێرکۆ دەکەم، وە پێشنیاز دەکەم بەشێك لە پارەی سندووقەکە تەرخان بکرێت بۆ کەرتی تەندروستی، بۆ ئەو نەخۆشیانەی کە بەهۆی کاریگەرییەکانی پرۆسەکانی نەوت و گازەوە دروست دەبن، بەهۆی پیس بوونی ژینگە، بەنموونە لەشارۆچکەی بازیان کە شارۆچکەیەکی بچووکە بەهۆی کاریگەری نەوتەوە، لەو ماوەی کە ئەم کۆمپانیاو بیرە نەوتانە هەڵکەندراون، لەماوەی دوو ساڵدا نزیکەی(١٦٧)کەسمان تووشی نەخۆشیەکانی ڕەبۆو شێرپەنجە بوون، کە بەپێی ئاماری نەخۆشخانەی هیوا دەیگێڕنەوە بۆ کاریگەرییەکانی پیس بوونی ژینگە بەهۆی پرۆسەکانی نەوتەوە، هەروەها تەرخان کردنی کۆی لە ١٢٪ی داهاتی سندووق بۆ بیمەی کۆمەڵایەتی خەڵکی کوردستان کە ئەمەش بە عەمەلی ڕێك بخرێت، وەکو سیمبولی ڕاپەڕین و هێنانەدی ئازادی لە کوردستاندا پێشنیاز دەکەم کە بەشێك لە پارەی ئەم سندووقە بۆ دەڤەری ڕاپەڕین و پەرەپێدانی ئەو دەڤەرە تەرخان بکرێت، چونکە لای هەموومان ئاشکرایە کە دەڤەری ڕاپەڕین سەرچاوەی هێنانەدی ئەم بارەیە کە ئێمە ئێستا خاوەنی هەرێمێکین کە ئازادین و لەم هەرێمە ئازادەدا ئێمە گفتوگۆ لەسەر بەرهەمەکان و داهاتەکانی بەرهەمە خۆمالێیەکانی خۆمان دەکەین، لەبەر ئەوە داوا دەکەم کە هەموو ئەندامان پشتگیریم بکەن بۆ دانانی برێك پارە بۆ بووژانەوەی دەڤەری ڕاپەڕین، وەکو پاداشتێك بۆ ئەوەی کە باسم کرد، سوپاس.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، من دڵنیام کە کاك بێستون باسی دەڤەری گەرمیان دەکات، فەرموو.

بەڕێز بێستون فائق محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتگیری قسەکانی کاك ایوب، کاك علی حمە صالح و دکتۆر شێرکۆ، مامۆستا هەورامان دەکەم، بێگومان گەرمیان ناوچەیەکی بەرفراوانی ژمارە زۆری خاوەن قوربانی و ناوچەیەکی گرنگی ئابووری وجوگرافییە بۆ ئێمە، بێگومان پشتگیری ئەو ڕەئیە دەکەم کە پارە بۆ ناوچەکان تەرخان بکرێت، بێگومان دەبێت بۆ گەرمیانیش تەرخان بکرێت، لە برگەی چوارەم ئەم دەزگایەی کە هاتووە هی (A.T.I) ئەم دەزگایە ئەتوانێت مامەڵە لەگەڵ هەرێم بکات، چونکە ئەوەی من مەعلوماتم هەبێت ئەم دەزگایە مامەڵە لەگەڵ دەوڵەتدا بکات، چۆن دەتواندرێت ئێمەش مامەڵەی لەگەڵ بکەین؟، یان باشتر وا نییە برگەیەکی بۆ زیاد بکرێت، مەسەلەن کۆمپانیاکانیش بکەونە ژێر ڕەقابە، یان لە چوارچێوەی ڕێنماییەکانی ئەم دەزگایە کار بکەن، واتە شەریکاتەکان ئەوانەی کە نەوت دەردەهێنن، ئەوانیش بە پێی ڕێنماییەکانی ئەم دەزگایە کار بکەن، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك گۆران ئازاد، فەرموو.

بەڕێز گۆران ئازاد محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵاڵا قسەکانی من هەموو هاوڕێیان کردیان، تەنها دەمەوێت ئەوە بڵێم پشتیوانی مەسەلەی پترۆ دۆلار دەکەم، لەوەی نا کە بەتەنها بڵێم شاری کۆیە هەموو ئەو قسانەی کە ئاواز خان کردی لەسەر کۆیەو تەفتەق، زۆر زیاتر حەقیانە، زۆریش مەغدوورن، بۆیە پێم وایە زۆربەی ناوچەکانی تری کوردستانیش مەغدوورن و بەم شێوەن، بەڵام ئەم مەسەلەیە لە یاسای میزانیەی عێراقی سااڵنە ڕێك خراوە، کەوا هەر ناوچەیەك مونتجی نەوتە، پارەی پێ دەدرێت و ئەو پارەیەش لەنەتیجە لە فرۆشتنی نەوتەوە ئەم پارە دەچێتە ئەم سندووقە، بۆیە ئێمە ئەگەر لێرەش تەنزیمی نەکەین سااڵنە لە ناو یاسای میزانیەدا، ئێمە بە ماددەیەك ڕێکمان دەخست، کەوا پارەی پترۆ دۆلار هەرکاتێك حکومەتی عێراقی ناردی دەدرێت بەو ناوچانەی کە مونتجی نەوتن و زەرەرمەندن لە پرۆسەی دەرهێنانی نەوت، مادام ئەمە یاسایەکی خاسترە، قانونی میزانیە، قانونێکی عام ترە، ئەم عەمەلیەی نەوتە کە پارەکەی دەچێتە ناو ئەو سندووقە، پەیوەندی بە عەمەلیاتی نەوتیەوە هەیە، بۆیە پێویستە قسە لەسەر ئەوە بکرێت تەخصیصاتی پارەی پترۆ دۆلاریش لەناو میزانیەدا پاڵپشتی بکرێت بۆ ئەو ناوچانەی کە ئینتاجی نەوت دەکەن، وە لە یاسای میزانیەش هاتووە، سوپاس.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، مامۆستا مەڕوان قسەت هەیە، فەرموو.

بەڕێز حسین اسماعیل حسین(مەڕوان گەاڵڵی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەناوی خوای میهرەبان،

دیارە ئەو سندووقە من قسەم لەسەر نەدەکرد، بەس کە تەماشا دەکەم، هەر لایەنێك بۆ شوێنەکەی خۆی داوا دەکات، منیش بەبیری هەموو لایەکی دەهێنمەوە کە باڵەکایەتی لانەی شۆڕش بووە، باڵەکایەتی دەتوانم بڵێم کە شوێنێکە زۆر زەرەری پێ گەیشتووە، ئەگەر ئەو سندووقە هیچی تێدا ماوە، هیوادارم بۆ باڵەکایەتی دابنێن، سوپاس.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، لیژنە پەیوەندیدارەکان ڕەئیتان چییە، لەسەر قسەی ئەندامان، کاك دڵشاد فەرموو...

بەڕێز دڵشاد شعبان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر ئێمە ئەو هەموو ڕێژانەی کە باس کراون ئەوە سێکتەرە جیا جیاکان کۆ بکەینەوە، ڕەنگە لە سەدا سەد (١٠٠٪) تێپەڕ دەبێ ئەبێتە دوو سەد لە سەد (٢٠٠٪) جا ئەوەی کە هیوامان بەو سەندووقەوە هەیە ئەوەیە کە ئێمەش وەکو وەاڵتانی تری ڕەیعی وەکو عێراق هەموو پشتمان بە داهاتی نەوتەوە نەبەستین،

بەڵگو ئەم سندووقە ببیتە مایەی ئەوەی بتوانین بووژانەوە لە سێکتەرەکانی تری هەرێمی کوردستاندا بکەین بۆ ئەوەی زیادتر سوود لە داهاتی نەوت وەربگرین حەتا هەندێك خاڵی پێنجەمیش هیچ کەس باسی لێ نەکرد، پاڵپشتی کردنی سەندووقی ژینگەی دامەزراو بە پێی یاسای نەوت و گاز من لە گەڵ ئەوەدام ئەوەش لابېرێت، چونکە لە یاسای نەوت و گازدا هاتووە لە فەقەرەی گرێبەستەکان بەشی دەیەم ماددەی سی و حەفت (٣٧) یەکەم خاڵی دە، دەڵێ پابەند بوون بە دانی ئەو بڕە پارانەی لە سەری رێکەوتن بۆ سەندووقی ژینگە بۆ ئەوەی حکومەتی هەرێم بۆ پاڵپشتی کردنی ژینگەی هەرێم بە کاری بهێنێت، یەعنی لە ناو گرێبەستەکاندا کۆمپانیاکان مولزەم کراون کە پشکێك بۆ ژینگە دابین بکەن، جا هیچ پێویست بەوە ناکات لە داهاتی ئەم سندووقە بڕە پارەیەك بۆ سندووقی ژینگەش تەرخان بکرێت، تۆڕینەوەیەکی ئیقتیسادی هەیە دەڵێت، ئەگەر ئیستیهلاك نەبێت، ئیستیسماریش نابێت، بەڵام بودجەی هەرێمی کوردستان لە ٨٠٪ی بۆ ئیستیهلاك دەڕوات، هیچ پێویست ناکات بێین لێرەدا، ئەو پارەیە لەداهاتی نەوت بێنین لە سێکتەرە جیاجیاکان جارێکی تر بە ئیستیهلاکی بکەینەوە، دەبێت ئێمە بیر لەوە بکەینەوە ئەو سندووقە ببێتە سندووقێکی سیادی، وەکو هەندێك وڵاتی کەنداو، وەکو نەرویژ، ئێستا داهاتی ئەو سندووقە لە نەرویژ (٩٨٠)ملیار یۆرۆیە، لە سندووقی داهاتەکانی نەوت کە سندووقێکی سیادییە لە سعودیە، ئێستا قیمەتی (١٨٠)ملیار دۆلارە، یەعنی سەرەڕای ئەوەی کە ئێستا تووشی قەیرانی دارایی بووە، بەڵام هێشتا دەستی بۆ ئەو سندووقە نەبردووە، دەبێت ئێمە بیر لەوە بکەینەوە چۆن پارەی ئەم سندووقە ئیستیسمار بکەین؟ چۆن داهاتەکەی زیاد بکەین؟ ئینجا بیر لە سێکتەرەکانی تر بکەینەوە، لەگەڵ ڕێزم بۆ بیروڕای ئەندامە بەڕێزەکان، بەڵام ئەو هەموو شتانەی کە باس کراون، دەتواندرێت لە بودجەی هەرێمی کوردستان جێگیر بکرێت، بەڵام ئێمە من و دکتۆر شێرکۆ و کاك علی حەمە صالح و دکتۆر عزت، مشوەرەتێکمان کردووە، دەتوانین لێرە ئیزافەیەك بکەین، بۆ دەستەبەری کۆمەڵایەتی ڕێژەیەك تەرخان بکەین زیاتر من خۆم لەگەڵ ئەوەدا نیم، کە هیچ شتێکی تر ئیزافە بکرێت، سوپاس.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك ئومێد نوقتەی نیزامی هەیە؟ فەرموو.

بەڕێز ئومێد حەمە علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من قسەیەکم لەبیر چوو، ئەمەوێت قسەکەم بکەم، ...

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

ببورە تۆ قسەکانی خۆت کرد، باشە فەرموو.

بەڕێز ئومێد حەمە علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ببورە، جەنابی سەرۆك، تەنها یەك دێرە، ئەو ناوچانەی لە دادگای باڵای تاوانەکانی عێراق کە بە جینۆساید ناسراون، پێم خۆشە باسی قەزای (سەید صادق) بکەم، یەك لەو ناوچانەیە کە بەبڕوای من ئەگەر شتێك بکرێت بۆ ئەوانیش بکرێت، سوپاس.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز دکتۆر شێرکۆ جودت، فەرموو.

بەڕێز د. شێرکۆ جودت مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەوزیحێك هەیە، زۆر گرنگە لەم ماددەیەدا لە (ابواب الصرف) هەموومان لامان ڕوون بێت، بەڕێزان ئەم ماددەیە کە ماددەی (١٢)یە تایبەتە بە دیاری کردنی ئەو بوارانەی کە ئەم داهاتە دواتر لە موناقەشەی بودجە ڕەچاو بکرێت، بۆیە ناو دەبرێن، بۆ نەوەکانی داهاتوو بۆ ژینگە، بۆ تەعویزی ئەو شوێنانەی کە زیانی پێگەیشتووە، بۆیە تەسمیە ئەکرێن، لەبەر ئەوەی ئەمانە موتەعەلیقاتی چالاکییە نەوتی و گازییەکانن، بۆیە تەئیدەن بۆ قسەکەی کاك دلّشاد، ئێمە مەسەلەی کەرتەکان و پێویستی و پەرۆشی کەرتەکان، هەتا ناوچە جیاجیاکانیش هەمووی ئەبێت لە پرۆژە یاسای بودجەدا بۆ ساڵی ٢٠١٥ بۆ ساڵەکانی داهاتووش یەکلایی بکرێنەوە، موناقەشەی فەلسەفەی ئابووری و ئەولەویاتی ئابووری لەوێدا حەسم بکرێت، بۆیە بە پێشنیاری بەندە ئێمە مەسەلەی دەستەبەری کۆمەڵایەتی زیاد بکەین، کە بیمەی کۆمەڵایەتی ناو دەنێن، یان دەستەبەری کۆمەڵایەتی وەکو بابێك لە بابەکانی سەرف، کە لە موناقەشەی بودجەدا نەتوانین لێی دەربچین، یەعنی ئەم ناونانانە بۆ ئەوەیە لە موناقەشەی بودجەی ساڵانەدا ئێمە مولزەم بین بەوەی کە قسەیەك بکەین لەسەر نەوەکانی داهاتوو، قسەیەك بکەن لە سەر ژینگە، قسەیەك بکەین لە سەر بیمەی کۆمەڵایەتی لە گەڵ ئەوەدام کە ماددەی یەك بڕگەی دوو لاببرێت بۆ؟ لە بەر ئەوەی کە ئێمە دوێنێ دەنگدانمان کرد لە سەر مەسەلەی کولفە و تێچوون کە ئەبێ وردبینی بۆ بکرێت لە دەستەوە دواتر ئیقرار بکرێت و دەر بکرێت لە داهاتی گشتی، بۆیە جەدوای بڕگەی دوو لە بڵێین لە ماددەی دوانزدە بڕگەی یەکەم فەقەرەی دوو جەدوای نامێنێ، بۆیە لاببرێت باشترە، لە فەقەرەی چواردا وەزارەت لاببرێت دەستە بخرێتە جێگەی، لە مەسەلەی سەندووقی ژینگەدا ئەوە لە بەر ئەوەی کە لێرەدا دەبێ دەستە ڕەزامەند بێ نەك سەندووقی ژینگە کە لە وەزارەتدایە، مەسەلەی پترۆ دۆلار بە رای من زەرورە لێرەدا زیاد بکرێت کە بە پێی قەزا ئەبێ، پترۆ دۆلار بە پێی قەزا ئەبێ، ئاخر پێشنیارم ئەوەیە کە بڕگەی شەشەم زیاد بکرێ کە پەیوەندی بەوە هەیە کە کۆی داهاتی نەوت و گاز کە پێش دەرکردنی ئەم یاسایە بەدی هاتوون ئەم یاسایەی لە سەر پەیڕەو بکرێ بۆ ئەوەی کە ئێمە ئەسەری ڕەجعی دروست بکەین، و زۆر سوپاس.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێز دکتۆر عزت صابر فەرموو.

بەڕێز د. عزت صابر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، لە راستیدا تێبینی لە سەر مولاحەزەی زۆرینەی زۆری پەرلەمانتارە بەڕێزەکان لە لای خۆمان تەسجیل کردووە وەکو لیژنەی دارایی، چەند ژمارەی سەندووقەکان زۆر بن لە هەرێمی کوردستان ئەوەندە ئابووری کوردستان و کەرتەکانی ئابووری پارێزراو ئەبێ، هیچ ترسمان نەبێت لە دروست کردنی سەندووق لە سەر ئاستی هەموو وەزارەتێك، هەموو کەرتێك، هەموو موئەسەسەیەك، بۆیە بەڕێزان داوای سەندووقی کشتوکاڵ، سەندووقی دەستەبەری کۆمەڵایەتی، سەندووقی کەس و کاری شەهیدان، بەڵام پارەی تێ ناکرێ، پترۆ دۆلار پێویستە خەرج بکرێت و وەکو وەڵامێك بۆ چەند پەرلەمانتارێکی بەڕێز کە پرسیارییان کردبوو بۆ نموونە موئەسەسەی (eiti) ئەم موئەسەسەیە لە سەر ئاستی هەرێمەکانی دونیاش ئەتوانیت هەرێمی کوردستان کە بوو بە ئەندام لەم موئەسەسەیە، ئەتوانێت ئەم موئەسەسەیە بێت وردبینی بۆ کەرتی نەوت و داهاتی نەوت و پرۆسەی نەوت بکات، پەرلەمانتارێکی تری بەڕێز باسی لەوە کرد پاشەکەوت بکرێت لە پارە، خۆی سەندووق یەعنی پاشەکەوتی پارە، بەڵام باشتر لە پاشەکەوتیش وەبەرهێنانە بۆ پاشەکەوتو ئەگەر وەبەرهێنانە بۆ پاشەکەوتە نەکرد ئەبێ بە ئیکتیناز، کەواتە ئەو پارەیە سوودێك ناگەێنێت، وەك لیژنەی دارایی لە گەڵ هەر دوو لیژنە بەڕێزەکەی تر چەند دەقیقەیەك کاتمان پێویستە بۆ سیاغەی نیهائی بۆ ئەم ماددەیە بکەینەوە کە من دڵنیام ئەم ماددەیە ئەگەر گرنگتر نەبێت لە ماددەکانی تر گرنگیەکەی کەمتر نییە، چونکە چەند داهاتەکە زۆر بێت بۆ ناو سەندووقەکە ئەوە بە باشی خەرجی نەکرد ئەو ئامانجانە ناپێکێت کە لە پێناویدا کار ئەکەین، سەبارەت بە پترۆ دۆلاریش وەك نموونە لە ساڵانی رابردوو یەکێك لەوانەیە پارە درابێت بە زانکۆی دهۆك و زانکۆی زاخۆ کە لە کاتێدا نەوتەکە لە زاخۆ دەردێت دەبوو پترۆ دۆلار بۆ زانکۆی زاخۆ زیاتر بوایە لە زانکۆیەکی تر کە لە ناو مەرکەزی شارەکاندایە بۆیە هیوادارین پشتیوانی پەرلەمانتاران بە دەست بێنین کە پترۆ دۆلار تەرخان بکرێت لە سەر ئاستی قەزاکە ئەو قەزایانەی کە نەوتی لێ دەردێت، پرۆژەکە بەم شێوەیە بەڕێزان لە بەغداوە (٢٠١٣) و (٢٠١٤) و (٢٠١٥) بڕێکی کەم پترۆ دۆلار هاتووە بۆ کوردستان کە دەبێ سەرف بکرێ، ئێستاش لە ماددەکانی پێشووی ئەم سەندووقەیە پەسەندمان کردووە کە پارەی پترۆ دۆلار دەچێتە سەندووقێکەوە بۆیە دەبێ هەر لە سەندووقەکەشەوە خەرج بکرێ پترۆ دۆلار پێشنیارەکەی بڕی دوو دۆلار بۆ هەر بەرمیلە نەوتێك لە هەر قەزایەك لە کوردستاندا دەردەهێنرێت دوو دۆلار تەرخان بکرێت بۆ ئەو قەزایە پارێزگارەکان سەرپەرشتی خەرج کردنی ئەو پارەیە ئەکەن، داوا لە سەرۆکایەتی پەرلەمانی بەڕێز دەکەین کاتمان پێ ببەخشێ چەند دەقیقەیەك بۆ ئەوەی سیغەی کۆتایی ماددەکە بۆ بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان بخوێنرێتنەوە، بۆ ئەوەی بخرێتە پرۆسەی دەنگدانەوە، و زۆر سوپاس.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، دکتۆر فرست نوقتەی نیزامیە یان قسە کردنە؟ بەڵێ، فەرموو.

بەڕێز د. فرست صۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە پێی ماددەی پەنجا و شەش (٥٦) لە یاسای هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان ئەمن ناوم لێنایە یاسای پەرلەمانی کوردستان بە پێی ماددەی یەکەمیش بڕگەی دوو ئەندامی پەرلەمان نوێنەری گەڵی کوردستانە لەو لاش کە گوتم بڕیار لە سەر پرسە چارەنووسازەکان ئەدەین لێرە و بە پێی پەیڕەوی ناوخۆش ئەندامی پەرلەمان دەبێ پابەند بێت بەو ماددەی کە گفتوگۆی لە سەر دەکرێت و نابێ لە بەرنامە دەربچێ، سێ خاڵ باس دەکەم بە پێی ئەوانەی کە ئەو نوقتە پەیڕوویانە باسمان کرد، تەبعەن هەر هەموومان نوێنەری شوێنەکین بۆیە حەق نییە هیچ هاوڕێیەك برادەرەکەی تەنیشتی خۆی ئیحراج بکات بڵێت من باسم کرد هاوڕێکەی تر باسی شوێنی خۆی نەکرد، کە ئێمە نوێنەری گەلی کوردستانین و لە بودجە حەقی خۆتانە باسی مەنتیقەی خۆتان بکەن، ئێمە باسی یاسایەکی عام و موجەرەد ئەکەین بۆ ئەو یاسایە قاعیدەی عام دادەنێین، پێوەر دادەنێین، بۆیە بە راستی بە تەصەوری من گفتوگۆکانمان بۆ یاساکانی تر دەبێ بەو قاعیدە عام و موجەردە بێ هەر باسی بەرژەوەندی باڵای کوردستان بکەین ئەمە یەك، دووەم بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، ئەمن چەندەمین جارە مولاحەزە دەکەم چەندین ئەندامی بەڕێزی پەرلەمان دەردەچن لە گفتوگۆ، جەنابت بە راستی بە پێی پەیڕەو موعامەلە ناکەی لە گەڵیان، هەر ئەوەشە وای کردووە ئێمە شەش دانیشتنە خەریکی گفتوگۆ کردنین لە یاسایە بۆیە من داوا لە بەڕێزت دەکەم بە پێی پەیڕەو کە پەیرەوێکی زۆر خرابیشە، بەڵام بەو پەیرەوە خرابەش کۆمەڵێك ڕێکار دانراون کە ئەندامی پەرلەمان پابەند بێ بە گفتگوگۆ کردن بە دەرنەچوون لە ماددە، ناکرێ ئێمە باسی سەندووقی داهاتەکانی نەوت ئەکەین، باسی هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگا و ناحیەکان بکرێ، باسی بابەتێك بکرێت بە هیچ شێوەیەك پەیوەندی بە ئێرەوە نییە.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

وا بزانم سەرنجی ئەو بەڕێزانەم ڕاکێشا.

بەڕێز د. فرست صۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێشنیازێك دەکەم، ڕاستە ئێمە پەیڕەومان نەهێناوەتە ناو هۆڵ، بەڵام زۆر شتیش بە عورف دەڕوات، زۆر شتیش بە تەسویت دەڕوات من داوا لە بەڕێزت دەکەم، داوا لە دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان دەکەم بیخە بەردەمی ئەندامانی پەرلەمان بۆ داهاتوو هەر ئەندامێکی پەرلەمان بۆی هەبێتن تەنها دوو خولەك لە سەر یەك ماددە قسە بکەت و یەك جاریش قسە بکەت و ئەوەشمان تەسبیت کردووە، بەڵام پێش وەختە بۆ ئەوەی بتوانین بە لای کەم هەندێك یاسا دەربکەین بەم شێوازەی ئێستا ئەندامی پەرلەمان بە حوریەتی

خۆی خیتاب دەدات دە دەقیقە قسە دەکات، بە راستی ئەمە یەعنی نە یاسا دەردەچێت و نە پەرلەمانیش بەم شێوە بەرێوە دەچێت.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

وابزانم لە کۆتایی خولی رابردوو تەسویتمان لە سەر ئەوە کرد کە بۆ سێ خۆڵەك قسە بکرێ، بەڵام ئەوە باسی ئەوەمان کرد تا خۆڵی داهاتوو، چونکە ئێمە پێمان وابوو لە سەرەتای ئەم خولە، لە دەستپێکی خولەکە پەیڕەوەی ناوخۆ ئامادە ئەکرێ، پەیڕەوی ناوخۆی تازە ئامادە ئەکرێ و بە پێی پەیڕەوی ناوخۆ، تکایە تۆزێك لە سەر خۆتان بەرێزان ئەندامانی لیژنە پەیوەندیدارەکان، بەڵێ، باشە، ئێستا نا، ژمارەی یاسایی ئەندامانی پەرلەمان داوای بکەن، چونکە خۆتان ئەزانن جاری پێشووش کە ئەوەمان خستە دەنگەوە چ هەڵایەکی لە سەر دروست بوو ئێمە چاوەڕێ ئەوەمان ئەکرد یەکسەر دەست پێ بکەین بۆ موناقشەی پەیڕەو، بەڵام ئێستا پێم وا بێت چەند حەفتەیەکی تری ڕەنگە پێ بچێت، بۆیە وا بڕیارماندا لە دەستپێکی ئەم خولە بە شێوەیەکی تر مامەڵە بکەین، ئەگەر پێتان باشە کات دیاری بکەن بۆ قسە کردن، ئەوا ئەتوانن پێشنیار بکەن و ئەیخەینە دەنگەوە، ئەندامانی پەرلەمان خۆیان بڕیار لە سەر ئەوە بدەن کە چەند خولەك قسە بکەن، بەڵام بە پێی پەیڕەوی ئێستا دەستەی سەرۆکایەتی و بە تایبەتی سەرۆکی پەرلەمان کە ئیدارەی دانیشتنی گفتوگۆکانی ناو پەرلەمان ئەکات بۆی نییە کات دیاری بکات بۆ ئەندامانی پەرلەمان، راستە هەندێك ئەندامانی پەرلەمان لە بابەت دەرئەچن سەڕنجمان بۆ ئەوە ڕاکێشاون و دەسەڵاتی ئێمەیە کە سەڕنجی ئەندامانی پەرلەمان بۆ ئەم بابەتە ڕابکێشن، بەڕێز مامۆستا مولود فەرموو، تکایە لە جێی خۆتەوە قسە مەکە امنە خان، با مامۆستا مولود قسە بکات جەنابیش ئەتوانیت قسە بکەی، بەڵێ فەرموو.

بەڕێز مولود محی الدین/ وەزیری هەرێم بۆ کاروباری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسبەت ئامادە بوونی حکومەت، وەزیر یان لایەنی پەیوەندیداری حکومی بە یاساکەوە ئەگەر تێبینی هەبێ یان بۆچوونی هەبێ، یان رایەکی هەبێ بیخاتە بەردەست پەرلەمان و ئەندامانی پەرلەمان بێگومان ئامادە ئەبێ بۆ موناقەشە کردن و پێشکەش کردنی راکەی، لە غەیری ئەمە ئەگەر پەرلەمانتاران یان پەرلەمان یان خۆشك و برایانی پەرلەمانتار بە وەزیر یان لایەنی پەیوەندیدار بە یاساکەوە بە پێویست بزانن بە دڵنیایی ئامادە ئەبن و ئەوە تەنها بەستراوە بەوە کەوا جەنابتان یان پەرلەمانتاران بفەرموون، سوپاس.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، من وەکو باسم کرد بەرنامەی کاری پەرلەمان هەموو کاتێك چل و هەشت سەعات پێش کۆبوونەوەی پەرلەمان ئەنێرین بۆ حکومەت وەزیرەکانی حکومەت ئەگەر بە پێویستی ئەزانن بەشدار بن لە گفتوگۆکانی پەرلەمان ئەتوانن بێن رای خۆیان بڵێین، بەڵام لە بەر ئەوەی پەرلەمان خۆی خاوەنی دەسەڵاتە لە دەرکردنی یاساکان مولزەم نییە پەرلەمان بانگهێشتی حکومەت بکات لەم رووە و هەر

ئەندامێکی تری پەرلەمانیش پرسیاری هەیە لە وەزیرەکانی حکومەت ئەتوانێ بە شێوەیەکی نووسراو ئاراستەی حکومەتی بکات، ئەندامانە پەرلەمان و فراکسیۆنەکانی پەرلەمانیش ئەتوانن داوای ئامادە بوونی وەزیرێکی دیاری کراو بکەن بۆ گفتوگۆ کردنی بابەتێکی دیاری کراو لە ناو هۆڵی پەرلەمان کە دیسانەوە ئەمەش بە پێی پەیڕەوە رێکخراوە، خاتوو شکریە اسماعیل فەرموو.

بەڕێز شکریە اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پاڵپشتی تەواوی قسەکانی دکتۆر فرست دەکەم بە راستی زۆر پێویستە تا پەیڕەوی ناوخۆ هەموار دەکرێتەوە ئەمە بخرێتە دەنگدان هەر پەرلەمانتارێك لە بۆی نەبێت لە سێ خولەك زیاتر قسە بکات، چونکە بە راستی ئەوانەی دەکەونە دواوە تا تەواو دەبێت، بێ تاقەت دەبین، یەعنی ناکرێ ئێمە ئەمە هەموو رۆژێ دووبارە بکرێتەوە، کەسانێك وتارێکمان بۆ بخوێننەوە لە کاتێکدا پێویست ناکات و کات بە فیڕۆ دەچێت، و سوپاس.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، وا بزانم باسمان کرد، ئەگەر ئێوە ئەتانەوێ بە واژووی ئەندامانی پەرلەمان پرۆژەیەك پیشکەش بکەن ئەیخەینە دەنگەوە، دڵنیاتان ئەکەم ئەیخەینە دەنگەوە، خاتوو امنە؟ لیژنە پەیوەندیدارەکان تەواو بوون؟ بۆ ئەوەی بیخوێننەوە و بیخەینە دەنگەوە، فەرموون.

بەڕێز د. ڤالا فرید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، دوای تاوتوێ کردنی ماددەی دوانزدە هەر سێ لیژنەی پەیوەندیدار گەیشتنە ئەم ئەنجامانەی خوارەوە : زۆری پێشنیارەکان و ئەوەی کە داوا کرا بە رای هەر سێ لیژنەکە جێگای کراوەتەوە و ئەندامانی پەرلەمانیش دڵنیا دەکەینەوە ئەوەی کە جێگای ئێرە نییە ئەوا لە یاسای بودجە جیگیر دەکرێتن، بەشی پێنجەم، دابەش کردنی داهاتەکانی سەندووق ماددەی دوانزدەم، یەکەم، داهاتەکانی نەوت و گاز کە لە سەندووقدا دەسپێردرێن و بە پێی حوکمەکانی ئەم یاسایە وەرگیراون لە لایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە بە پێی مەرج و ستانداردی هاتوو لە یاسای نەوت و گازدا پاش تەرخانکردنی ئەم بڕانە لە بودجەی سااڵنە و پەسەند کردنی لە لایەن پەرلەمانەوە بەم شێوەی خوارەوە دابەش دەکرێت، یەك، دراو پێدانی بودجەی گشتی بە گوێرەی یاسای بودجەی گشتی سااڵنەی هەرێم، دوو، ژمێرەی سەندووقی نەوەکانی داهاتوو بە گوێرەی حوکمەکانی ماددەی یازدەمی ئەم یاسایە، سێ، دڕاو پێدانی وەزارەت پاش رەزامەندی ئەنجومەنی باڵای هەرێمی نەوت و گاز بۆ پاڵپشتی کردنی ژێرخانی ئابووری کەرتی نەوت و گاز لە هەرێمدا لە کاتی پێویستدا قەرەبوو کردنەوەی خاوەنی ئەو زەویانەی بۆ پرۆسەکانی نەوت و گاز تەرخان دەکرێن و قەرەبووکردنەوەی ئەو کەس و لایەن و مۆڵگانەی لە ئەنجامی پرۆسە نەوتی و گازییەکاندا زیانیان پێ دەگات، چوار، پاڵپشتی کردنی سەندووقی ژینگەی دامەزراو بە پێی ماددەی سی و

حەوت (٣٧) بڕگەی یەکەم خاڵی دەیەمی یاسای نەوت و گاز، پێنجەم، دراو پێدانی ڕێژەیەکی دیاری کراو لە داهاتی سەندووق بۆ دەستەبەری کۆمەڵایەتی بە پێی یاسا ڕێك دەخرێت، شەش، دراو پێدانی ڕێژەیەکی دیاری کراو لە داهاتی سەندووق بۆ گەشە پێدانی ژێرخانی کشتوکاڵ بە پێی یاسا ڕێك دەخرێت، حەوت، تەرخانکردنی بڕی دوو دۆلار بۆ هەر بەرمیلك نەوتی بەرهەم هاتوو وەك پترۆ دۆلار بۆ هەر قەزایەك کە نەوتی لێ دەردەهێندرێت، دووەم، لە سەرەتای نیوەی دووەمی هەر ساڵێکی ڕۆژ ژمێری وەك یەکی داهاتەکانی نەوت و گازی تەرخانکراو فیعلییەکانیش ژمێرەکانی سەندووق ئەنجام دەدرێت و ژمێرەکانی سەندووق لە سەر ئەم بنەمایە و بە پێی یاسا و پێڕەوەکانی و بنەماکانی ژمێریاری متمانە پێکراو لە هەرێمدا ئەنجام دەدرێت، چوارەم، دەستە بەرپرسیاریەتی خۆی بە پێی ئەو پرەنسیب و ستانداردانەی تایبەتن بە دەست پێشخەری شەفافییەت لە پێشەسازیدا دەرهێنراوەکانی هاتوو لە سەرچاوەی ناسراو پیادە دەکات و پێویستە شیاو و هاوتەریب بن لە گەڵ شێوازە هەرە باشەکانی پێشەسازییە نەوتیەکان، سیێەم، ببوورن سیێەم و چوارەم پاش و پێش دەخرێ، سیێەم، کارەکانی دەستە و ژمێرییەکانی سەندووق ملکەچ دەبن بۆ دیوانی چاودێری دارایی هەرێم.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

واتە دووەم حەزف کراو، بەڵێ، کێ لە گەڵ ماددەکەیە بەو شێوەیە کە خوێندرایەوە؟ شەست و نۆ (٦٩) کەس لە گەڵێیەتی، کێ دژیەتی؟ کەس نییە دژی بێت، کەواتە پەسەند کرا، ماددەی سیانزدەهەم، فەرموو.

بەڕێز د. ڤالا فرید :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

بەشی شەشەم، حوکمی کۆتایی ماددەی سێزدەم، ئەنجومەنی وەزیران بۆی هەیە پەیڕەوێك بۆ ئاسان جێبەجێ کردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەربکات.

بەڕێز د. یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

کێ قسە هەیە لە سەر ئەم ماددەیە؟ خاتوو بەهار عبدالرحمن فەرموو.

بەڕێز بەهار عبدالرحمن :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

تەنها سەرنجێکی بچووکم هەیە لە سەر دارشتنی ئەم ماددەیە کە لە ماددەی چوارەمیشدا هەمان شت هەیە دە دەڵێت ئەنجومەنی وەزیران بۆی هەیە ئەو (بۆی هەیە) لابېرێت، چونکە خۆی هەر لە ئەساسەوە (بۆی هەیە) و زیادەیە، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك ڤەمان فەرموو.

بەڕێز ڤەمان فیصل سلیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەمان تێبینیە بۆی هەیە جیاوازیە دڤێتن ئیجابی بێتن، کو ئەنجومەنێ وەزیران پەیڕەوێك دانێتن بۆ ئاسان جێبەجێ کرنا ئەڤە یاسایێ، سوپاس

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك شێرکۆ فەرموو.

بەڕێز شێرکۆ حەمە امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە لەبەرچاو گرتنی رابردوو لە هەر شوێنێك کارێکی وا هەبووبێت بەڕاستی زۆر خراپ بەکارهێنراوە بۆ نموونە لە یاسای ژمارە (٩)ی ساڵی (٢٠١٢) یاسای پێدانی پلەی زانستی بۆ ئەو کەسانەی کە لە دەرەوەی وەزارەتی خوێندنی باڵا کاردەکەن، ببووە دکتۆر گیان تەنها مەبەستم ئەوەیە دەعمی بۆچوونەکەم بکەم هیچی تر، لەوێش نووسراوە ئەنجومەنی وەزیران پەیڕەوێك بۆ جێبەجێ کردنی ئەم یاسایە دەردەکات، لە (٢٠١٢)دوە تا ئێستا ئەنجومەنی وەزیران ئەم کارەی نەکردووە، بۆیە من جگە لەوەی وەکو دوو هاوڕێ وتیان بۆی هەیە زیادەیە، ماوەیەك دیاری بکرێت یەعنی بەڕاستی ئەمە پێشینەیەکی خراپی هەیە هەموجارێك بڵێین ئەنجومەنی وەزیران پەیڕەوێك دیاری دەکات و دوای (٤) ساڵ دەری نەکات، بۆیە من تکاتان لێ دەکەم ماوەیەکی زۆر کورت دابنێن، بۆئەوەی ئەو پەیڕە تێدا دەربکەوێت جا (٣) مانگە، (٢) مانگە، (٤) مانگە، ئەو هاوڕێیانە ڕەنگە باشتری لێ بزانن، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

ڕاتان چییە لەسەر گفتوگۆکانی ئەندامان؟ بەڕێزان ئەندامانی لیژنە پەیوەندیدارەکان؟ دکتۆرە بەهار فەرموو.

بەڕێز د. بەهار محمود فتاح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ناتوانین ماوە دیاری بکەین بۆ دەرکردنی پەیڕەو، بەڵام دەتوانین بڵێین (پێویستە) لەجیاتی ئەوەی بڵێین بۆی هەیە، دەتوانین بڵێین (پێویستە) ئەنجومەنی وەزیران پەیڕەوێك بۆ ئاسان جێبەجێ کردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەربکات.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئەوە ئیشکال دروست ناکات، کە دەرکردنی پەیڕەو کە مەرج بێ بۆ جێبەجێ کردنی یاساکە، ئەوە ئیشکال دروست دەکات پێم وابێت، جا ویستم دکتۆر شێرکۆ هەر ئەو سەرنجەت بدەمێ، دەرکردنی پەیڕەوەکە مەرج نییە بۆ جێبەجێ کردنی یاساکە لێرەدا، نوقتەی نیزامی لەکوێ؟، کاك ئومێد بەڵێ، فەرموو.

بەڕێز ئومێد حەمە علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەروەك تێبینیەك هەیكەلی كارگێڕی سەندووق بە پەیڕەوێك دیاری دەكرێت، كە ئەنجومەنی وەزیران بە هەماهەنگی ماوەی (٣) مانگی دیاری كردووە، ئایا ئەوە چارەسەری ئەو كێشەیە ناكات؟.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

دوو شتی جیاوازە، پەیڕەوو كارگێڕی سەندووق، د. شێركۆ فەرموو.

بەڕێز د. شێركۆ حەمە امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی جەنابت وتت تەنها بۆ ئەم یاسایەیە یان بۆ یاساكانی تریش؟ چونكە ئەگەر وابێ، ئەی كەواتە كە ئێمە پرسیار دەنێرین بۆ وەزارەتی خوێندنی باڵا و كۆی وەزارەتەكان جگە لە وەزارەتی خوێندنی باڵا، دەڵێین بۆ ئەو یاسایە ژمارە نۆیە جێبەجێ ناكەن؟ دەڵێین تا ئێستا ئەنجومەنی وەزیران پەیڕەوی بۆ دەرنەكردووە؟، جا ئەگەر ئەوەی جەنابت دەیڵێی، كەواتە دەبێ بۆ ئەو یاسایەش ڕاست بێت.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

مەگەر یاساكە كردبیتێ بە مەرج بۆ جێبەجێ كردنی پێویست دەكات پەیڕەو دەربچێت، ئەگەرنا یاسا لەو ڕۆژەی كە ئیسدار دەبێ، كە لە وەقائیع بلاّو دەبێتەوە، یان لە ڕۆژی دەرچوونیەوە ئەگەر یاساكە ئاماژەی پێدابێ جێبەجێ دەكرێت، واتە نابەسترێتەوە بە دەركردنی پەیڕەو، فەرموو.

بەڕێز د. ڤالاّ فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی سێزدەم:

ئەنجومەنی وەزیران پێڕەوێك بۆ ئاسان جێبەجێكردنی حوكمەكانی ئەم یاسایە دەردەكات.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

كێ لەگەڵیەتی؟ ٥٣ كەس لەگەڵیەتی، كێ دژیەتی؟ ٤ كەس دژیەتی، كەواتە پەسەند كرا، ماددەی چواردەم فەرموو.

بەڕێز د. ڤالاّ فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەیكەلی كارگێڕی سندووق بەپێی پەیڕەوێك دیاری دەكرێت كەوا ئەنجومەنی وەزیران بەهەماهەنگی و ڕاوێژ لەگەڵ ئەنجومەندا دەری دەكات ئەویش بە ماوەیەك كە نابێ لە (٣) مانگ لە ڕێكەوتی پێكهێنانی دەستە تێپەڕ نەكات.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

كێ قسەی هەیە لەسەر ئەو ماددەیە؟ باشە.

بەڕێز فخرالدین قادر عارف؟ سکرتێری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بۆ گفتوگۆکردن لەسەر ماددەی (١٤) ئەم بەڕێزانە ناویان نووسراوە (ایوب عبدالله- بەهار عبدالرحمن- بەهزاد دەرویش- شێرکۆ حەمە امین- عباس غزالی- ڤەمان فیصل).

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

كاك ایوب فەرموو.

بەڕێز ایوب عیدالله اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من ئەو (٣) مانگە بە کاتێکی زۆر دەزانم، کاتی خۆشی لە موناقەشەی ماددەی پێنجەمدا (٩٠) رۆژ دیاریکرابوو بۆ دیاریکردنی پالێوراوەکانی دەستەکە، بە ئامادەبوونی وەزارەتی پەیوەندیدار، ئێمە پێشنیارمان کرد ئەو (٩٠) رۆژە کەم بکرێتەوە، ئەوان پێیان باش نەبوو ئەو (٩٠) رۆژە دەستکاری بکرێت، لایان ئاسایی بوو ئەو (٩٠) رۆژەی ماددەی سێزدەهەم کەم بکرێتەوە، چونکە لەوێ (٩٠) رۆژ و لێرەش (٩٠) ئەوە (١٨٠) رۆژ دەکات، ئێمە (٣٠) رۆژە موناقەشەی ئەو یاسایەیە دەکەین و (٣٠) رۆژی تریشی دەوێ هەتا یاساکە بەرکار دەبێ، دەکاتە (٢٤٠) رۆژ، بۆیە وا بەباش دەزانم ئەو (٩٠) رۆژەی ئێرە بکرێتە (٤٥) رۆژ، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

كاك عباس فەرموو.

بەڕێز عباس غزالی میرخان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی چواردەهەم بە زیادی دەزانم، دەتوانن لەگەڵ ماددەی ئەو پەیڕەوەی ئەنجومەن دەریدەکات ئەم دەسەلاتەشی جێبەجێ دەبێ.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

خاتوو بەهار فەرموو.

بەڕێز بەهار عبدالرحمن احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بۆچوونەکەی من بەڕێز كاك ایوب وتی، هەمان شتە.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

كاك ڤەمان فەرموو.

بەڕێز ڤەمان فیصل سلیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەئیدە ئاخافتنێ کاك عباسی دەکەم، ژ بەرکو ڤێ یاسایێ دا هاتیە کو ڕێنمایی ژی هەنە، پەیڕەو ژی هەی، ژ بەر هەندێ پێتڤی ماددەیەکە سەربەخۆ ناکات، دیارکرنە ڤێ هەیکەلێ ئیداریێ ئەڤێ دەستێ و، ژ بەر هەندێ ئەم پێتڤی کو ئەو ماددەیە بێتە لادان و سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك بەهزاد فەرموو.

بەڕێ. بەهزاد دەروێش دەروێش:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیریا قسەی کاك ایوبی دەکەین، ئەڤ (٣) مانگە ببێە (٤٥) رۆژ، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

د. شێرکۆ فەرموو.

بەڕێز د. شێرکۆ حەمە امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش پشتیوانی لە بۆچوونەکە کاك ایوب دەکەم، سەرنجێکی تریشم هەیە بەیانی لەگەڵ بەڕێز کاك د. شێرکۆ جودت باسم کرد، جگە لەو (٣) کەسەی کە لەبەردەم پەرلەماندا سوێند دەخۆن، ئەو بەڕێزانەی تر کە لەناو ئەو دەستیەدان فەرمانبەری دەوڵەتن لەهیچ شوێنێکی ئەو یاسایەدا باس نەکراوە، ئەگەر لادانیان هەبوو یاخود ئەوەی کە پێی دەوترێت سەرپێچی لە بواری ئیشەکەی خۆیاندا، جا بە هەر جۆرێك بوو، کێ موحاسەبەیان بکات؟ یەعنی ئەوانەی کە لە خوار ئەو (٣) کەسەوە، تەبعەن ئەو (٣) کەسە لێرە سوێند دەخۆن خۆشمان لێپرسینەویان لەگەڵ دەکەین، ئەی ئەوانی تر ئایا بە قانونی ئینزباتی مۆزەفی دە ولە حیسابیان لەگەڵ دەکرێت یاخود بە شتێکی تر؟، چونکە لێرە هیچ باس نەکراوە، بەبڕوای من ئەگەر لێرە جێی بکەینەوە بە ماددەیەکی تایبەتی ئەوە زۆر چاکە، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سەرۆکایەتی لیژنەکان وەلأمتان چییە؟ بەڵێ د. ڤالاڤ فەرموو.

بەڕێز د. ڤالاڤ فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی پەیوەندیدارە بە مۆزەفی ئەوە تەحسیل حاسڵە بەپێی (ڤانونی انضبط موظف الدولة) تەسەروفی لەگەڵ دەکرێتن، ئەوەش پەیوەندیدارە بەو ماددەیە، لیژنە پەیوەندیدارەکان لەسەر ئەوە کۆکن کە (٣) مانگەکە بکرێت بە (٤٥) رۆژ.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

باشە ناکرێت ئەو دوو ماددەیە دەمج بکرێن، خاڵی یەك و خاڵی دوو بێ؟ یان ئەسڵەن هەر لە چوارچێوەی پەیڕەوەکەی ئەو تێبینیەی کە کاك ئومێد و کاك عباس و کاك ڤەمان باسیان کرد، لەچوارچێوەی ئەو ڕینماییەی کە ئەو پەیڕەوەی کە ئەنجومەنی وەزیران دەری دەکات هەیکەلەکەش دیاری بکرێت، ئێستاش بیکەن بە بڕگەیەك، د. سراج فەرموو.

بەڕێز د. سراج شێخ احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماتول باسی سیاغە کردنەوەیە، بە ڕەئی من ئەو ماددەی دواتریش هەر دەکرێتن، لەبەرئەوەی باسی تەنزیم ئیداری دەکاتن، دەکرێت وەکو ماددەیەك لە پەیڕەوی ناوخۆی سەندووقەکە باس بکرێتن، لەبەرئەوەی ئەویش باس دەکات دەڵێت دەستە بۆی هەیە ڕێنمایی پێویست بۆ ئاسانکردنی دەربکات، ئەگەر بکرێتن سیاغە بکرێتەوە ئەوەش هەر دەمج بکرێت لەگەڵ ئەوەی پێشووتر لەگەڵ ڕێنماییەکانی یان بڵێی لە پەیڕەوی ناوخۆی ئەو سەندووقە باس بکرێتن، نەك لێرە بە ماددەیەکی تایبەت بکرێتن ئەوەش هەر ئێستا سیاغە بکرێتەوە پێم وابێ باشترە، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

خۆی کێشەکە لەوەیە، ئەمەیان لێرە دەستە دەری دەکات، ئەو ڕێنماییەی کە لە ماددەی چواردەم باسکراوە، بەڵام ئەوەی لە ماددەی سێزدەیەم و چواردەمدایە ئەنجومەنی وەزیران دەری دەکات.

بەڕێز د. سراج شێخ احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مەبەستی من چییە ڕێنمایی دەرکردن دەستە دەری دەکات، بەڵام با لە پەیڕەوی ناوخۆی باس بکرێتن بڵێت دەستە بۆی هەیە ڕێنمایی دەربکاتن، نەك وەکو بەشێك لە یاساکە باس بکرێتن، دەکرێت لەناو پەیڕەوی ناوخۆ باس بکرێت، ئەوە پێشنیاری منە.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

گونجاوە، کاك تحسین فەرموو.

بەڕێز تحسین اسماعیل احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی سێزدە دەنگی لەسەر درا، نازانم دەکرێت بگەڕێینەوە سەری؟.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

دەکرێت ئێمە وەکو بڕگەیەکی تری ئیزافە بکرێت بۆ ئەو ماددەیە، یان ئیزافە بکرێتە سەر ئەو ماددەیە، کە دەنگمان لەسەری داوە، فەرموو.

بەڕێز د. ڤالاً فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە وەرگرتنی پێشنیاری بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان بەو شێوەیە ماددەی چواردەم سیاغە کرایەوە، ماددەی چواردەم: هەیکەلی کارگێڕی سندووق بەپێی پەیڕەوێك دیاری دەکرێت لە ماوەیەك کە لە (٤٥) چل و پێنج رۆژ لە رێکەوتی پێکهێنانی دەستە تێپەڕ نەکات.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

کێ لەگەڵییەتی بەس پەیڕەوەکە کێ دەری دەکات؟ کێ لەگەڵییەتی بەوشێوەیەی کە خوێندرایەوە؟ ٥٧ کەس لەگەڵییەتی، کێ دژیەتی؟ کەس نییە دژی بێ، کەواتە پەسەندکرا، ماددەی پازدەم فەرموو.

بەڕێز د. ڤالاً فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی پازدەهەم:

دەستە بۆی هەیە ڕێنمایی پێویست بۆ ئاسان جێبەجێ کردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە پاش پەسەندکردنی لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە دەربکات.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

باشە دکتۆر شێرکۆ فەرموو.

بەڕێز د. شێرکۆ جودت مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لە بەشی پێنجەمدا شتێکمان باسکرد، ڕأی لیژنەی یاسایی ئەوە بوو کە بکرێتە حوکمی کۆتایی سەبارەت بە کۆی ئەو داهاتانەی کە پێشتر دەرهێنراوە، ئێستا پێم وایە لێرەدا ئەمە جێی خۆیەتی ئەوە ئیزافە بکەین بەم دەقە، پێشنیاری ئەوە دەکەم کە دەنگدانی لەسەر بکەین، کە کۆی داهاتی نەوت و گاز کە پێش دەرکردنی ئەم یاسایە بەدیهاتوون، ئەم یاسایەی لەسەر پەیڕەو دەکرێت، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

با گفتوگۆی لەسەر بکرێت، لەپێش ماددەی پازدەیەم و ئەو ماددەیە دابندرێت یان دوای ماددەی پازدەم؟، دەزانی ماددەی سێزدەهەم و چواردەهەم و پازدەیەم پەیوەندیدارە بە هەیکەل و ڕێنمایی، پەیڕەو و هەیکەل و ڕێنمایی، بۆیە ڕەنگە پەیوەندیدار بن بە یەکترەوە، ئەوەی کە جەنابت باسی دەکەی دەکرێت بخرێتە دوای ماددەی پازدەیەم، ئەگەر لەلایەن ئەندامانی پەرلەمانەوە پەسەند کرا ، کە مەسەلەی کاتی دەستپێکردنی کارکردنە بەم یاسایە، ئەگەر ئەسەری ڕەجعی هەبێ ئەوەی تۆ پێشنیاری دەکەی، جارێ با ماددەی پازدەیەم گفتوگۆ بکەین و دەنگی لەسەر بدەین، ئەوکاتە دەتوانین قسە لەسەر ئەو ماددەی تریش بکەین، کە ئەگەر ئەندامانی پەرلەمان ڕایان لەسەر بوو زیاد بکرێت، ماددەی پازدە کێ قسەی لەسەر هەیە ؟ دکتۆرە ڕێواز فەرموو.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە تەسەوری من پێویست ناکات پەسەندکردنی ئەنجومەنی وەزیرانی هەبێ، چونکە دووجار ئەو دەرفەتە دراوە یەعنی هەم لە دەرکردنی پەیڕەوەکە و دیاریکردنی هەیکەلەکە، دەستە بۆی هەیە ڕێنمایی پێویست بۆ ئاسان جێبەجێ کردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەربکات.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

د. سراج فەرموو.

بەڕێز د. سراج شێخ احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕای من باسکردنی ئەم ماددەیە لەو یاسایەیە لێرە زیادە، چونکە پێشتر باس لە پەیڕەوی ناوخۆ دەکات بۆ ئەم سەندووقە، بۆیە دەکرێت ئەم بابەتە باسی تەنزیمی ئیداری دەکاتن بکرێتە بڕگەیەک یان ماددەیەک لەو پەیڕەوەی کە بۆ ئەم سەندووقە دادەنرێت، بۆیە من پێشنیاردەکەم بۆ لێژنەی یاسایی کە ئەگەر بکرێت نەقڵ بکرێت بۆ ئەو پەیڕەوە ناوخۆیەی کە سەندووقەکە دادەنرێتن، نەک لێرە باس بکرێت و ، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

د. شێرکۆ فەرموو.

بەڕێز د. شێرکۆ حەمە امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتیوانی لە قسەکانی دکتۆرە ڕێواز دەکەم، لەڕاستیدا پرسیارەکەش ئەوەیە ئایا ئەم دەستەیەش موئەسەسەیەکی تری نییە لەناو هەرێمی کوردستان، بۆ نموونە پێویست دەکات بە ماددەیەک لە یاساکە بوترێت (بۆی هەیە ڕێنمایی دەربکات)، یەعنی مەبەستم ئەوەیە ئەوە تەحسیل حاسڵ نییە؟، هەموو موئەسەساتێک لە هەرێمی کوردستاندا خۆی دەتوانێ ڕێنمایی بۆ ئاسان جێبەجێ کردنی یاساکانی دەربکات ئەمە خاڵێک، دووەمین لەڕاستیدا تێبینیەکی زمانەوانییە دیسان بۆی هەیە زیادەیە پێویست ناکات لەوی هەبێت، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك سالار فەرموو.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکانی من لەلایەن دکتۆرە ڕێواز دکتۆر شێرکۆ کرا، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، کاك ئومێد حەمە علی، فەرموو.

بەڕێز ئومێد حەمە علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتیوانی د. ڕێواز و د. شێرکۆ حەمە ئمین دەکەم.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

باشە، سوپاس، بەڕێز مامۆستا مەولود باوە مراد، فەرموو.

بەڕێز مولود محی الدین مراد/ وەزیری هەرێم بۆ کاروباری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پەیڕەو، یەعنی سیستەم، یەعنی نیزام، حەتمەن لە تەرجومە یەکێ لەوانە دانراوە، نیزام و لائیحە و قەرار، ئەوانە ئەو شتانەن کە مەرتەبەی سێیەمی یاسان، پاش دەستوور، پاش تەشریع، ئینجا دێینە سەر ئەوە کە ئەنجومەنی وەزیران دەری دەکات، ئایا ئەگەر ئەو صەلاحییاتانە بدەینە دەستە، من موجەڕەد پرسیارەکەم فەنی یە و هیچی تر، صەلاحییاتی دانانی سیستەم یان لائیحە بدەینە دەستەیەك دەبێ یان نابێ؟ سوپاس بۆ جەنابتان.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

باشە، سوپاس، تەبعەن ئەو ماددەیە بۆیە لەوێدا دانراوە، بۆ ئەوەی دەرکردنی ڕێنمایی لەلایەن دەستەوە دەبێ ڕەزامەندی ئەنجومەنی وەزیرانی لەسەر بێ، ئەگەر نا، ئاساییە هەموو شوێنێك دەتوانێ ڕێنمایی دەربکات، بەس ئەگەر ڕەزامەندی ئەنجومەنی وەزیرانی پێویست نەبێ، ئەو کاتە هەر پێویست ناکات ماددەکە، ڕای لیژنە پەیوەندیدارەکان چییە؟

بەڕێز د.ڤالا فرید إبراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو ماددەیە ماددەیەکی تەنزیمی یە، لە زۆربەی یاساکان لە ئەحکامی خیتامی دا هەیە، بوونی هەیە ئەو ماددەیە، بەڵام ئەندامانی پەرلەمان هەندێك داوای مانەوەی دەکەن و هەندێکیش لەگەڵ هەڵگرتنیدان، بەڕێزتان دەتوانن بیدەنە دەنگدان.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز د.شێرکۆ، نوقتەی نیزامیت هەیە؟

بەڕێز د.شێرکۆ حەمە ئمین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

داوامان کرد ئەنجومەنی وەزیرانەکە لابېرێ.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئاخر ئەگەر ئەنجومـەنی وەزیرانەکـە لابـبـەی، ئـیـتر ماددەکـە پێویست ناکات، کـێ لەگـەڵ ئەوەیـە ماددەکـە لابـبرێ؟ (١٧) کەس لەگەڵیەتی، کێ دژیەتی؟ (١٧) کـەس دژیـەتی، بـەس ئـەمجارە پێویستتان بـە دەنگـی مـن هەیە، بەڕاستی منـیش لـەڕووی تەنزیممیـەوە پێمواید لابـبرێ باشـترە، کەواتـە لادەچـێت، بـەڕێز د.شـێرکۆ جودت پێشنیاری ئەوە دەکات ماددەیەك زیاد بکـرێ لێـرە، بۆیـە بـا بیخوێنێتـەوە، بـا بـزانین پێشـنیارەکەی چییە؟

بەڕێز د.شێرکۆ جودت مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان.

ئەم ماددەیەی کە پێشنیاری دەکەین، بۆ ئەوەیە ئەم سـندووقە لـە چـییەوە دەسـت پـێ بکـات؟ بـە مـەعنای ئەوەی ئەگەر بڵێین لە صفرەوە دەست پێ بکات، واقیعـی حـاڵ صـفر نـییـە ئێسـتا، ئێمـە ئـەوە دواکـەوتووە، دەبوایـە هەشـت سـاڵ لەمـەوپێش کـاری لەسـەر بکرایـە، لەبـەر ئـەوە پێویسـتە ئـەم دەسـتەیە موراجەعـەی بەیاناتی ڕابردوو بکات، بەوەی کـە بزانێـت ئێسـتا لـە داهـات و خـەرجی نـەوت عـەجز هەیـە، یـان تـەراکوم هەیە، ڕەقەمەکە دیاری بکات، بۆ ئەوەی سندووق لەو ڕەقەمەوە دەست پێ بکات، بۆیە پێویسـتە ئـەم دێـڕە بە پێشنیاری ئێمە تاوتوێ بکرێ، کۆی داهاتی نەوت و گاز کە پـێش دەرکردنـی ئـەم یاسـایە بـەدی هـاتوون، ئەم یاسایەی لەسەر پەیڕەو دەکرێت، ئەوە مەعنای ئەوەیە ئەم دەستەیە بچێ لە قۆناغی ڕابردوودا، داهـات و خـەرجی بـەراورد بکـات، نوقتـەی ئینتـیلاق بـۆ سـندووقەکە دیـاری بکـات، لـە ڕووی داهـات و لـە ڕووی کولفەوە، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك گۆران ئازاد، فەرموو.

بەڕێز گۆران ئازاد محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەرحێکی وا کراوە، پێمواید ئێستا هەر بیخەیە دەنگەوە، هەموو پەرلەمانی کوردستانی لەگەڵە، چـونکە لـە نـەتیجەی ئەم مەوزووعە کە دەخرێتە دەنگدانـەوە، بە حیسابی ئەوەی کێ لەگەڵ شەفافییـەتە و کـێ لەگـەڵ شەفافییەت نییە؟ کێ لەگەڵ ئاشکرا کردنی داهاتی نەوتە؟ یاخود لەگـەڵ نییـە؟ ئومێـد دەکـەم تەفسـیرەکە بەو شێوەیە نەبێت، من ڕەئی قانونی دەدەم، ئەم سندووقە تۆ مەسئولت کـردووە بـە کۆمـەڵێك واجیبـات و ئەرکەوە، متمانەی پێ دەدەی لە دوای ئەوەی دەست بەکار دەبێت، کە تۆ لەم پەرلەمانە متمانەی پێ دەدەی و دەسـەڵاتەکانیت بـۆ دەستنیشـان کـردووە، ئـەوەی لـە ڕابـردوو کـراوە، بـە ڕێنمـایی کـراوە لـە ئەنجومـەنی وەزیران، بە قانون کراوە، بە صەڵاحییەت کراوە، ئیسلوبی خۆی هەبووە، ئەوانەی ڕابردوو ملکەچ بووین بۆ ڕەقابەی مالی، چاودێری مالی، چاودێری پەرلەمانی، لەبەر ئەوە ئێستا گریمان تۆ مـولزەمی دەکـەی بـەوەی

بچێ بەڕابردوودا بچێ و هیچی دەست نەکەوت، یاخود دەڵێ تەواوە، تەواو نییە، لەبەر ئەوە یەعنی من چۆن تەماشای دەکەم لە ڕووی قانونی و مەسئولییەتەوە شتێکی نەگونجاوە، لە نەتیجەش پێتان باشە، دەکرێ قسەی لەسەر بکرێ و بیخەنە دەنگدان.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، کێ قسەی هەیە لەسەر ئەو ماددەیە؟ بەڕێز کاك علی حەمە صالح، فەرموو.

بەڕێز علی حەمە صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تەئیدی بۆچوونەکەی د. شێرکۆ دەکەم، نەك لەبەر ئەوەی بەشێکی پارەی نەوت خەرج کراوە، خەرج نەکراوە، یان ئەنجومەنی باڵای هەرێمیی نەوت و غاز، ئایا دەسەڵاتی ئەوەی هەبووە بە قانون ئەوانە صەرف بکات؟ یان نەیبووە بە قانون؟ تەئیدی دەکەم ئەگەر ئێستا پارەیەکی نەوت مابێت، ئایا نابێ بخرێتە ئەو سندووقەوە؟ ئەو پارەی کە ماوەتەوە، بۆیە بەبۆچوونی من ئەو ماددەیەی د.شێرکۆ وتی پێویستە، ئەی ئەگەر نابێ، ئەی لە کوێ بێت؟ دوو/ دیسانەوە ئەو پارانەش ئەگەر مەسەلەن قەرزاریشین لەسەری، وەکو قەرز هاتووە، دواتر ئەو تەصفیاتانە هەر دەبێ لە ڕێگای ئەو سندووقەوە بکرێت؟ بۆیە ئەو ماددە بە شتێکی باش دەزانم.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

باشە، با لیژنەکان قسە بکەن مادام ئەوە پێشنیاری زیاد کردنی ماددەیەکە، با لیژنە پەیوەندیدارەکان قسە بکەن، دوایی دەیخەینە گفتوگۆی ئەندامانی پەرلەمانەوە، نوقتەی نیزامیت هەیە؟ فەرموو.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ڕێز و تەقدیر بۆ لیژنە پەیوەندیدارەکان، بە تایبەتیش لیژنەی موختەص، لیژنەی سامانە سروشتییەکان لەوێن، سەرنج و تێڕوانینی ئەندامانی پەرلەمان وەردەگرن، زۆرترین دەرفەت بۆ دەوڵەمەند کردنی ئەم پرۆژە یاسایە لە ڕێگەی ڕاپۆرتەکانەوە بۆ لیژنەکان بووە، بە تایبەتیش سەرۆکی لیژنەکان، تۆ دێی لە حوکمە کۆتاییەکان دا بە بێ وەرگرتنی ڕای ئەندامان، سەرۆکی لیژنە لەسەر مینەصە ئەرکی ئەوەیە ڕای ئەندامانی پەرلەمان وەربگرێت، دێ بە بێ گفتوگۆ ماددەیەك تەرح دەکات کە ئیزافە بکرێ، پێموایە ئەوە جەدەلی پەیڕەوی هەڵدەگرێ، لەبەر ئەوە ئەم بابەتەی کە پەیوەندی بە ڕابردووەوە هەیە، ئێمە وەکو مامۆستا گۆران وتی (١٠٠٪) لەگەڵین، لە ڕابردووشدا شەڕی لەسەر کراوە ئەم بابەتە، ئەم کەیسە، بۆیە بۆ ئەوەی ئێمە شتێك نەبێت ببێتە باعیسی خستنی کاری سندووقەکەش، زۆر عەمەلی تر و زۆر مەیدانی تر ئیش لەسەر ئەم بابەتە بکەین، بەدیدی من لە جەدەلەکانی چەند مانگی ڕابردوومان دا لەگەڵ حکومەتی هەرێمی کوردستان، بەشێك لەم ئیشکالانە بووە کە نەمانتوانیوە وەکو پێویست مەبدەئێکی تەواو زانستی بگرینە بەر پەرلەمان و حکومەت بۆ چارەسەرکردنی مەلەفی نەوت و غاز و مەسەلەی داهات و سندووق،

بۆیە بەدیدی من لە ڕووی پەیڕەوی ناوخۆوە گونجاو نییە لەسەر مینەصە هەر سەرۆکی لیژنەیەك، سەرۆکایەتی لیژنە بە بێ گفتوگۆی ئەندامان تەرحی تازە بکات بۆ ئیزافە کردنی ماددەیەك، کاتێ کە گوێ لە ئەندامان نەگیرێ، کە لە ناو قاعەی پەرلەمانەوە پێشنیارێکی لەم بابەتە نەبێ، بەتایبەتیش ئێمە لە ڕووی عورفەوە تەرکیزمان کردۆتە سەر سێ پێشنیار بخرێتە دەنگدانەوە، لەبەر ئەوە هیوادارین کارێك بکرێ کە لە ڕووی مەبدەئەوە ئەوەی د.شێرکۆ دەیڵێ، (١٠٠٪) ڕاستە، دەبێ هەموو ئەو داهاتانەی هەبووە، هەیە، ئەم سندووقە سەرچاوەکانی لەوێ کۆ بکرێتەوە، ئەوەی کاك على حەمە صالحیش دەیڵێ، دەکرێ لە ڕێگەی لیژنەوە بەدواداچوون بکرێ لەگەڵ حکومەتی هەرێمی کوردستان، لەگەڵ ئەنجومەنی هەرێمی نەوت و غاز لەوێوە ئەوە ئیزافە بکرێ، کارێك نەکەین ئێمە نەتیجەیەك بکەوێتەوە لە نەتیجەی ئەم یاسایە، کە تا ئێستا زۆر زۆر باش هاتووە، کە پەکی سندووقەکە بخرێ، بە تەنها لەو تێڕوانینەوەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

باشە، سوپاس، بەڕێز د.عزت صابر، فەرموو.

بەڕێز د.عزت صابر إسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەزارەتی سامانە سروشتییەکان دوایین ڕاپۆرتی تا (١٢/٣١/ ٢٠١٣) داوە بە پەرلەمان، لە پەیجی خۆی بڵاوی کردۆتەوە، ئەنجومەنی وەزیران موصادەقەی لەسەر کردووە، بۆیە لە ڕاستی ئەوە کاری ئێمەی پەرلەمانتار و لیژنە پەیوەندیدارەکانە تەدقیق بکەین لەو حیساباتانە بە پێی کۆمپانیای گەورەی نێودەوڵەتی وەکو (EITI)، بۆ ئەوەی لە ڕاست و دروستی ئەو خەرجییانە دڵنیابین، بۆیە عەمەلی دەبێ ئەم سندووقە لە ڕۆژی دروست کردنی سندووقەکەوە داهاتی نەوت چەندە؟ یەکسەر نەچێتە هیچ حیسابێکەوە، هیچ بانکێکی ئەهلییەوە، هیچ بانکێکی حکومییەوە بێتە ناو ئەو سندووقەوە، لەو ڕۆژەوە ڕەصیدی سندووق، لەو ڕۆژەوە بێت کە پەسند دەکرێت، ئەوە بە کارێکی عەمەلی دەبینین، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێز د.بەهار محمود، فەرموو.

بەڕێز د. بەهار محمود فتاح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش پشتیوانی پێشنیارەکەی کاك د.شێرکۆ جودت دەکەم، ئەگەر سەرۆکی لیژنەش نەبێ، ئەندامی پەرلەمانە، پێشنیارەکەشی لە ڕووی یاساییەوە جێکردنەوەی لە ناو یاساکەدا هیچ ڕێگرێکی یاسایی نییە.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

باش، بەڕێز د.ڤالا، فەرموو.

بەڕێز د.ڤالا فرید إبراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ڕووی یاساییەوە تەنها تێبینیمان هەیە لەسەر پێشنیارەکە، ئەویش ئەوەیە یاساکان دەبێ خۆیان لە ئەسەری ڕەجعی بپارێزن، ئەوە لەلایەك، لەلایەکی تر هەموو ئەو تەعلیمات و ئەو کارانەی کە وەزارەت کردوویەتی، وەکو بەڕێز د.عزت ئیشارەتی پێ دا، ئەو کارانە هەمووی ڕێکخراون، ئەسەری ڕەجعی پێدان بەو یاسایە واتا ئیبتاڵ کردنەوەی هەموو ئەو تەعلیمات و ئەو کارانەی کە لەلایەن جیهەتی پەیوەندیدارەوە کراوە، بۆیە ئەوە کێشەی لە دوو دێت لە ڕووی یاساییەوە، تکایە ئەو پێشنیارە لە ڕووی یاساییەوە مولاحەزاتی لەسەرە.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

باشە، سوپاس، بەڕێز کاك گۆران ئازاد، فەرموو.

بەڕێز گۆران ئازاد محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بۆ ئەوەی بۆچوونەکان تەفسیری هەڵەی بۆ نەکرێ، هاوڕێیانم لە لێژنەی نەزاهە لێرە ئامادەن، لە کۆبوونەوەی حەفتەی ڕابردوو ئەو تەرحەی من کردم، کە داوا بکەین لە سەرۆکایەتی پەرلەمان عەقدێك لەگەڵ دوو شەریکەی نێودەوڵەتی کە تەدقیق لە داهات دەکەین، داوا بکەین پەرلەمان بودجەیەك صەرف بکات، بۆ ئەوەی تەدقیق لە وردەکاری کۆی داهاتی هەرێمی کوردستان بکەین، ئەوە برادەران لێرە شاهێدن ئەو تەرحەمان کرد، ئەوەی من دەیڵێم، ئەوەی کاك علی دەیڵێ، ئەوەی کاك د. شێرکۆ دەیڵێ دوو شتی جیاوازە، ئەگەر بڕیارە بڵێین کۆی ئەو داهاتەی ئێستا ماوە، هەیە لە هەرێمی کوردستان، لە پرۆسەی نەوتی ئینتاج کراوە دەبێ بچێتە ئەو سندووقە، بەسەرچاو، ئەوە شتێکە، بەڵام تۆ دێی داهاتی نەوتی هاتووە و صەرف کراوە، بۆ گەرمیان صەرف کراوە، بۆ مەناتیقی تر صەرف کراوە، بۆ پرۆژەی تر صەرف کراوە، ئیتر بە هەر جۆرێ، بەهەدەر دراون، نازانم چی، تۆ دێی ئەرکێکی پێ دەسپێری، سەر ئێشەیەکی بۆ دروست دەکەی کە لەوانەیە ئاسان نەبێ بگاتە بن بەستی، بەڵام ئەگەر بڵێی ئێستا پارەی نەوتی لە پرۆسەی ئێستا دوای پەسندکردنی ئەم یاسایە، کۆی ئەو پارەیە دەچێتە ناو ئەم سندووقە، ئەوە شتێکە وارد، لەدوای دەست بەکاربوونی ئەم سندووقە نابێ هیچ کەسێك صەڵاحییەتی صەرفی پارە و جەمعی پارەی لابێ ئیللا ئەو سندووقە، بەسەرچاو، بەڵام تۆ ئەرکێکی تری پێ دەسپێری، من دڵنیام کۆسپێکی بۆ دروست دەکەن، ئەگەر نا هەموومان لەگەڵ مەبدەئی شەفافییەتین و پشتیوانی لێ دەکەین.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێز د. شێرکۆ جودت، فەرموو.

بەڕێز د. شێرکۆ جودت مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو پێشنیارەی کە ئێمە لێرە کردمان، دیارە ڕەئی خۆم نییە، هەرچەند وەکو پەرلەمانتار بۆم هەیە ڕەئی خۆم دەربڕم، بەڵام پێشنیاری چەند پەرلەمانتارێکی تریش بوو، لە ماددەی (٥)دا بە موشاوەرە لەگەڵ لیژنەی یاسایی وترا بخرێتە ماددەی (٦) و ئەحکامی کۆتایی، کە یەکێکیان د. شێرکۆ حەمە أمین بوو، کە باسی ئەسەری ڕەجعی کرد لە موراجەعەی ئەو ماددەیەدا، ئەوەی کە ئێمە باسی دەکەین ئەوە نییە کە بچێت یەعنی کۆسپ دروست بێت بۆ ئەو دەستەیە، بە پێچەوانەوە، ئێمە دەمانەوێ ئەم دەستەیە بەرچاوی ڕوون بێ لە کوێ وە دەست پێ بکات؟ یەعنی ئێستا لەو ڕۆژەی کە لە وەقائیع بڵاو دەکرێتەوە، ئەم دەستەیە بڵێ لە کوێوە دەست پێ دەکەم؟ لە کوێوە دەست پێ بکات؟ لە تاریخی ئینتاج و بەرهەمی نەوتی و گازی لە هەرێمی کوردستان؟ لە دوای وەقائیعەوە، ئەی باشە ئەو قۆناغی ڕابردوو زیادی هەیە؟ کەمی هەیە؟ عەجزمان هەیە، ئێستا ئێمە داتامان لایە عەجزمان هەیە، داتامان لایە کە قەرزارین، داتامان لایە کە کەم و کورتی هەیە، ئەی نابێ ئەم سندووقە خەمی بخوا؟ بۆ ئەوەی کە لە یادی بێ، بزانێ کە ئەوە عەجز هەیە، کەم و کورتی هەیە، دەبێ تەرخان کردنی بۆ بکات لەبەر ئەوەی ئیشی سندووقەکە ئەوەیە، لەبەر ئەوە لە ڕووی عیلمییەوە، لە ڕووی میهەنییەوە بە تەصەوری من زۆر زەروورە نوقتەی (إبتداء) وازیحە بکرێ، لە ڕوانگەی خەرجی و داهاتی ڕابردوو، نەك ئەوەی کە پارەیە بۆ گەرمیان یان بۆ شوێنێك صەرف کراوە، بچێ بیکێشێتەوە، چونکە ئەوە ڕۆیشتووە تازە، بەڵام دەبێ نوقتەی ئیبتیدائەکە دائین و مەدین لە یەك دەربکات، کە ئەوە مەوزووعێکی حیسابی یە، لە ڕووی یاساییشەوە ئەگەر ئیقتیزائی عەمەلی و عیلمی و واقیعی شتێك ئیقتیزا بکات، تەکیفی یاسایی ئاسانە بۆی بکرێ بە تەصەوری من، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، سوپاس، کێ قسەی تری هەیە لەسەر ئەم ماددەیە؟ دەبێ ڕوون بکرێتەوە ماددەکە چییە؟ تکایە جارێکی تر بێخوێنەوە، بۆ ئەوەی جارێ هەر لە ڕووی مەبدەئییەوە بیخەینە دەنگەوە، کە ئایا ماددە زیاد بکرێ یان نا؟ دوایی داڕشتنی ماددەکەش دەخەینە دەنگەوە، فەرموو.

بەڕێز د. شێرکۆ جودت مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی کە پێشنیار کرا بۆ دیاری کردنی خاڵی دەستپێکردن لە ڕووی داهات و خەرجییەوە بۆ ئەم دەستەیە، دێرەکە ئەوەیە:

کۆی داهاتی نەوت و گاز کە پێش دەرکردنی ئەم یاسایە بەدی هاتوون، ئەم یاسایەی لەسەر پەیڕەو دەکرێت.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

د. ڕێواز، فەرموو.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بیری کاك د.شێرکۆی دەخەمەوە، کە بە بەردەوامی ئەو دەڵێ ئیشی ئەو سندووقە تەوسیق و تەدقیق و ئیدارەیە، یەعنی تۆمار دەکات و وردبینی دەکات و بەڕێوە دەبات، پارەیەك کە خەرج کرابێ لە ڕابردوودا چۆن تۆمار دەکرێ؟ چۆن بەڕێوەبردنی تێدا دەکرێ؟ یەك عەمەلییەی تێدا دەکرێ کە عەمەلییەی تەدقیقی یە، تەواو، باشە، ئەوە صفر کردنەوەی جوهدی هەموو ئەو دامەزراوانەیە کە لە هەشت، نۆ ساڵی ڕابردوودا ئیشی تەدقیقیان کردووە، کردوویانە، نەیانکردووە؟ ئەوە قسەیەکی تڕە، خولی (٣)ی پەرلەمان پێش ئێمە بووە، خولی (٢)ش هەبووە، دیوانی چاودێری دارایی هەر حزووری هەبووە، من کێشەم لەسەر ئەوە نییە، دەگەڕێمەوە سەر قسەکەی کاك گۆران، یەعنی تەصویرەکە وا نەکرێ کە ئەوانەی کە دەڵێن نابێ، ئەوە ئەوانەن کە دژی شەفافییەتین، ئەوانەی کە دەڵێن با ببێ، دژی شەفافییەت نین، ئەم ماددەیە ماددەیەکی مردووە، لەبەر ئەوەی تۆ موئەسەسەیەك ڕادەسپێری ئیش لەسەر (عدم) بکات، لە کۆبوونەوەکەمان لەگەڵ حکومەت دا ئەو لەحزەیە من ئەو پرسیارەم کرد، وتم ئێستا هیچ پارەمان هەیە هی شیرینی؟ یان مولکانە؟ یان ژینگە؟ یان هەر پارەیەکی تر، پارەی نەوت بێ؟ لە کۆبوونەوەکەدا پێیان وتین/ ئێستا ئێمە یەك سەنتمان نییە، لەبەر ئەوەی هەموویمان وەرگرتووە و خەرجمان کردووە، کەواتە لەگەڵی بی لە ڕووی مەبدەئی و ئەخلاقییەوە، من تەصەور ناکەم ئەندام پەرلەمانی هیچ فراکسیۆنێك هەبێ لە ڕووی ئەخلاقییەوە لەگەڵ ئەوە نەبێت تەدقیق لە ڕابردوو بکرێ، بەڵام لە ڕووی عەمەلییەوە با ئەم پرسیارە لە خۆمان بکەین، واریدە موئەسەسەیەك ڕابسپێری پێداچوونەوە بە کاری ئەو موئەسەساتانە بکات کە لە ڕابردوودا بە گوێرەی قانون، بە گوێرەی تەعلیمات ئەو حەقەیان پێ دراوە؟ یەعنی پرسیارە، من دەمەوێ جوابەکەیم دەست بکەوێ بۆ ئەوەی دەنگ بە ماددەکە بدەم، بەڕەئی من وەکو قانونییەك، یەعنی ئەگەر لێم بپرسی مەبدەئی (عدم رجعیة أثر القانون)، مەبدەئی ئەصلە لە قەوانینی عیراقی و نیزامی تەشریعی عیراقی دا، گەڕانەوە بۆ ڕابردوو ئیستیسنائە، ئیستیسنائیش دەبێ موبەریراتی هەبێ، موبەریراتی ئیستیسنائەکە بە قوەتتر بوو لە ئەصڵەکە، بۆ ئەوەی وازیح بێ، بۆ ئەوەی بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان ڕوئیەیان دیار بێ، مەبەستی سەرەکی هەموشمان جێبەجێ کردنی یاساکەیە، یەعنی خەمە گەورەکە ئەوەیە وەکو کاك سالاریش وتی، دانانی ماددەیەك کە لە ئەصڵ دا جێبەجێ کردنی موستەحیلە، ببێتە موبەریر بۆ جێبەجێ نەکردنی ئەو ماددانەشی کە لە ئەصڵ دا جێبەجێ کردنیان ئاسانە، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێز د. شێرکۆ جودت، فەرموو.

بەڕێز د. شێرکۆ جودت مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان.

من بە کیتابی ڕەسمی لەلامە کە ئەنجومەنی وەزیران، وەزارەتی سامانە سروشتییەکانی بەدەر کردووە لە هەموو ڕەقابەیەکی مالی، دوای ئەوەی کە ئێمە داوامان کرد کە دیوانی چاودێری دارایی تەدقیقی بەیاناتی وەزارەتی سامانە سروشتییەکان بکات، دیوانی چاودێری دارایی بە کتابی ڕەسمی جوابییان داینەتەوە، دەڵێ/ وا ئێستا دەست پێ دەکەین بە تەدقیق، یەعنی مانگێگ لەمەوپێش، لەبەر ئەوە ئێمە باسمان لەوە نییە لەسەر ئەساسی گومانە، یان لەسەر ئەساسی هەر چ نەزرەیەکی تەرە، باسمان لە سیستەمە، ئەم سیستەمە ئێمە پێشنیاری ئەوە دەکەین کە ئەو تەدقیقەی جەنابت وتت د. ڕێواز، کە داهات و خەرجی بەراورد بکرێت، ئەوەی کە کراوە، ئەوەی کە واقیع حالە، داهات و خەرجییەکە بەراورد بکرێ، بۆ ئەوەی ئەو سندووقە بزانێ ئەگەر قەرزارە چۆن خەمی بخوات؟ ئەگەر عەجزی هەیە با لەبەر چاوی دا بێ ئەوە عەجزە، نەك لە صفرەوە دەست پێ بکات، چونکە صفر یەعنی عەجزی نییە، دوو ڕۆژی تر داوای پارەی لێ کرا دەڵێ پێشتر من ئاگادار نیم کە ئەوە عەجزە یان قەرزە، بەس ئەگەر پێی بوترێت تۆ ئەوەندە عەجزت هەیە، ئەوەندە قەرزت هەیە لە داهات و خەرجی نەوت، ئەو کاتە ئەو دەستەیە بەرچاوی ڕوون دەبێ، لە حاڵەتی زیادە و ئەرباحیش دا بە هەمان شێوە، بۆیە دیاری کردنی نوقتەی ئیبتیدا لە بوعدە تەدقیقییەکەیەوە ڕوو دەدات، کە ئەم داهاتە، ئەم خەرجییە تەرح دەکرێ لە یەکترى، نەتیجەیەك دەدا بە دەستەوە، ئەم دەستەیە دەزانێ چۆن ئیش بکات؟

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

باشە بۆ کورتی ناکەنەوە لە تەدقیق؟ دەزانی ڕای خۆتان بڵێن، چونکە دەیخەمە دەنگەوە، دەنگدانی ئەندامانی پەرلەمان ئەو پرسە یەکلایی دەکاتەوە، د. ڤالاّ، فەرموو.

بەڕێز د. ڤالاّ فرید إبراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تکا دەکەم، تۆ دەستەکە مەسئول دەبێ بە پێی ئەو پێشنیارە لەسەر کارێك کە خۆی بەرپرس نییە ئیللا لە ڕۆژی دامەزراندنییەوە نەبێ، واتا لە ڕۆژی دامەزراندنی بەرپرسە لەسەر ئەو کارانە، بەرپرسی دەکەی بۆ ئەنجامدانی کارێك، مەسئولییەتێك دەخەیە ئەستۆی کە ئەو کارەکانی ئەنجام نەدا، ئەوە بەرپرسیارێتییەکی قانونییە دەکەوێتە ئەستۆی دەستەکە، تکایە ئەندامانی پەرلەمان ئاگادارین.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

باشە، ئێستا جارێ هەر مەبدەئەکە دەخەینە دەنگەوە، کێ لەگەڵ ئەوەیە ماددەیەك زیاد بکرێ و ئەسەری ڕەجعی بدات بە دەستەکە لە هەندێك ڕووەوە، کە دوایی داڕشتنەکەی دیاری دەکەین، کێ لەگەڵ ئەوەیە ماددەکە زیاد بکرێت دەستی بەرز بکاتەوە؟ (٢٨) کەس لەگەڵدایە زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی

بەرز بکاتەوە؟ (٢٩) کەس لەگەڵدا نییە، زۆر سوپاس، کەواتە پەسند نەکرا، تکایە ماددەی دوای ئەوە بخوێننەوە.

بەڕێز د.ڤالاّ فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی پازدەم:

کار بە هیچ یاسایەك؟، یان دەقێك، یان بڕیارێکی ناکۆك لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایەدا ناکرێت.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

کێ قسەی هەیە لەسەر ئەم ماددەیە؟ کەس نییە، ئێستا دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (٥١) کەس لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە کەس نییە لەگەڵدا نەبێ، زۆر سوپاس، کەواتە پەسند کرا، ماددەی دوای ئەو.

بەڕێز د.ڤالاّ فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی شازدەم:

ئەم یاسایە لە رێکەوتی بلاّبوونەوەی لە رۆژنامەی فەرمی (وەقایعی کوردستان)دا جێبەجێ دەکرێت.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

کێ قسەی هەیە لەسەر ئەم ماددەیە؟ کەس نییە، ئێستا دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (٦٠) کەس لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە؟ کەس نییە لەگەڵدا نەبێ، زۆر سوپاس، کەواتە پەسند کرا، لە راپۆرتەکەدا هۆیەکانی دەرچوواندنی تیا نییە، تکایە صیاغەیەکی بکەن، فەرموو بیخوێنەوە.

بەڕێز د.ڤالاّ فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هۆیەکانی دەرچووادن

بە مەبەستی بە دامەزراوەیی کردنی کەرتی نەوت و گاز لە هەرێمی کوردستان کە بە شێوەیەك بێت و داهاتەکانی پرۆسەی نەوت بە باشترین شێوە کۆ بکرێتەوەو پشتیوانی گەشەی ئابووری هەرێمی کوردستان بێت، ئەم یاسایە دەرچووێندرا.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

کێ قسەی هەیە لەسەر هۆیەکانی دەرچووادن؟ بەڵێ بەڕێز دکتۆر شێرکۆ جەودەت فەرموو.